

רדק

ירמיה א

רשי

ויהי בימי יהויקים בן יהשיהו הנותרים וימי יהויקים בנו ניומי נדקיהו בטרם

ויהי בימי יהויקים בן יהשיהו הנותרים וימי יהויקים בנו ניומי נדקיהו בטרם

בטרם חזרתי לך חזי חכי כחשר ברה היסודי הד ידעו בכח הטבע וחחר כך הוציאו לפעל נכן חמר ישעיהו מעת היותה סס חזי בכח היסודות הייתי ימין שהיית עת בעולם ועתה הוציאי מוכח לפעל וסלחני בדווחו או פי ידעתיך כמו ידעתי בטס שאמר למסה ומורה עליו ובטרם תנח מרחם הקדשתך מלסון קדושה וידעתיך לסון גדולה ולפיקוס הרחשון יס לשחול והלא כל הנביאים והנדיקים וכן ה הרשעים בטרם הכרח ידעס והכירס חך יורה זה שאביו וחמו כזהרו בקדושה וטהרה בעת ה ההריון סיהיה הנביא מקדס והחסס הגדול ר מסה בר מימון אל כתב כי זה ענין כל נביא חי חפטר לו מבלתי הכנה טבעית בעיקר יצירתו סיהי פסון לכבוהה גס ההתלמדות ויס לדעתו ליסחל למה לא חמ זה הענין לכביא חח חלח לירמיהו ונוכל לומ לפי שידע החל ית סירמיהו יסרב בסליחו החל הודיעו כי הוא מוכן לכבוהה מן הבטן כלי סיחוק לבו ללכת בסליחות החל וחס תחמר והלא משה רבינו עה היה מסרב נכ בסליחות החל ולא חמר לו כן הנה הראה לו חות גדול לחוק חת לבו והוא חות הסנה והאחונות האחרים שנתן בו יכולת לעשות לפני פרעה וגס נוכל לומר כי משה רבינו כבר ידע זה מעצמו כי חכס גדול היה וידע כי בעיקר יצירת האדם יס הכנה טבעית לכבוה למו שהוא עתיד להתנבא ונח זה לכבד חלח כל חכמה וכל טבע שיש בחדס שהוא גובר בו יס לו קצת הכנה בו בעיקר ה היצירה יגבר בה עס ההתלמדות וית הפסוק כן עד לא בריתך וגו' כבעמוד ואומר חיהי לסון קריחה על הכער ועל החלח ומה שאמר לא ידעתי דבר רל דברי תוכחה כי חזי עזר וחך חוכיח

ויהי בימי יהויקים בן יהשיהו הנותרים וימי יהויקים בנו ניומי נדקיהו בטרם חזרתי לך חזי חכי כחשר ברה היסודי הד ידעו בכח הטבע וחחר כך הוציאו לפעל נכן חמר ישעיהו מעת היותה סס חזי בכח היסודות הייתי ימין שהיית עת בעולם ועתה הוציאי מוכח לפעל וסלחני בדווחו או פי ידעתיך כמו ידעתי בטס שאמר למסה ומורה עליו ובטרם תנח מרחם הקדשתך מלסון קדושה וידעתיך לסון גדולה ולפיקוס הרחשון יס לשחול והלא כל הנביאים והנדיקים וכן ה הרשעים בטרם הכרח ידעס והכירס חך יורה זה שאביו וחמו כזהרו בקדושה וטהרה בעת ה ההריון סיהיה הנביא מקדס והחסס הגדול ר מסה בר מימון אל כתב כי זה ענין כל נביא חי חפטר לו מבלתי הכנה טבעית בעיקר יצירתו סיהי פסון לכבוהה גס ההתלמדות ויס לדעתו ליסחל למה לא חמ זה הענין לכביא חח חלח לירמיהו ונוכל לומ לפי שידע החל ית סירמיהו יסרב בסליחו החל הודיעו כי הוא מוכן לכבוהה מן הבטן כלי סיחוק לבו ללכת בסליחות החל וחס תחמר והלא משה רבינו עה היה מסרב נכ בסליחות החל ולא חמר לו כן הנה הראה לו חות גדול לחוק חת לבו והוא חות הסנה והאחונות האחרים שנתן בו יכולת לעשות לפני פרעה וגס נוכל לומר כי משה רבינו כבר ידע זה מעצמו כי חכס גדול היה וידע כי בעיקר יצירת האדם יס הכנה טבעית לכבוה למו שהוא עתיד להתנבא ונח זה לכבד חלח כל חכמה וכל טבע שיש בחדס שהוא גובר בו יס לו קצת הכנה בו בעיקר ה היצירה יגבר בה עס ההתלמדות וית הפסוק כן עד לא בריתך וגו' כבעמוד ואומר חיהי לסון קריחה על הכער ועל החלח ומה שאמר לא ידעתי דבר רל דברי תוכחה כי חזי עזר וחך חוכיח

ויהי בימי יהויקים בן יהשיהו הנותרים וימי יהויקים בנו ניומי נדקיהו בטרם חזרתי לך חזי חכי כחשר ברה היסודי הד ידעו בכח הטבע וחחר כך הוציאו לפעל נכן חמר ישעיהו מעת היותה סס חזי בכח היסודות הייתי ימין שהיית עת בעולם ועתה הוציאי מוכח לפעל וסלחני בדווחו או פי ידעתיך כמו ידעתי בטס שאמר למסה ומורה עליו ובטרם תנח מרחם הקדשתך מלסון קדושה וידעתיך לסון גדולה ולפיקוס הרחשון יס לשחול והלא כל הנביאים והנדיקים וכן ה הרשעים בטרם הכרח ידעס והכירס חך יורה זה שאביו וחמו כזהרו בקדושה וטהרה בעת ה ההריון סיהיה הנביא מקדס והחסס הגדול ר מסה בר מימון אל כתב כי זה ענין כל נביא חי חפטר לו מבלתי הכנה טבעית בעיקר יצירתו סיהי פסון לכבוהה גס ההתלמדות ויס לדעתו ליסחל למה לא חמ זה הענין לכביא חח חלח לירמיהו ונוכל לומ לפי שידע החל ית סירמיהו יסרב בסליחו החל הודיעו כי הוא מוכן לכבוהה מן הבטן כלי סיחוק לבו ללכת בסליחות החל וחס תחמר והלא משה רבינו עה היה מסרב נכ בסליחות החל ולא חמר לו כן הנה הראה לו חות גדול לחוק חת לבו והוא חות הסנה והאחונות האחרים שנתן בו יכולת לעשות לפני פרעה וגס נוכל לומר כי משה רבינו כבר ידע זה מעצמו כי חכס גדול היה וידע כי בעיקר יצירת האדם יס הכנה טבעית לכבוה למו שהוא עתיד להתנבא ונח זה לכבד חלח כל חכמה וכל טבע שיש בחדס שהוא גובר בו יס לו קצת הכנה בו בעיקר ה היצירה יגבר בה עס ההתלמדות וית הפסוק כן עד לא בריתך וגו' כבעמוד ואומר חיהי לסון קריחה על הכער ועל החלח ומה שאמר לא ידעתי דבר רל דברי תוכחה כי חזי עזר וחך חוכיח

ויהי בימי יהויקים בן יהשיהו הנותרים וימי יהויקים בנו ניומי נדקיהו בטרם חזרתי לך חזי חכי כחשר ברה היסודי הד ידעו בכח הטבע וחחר כך הוציאו לפעל נכן חמר ישעיהו מעת היותה סס חזי בכח היסודות הייתי ימין שהיית עת בעולם ועתה הוציאי מוכח לפעל וסלחני בדווחו או פי ידעתיך כמו ידעתי בטס שאמר למסה ומורה עליו ובטרם תנח מרחם הקדשתך מלסון קדושה וידעתיך לסון גדולה ולפיקוס הרחשון יס לשחול והלא כל הנביאים והנדיקים וכן ה הרשעים בטרם הכרח ידעס והכירס חך יורה זה שאביו וחמו כזהרו בקדושה וטהרה בעת ה ההריון סיהיה הנביא מקדס והחסס הגדול ר מסה בר מימון אל כתב כי זה ענין כל נביא חי חפטר לו מבלתי הכנה טבעית בעיקר יצירתו סיהי פסון לכבוהה גס ההתלמדות ויס לדעתו ליסחל למה לא חמ זה הענין לכביא חח חלח לירמיהו ונוכל לומ לפי שידע החל ית סירמיהו יסרב בסליחו החל הודיעו כי הוא מוכן לכבוהה מן הבטן כלי סיחוק לבו ללכת בסליחות החל וחס תחמר והלא משה רבינו עה היה מסרב נכ בסליחות החל ולא חמר לו כן הנה הראה לו חות גדול לחוק חת לבו והוא חות הסנה והאחונות האחרים שנתן בו יכולת לעשות לפני פרעה וגס נוכל לומר כי משה רבינו כבר ידע זה מעצמו כי חכס גדול היה וידע כי בעיקר יצירת האדם יס הכנה טבעית לכבוה למו שהוא עתיד להתנבא ונח זה לכבד חלח כל חכמה וכל טבע שיש בחדס שהוא גובר בו יס לו קצת הכנה בו בעיקר ה היצירה יגבר בה עס ההתלמדות וית הפסוק כן עד לא בריתך וגו' כבעמוד ואומר חיהי לסון קריחה על הכער ועל החלח ומה שאמר לא ידעתי דבר רל דברי תוכחה כי חזי עזר וחך חוכיח

ויאמר ד בטע כספ וסי טיחא כדיקא קרס לשעול

עם אחד וחין תמה חס בחה לו נבואה והוא נער כי הנה גס כן שמואל היה נער בתחלת נבואתו כמו שכתוב ורוח הכבוהה החכימה חותם חלכס פהיו נערים וחפטר כי נער רל מסרת וחלפי שהוא גדול בשנים יקרח נער כמו שכתוב ומסרתו יהושע בן נון נער והיה מסרת נביא אחד שהיה בימיו או חכס ורל ביד גדול למי רחוי לסלות זה הסליחות לח בדי כמו שאמר משה רבינו שלח נח ביד תשלח והמפרשים פירסו כי נער היה בשנים בהנבאו וכן שמואל וזכריהו בן ערוח וית כן וחמריית קביל בעותי וגו' כבעמוד על כל אשר חסלחך על במקום חל וכן וילך חלקיה הרממה על ביתו כמו חל ביתו ומה שאמר חסלחך תלך כי בענות בחה לו הנבואה בתחילה וכנה החל לסלחו לירוסלס מקוס המלוכה להוכיח את המלך וחת עמו והבטיחו סיחוק לבו ללכת למקו סלח היה רגיל סס ויתקן דבריו בפיו סידע לדבר דברי תוכחות בלח מורח: להבילך בא בטרחה בסגול הלמד לפי סיס לו העמדה ופעמים יסלי משה ההפסק לח הבטיחו סלח יגעו בו חלח יגעו בו ויכוהו ויכילהו מידס סלח ימיתוהו חף על פי סיהיה ברבונס להמיתו כמו שכתוב וכסבאו להמיתוהו ז ברוך חמר ויסתירס יי: ויסלח יי חת ידו: הוא המלחך הנראה חליו ודבר חלח בסס השס וקרח בשמו וכראה בנראה הכבוהה שהוסיט ידו חליו והגיע הדברים על פיו ונראה לו כחילו סס בפיו דבר סיס בו ממש לתקן חף על פי שאין הנעת הדבר חלח על האופן לח על הנה במראה הכבוהה נר לו כחילו סס בפיו דבר סיס בו ממש לתקן בו בפיו לדבר בחתוך לסון בלח מורח וכן חמר ביסעיהו ויגע על פי שהגיע הרבפה על פת כי סניהס ויגע בפחת היוד מבנין הפעיל וית הסוק דרך מסל וסלח יי ית פתגמי נבואתיה וגו' כבעמוד: ראה הפקדתיך סמתך פקיד וממונה עליהס לטוב ולרע כי כאשר תתנבא עליהס כן יבא עליהס וכפל הלסונות הכתי וההריסה לפי שהרבה לדבר דע על ישראל ועל האומי והטוב היה מעט באומות כמו שאמר בבני עמון וחחר כך חסית סבות בני עמון וחמר בעלס והיה בחמריית הימים חסית סבות עילס וחמר לכבנות ככנד לכתום ולכטוע ככנד לכתון וינתן חלק הפסוק הרע לאומות והטוב ליסל סתרגס חזי דמיתך יומח הדין על עממיה ועל מלכותח לתרעה ולחבד ולפגרה ועל בית ישראל למבני ולקיימח: ויהי דבר יי: זה היה במראה הראשונה כי בתחלה חמר לו סלך באשר יסלחנה וחר כן באותה המראה עכמה חרה לו במראה הנביאה מקל סקד באמרנו מקל סקד חזי רוחה נראה כי רחה המקל בלח עליס ובלח פרחיס וזה הוכיח חליו במראה הכבוהה והכיר בו שהוא מען סקד לפיכך חמר לו הטבת לראות סחילו רחה חותו בעלס ובפרחים עה היתה הטבת הראייה נקל הוא להכיר זה הראה לנו חלח מקל סקד להחית מסל על הבורענות העזדה לבח על ישראל סתבא להס במהרה כמו סען הסקד ממחר לפרוח יותר משחר העניס לפיכך נקרא סקד כי הסקידה ענין המהירות וההסתדלות וכן חמר כי סקד חזי על דברי לעשותו וחמר לסקד על דלתותיו יוס וינתן תרגס מקל סקד מלך דמוחי לאבאשא חלח חזי: ויהי

רשי ירמיה ב רדק תקנב

היטבת לראות' הסקד הזה הוא ממנהר להוציא מרח קודם לכל האילנות חף אני מזהר לעשות דברי וינותן תירגם מקל שקד מלך דמוחי לחבשה' ומדרש חנדה הסקד הזה מופעת חמיטתו עד גמר ביטולו עשרים ואחד יום כמינין ימים שבין שבעה עשר בתמוז שבנו הובקעה העיר לתשעה בחב שבנו כשקף הבית: סיד כפוח' רותח בניילינט בלעז:

ויהי דבר יי שנית מיה שחמ' שנית לפי ששתי המרח' היו בענין חף וחלש שהדברים הנדח' לו נשתנו חמ' כי בענין זה נר' לו פעם שנית שסאו' נכ מה הו' רואה וכי' לו נכ המבט מוך המרח' לא שבח לספר הפעמים שברחה לו כי לא ספר חלח זאת וכן ויהי דבר יי חל יוכה שנית לפי שדבר עמו בענין כינוה שתי פעמים לפיכך חמר שנית לא כדברי בעל הדרש שחמ' שנית דבר עמו שלישיית לא דבר עמו: סיד כפוח' כפוח' תאר ופירושו דותח והסיר כשהו' דותח מעלה הכל כמו הנופח בחש שמוציא הכל מפיו בעת הנפיחה: ופניו מפני כפונה' הכד מן הסיר שיכין ממנו יקרח פנים: מפני כפונה' היה לו לומר חל פני כפונה חלח בחמרו במס' באר בו שני ענינים כי פני כפונה מורה כי פני הסיר היו פניו פני כפונה וחמר אותם במס' להורות כי המרתחין אותה היו מחרץ כפון והיא בכל שהיא מזרחית כפונית לחץ ישראל וחלח חבי זל פי' ופניו פני השפתים או הכירה ש שפופתין עליה הקדרה חמר כי פני השפתים שמכניס' משס החש תחת הסיר היו לכד כפון מורה שהמבטיר החש תחת הסיר יבא מנפון והסיר היא ירושלם כמו שהמטיל אותה גם כן בכפוחת יתקחל לסיר וחמר שבות הסיר שבות וכל הענין וסס מבואר ה ענין וית סיר כפוח מלך דרתח כדור חמ' חמ' וטקום מזרחיתיה דמדרבן ואתין מאפי צפונא: ויאמר יי לי מצפונא תשרי בישתא למיתי על כל יתבי ארעא: ארי הא אנא מכלי לכל זרעית מלכות צפונא אמר יי ויתון וירמון גבר כורסוהי לקבל תרעי ירושלם ועל כל שורה סחור סחור ועל כל קרוא דבית יהודה: ואמלל פורענות דיני מנהון על כל בישתהון ד דשבקו פולחני ויאסקו בוסמין לטערת עכמיא ואשר העבדו לעובדי יריהון: ואת התקף הרצף ותקום ותתנבי להון ית כל דאנא מפקד לך לא התמנע מ מלאוכחותהון דלכיא אתברנד קדמיהון: ואנא הא יתקתך יומיא דין תקיף כקרנד כריכא וכעפודא דברזל וכשור דנהש לאשקארה בס דלוט לכל יתבי ארעא למלכא דבית יהודה ל לרברבהא לכהנהא ולעמא דארעא ויהון דיני ומניחין לקבל למסתר ירת פתגמי נבואתך ולא יכלין לך ארי בסעדה מימרי אמר יי לשינכותך: והוה פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר: אול ותתנבי קדם עמא די בירושלם למימר ברנן אמר יי דכירנא לכון טבות יומי קדם רחמ' אכהתכון דהימנו במימרי ואזלו בתר תרין שליחי בתר משה ואהרן במדברא ארבעין שנין בלא זרין בארעא דלא מודרעא: קודשיא אנון בית ישראל קדם יי ועל בזויהון פרמעא ארמורת עלליא דמן דאביל מנורה חייב לממרת וכשירו הצד עומר ארבותא דער לא מקרבין מניה בהניא בני אהרן קורבניא על מדבתא

דבריו יג וסימ' גמסר בספר מלכים א' סימ' ו: לעיר ד' וסימ' לעיר מנצור ולעמוד ברזל' ויעמד שפטים בארץ' וישרם למטה מערבה' בנה חומה חיצונה: ויכלו יא בקריא וסימ' ונלחמו אלד' ולא יוכלו לך כי אתך אני' ולא יוכלו בני ישראל לקום' אמצעם ולא יוכלו קום ויפלו' ויהנתן ואחימעץ עמדים בעין רגלי' צפו

ויאמר יי יהוה אלי היטבת לראות בני שקד אני על דברי לעשותו: ויהי דבר יהוה אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו מפני צפונה: ויאמר יהוה אלי מצפון תפתח הרעה על כל ישיבי הארץ: בני הנני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה נאם יהוה ובאו ונתנו איש כסאו פתח שערי ירושלם ועל כל חוכמיה סביב ועל כל ערי יהודה: ודברתי משפטי אותם על כל רעתם אשר עובדו ויקטרו לארזים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם: ואתה תאזור מתניך וקמת ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצוך אל תחת כפניהם פן אחתך לפניהם: ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחמות נחשת על כל הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ: ונלחמו אליה ולא יוכלו לך כי אתך אני נאם יהוה להצילה:

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: הלוך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר יהוה זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחריו במדבר בארץ לא זרועה: קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה דהימנו במימרי ואזלו בתר תרין שליחי בתר משה ואהרן במדברא ארבעין שנין בלא זרין בארעא דלא מודרעא: קודשיא אנון בית ישראל קדם יי ועל בזויהון פרמעא ארמורת עלליא דמן דאביל מנורה חייב לממרת וכשירו הצד עומר ארבותא דער לא מקרבין מניה בהניא בני אהרן קורבניא על מדבתא

עורים כלם' ונתתיך לעם הזה' על מי אדברה ואעידה' לכן כה אמר יי הנני מביא רעה' זנח עגלך שומרון' נעז עורים בחוצות' מים רבים לא יוכלו לכבות' ב' קרמאי חס':

ויאמר יי לי יאורת חזיתא ארי מוחי אנא על פתגמי למעבדיה: והוה פתגם נבואה מן קדם יי עמי תניגורת למימר כדה את חזי ואמרית מלך דרתח כדור אנא חזי וטקום משריתיה דמדרבן ואתין מאפי צפונא: ויאמר יי לי מצפונא תשרי בישתא למיתי על כל יתבי ארעא: ארי הא אנא מכלי לכל זרעית מלכות צפונא אמר יי ויתון וירמון גבר כורסוהי לקבל תרעי ירושלם ועל כל שורה סחור סחור ועל כל קרוא דבית יהודה: ואמלל פורענות דיני מנהון על כל בישתהון ד דשבקו פולחני ויאסקו בוסמין לטערת עכמיא ואשר העבדו לעובדי יריהון: ואת התקף הרצף ותקום ותתנבי להון ית כל דאנא מפקד לך לא התמנע מ מלאוכחותהון דלכיא אתברנד קדמיהון: ואנא הא יתקתך יומיא דין תקיף כקרנד כריכא וכעפודא דברזל וכשור דנהש לאשקארה בס דלוט לכל יתבי ארעא למלכא דבית יהודה ל לרברבהא לכהנהא ולעמא דארעא ויהון דיני ומניחין לקבל למסתר ירת פתגמי נבואתך ולא יכלין לך ארי בסעדה מימרי אמר יי לשינכותך: והוה פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר: אול ותתנבי קדם עמא די בירושלם למימר ברנן אמר יי דכירנא לכון טבות יומי קדם רחמ' אכהתכון דהימנו במימרי ואזלו בתר תרין שליחי בתר משה ואהרן במדברא ארבעין שנין בלא זרין בארעא דלא מודרעא: קודשיא אנון בית ישראל קדם יי ועל בזויהון פרמעא ארמורת עלליא דמן דאביל מנורה חייב לממרת וכשירו הצד עומר ארבותא דער לא מקרבין מניה בהניא בני אהרן קורבניא על מדבתא

עורים כלם' ונתתיך לעם הזה' על מי אדברה ואעידה' לכן כה אמר יי הנני מביא רעה' זנח עגלך שומרון' נעז עורים בחוצות' מים רבים לא יוכלו לכבות' ב' קרמאי חס':

תאזור מתניך' ללכת בזריונות כמו שאמר בחליהו ויסעם מתניו ויך חפני החחב: פן אחתך' חס לא תירח מהם ותבטח בי חזיך מידם והם תירח מהם אחתך וחפניך לפניהם: על כל הארץ' ואחר כך פי' למלכי יהודה חמר תהיה כנגדם בעיר מבצר שלא יוכלו לך כמו שלא יוכל אדם לכבוש עיר מבצר כל שכן חס יהיו לה חומ' נחשת ומה שאמר לעמוד ברזל שלא יוכל אדם להטותו ולשברו וית על כל הארץ לחשקהה כס ללוט על כל יתבי ארעא: ונלחמו אליך' כמו שתי ויהיו דיני ומניחין לקבלך למסתר פתגמי נבואתך: להצילך' שלא ימיתוך: הלוך' מקור חזונו וכן זכור את יום השבת תמך חשורי: באזני ירושלם' ללעם ירושלם ומדב' כנגד העיר כלא מדבר כנגד העם: זכרתי לך חסד נעורייך' חף על פי שאני מביא עליך רעה בעבור מעשיך הרעים לא חשפה אותך כלה וגם חנינים המרעים לך כי זכרתי לך חסד נעורייך וענין חסד נעורייך אהבת כלולתיך כמו שתי דכיר חלח לכון טבות יומי קדם רחמ' אכהתכון דהימנו במימרי ונו' כבעמוד וחפסר שהיה דעתו בחמרו יומי קדם על האבן אברהם יבחק ויעקב שהיו חנשי חסד או אהבת כלולתיך פי' חסד נעורייך והכל ענין אחד על דור המדבר וקורא הימים הקדמוני ימי נעורים בדרך השאלה כמו שהנערים קודמין לבחורים ולזקנים ופי' כלולתיך שם מן כלה כי כנסת ישראל נדמת לכלה ביום מתן תורה והקב' נדמה למתן: קדש ישראל' נחשב כמו קדש שלא יחלכנו זר ומה שאמר ראשית תבואתה הוא כפל ענין במלות שונ' כי התרומת שהיא ראשית התבואה היא קדש וכל זרים אוכלי ים עליהם חסם כן ישראל חף על פי שהקב' מביא עליהם החויב הוא נעש עליהם כי זכור להם חסד נעוריים שהוה חסד האבות כמו שראינו בסמכריב וכן בכוכב כדור ולעונם ישראל נחרבה בכל כמו שכתוב: תבואתה' כתוב בהא במיקום וזו כמו אהלה והדומים לזו קדש התרומה וראשית תבואתה העומר שמרגס כן קודשיא חנין בית ישראל קדם יי ועל בזויהון נגו' כבעמוד: יאשמון

כי אם תכסיו כמו שמכנסין הבני בניתי וכוונתי להעביר ממונו הכתם כן אם תכסיו עתך ותנאי כלומר שתשובי בתשובה חף על פי כן אחישיך על עונך כל כך הוא רב ועצום והנה כתוב ככסי מרעה לכך ירוסלם למען תושעי התשובה לזאת השאלה כי על כל פנים אם עשו ישראל שבחנותו הדור תשובה היו נושעים מהחייב ולא היה מגלה אותם אבל היו מקבלי עונש עונש הרב בחרצם כי יש עון שחינו מכופר בתשובה לבדה חלה עם היסורין שממדין העון אחר התשובה ורזל הקטן אלו הפסוקים ותרצו כי זה וזה אחר גזר דין חלה כאן בגזר דין שיש עמו שבעה כאן בגזר דין שאין עמו שבעה כי גזר דין שיש עמו שבעה אינו קרקע כמו שכ' לכן נשבעתי לבית עלי אם יתפטר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם: בכתר' יש מפרשי' הוא שקורין לו בלעז אלומי' ויש מ' מפרשים שהוא העפר שרוחצין בו הרשע ענו מן קין כל דבר: בורית' ימ שהוא שקורים לו בלעז סטן' ויש מפרשים שהוא עשב שמכנסין בו: איך תאמרי' רוצה לומר כל כך עונך מגולה שחם רצית להכחישו לאמר לא נטמאתי ואחרי הבעלים לא הלכתי לא תוכלי לכחש: ראי דרכך בניא' והלא על הנבעות הייתה עבודתה איך אמר בניא חלה ל' ראי דרכך שהוא דרוך יליא לעלות אל הנבע' וזכר הניא בעבור כי הנבעה כמו ההר היא חזן ולא יכיר בה אדם הדך כמו בניא לפיכך מוכלי לרחות הדך שיש לך בניא שלא היה לך דרך בה חלה לעלות אל הנבעה לעלות עולות ואת תמידה ללכת עם עד שהדך נעשה מסלה נכרת לכל שדורכך בה בני אדם

בתי' מין חלמה שחפין' ושפין' בה את הבגדים: בורית' קיון כמו וצד לבב ויש לו עושים בורית שחפין בלעז: נכתם עונך' הא כרוסם כתמח' דלא דכי כן סבימו חובך קדמי' כתם טחף' בלעז: עונך' על עון העגל כאמר' שהוא קיים לעולם כמו שחומר ביום פקדי ופקדתי עליהם כל פקודת הבחנות על ישראל היא מקצת עון העגל

עשית ד' וסימן למשה מה זאת עשית' ראי דרך בניא דעי' אופה לקטת היום' אשר עשית את ונלמרת' זמן הורע את ירושלם עד ונחלת בד' רכמו: לעץ בקריא' וסימ' אמרים לעץ אבי אחיה ולאבן' לעץ הקצרה עור לאבן' כי יש לעץ תקרה:

ארי אם תרפין לאתנקאה מהחובך: כמא דמנקז בנתרא ומחורין ב: בבוריתא הא כרושם כתמא דלא דכי בן סגאו חובך קדמי אמר יי אלהים: איכרין תימרין לא אסתאבית ובתר טעות עממיא לא הלכית זקופי עיניך על ארחתך: בר הוית יתבא בחילתא לקבל בית פעור דעי קה עבדת הוית דמיא לינקא קלילא דמקלקלא ארחתהא: פעורא דמרוכה במדברא ברעות נפשה שתיא רוחא כירורא בן כנשתא דישראל מדרת וטערת מן אוריתא וליא צביא למתב נביא אמר לה כל בעהא דאוריתו לא ישתלחון ב בזמנה ישפחונה: מנעי רגליך מלאה תברא לעממיא ופומיך מלמפלח לטעות עממיא ואמרת תבית מבתר פלחך לא ארי רחמיית לאתברא לעממיא ובתר פולחן טעותהון אהד' בבהתת גבר דמתחשב מהימן ומשתבח גניב בן בהיתו בית ישראל אנון מלכיהון דברביהון ובהניהון ונביהון דשקרא: אמרין לצלם אעא אבונא את ולמה דמתעבר מן אבנא אמרין ליה את בריתנא ארי אחורו בפולחני קדל ולא שויא דחלתי לקבל אפיהון

בהם: ראי דרכך בניא' מה עשית מול בית פעור ועוד עתה את מחוקת בחותנו הדך כבכרה קלה המשרכ' דרכיה בכרה גמלה נקבה בחורה שהיא אזהבת לנוע בכרי מדין מתורנס הונגי מדין והס גמליס ב בחורים כמו שמכינו בסנהדרי' נכפיש גמלי סבי דטעיני מסכי ד' דהונגי: משרכת' מחוקת בדרכי כעוריה להסן מסך סדין ויש לחברו עם סרוך הנעל קושרת דרכי כעוריה בלכה: פרח' טלוואהיקו בלעז ויש לעונן קוליו בלעז: למוד מדברי' הלמוד להיות במדברות כן אזהבת לנוע: שחפה רוח' כותמת את כיה ושחפת רוח ולעולם הוא חוזר למקומו: תאכנתה מי ישיבנה' אותה מדת תניני' שיש בה כינס התניס שואף רוח כמה שח' שחפו רוח כתניס: מי יסיב' מאות' מזה כן אחת מי יוכל להסיב' מדרככס הרעה: כל מבקשיה לא ייעפו' כי על חנם ייעפו שלא יוכלו להשיגה ומה סופה בחלפה ימאכונה חרם אחד יש בטנה שהיא ישנה כל החרש הוא כלכדת חף אחת חרם אחד הוכן לכס כבר מימות המרגלי' שקבעו חבתיים בכיית חנם בותלכונו: תאכנתה' טון דנרומיטט בלעז כן ת' כירודא' לא לשון יללה כמו תאכיה וחניה לא' שחוקנטריאה בלעז כמו תאכנת שילה: מנעי רגליך מיחף' זו היא מדתך ככרה האזהב לנוע נביאי' חומרי' לך מנעי עצמך מעל שלא תלכי יחף בגולה ומנעי' גרויך מלמות בצמח ותאמרי' על דברי הנביאים נחש חץ מיוחס נחשתי בדבריכם נחש נוקלייר בלעז: כי ימצא' בתחלה כשהוא במצא גב ונהו היה מוחזק כחמן כן תירגמו יונתן: ובעת

כח לשון מסך סדין ויש לחברו עם סרוך הנעל קושרת דרכי כעוריה בלכה: פרח' טלוואהיקו בלעז ויש לעונן קוליו בלעז: למוד מדברי' הלמוד להיות במדברות כן אזהבת לנוע: שחפה רוח' כותמת את כיה ושחפת רוח ולעולם הוא חוזר למקומו: תאכנתה מי ישיבנה' אותה מדת תניני' שיש בה כינס התניס שואף רוח כמה שח' שחפו רוח כתניס: מי יסיב' מאות' מזה כן אחת מי יוכל להסיב' מדרככס הרעה: כל מבקשיה לא ייעפו' כי על חנם ייעפו שלא יוכלו להשיגה ומה סופה בחלפה ימאכונה חרם אחד יש בטנה שהיא ישנה כל החרש הוא כלכדת חף אחת חרם אחד הוכן לכס כבר מימות המרגלי' שקבעו חבתיים בכיית חנם בותלכונו: תאכנתה' טון דנרומיטט בלעז כן ת' כירודא' לא לשון יללה כמו תאכיה וחניה לא' שחוקנטריאה בלעז כמו תאכנת שילה: מנעי רגליך מיחף' זו היא מדתך ככרה האזהב לנוע נביאי' חומרי' לך מנעי עצמך מעל שלא תלכי יחף בגולה ומנעי' גרויך מלמות בצמח ותאמרי' על דברי הנביאים נחש חץ מיוחס נחשתי בדבריכם נחש נוקלייר בלעז: כי ימצא' בתחלה כשהוא במצא גב ונהו היה מוחזק כחמן כן תירגמו יונתן: ובעת

מנעי רגליך מיחף' זו היא מדתך ככרה האזהב לנוע נביאי' חומרי' לך מנעי עצמך מעל שלא תלכי יחף בגולה ומנעי' גרויך מלמות בצמח ותאמרי' על דברי הנביאים נחש חץ מיוחס נחשתי בדבריכם נחש נוקלייר בלעז: כי ימצא' בתחלה כשהוא במצא גב ונהו היה מוחזק כחמן כן תירגמו יונתן: ובעת

מנעי רגליך מיחף' זו היא מדתך ככרה האזהב לנוע נביאי' חומרי' לך מנעי עצמך מעל שלא תלכי יחף בגולה ומנעי' גרויך מלמות בצמח ותאמרי' על דברי הנביאים נחש חץ מיוחס נחשתי בדבריכם נחש נוקלייר בלעז: כי ימצא' בתחלה כשהוא במצא גב ונהו היה מוחזק כחמן כן תירגמו יונתן: ובעת

מנעי רגליך מיחף' זו היא מדתך ככרה האזהב לנוע נביאי' חומרי' לך מנעי עצמך מעל שלא תלכי יחף בגולה ומנעי' גרויך מלמות בצמח ותאמרי' על דברי הנביאים נחש חץ מיוחס נחשתי בדבריכם נחש נוקלייר בלעז: כי ימצא' בתחלה כשהוא במצא גב ונהו היה מוחזק כחמן כן תירגמו יונתן: ובעת

רשי ירמיה ב רדק תקנד

ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו עליהן
כפרין בטעותהון ומודן קדמי וחמרין רחי עלנא ופרוקנא: מספר עריך היו אלהיך
בכל עיר ועיר אלוה אחר: למה תריבו חך תבחו להתנוכח בריב ולומר לא
חטאנו: כולכם פשעתם ביי חף הצדיקים במשמע היינו לחמרי חניטי בהדי
הזנח לקיח כרבה:

ובעת רעתם כשתבא עליהם הרעה ורוחם כי חין אלהים מושיע אותם יחמרו
אי קומה והושיענו כמו שאמר דקדוהו דרוש כח בעדינו חת יי כי נבוכ נצר מלך בבל
נלחם עלינו: ואיה כי מספר עריך ואם תאמר חין לי אלהים אחרי מספר
עריך היו אלהיך כי בכל עיר יש לך אלוה: למה תריבו ענין מריבה ותלונה
אמר כשיבא החיוב עליכם חתם

לשוא הכתי על חסם
כי לא הועיל סיקחן
מוסר: חללה חרבכם
חת כביחכם הרגתם
חת זכריה ויסעיה:
ראו דבר יי הוציא
להם כנצת המן חמר
להם רחו כאן מה דבר
יי מועיל: המדבר
הייתי לישראל לטון
תימה הוא לכך נקוד
מס רפי והא בחטף
פתח כלום נדמה ל
לחבותיכם שהוה מדב
כשהלכו בו שהלכתי
להם לחם זה דבר יוס
ביומו: מחבליה
לטון חסך: מדוע
חמרתם: רדנו
כבדנו מורך כמו
הקודה כת מן התנוד
כך מורש ר תכחומח
ומנחס פי רדנו לטון
ירדה ועוד פני אחרי:
תיטיב תקטטי
עמך לקדחת כחפך
כמו ותיטיב ראשה ד
דחובל בפרסת יהוא:
גם חת הרעות למדת
חזרת על כל דוע דרך
ללמוד חת המזלקת
שבכולם גם לטון
חבי לכן לטון שבועה
אמת חך חת הדך
הרע שבכל הדרכים
ליגדת לעמך למדת
ההגנת: לחבחתרת
מבחתים לח מבחתה
אותם במחתרת כ
כשהגנת אותם:
כי על כל אלוה
שהיו מוכיחים אותך
בדברים האלה מבחתים כה יאמר לנקבה לטון פעלת והרבה יש בספר
יחוקאל חת כשחתים: ותחמרי בלבך: כי נקיתי חמר הזכה חני כפסי:
כשפט אותך בח עמך במשפט: תזלי לטון זלזול לשנות חת דרך לעונב חותי
ולכמוך על מצרי לעזרה בימי יהויקים ודקיהו: לסנות לטון סימו: כאשר בונת
מאשורי סמך אחז עלינו ויצר לנו ולא חזקו כמה שנחמר בדברי הימים: לחמר

למין בתרי טעמי פי האתנחתא לא ישרתנה כי אם מונח בטיא סקמות שישרתנה מאילה וסימ נמסר
בכדר פנחס ושם נמסר יא כי יש ספרים מוסיפילאפנים לחם קורא הגלגל:
ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו:
ואיה אלהיך אשר עשית לך יקומו
אסיושיעוה בערת רעתך בי מספר
עריך היו אלהיך יהודרה:
למה תריבו אלי כלכם
פשעתם בי נאם יהוה: לשוא
הביתי את בניכם מוסר לא לקחו
אכלה חרבכם נביאיכם באריה
משחית: הדור אתם ראו דבר
יהוה המדבר הייתי לישראל אס
ארץ מאפליה מדוע אמרו עמי רדנו
לוא נבוא עוד אליך: התשבח
בתולה עריה כלה קשריה ועמי
שכחוני ימים אין מספר: מה
תיטבי דרך לבקש אהבה לכן גם
את הרעות למדת את דרכיך: גם
בכנפך נמצאו דם נפשות אביונים
נקיים לא במחותר מצאתים כי
על כל אלה: ותאמרי כי נקיתי
אך שב אפו ממני הנני נשפט אותך
על אמרך לא חטאתי: מה תזלי
מאד לשנות את דרךך גם מצרים
תבשי באשר בשת מאשור:

ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו עליהן
כפרין בטעותהון ומודן קדמי ו
ואמרין רחם עלנא ופרוקנא: ואן
דחלתכון דעברתנו לבון יקובון
אם יכלון למפרקבון בערן ב
בישתכון ארי מנין קרויכון ה
הוצאה דחלתכון דבית יהודרה:
למה צהון מרמן
למדן לקבל פתמי כולכון מ
מרדתון במימרי אמר יי: למנן
אלקיתי ית בניכון אולפן לא ק
קבילו קטלת חרבכון נביכון
כאריא דמחבל: עם דרא אתון
קבילו פתמא דיי הא כמדבר צרי
דלית ביה הנאה הוה מימרי ל
לישראל אם כארע חורבא מרה
דין אמרו עמי אטלטלנא לא נתוב
עוד לפולחנד: האפשר דתתנשי
בתולתא תקונה פלתא קשועה
ועמי שבקו פלחני יומין דלא מנין:
מה את משתפרא בארחתך ל
למעבר רחמי לאתחברא בעממיא
בכו אף ית ביכון אלפת מן א
ארחתך: אף בסתרא
אשתכחת דאשרת דם וכי דם
נפשת דמסכנין זכאין לא כמה
דמשכחין במרתתא אלהן על
כל אליו עברת: ואמרת ארי זכיתי ברם תב רוגיה מני הא אנא עביד עמיד פורענות
דין על דאמרת לא הטייתי: מה את מסתכלא לחדא לקלקלא ית אורחתך אף
ממצרים תבדתין כמה דבהתת מאתורארה:

ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו עליהן
כפרין בטעותהון ומודן קדמי ו
ואמרין רחם עלנא ופרוקנא: ואן
דחלתכון דעברתנו לבון יקובון
אם יכלון למפרקבון בערן ב
בישתכון ארי מנין קרויכון ה
הוצאה דחלתכון דבית יהודרה:
למה צהון מרמן
למדן לקבל פתמי כולכון מ
מרדתון במימרי אמר יי: למנן
אלקיתי ית בניכון אולפן לא ק
קבילו קטלת חרבכון נביכון
כאריא דמחבל: עם דרא אתון
קבילו פתמא דיי הא כמדבר צרי
דלית ביה הנאה הוה מימרי ל
לישראל אם כארע חורבא מרה
דין אמרו עמי אטלטלנא לא נתוב
עוד לפולחנד: האפשר דתתנשי
בתולתא תקונה פלתא קשועה
ועמי שבקו פלחני יומין דלא מנין:
מה את משתפרא בארחתך ל
למעבר רחמי לאתחברא בעממיא
בכו אף ית ביכון אלפת מן א
ארחתך: אף בסתרא
אשתכחת דאשרת דם וכי דם
נפשת דמסכנין זכאין לא כמה
דמשכחין במרתתא אלהן על
כל אליו עברת: ואמרת ארי זכיתי ברם תב רוגיה מני הא אנא עביד עמיד פורענות
דין על דאמרת לא הטייתי: מה את מסתכלא לחדא לקלקלא ית אורחתך אף
ממצרים תבדתין כמה דבהתת מאתורארה:

המדבר הייתי חם הייתי להם כמו המדבר וזו חרץ מחבליה שלא ימח בהם
האדם צרכו אלא כל צרכם וספוקם מבחו בי כל זמן שהלכו אחרי חם כן מדוע
חמרו עמי רדנו כלומר יש לנו עמשלה מלכים נשרים לא נבא עוד חליך
רדנו מענין רד עם אל שהוא ענין ממשלה מחבליה מלה חמת בשוא הלמד
ונקודתה מחלוקת בין הספרים יש ספרים סנקו מחבליה המס בפת והאלף בשוא
ויסספרים סנקוד בהם מחבליה המס בשוא והאלף בפתח והבש דנושה ופירוש
חרץ חבל ולנהגילי האכל סמך אותם למלת יה וכן סלהבת יה כהררי חל עיר גדולה
לאהלים ותהי לחרדת אלהים וית מחבליה תרובה כי היא כמו חרץ חופל שלא ימח בה דבר ומרגם רדנו אטלטלנא וכן תרגם עניים מרודים מטלטלין: התסכת
בתולה עדיה בתולה כלה וכפל הענין במלות טונו כי חין כלה בעדים וקסודין לא בתולה וכן חין בתולה בעדי וקסודין לא כלה ויסר כמשלול לבלה ביום מעמד הר סיני ואיך
שכחו אותי היום והלכו אחרי אלהים אחרים זה כמה ימים וסניס ובהמרו חין מספר הוא להפלגה: מה תיטיבי תתקני דרך לבקש אהבה כלומר אהבת האומות כמו
שאמר מיה לך לדרך מזרים ומה לך לדרך חסור ונמחא לטון הטבה ברעה כי רוצה לומר תקון הדבר או חזקו כמו ההיטב חרה לך כי יטיב חת חבי הרעה עליך על הרע
כפס להטיב: גם חת הרעות כלומר האומות הרעות למדת חת דרכיך ברעה כי רוצה לומר חת חבי הרעה עליך על הרע
איתך בדרכיך שהן רעות ויבאלך בעבורך רע כחילו למדתי אותן מדרכיך שווסרו עליך והקרי למדת כמו שפירשנו: גם בכנפך בנכפי בנך על דרך יז נכחם על בגדי
וכל מלבושי הגלתי ויונתן תרגם חף בסתרא אשתכחת דאשרת דם זכאי תרגם בכנפך סתרא כמו ולא יגלה כנף חבני שמפרשן חותו סתרא חביו והיא אסתו ומה שאמר
נמצאו וחמר דם כחילו חמר דמים שהרי חמר כשפות: לא במחתרת ימחא חס במחתרת ימחא חס והכה ומה חין לו דמים וחת לא מבחת חותם במחתרת למה הרגת
אותם והם נקיים: מבחתים מבחת אותם כי כן תחבר הנקבה הנמכחת עם הכנוי בחירק התיו: כי על כל אלה טעמו דבק עם הבסוק הבא חמרי: ותחמרי
חמר כי על כל אלה חני מוכיחך על שחת הולכת אחרי העמים ועובדת אלהיהן ושוכבת גם כן דם נקי וחת חומרת כי ליקית ממששים רעים ושח חף האל ממני ולא ירע לי עוד
ובזה עונך כפיל כמה שאמר החכם כפירת העון שתי עונות ובה חני כשפט אותך ומענישך בזה על חמרך לא חטאתי: מה תזלי שרסו חזל והוא ענין הלך כתרנו חמר
מה תלכי הנה והנה לבקש עזר ותשנה חת דרך פעם לאשור פעם למצרים ומה שאמר מאד כמו שאמר מה תיטיב דרךך כמו שפירשנו: כאשר בונת מאשור שטלה
לוחזו סחד ואומר בדברי הימים ויצר לו ולא חזקו וכן בימי חזקיהו תפס כל ערי יהודה הבצורות ואמר גם כן תבשו ממצרים סנתן יהואחז שחד לפרעה נכה והעריך חת
הארץ לתת הסחד ויעזור לו מומך בבל ולא היעיל כי יבחו גדודי כסדים ולא הוסיף עוד מלך מצרים לזאת כי לקח מלך בבל מחל מצרים והנה בונה יהודה מעזרה וכשל עזר
ונפל עזר לפיכך חמר זה הפסוק: גם

גם מאת זה תצא ירושה לומר מן המקום הזה שלא יעליך מבטחך שהיית בטוחת בהם ולא תצליחי להם רוצה לומר בעבורם ומה שאמר וידיך על ראשך כי כן דרך האשה הצועקת על אידה הולכת וידיה על ראשה כמו שאמר בתמר ותפס ידה על ראשה ותלך הלך וזעקה וית ובהתת חובך על רישך לאמר ענינו עם כי מאשי

לאמר הן ישלח וגו' יש לי לומר שאין עוד את רחמי עלי כי כן דרך המשלה את חסותו והלכה לה וגו' ואת זנית רעים רבים עם אהבים רבים ואף על פי כן טובי אלי וטוב אלי כמו עמות ולטוב אלי חני עוסק בך: שפיים יבלי מים: לא סוגלת' לשון פלגש: ישבת להם ולהיות נכונה לקראתם:

כערכי יוסב אהלים שהו' תמיד מנוי בחון במדברות ועל סם כך הוא קרוי ערכי עוסבן בערבה: מלקום

המטר היורד בניסן על המלילות ועל הקטין ומלקום ט טרדיווח בלעז: הלא מעתה הלוחי שבת מרעתך וקראת לי חני ואם תעשי כן הינטור לך אדוניך לעולם את אשר חטאת לו אם ישמור לנכח לא ישמור:

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

רעים ה' בקריא' וסם' לאמר הן ישלח איש את אשרו' לחלק יד רעים' הן יוסף רעים רבים' איש רע' להתרועע' אכלו רעים שמו ושכרו דודים' ותוכל ג' קסצין וסם כי שרית עם אלהים ועם אנשים' ותעשי הרעות ותוכל' פתיחני' ואפרת:

גם מאת זה תצא ירושה לומר מן המקום הזה שלא יעליך מבטחך שהיית בטוחת בהם ולא תצליחי להם רוצה לומר בעבורם ומה שאמר וידיך על ראשך כי כן דרך האשה הצועקת על אידה הולכת וידיה על ראשה כמו שאמר בתמר ותפס ידה על ראשה ותלך הלך וזעקה וית ובהתת חובך על רישך לאמר ענינו עם כי מאשי

לאמר הן ישלח וגו' יש לי לומר שאין עוד את רחמי עלי כי כן דרך המשלה את חסותו והלכה לה וגו' ואת זנית רעים רבים עם אהבים רבים ואף על פי כן טובי אלי וטוב אלי כמו עמות ולטוב אלי חני עוסק בך: שפיים יבלי מים: לא סוגלת' לשון פלגש: ישבת להם ולהיות נכונה לקראתם:

כערכי יוסב אהלים שהו' תמיד מנוי בחון במדברות ועל סם כך הוא קרוי ערכי עוסבן בערבה: מלקום

המטר היורד בניסן על המלילות ועל הקטין ומלקום ט טרדיווח בלעז: הלא מעתה הלוחי שבת מרעתך וקראת לי חני ואם תעשי כן הינטור לך אדוניך לעולם את אשר חטאת לו אם ישמור לנכח לא ישמור:

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

אף מלות דין תפקין ובהתת ח חוביך על רישך ארי רחיק יי רוחצניך ולא תצלחין להון: למימר הא ופטר גבר ית אפתיה ותהד מלותיה ותהי לגבר אוהרן האפשר דיתוב לותרה עור הלא מקב תחוב ארעה ההייה ואת טעיתא ואתחברת לעצמין סגיאן ותובי מכעז לפולחני אבר יי זקופי עינד על גגדיו והוא היבא לא אתחברת לך למפלח ל לטעותא על אוהרת בית מ מישריהון אוהרת להון בערבאי דשרן בשכונין במדברא וחברת ארעא בטעותך ובכשתך: ואתכעזו רסיסיה ומלקושא לא הוה והוצפא כאתתא נפקת ברה הוה לך מסרבת לאתכנעא: הלא מכעז חצלן קדמי רבוני את פרקי דמן עלמא: האפשר דתנטרון לך חוביך לעלם אם תתקף עלך מיהא לאפריש הוה מלרת ועברת בישין ואסגיר: ואמר יי לי ביומי יאשיהו מלכא ההותא מה דעברו דמתהסגין למתב לפולחני דבית ישראל אילין אנון על כל רמא מנללא ולתחורת כל אילן עבוף ופלהין אעזן לשענהא: ואמרת

לאמר הן ישלח וגו' יש לי לומר שאין עוד את רחמי עלי כי כן דרך המשלה את חסותו והלכה לה וגו' ואת זנית רעים רבים עם אהבים רבים ואף על פי כן טובי אלי וטוב אלי כמו עמות ולטוב אלי חני עוסק בך: שפיים יבלי מים: לא סוגלת' לשון פלגש: ישבת להם ולהיות נכונה לקראתם:

כערכי יוסב אהלים שהו' תמיד מנוי בחון במדברות ועל סם כך הוא קרוי ערכי עוסבן בערבה: מלקום

המטר היורד בניסן על המלילות ועל הקטין ומלקום ט טרדיווח בלעז: הלא מעתה הלוחי שבת מרעתך וקראת לי חני ואם תעשי כן הינטור לך אדוניך לעולם את אשר חטאת לו אם ישמור לנכח לא ישמור:

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

השבטים הרחית אשר עשתה משובה ישראל השוכנה חבובייהאה בלעז ישראל עשרת השבטים: הולכה היא בעודה על חזמתה קודם שגלת בימי חזקיה עם הושע בן חלה הולכה היתה הולכ' על כל הר גבוה: ותזני סם לעז ותזני כמו ותזן יוד ימרה: ואומר

הנה דברתי בפך לא נכח עוד לך ואתה הרעה תעשילוח תתני לב לטוב: ותוכל וכחמת למרוד: משובה נכחת ומוכחת בניני יאשיהו המלך כשצוני להחזיר עשרת ה

לכלם לעבדם כמו שאמר כי מספר ערך היו אלהיך יהודה: פערדו במדבר: כי כן דרך הערביים השכנים במדבר אסביה להם על הדרכים מוחלי השיירות העוברות למכור להם ולקנות מהם וית שבים נגדיו כמו נגרי בריתא בתלמוד ותרנום לא סגל לא אתחברת לך למכוח וגו' כבעמוד: בזנותך' בסימן רבני אחד לבד והודומים לו כתבנו בספר מכלל בחלק הדקדוק ממנו: וימנעו רביבים' הוא המטר והוא היורד במדחשין והוא הקר' מרה ומרה וכן בדברי רזל יורה במרחשון ומלקום בניסן כי חלה שני הזמנים הם זמני המטר לכורך התבואה וברוב הזמנים רוב המטר יורד במרחשון לשיכך נקרא ירח בול מענין מכל ונקרא המטר הוא רביבים במקום שקראו במקום אחר יורה ועין הפסוק אומר כי כמעט הנשמים מפני מעשיהם הרעים כמו שאמר בצרה וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וגו' וחרה חף יי בכס ועצר את השמים ולא יהיה מטר ועם כל זה שמעתי הרביבים בעונך ומלקום לא היה לא ככלמת ממעריך והיה לך מנח כאשר זונה שאינה בושא מנאפופיה ומרימה מנח ומעזיה פניה חף על כי שהנביאים מוכיחים אותך ואומרים לך צושי ממעריך רחי העונם שמשוך בעבורם עם כל זה מאת הכלם זהו שאמר מאת כלום שהיית מואלת בתוכחת הנביאים ולא בושא מפניה' ורזל דרשו הפסוק ואמרין חין הנשמים נעדרים אלא בשביל עזי פנים ש' וימנעו רביבים וגו' ות' וחוצפא כאתתא נפקת ברה הוה לך ועז פנים יקרא חניף בלשון רזל: הלא מעתה קראתי כתיב ביוד כאילו הוא מדבר בעדו וארי בלא יוד כמו למנח וכי הכתיב אומר הלא מעתה כלום היה לך מעתה לקרוח לי חני כיון שקראתי לך עי נביאי לך לענות ולומר לי חני אלוך נעורי אתה ולא עשית כן ופי' הקרי אומר הלא מעתה כיון כדחת שעברתי הנשמים היה לך לטוב אלי ולקרוח לי חני אלוך נעורי חלופי וגדולי מימי הצעורים והוא זמן יציאת מצרים כי יחז נכנסו ישראל תחת כנפי השכינה ונתחנכו במצותיו ובידיעת אלהותו כמו הנער הנכנס ללמוד ומתחנך איתו בידיעת תורה וחכמה ותרנס ינתן אלוך נעורי פרקי דמן עלמא: הינטור' אומר הנביא חם עשית זה הינטור הלא לך לעולם עונך חם ישמור חטאתך לכז לא יעשה זה אלא בשבך חלופי יטוב לך ואת לא עשית כן אלא דברת ותעשי הרעות ותוכל' דברתי כתיב ביוד אומר הנביא הנה דברתי לך לטוב ולא עשית חלא הרעות לעשות ותעשי הרעות וקרי דברת בשוה הת' כמי הנמצאת אומר הנביא הנה דברת לעשות רעות ועשית בני עבדות: ותוכל' תרנס ינתן וחטבות כלומר הרבות לעשות רעות בכל יכלתך וזה הפירוש הוא נכון אומר עשית הרעות כמו שיכולת עשות או פירושו כאשר יכלת לעשות ויס ויו במקום כאשר כמו חם לא יעבדו וילוני זעפתי רננות יהלל פי ובאמרנו ותעשי לטון נקבה ותוכל לטון זכר כן הוא מנהג הנקרות במקומות רבים כשדבר כנגד נכסת ישראל ידבר בלשון נקבה כנגד הכנסה ולטון זכר כנגד העם והכל אחד וחלול פירש שני חלו הפסוקים כן הלא מעתה קראתי לי חני מעתה מקרוב כשחזר יאמיה המלך בשבועה ושבו חנסי יהודה עמו מוכרח' היו כמז שהוא הפורש שאמר בכל זאת לא סנה אלי בגוה אמותה יהודה בכל לבנה כי חם בשקר' הינטור לעולם כן היו אומרים הם והנביא אומר להם הנה דברת ועשות הרעות ומיכל: ויאמר' בימי יאשיהו המלך' למה אומר זה והלא ידוע כי בימי יאשיהו כתבתי אלה לבי שפתי חף בימי יהויקים ובימי דקיהו אומר כי נבואתו הית' בימי יאשיהו קודם שעשה תשובה יאשיהו ויהודה שהרי יאשיהו בער עבודה זרה מן הארץ וכאן הנה אומר ונאחף ונת האבן ואת העץ חם כן הנביאה נאמרה קודם התשובה ומה שאמר בכל זאת לא סנה אלי כי חם בשקר שדומה שעשו תשובה לא שעשו אותה בשקר אפסר כי בתחומות הנביא ירמיה שהתנבא עליהם חסר מקבתם בנדרה ובגלוי לא בסתר זהו שאמר בשקר ונס ישרש סנביאה זו נאמרה אחר המשובה וחעז שאומר ביאשיהו אשר חסר חל יי בכל לבנו ובכל כפסנו יאשיהו הוא ששב בכל לבנו וכל חנסי דורנו שבו מוכרחים מאימת המלך והוא שאמר לא סנה אלי כי חם בשקר: הדאית אשר עשית' זה לא היה בימי יאשיהו שכבר נלו ישראל בסנת סם לחזקיהו ואחך דחה ירמיהו מה שעשו ישראל קודם גלותם והלא בתחלת נבואתו ירמיהו היה לגלות ישראל צב סנה והוא חזר לא ידעתי דבר כי נער חנסי ואם כן נכדס הדאית שמעת או הידעת כמו יירא יעקב כי ים סבר במצרים והדומים לו או נכדס אשר עשית על השחרות הנמצא מישראל מפורין בחרך מזכרים וממנשה ומשמעון ומנפתלי שהיו סם בימי יאשיהו שאמר בדברי הימים ובערי מנשה ואפרים ושמעון ועד נפתלי ואמר חסר חסר הלויים שירי הקף מיד מנשה ואפרים ומכל שארית ישראל: משובה' סם האר וענינו מורדת מן טובי בניסן סגבים: הולכה היא' לפירוש הראשון פי' שהיתה הולכת היא ולבי הסני כי עתה הולכה היא ולא לקחה מוכר כאשר גלו: ותזני סם' היוד במקום האל למך הפעל והוא כמו ותזני וכן זכר ילךך תשי ונחאמס מלפניך חל תמחי: ואומר

דבשת' עו' שעסקנו בה כמה דלת חמר וינחמו לבשת היא חכלה את יגיע חבותינו
 צענו עבודתה היא יגיענו לבו: חס תשוב ישראל' בתשובה זו אלי תשוב לכבודך
 גדולתך הרחשונ' ואם תסיר שיקוצך מפני אז לא תנוד לזאת בגולה: ונסבעת חי
 יי' בחמת' כשתטבע בשמי תטבע בחמת ולא כאשר עתה טבתו' בכס חס חי יי'
 יחמרו חסן לסקר י

והבשת' ויתודו גם כן ויחמרו כי הבשת והיא העבוד זרה חכלה את יגיע חבותינו
 מנעורינו הבעל שהיו עובדים נקרא בשת כמו וינחמו לבשת שהוא כמו לבעל וכן
 נקרא ידובשת ידובעל כי הבעל בשת וכלמה למי שיתעסק בו והיגיע היא תבואת
 הסדה כי בעונש זה העון היה בתבואתן הסדמון או ירקון או חרבה או חויב וכן
 חכלה את זאכס ואת בקרם ואת

ישבענו: והתברכו בו
 גוים' חס תעסי כן אז
 יתברכו בישראל הגוים
 כלגוי יחמר לבנותיה
 כפלוגי ישראל: יתהללו
 עינו שבח' לא יתהללו
 מי שיוכל להדבק ב
 בישראל יתפאר בדבר
 כוונותיו כל: כי כה
 חמר יי' וגו' נירולכס
 כיר' העלמדי' מעובדי
 חלמה סגרים חומה
 בימי הקץ להמי' שרסי
 העשבים שלא תהא
 מעלה קוצי' בעת הזרע
 בחורף חף חתם הטיבו
 מעשיכ' בטרם תבא
 חליכס הרעה שלא
 תהא תפלתכס נמחשת
 כשתצדקו: ואל תורעו
 אל קיובי' ואל תהי
 צעקתכס לפני יתוך
 הרשע כי חס יתוך
 תטיב' שלא תהיו דומי'
 לזרע בלא ניר והיא
 כהפכת לקיובי' קדו'כס
 בלעו: המלו ליי' בטרם
 תצ' חמתי כחש זמא הכיר
 לפני הזרע: וחמרו
 תקעו שופר' הזהירו
 את יעשי הארץ ע
 שיתקעו בשופר לבדוח:
 מלאו' לסוף חסיפה
 והרכ' ים במקרה חסר
 יקרא עלי' מלא רועי'
 יקראו אחריו מלא יחד
 עלי יתמלאו: שחוס'
 לבדוח לביון: העיוני'
 האספו כמו שלח העו:
 עלה חריה' נבוכד נכר:
 מסובכו' דרך חריה
 ליטב במחרב סככי
 היער אשפייס' בלעו:
 תצניה' לסוף ציה:
 על

מנעורנו ג' ואל וסי' אנשי מקנה היו' הבשת אכלה את יגיע' ושל אחריו נשכבה בבשתנו: ניר ח' ז' סל
 וחד' חס' וסי' למען היות ניר לרוד' נתן יי' אלהיו לו ניר בירושלם' לתת לו ניר ולבניו כל הימים' לתת
 לו ניר ולבניו דדה' נירו לכס ניר ואל תורעו' נירו לכס ניר דהושע' רב אכל ניר ראשים' ניר רשעים
 והבשת אכלה את יגיע אבותינו
 מנעורינו את צאננס ואת בקרם את
 כה בניהם ואת בניותיהם: נשכבה
 בבשתנו ותכנסנו כלמתנו כליהור
 אלהינו חטאנו אנחנו ואבותינו
 מנעורינו ועד היום הזה ולא שמענו
 בקול יהוה אלהינו: אם תשוב
 ישראל' נאם יהוה אלי תשוב ואם
 תסיר שקוציך מפני ולא תנוד:
 ונשבעת חיי יהוה באמת במשפט
 ובצדקה והתברכו בו גוים ובו
 יתהללו:
 יהוה לאיש יהודה ולירושלם נירו
 לכס ניר ואל תורעו אל קצים:
 הכלו ליהוה והסרו ערלות לבבכם
 איש יהודה וישבי ירושלם פן תצא
 כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני
 רע מעלליכם: הגידו ביהודה
 ובירושלם השמיעו ואמרו ותקעו
 שופר בארץ קראו מלאו ואמרו
 האספו ונבואה אל ערי המבצר:
 שארנס ציונה העיו אל תעמדו כי
 רעה אנכי מביא מצפון ושבר גדול:
 עלה אריה מסבכו ומשחית גוים
 נסע יצא כמקמו לשום ארצך לשמה
 עריך תצינה מאין יושב:

ובהתת חובין אסיפת ית ליאות
 אבהתנא מעורנא ית ענהון וית
 תוריהון וית בניהון וית בנתהון:
 נשכוב בבחתרת חובנא ותחפננא
 אתכנעותנא ארי קדם יי' אלהנא
 חבנא אנחנא ואבהתנא מעורנא
 ועד יומא דרין ולא קבלנא למימרא
 דיי' אלהנא: אם תשוב ישראל
 לפולחני אמר יי' התקבל תיבתך
 ער לא תתחתם גורתך ואם
 תעידו שקצד מן קדמי לא תטלטלו
 אם תקים בשמי בים הוא יי'
 בקושטא ברנא ובכותא ויתברכו
 עממיא בישראל וביה ויתבחונו:
 ארי כדנן אמר יי' לאנש יהודה
 וליתבי ירושלם עבדו לבון ע
 עובדין טבין ולא תבעון פורקן
 בתובין: תובו לפולחנא דיי'
 ואעדו רשע לבבון אנש יהודה
 ויתבי ירושלם דלמא ידלק באשתא
 רוגזי וישצו ולא יהי חס מן קדם
 בישות עובדיכון: חזו ביהודה
 וכירושלם בסרו ואמרו ותקעו
 שופרא בארעא אכלו אסגו ואמרו
 אתפנשו ונעול לקרוין ברין:
 זקופו אתה על ציון גלו לא
 תתעבבו ארי בשתא אנא מיתי
 מצפונא ותכירא רבא: גלא
 מלכא מכרכיה ומחבל עממא נטל
 במשריתיה נפק מאתרה לשוארה
 ארעיד לצרו קרווד יצדון מבלי יתבו

בניהם ואת בנותיהם שהיו מתיים
 בדבר בעונש עון עבודה זרה הנה
 שחנחנו יודעים כי הבשת והיא
 עבודה זרה חכלה הכל ית ובהתת
 חובין אסיפת ית לחות אבהתנא
 ובחמרו חבותינו וחמר מנעורינו
 רונה לומר כי חנחנו ראינו מ
 מנעורינו כי יגיע חבותינו חכל
 בעונינו: כשכבה בבשתנו חנחנו
 גם כן כמו חבותינו שהיו כלים
 בבשתם כן חנחנו חמריה חזנו
 דרכיהם נשכב' בבשתינו ובחמרו
 נשכב' למי שהחשם שהוא בזרה
 גדולה ולא ידע מה לעשות יפיל
 עצמו בטיה וסוכב וכן על
 הדרך הזה חס תשכבון כן
 שפתים והיית כסוכב בלב יס
 וכסוכב בראש חבל וכן חמר
 ותכנסו כלימתינו על דרך ובשת
 כפי כשתני מנעורינו פידום מ
 מנעורינו עשינו הרע כמו ע
 שראינו לחבותינו: חס תשוב
 חס תתודו בדברים הנאמרים
 ותשובו אלי חני אקבל חתכס
 בתשובה ותנחמו ולא תגלו מ
 מארצכס תשוב הסני ענין מ
 מנחה כמו בטובה ונחת תושען
 נכפל הענין במלות טובות
 וחמר חס תסיר שקוצך מכני
 ולא תנוד כלומר לא תנוד
 מארצכס יי' ולא כיוו יסא
 חברה את עיניו ובחמרו מכני
 רונה לומר בכל מקום שהם ב
 בארצכס הסקוצים והגוללים כי
 בכל מקום שהם הם לפני ויתר
 בארצכס שהוא מקום קבול רוח
 עלינו ויתר בית המקדס שטמ
 שם הסקוצים וית תשוב הסני
 קבול התשובה חמר חס תשוב
 ישראל לפולחני חמר יי' תתקבל
 תיבתך עד דלא תתחתם גורתך:
 ונסבעת' לא כמו שחשם כ
 נשבעים עתה שחשם נשבעים
 בשם יי' לסקר כמו שאמר ואם
 חי יי' יחמר חסן לסקר יסבש
 ומה שאמר בחמת במשפט

זמאת' בחרא חסר: ונבואה ב' א' מל' וא' חסר וסי' לכו ונבואה ונגידה בית המלך' האספו ונבואה
 אל ערי המבצר' קדמא חסר' וא' נבואה למשכנותיו נשתחור:

ובצדקה פי' חזיל בחמת כשתדע שהוא בחמת במשפט כשתחייב מן הדין בטבעה ובצדקה שאם תכיר שהמשפט אינו בצדקה לא תקבל הטבעה וינתן תירגם
 ונסבעת ואם נשבעת ואם תקיים בשמי קיס הוא יי' בקוסטא ועדינא ובזכותא רונה לומר חס תצטרך להשבע תשבע בחמת ויתנן פי' ונסבעת כמו ובשמו תשבע
 כי הטבעה בשם השם הוא כבוד והדר למי שיראנו ויעבדנו בלב שלם הטבעה בדבר שידמן לו להשבע היא מצוה הרי הוא כמו סמהללו ומגדלו כשנשבע בשמו כמו
 שדרך העולם להשבע במה שיחשב יותר כמו נפשו וראשו וכן הכביאים היו נשבעים תמיד בדבריהם ולא כל חלם רחוי להשבע חפילו בחמת חלא ירחי' השם והואבני
 לפיכך חמר בחמת במשפט ובצדקה וכן חמר בתורה את יי' אלהיך תירא' וואתו תעבוד וכו' תדבק ובעמות טבעו ופירסו רבותינו זכרם לברכה כשהיו כך כל המדות
 החלה רחוי לך להשבע בשמו ואם לאו חי' אתה רשאי להשבע בשמו: והתברכו בו גוים ובו יתהללו' כי עוד יבא זמן שאפילו שאר הגוים יתברכו בו ויתהללו בגולה בחללים
 ויתכן למרס כנוי בו שם לישראל כלומר חס תעשה כל מה יתברכו הגוים כך כמו שכמוב והתברכו בזרעך כל גויי הארץ ומה שאמר ונסבעת לנכח חמר בו שלא לנכח
 כן דרך המקרא במקומות רבים: כי כה אמר יי' נירולכס כיר' נירו לכס ניר' נירו כמו הנירו כמו שימו הסיוו כי הא הבנין נופלת להקל והניר הוא חרישת הסדה קודם הזריעה
 ובחרישה ההיא יעקרו הקוצים והעשבים הרעים מן השדה ויהיה רחוי לזריעה אחר כך והאסל הוא שטיבו את לבס להבין דברי השם ולקבלם בלב נכון והוא כחורט
 האדמה לקבל הזרע לא שיחמרו בפה נשמע את דבר השם ולכס לא נכון עמו כמו שאומר למעלה לא שבה חלי' בכללכה כי חס בשקר זהו כזרע אל הקוצים שלא ינמח וית
 עבדו לכן עובדין טבין ולא תבעון פורקן בחובין: אל קוצים כמו על קוצים' כמו וך הפלסתי אל מצחו כמו על מצחו והדומין לו: המלו ליי' זאת היא מילת הלב ופירסו
 לפני והסיר ערלת לבבכם: הגידו' אומר לשומעים נבואתו שיגידו חיים לחברו שמוך בכל עתיד לבח עליהם מפני רוע מעלליהם השמיעו על ידי כרוז ולהשמיע יותר
 ותקעו בשופר: קראו מלאו' בני מהדגוש והוא קל הלמד והיה רחוי להדגש ופירשו אספוכו מלא רעים קראו אחריו מלא שפירשו ענין חסיפה וכל זה כדי שיאספו אל
 ערי המבצר ועוד יסאו נס במגדל ציון כדי שיראוהו מרחוק וינסו ויאשפו אל ערי המבצר או לירושלם ואלע' שכל עתידים להכבש ערי המבצר וירושלם חמר להם זה
 להצלת זמן מועט או חמר להם זה לפי מחשבתם שינצלו: שאו נס ציונה' אל ציון כל' במגדל ציון כי הוא מקום גבוה ויראה למרחוק: העיוני' כמו שלח העו את מקדך
 ענין האמונה והאחיפה אל העיר: מצפון' מכלל שהוא צפון לארץ ישראל: עלה חריה מסבכו' עלה חריה מסבכו' זהו מלך בבל והמשלהו לאריה שאין עומד לפני כן נבוכד נכר בכס כל
 הארצות לא עמד חיס בפניו ופי' המסל לפני ומשחית גוים' מסבכו היא סכתו שהוא סוכב בה תמיד ולפי שנעשת מסבכי ענין נקראת כן: תצניה' תחרבנה כמו גלים
 נבים וכן ת' קרוין גדן וחזיל פי' תמחנה מענין הנצו הרמוני ויהי לפי זה הפירוש סנים שרשים וענין אחד והערים החרות ימחו דשאים ועשבים: על

ירמיה ד דק תקכו

הזכיר לגוים ומה הוא הקול המגיד שאומר בעבור הגוים הנה השמיעו על ירושלים כי נוצרי באים וגו' ולמד לגוים כמו בעבור כללד אמרי לי אחי הוא נהדומים להם ופירושו נוצרים חיל כבוד וכך נקראו על שמו וית נוצרים כמו נוצרים בבית שתרנס משרית עממיה חטופין חתן מארע רחיקה ותרנס לא תבכור לא תקטף: ויתנו על ערי יהודה קולם כלומר השמיעו על ירושלים כי כבר כתנו על ערי יהודה קולם ומהרה יגיעו לירושלים ופירו' נתינת הקול תקיעת השופרות והחוצרות בחיל: כשמרי שדי' כמו שדים או שדות ובה בחסרון מל' כמו נקרה לו חלני שהוא כמו חלונים והשופי שת כמו והשופים והדומים להם או ה'וד תמורת הה'א והוא כמו שדה חבל ית' לטון רבים כנטרי חקלן ופירושו כשומרי שדי

על ערי ב' וסי' את עין ואת דן דמלכים ויתנו על ערי יהודה קולם: מעי מעי חר סן יא מקמות בטע' לגרמיה משרת לגרש אבל לא תסנע האולא מכוא בנייהם וסי' את מחלת בת ישמעאל' אי כבוד בן פנהם בן עלי' וען יונדב בן שמעה אחי דוד' בכל איבו במואב ובבני עמון ובאדום' את תרתן ואת רב שקה

הזכירו לגוים הנה השמיעו על- ירושלים נצרים באים מארץ המרחק ויתנו על ערי יהודה קולם: כשמרי שדי היו עליה מסביב כי אתי מרתה נאם יהוה: דרכך ומעל לך עשו אלה לך ואת רעתך כי מר כי נגע עד לבך: מעי מעי אוחולה קירות לבי המה לי לבי לא אחרי שבי קול שופר שמעתי נפשי תרועת מלחמה: שבר על שבר נקרא כי שדדה כל הארץ פתאום שדרו אלהי רגע ירועתי: עד מתי אראה גם אשמעה קול שופר: בני אויל עמי אותי לא ידעו בגים סכלים המה ולא בגוים המה חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו: ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו ואל השמים ואין אורם: ראיתי ההרים והנה רעשים וכל- הגבעות התקלקלו: ראיתי והנה אין האדם וכל עוף השמים נדרו: ראיתי והנה הכרמל המדבר וכל- עריו נתצו מפני יהוה מפני חרון אפו: כי כה אמר יהוה שממה תהיה כל הארץ וכלה לא אעשה: על זאת תאבל הארץ וקדרו השמים ממעל על כי דברתי זמתי ולא נחמתי ולא אשוב ממנה:

מלעלא על דגורית במימרי חשבית בעצתי אעבדנה ולא אתיבנה: מקל מלכיש ירושלים' וגם כל היהודים אשר במואב' באים מדרך שער העלין' מעי מעי אוחולה' עבד מלך האנשים' הן ישא איש בשר קדש' ועיש' בירושלים חשבונות דדה: נתצו בקריא וסי' וכל עריו נתצו מפני' והאורים נתצו ממנו' ונתצו רמותך:

לפנות בחללי' סיס בוני' חמ' כתיב וגו' כבעמוד: שבר על שבר' שבר השבט' בה תמלה ועתה בה שבר יהודה: יקדח' ענין מקרה חלפ' שהוא בחלף' שדו' אהלי' ככה הבתים החשובים והארמונים הנבונים באהלים כאלו היו אהלי יריעות כטונות שנקל לכבשם כמו האהלים כן הם שדו פתאם ורגע: עד מתי' השומרים מהגס לעמוד במגדלים הנבונים ובהרים הרמים וכשרואין החיובים באי' מרימים פנס כד שיראוהו העם ויתקעו בשופר כדי שישמעו העם ויהיו נזהרים והמ' הנביא עד מתי יהיה זה הלא תשוב מחרון חפך על עמך ישראל וענהו האל: כי אויל עמי' כי חילו היו חכמים ומכירי' הדרך הטובה וידעו אותי כי אני המטיב להם והמריע לפי מעשיהם לא היו רואין כס וסומעים קול שופר: בניס סכלים' לפי שנקראו בני האל כמו שאמר בניס אתם ליי' אלהיכם ואמר אלה הבנים סכלים המה ולא נבונים המה כלומר תבונתם וחכמתם אינה כחשבת תבונה וחכמה הלא סכלות כיון שלא ידעו את יי' כמו שאמר במקום אחר הנה בדבר יי' מחסן וחכמה מה להם וכן אמר ישעיהו הנביא ובידלי' נכרים יספיקו והחכמה השלמה אינה כי אם עם תורת יי' כמו שאמר כי היא חכמתכם ובינכם לעיני העמי' ואחר שאינם יודעים את יי' ולא עושי' מצותי חכמתם היא ערמה ותחבולה להרע לא להטיב אבל התורה מלמדת את האדם לעשות הטוב והישר: רחיתי' אמר הנביא רחיתי בבחולת את הארץ: והנה תהו ובהו' כתרנומו' נדיח' וחרוב' כיון שהיא סממה ואין יושבין עליה הרי היא כהו ובהו כמו בתחילת בריאתה של הארץ היתה תהו ובהו: ואל השמי' כמו ואלת השמי' וכן חספרה אל חק כמו חספר' את חק וידדמו' אל מדין כמו את מדין והדומי' להם וינתן הוסיף הבטתי אסתכלית לשמי' וכל זה דרך משל מרוב הצרה כאלו קדרו השמי' ורעשו ההרי' והגבעות וכן ועוף השמים נדרו אמר דרך השלמה מרוב חרבן הארץ' כל העופות מסס ולא יעופו באותה הארץ: רחיתי' התקלקלו' ענין הקול ידעו בדברי רזל' ונדוני' חבי' זל פי' ענין קלות כלמו' רעשו מרוב קלותם כי כבדותם יעמידם: רחיתי' חן האדם' האדם שהיו בארץ אינם והם ישראל: רחיתי' הכרמל' הכרמל שהוא מקום תבונה וען פרי רחיתי' אותו כמו המדבר: עריו' סמך הערים לכרמל שאמר עריו לפי שהערים סבת היטיב בהם שדות ונכרמים וען פרי והם נקראים בכלל כרמל: נתצו' ענין נתיצה והריסה ויינתן תירנס כמו הפך נדיח כמו שתרנס נצתו אולי היה למר כן אבל אכחמו מכאנו נתצו התיו קודם לנדי: כי כה אמר' וכלה לא אעשה' כמו שהבטחתם בתורה לא מאחסתם ולא נעלתם לאלותם: על זאת תאבל' תסחת וכן אבל תרנס נסחת: על כי דברתי זמתי' על כי דברתי חל הנביא חל חשבתיו לא חכמתי עד הנה ולא חשב ממה עוד כי כאשר חשבתי ודברתי כן יהיה על זאת ראו שתאבל הארץ: וקדרו השמים' זה דרך משל לרוב הצרה כמו שפירשנו: מקול

רשי

כזרים' נותני מזון עליהם: שדי' כמו שדה: אחי מרתה' הקיטוה כמו ממרים הייתם מרנון: עשו אלה' לעשות חלה לך: אוחילה' לשון חיל ורתת: קירות' חכמיהם בלעז: שמעת נכסי' מאחורי הכרובד בחתי בסור' קול מתרועעת מלחמה: סבר על סבר' חרבו ירושלים על גלות יכניה: רגע ירועתי' רגע שודשו ירועתי: עד מתי אראה' האסיפ' האלה המשחים נס להקפץ לבח להלחם: התקלקלו' נתקו נזרקו ממקומן ועם הקלק' בחנים חרבו מנחס: והנה הכרמל' חרץ הנטועה כל טוב ככרמל כהיה מדבר מרע חנה רחיתי ההרים חלו האבות וכל הגבעות חלו חמות כלומר זכותן תמה: חן האדם זכות משה שכ בני עניו מכל האדם והנה הכרמל חליהו: וכלה לא אעשה' ביושביה כי אחימי כליטים טילכו בגולה: תאבל' תחרב: זמתי' לשון מחשבה: על כי דברתי' השורענו הזה נאחיימנה: ולא חשבתי ולא חנמתי לחשוב מ מחשבות טובות עליה: ורומה

סעי' לא בעט

כי כה' ו' רע' כסי' פס' סממיה' קול' ל' ככל' ככשר' כחש'

ירמיה נ דק תנקה

על כן הכס' על שפצרו עול התורה מעליהם הכס חריה מיער המטיל האוב לאחיה שיזאח מן היער לטרוף ולאחב שיזאח לעת ערב ובה סמוך לשוב כדי לטרוף הנמצא יחידיו כי חיבו בעל לב חוק כמו הנמר וכל סכן כחריה לפיכך ירח לבאת ברוב חלא לעת ערב לפיכך חמר זאב ערבות ואמר זאב ערבות יסדרם על דרך החסר חו הוא מבכך מרובע כמו יסודד מבנותיו ובה כמשפטו והוא הכסון החריה מסל למלך כמו שהחריה מלך החיות הזאב מסל לחיל וכמר לשרי החיל וכן תירגם יונתן מלך במשירתיה יסק עליהן וכו' כבעמוד ויש מפרשים ערבות כמו במדבר בערבה: כמר סקר' כמו שוא סקר שומר ענין הסתלות על הדבר וההתמדה בו: מהנה' כל מהערים: חי לזאת חבלה לך.

רשי

חריה' מלכות בבל: זאב' מלכות מדי: כמר' מלכות יון: יטרף' בפרס: זאב ערבות' לשון ערבה וסוחה זאב המדבר: סוקד' ממוה' ומנחם חבדו עס לשון סמירה כמו לסקוד על דלתותי וית לפון חריבה: חי לזאת חבלה לך בתמי' סמח לזאת חבלה לך ומנחם פי' חי כמו חי' אשר בניך עיבדו ונאשכיע אותם כל טוב: יתגודדו' יתקבצו גדודים: סוסים מיוונים מסכים היו: כסוסים חלו המיוונים בקסיי אחר תשמיש בכל בקר היו מסכים לחוד בקר הוא כ בהסכמ: ויהלו' לשון זה נופל על הסוס' מקול מזהלות חבדיו לשון זהלה חמוייסלכט כ בלעז: בשרתיה' לשון מיוסור' ומנחם חבדו לשון תומה עס חלג סור אך לא יתכנו כ כטיסותיה זיס בלעז שהס שרפי כרס להית נחסכים עס החומות ולא עס ה המיוסור ואני חומר שרותיה לשון שורות הכרס וית בשרתיה בקידוהא ונטיסותיה בירניתהא: ויחמרו לא הוא' לא מן קדמוהי אחת עלנח טבתח: והנביאים יהיו לרוח' כתרנומו וכביחי סקרא יהון ללמח כלומר ה הכבוהה הנכאים לנו

על כן הכס' מיער זאב ערבות יטרף נמר שקר על עריהם כל היוצא מהנה יטרף כי רבו פשעיהם עצמו משוכתייהם: אי לזאת אסרוח' לך בניך עובדי וישבעו בלא אלהים ואשבע אותם וינאפו ובית זונה יתגודדו: סוסים מיוונים משכים היו איש איש אל-אשת רעהו יצהירו: העל-אלה לוא-אפקד נאם-יהוה ואם בני אשר-כזה לא תתנקם נפשי: עלו בשרותיה ושחתו וכלה אל-תעשו הסירו נטישותיה כי לוא ליהוה המרה: כי בגוד בגדו כי בית ישראל ובית יהודה נאם-יהוה: כחשו ביהוה ויאמרו לוא-הוא ולא-תבוא עלינו רעה וחרב ורעב לוא נראה: והנביאים יהיו לרוח והדבר אץ בהם כה יעשה להם: לכן כה-אמר יהוה אלהי צבאות יען דברכם את-הדבר הזה הנני נתן דברי בפיך לאש והעם הזה עצים ואכלתם: הנני מביא עליכם גוי ממרחק בית ישראל נאם-יהוה גוי איתן הוא גוי מעולם הוא גוי לא-ידע לשונו ולא תשמע מרה-ידבר:

סנהגה בקריאה וסי' ועשה סאחת מהנה' כל היוצא מהנה יטרף' ושפרק בהצי השאתך' וחלשכות העלינות קצרות' אחת מהנה לא נעדרה' אחת מהנה לא נשברה' בחר לך אחת מהנה ואעשה לך דה: לוא לה' סל וסי' נססר בסדר ויקרא: ואכלתם ב' בקרי' וסי' והעם הזה עצים ואכלתם' ואכלתם חית

על כן מלך במשירתיה יסק עליון באריא מהורשא ויקטלנון עממיא דתקיפין כריבי רמשיא יבוזוונן שלטונין דחסינין כנמר' כמנין על קרויהון כל ריפוק מנהון יתקטל ארי סניאין מרדיהון תקיפין תיבתהון: נביא אמר ליה כנשתא דישראל על אידא אשבוק לבון אנא קריתי לבון בנין ואנון שבקו פולחני ומקימין בשום טענתא עוד שבועית יתרון טובא ואנון תבו למתי ונאין ובית נפקת ברא מ מסתיעין סוסן אגרסיין אחרין הון גבר על אתת חכריה מצוחין העל אלן ללא אסער לאיתאא עליהון בישתא אמר י ואם מן עטא דכרין עובדותי ללא אתפרע מנהון כרעותי סקו בקרוהא וחבילו ונמירא לא תעבדון פגרו ברניתהא ארי לא רעוא קרם י בהון ארי שקרא שקרו במימרי בית ישראל ובית יהודה אמר יו כריבו במימרא דיי ואמרו לא מן קרמוהי אתיא עלנא טבתא ואף לא תיתי עלנא בישתא ודקטלין בחרבא ובכפנא לא נחוו ונגיי שקרא יהון ללמא ונבואת שקריהון לא תתקם דא פורענותא תתעבד מנהון בכז כרנן אמר י אלהים צבאות חלף דאתנביתון ית פתנמא דרין הא אנא יהיב פתנמי נבואתי בפופך תקיפין באשתא ועפא דרין חלשין בקשא ויקטלונון: הא אנא מיתי עליכון עם מרחיק בית ישראל אמר י עם תקיף הוא עפא דמעלמא הוא עפא לא תידע לישניה ולא תשמע פה דימלל: בית

חשדה' ולא תשמע ד' דסמיכי בקריאה וסי' לא תאבה לו ולא תשמע אליו' ואם יפנה לבבך לא תשמע' הנני פביא עליכם גוי ממרחק' עד אנה י' שועתי דתריסר:

מלת חי לשון קריחה והוא הפוך בלשון ערבי חי מה טובה יש בך שאומר לזאת חבלה לך כלומר בעבור זאת הטוב' ואיכנומוצא בך טובה ריק רעות רבות בניך עובדי ונ' והקריח' כנגד ירוסלם: ואשכיע אותם ויחאפו' על דרך וישמן יסורף ויבעט: יתגודדו' יתקבצו גדודים ולא ישובו חיס מחברו וכן תירגם יונתן מ מסתיעין: סוסים מיוונים' כתיב בני וקרי ביד ואתיות אהיו מ מתאלפות והוא כמו הפוך מיונים מן מוזן חמר הנה הם כמו הסוס' שנתנו להם מוזן רב בלילה ו הם טבעים בתלותם בבקר יחאו ויהלו וזהלתם היא נתינת קולס ובשמתה חורליר בלעז כן הם יחאפו בלילה עס נטי רעיהם וימלאו פחותם ובבקר ינחיס שמחים מתהללים ברעמת: חל חסת רעוהי בעבור חסת רעוהי משכים' עס וכן כטל משכים הולך כלומר בהפסמה בבקר: העל חלה' חס על חלה הרעות לא חפיקד חי חסטר סלא חעניסם על הרעות הנדולו' חלה וככל הענין במלת טונת ואמר: ואם בני אשר כזה לא תתקם כבשי' ונפשו הוא והוא כפסונכז כשבע י' כנפשו כמו בי כשבעתי וינתן פי' כנפסי כלומ' כרצוני תירגם ואם עמח דכדן עבדיהון לא אתפרע מנהון כרעותי: ואם בני אשר כזה' זה עס ויו השמוס ואם והכאים חמר זה כפרסיות האחרות חס בלא ויו השמוס בני סיהיה כזה העס חו פירוש חס בני אשר כזה מעשיהם כ כתרנומו: עלו בשרתיה' בחומותיה תרנס חומה טורח והכניו לירושלם והכניו עלו ושחתו כנגד החויבים וינתן תירגם בשרתיה בקרוהא: הסירו כטיסותיה' הם סיני החומה וינתן תירגם כמו חרמנותיה בירניתהא: כי לא ליי המה' עמה כבר היו ליי שאמר וננתי על היער הזאת

להושיעה חבל עתה חין חומותיה ליי' סינן עליהם כי עס העיר עזבוהו והוא עזבה והתירס לחויב ויש מפרשים הסיר כטיסותיה כמו ואת הנטיסות הסר התו שהס סעיפי החילנות המתפסטים ובחמרו וכלה לא תעשו חינו חומר על החומה שהרי נתבה כלה כמו שאמר ואת חומות ירוסלם כביב נתצו כל חיל כסדים חלא פי' נכלה לא תעשו בעס: כי בגוד' לפיכך תקחו נקמתי מהם ובלין חני מנהי לכס שתשחיתום כי הם בגדו בי: כחשובי' ויחמרו לא הוא' פירוש לא הוא סיניתי עליו ויראה כחפצנו לא תבא עלינו רעה בעבור זה וחרב ורעב לא פראה חף על פי שפפחידן אותנו כביחי על זה סקר הם חומרים כי לא תבא להם כבוהא מאת חלא כי הוא חינו וירענו ועל הדרך הזה תירגם יונתן כריבו במימרא דיי ואמרונו' כבעמוד: והנביאים' הנביאים סמטעים אותם וחומרים שלום יהיה להם יהיו לרוח כלומר כמו לפני רוח: והליבר חין בהם' כיון שהדבר חין בהם כלומר רוח הקדס חף ידעו הם כך וכך חלא שהס סומכין בחלומותיהם חן בקסמיהם ומבתיים העס לטיב כדי סימכאן חן בעיניהם כסמיפין להם מעשיהם וחומרים לא תבא עליכם רעה ובענש זה יכלו ויהיו לרוח: כה יעשה להם' על דרך כה יעשה לי חלהים וכה יוסף כלמי כך וכך רעה יעשה להם וית וכו' סקרא יהון וכו' כבעמוד: לכן כה אמ' את הדבר הזה' שאתם חומרים עלי לא ה' חלא נבואתי והנה דברי מניעים חליך: הנני נתן דברי בפיך והעם הזה עצים ואכלתם וזכה ויכירו כי נבואתי מנעת חליך סיתקיימו עליהם דברי רעה כמו שאתה חומר ויהי דברך להם כמו האם לעבים שתחל חותם ומה שאמר דברכם כמדבר כנגד העם ואמר בפיך כמדבר כנגד הנביא הרי הוא כאומר חומר להם יען דברכם את הדבר הזה כי הנני נתן דברי בפיך לאש והעם הזה עצים ואכלתם וינתן פירש דברכם כנגד הנביאים שנתנס חלף דאתנביתון ית פתנמא דרין: הנני מביא עליכם' בית ישראל: קריחה' ממרחק' כי בכל היא רחוקה מארץ ישראל: גוי איתן' חוק סלא מוכל להלחם כנגדו: גוי מעולם הוא' מוזן רב הוא גוי זה חוק ושאר הגוים הם ירחים חותולא מוכל להעזר עס גוי זולתו: גוי לא תדע לשונו' ולא תבין מה יחמר וזה יוטר קסה מחויב סמכין חרס לשונו וכן חמר בתורה בקלות גוי אשר לא תשמע לשונו: ולא תשמע' ולא תבין והענין כפול במלות טונת: חשפתו

חשבתו כי חזי האשפה ימיתו כל מי שיגע בהם וכללו כלם קבורים באשפה וחמר כקבר פתוח שמוכן להשלך בו המתים: כלם גבורים כי הם מלומדי מלחמה וחלף לכם מבלט להכניל מידם: והכלי לחמך כלל כל מחלל והאכילה הנזכרת בכסוק יש אכילה היא איכות המחלל יש אכילת החרב כמו שתרגם יונתן ויבזו חכרך וגו' כבעמוד: ירושם ענין רש ושבר וענין הרישות כופל גם כן בהריסת הערים כמו כי תחמר אדם רשעו ונסוכ ונכנה חרבות: בחרב בעת החרב או טעם בחרב למעלה לבניך ולבנותיך כחילו חמר יאכלו בניך ובנותיך בחרב ומה שאמר בניך ובנותיך כי כמו כן יאכל האבות חלא שאמר בתורה ואל כל פרי בטןך וזה להכחיש כפס האבות שיפסחו בנייהם לעיניהם

רשי

אשפתו ג' בקריא' וס' אשפתו כקבר פתוח אשר מלא אשפתו הביא בכליותי בני אשפתו: פתוחך בקריא' וס' נספר בסדר זקקה: בהנה ג' וס' לחטא אשר הוא ושב בהנה אשר אתה בוטה בהנה בהרב: חק עולם ה' בקריא' וס' ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימותו כל זכר בבני אהרן יאכלנה חק עולם

והם הקאני שמתים בעון חבותם: גם בימים ההמה כשיבא החיוב ויאכל זה וזה כמו שכתב לך חעשה אתכם כלה כי אתן בלב האויב להשחיר לכם כלטה: והיה כי תחמרני מוכר כנגד העם כמו שדבר עד הנה

וסב לדבר כנגד הנביא שיענה להם תשובת השאלה כאשר ע עזבתם וגו' והשאלה והתשובה תהיה אחר שיבא החיוב ויגלה העם: כן תעבדו זרים מדה כנגד מדה אתם עבדתם אלהי ככר בארצכם תעבדו עם ככר בארץ לא לכם: הנדו חומר לכל השומע דברו שיחמרו להם זאת התוכחה דבר חול גבול היס: שמועו כא' מבוחר הוא: החיותי חיד לא תיראו מפני

והנה יש לי שני עדים שלא תוכלו להכחיש כי האחד הוא בכלל העולם והאחר הוא בכלל לבדכם אשר הוא בכלל העולם הוא דבר היס כי ברחשית בריחת העולם היו המים מכסים הארץ כולה כי כן היה טבעם אחר כן חמרתי שקנו המים אל מקום אחד ותרחה היבשה והנה ב בהקות המים שהיו על פני כל הארץ אל מקום אחד היו שופעים על המקום ההוא נכבים כמו כד והיה להם לפי טבעם לרדת ו ולהתפסח על פני כל הארץ כ כבתחלה חלא שחמי חמרתי לו עד כה תבא ולא תוסף והחמירה היא הרבון ושמתי החול על שפתו גבול לו שלא יעברנהו

והנה החול אין חומה גבוהה שתעמוד בפני המים ולא עוד חלא שגלי היס מתנעש והומין ובאים עד השפה כחילו יעברו עליה כפי טבעם ולא יוכלו לפי שחמי ינעתי טבעם בזה וזיה תוכלו להכיר כי חמי משגוח ב בתחתונים ועושה בהם כרצוני וחיד לא תיראו אותי ולא תחילו מבטי ולא תעלו בדעתכם שאני יכול לעשות בכם כרצוני אם תעברו מבתי אם כן ראו ל לקרוא אתכם עם סכל ואין לב שלא תבינו זה חל חם תבינו ויש לכם לב להבין אם כן לבבכם סודר ומורה שאתם מכירים וכופרים כי הנה שמתי בכם עד כי בעשותכם רצוני חיי כותב בשמיכם בעתם יורה במרחשק ומלקיש בניסן ונתנה הארץ את יכולה וען השדה יתן כרוי ובימי הקציר לא ירד לכם מטר והיו שבעות חקות קציר ישמור לנו ובהיותכם מיוחדים בין שחר החומות בזאת הברכה חיד לא תשימו זה על לב כי חמי משגיח עליכם וחיד תכחשו בי ותחמרו לא הוא ואם תחמר למה לא כתן להם לעדים האותיות והמופתים הכתובים כמו קריעת ים סוף והירדן ונולתן משני הטבע שאי אפשר להם מבילתי מכון ומשגיח הוכח הטבע כרצוני כאמר כי כל האותיות והמופתים וכלו להכחיש בהם אם ירצו כי לא היו חלא פעם אחת בזמן אחד ואותם שלא היו בזמן ההוא ויכלו להכחיש בהם אם היו כופרים בתורה חבל זה העני היות החול גבול לים הוא חק עולם לא סר ולא יסוד כל ימי הזת עולם וזיה לא יוכלו להכחיש שהרי רואים בעיניהם ושומעים באזניהם רואים גלי היס עד השפה ולא יעברו החול שהוא שפה לים ושומעים התנעשות הגלים והמיייתם כחילו בבחש יעברו הכל ויכסו פני הארץ זה דבר שלא יוכל אדם להכחיש: תחילי מן חיל כינלדה: יעברנהו הלן כוספת כמו כל היס יברכנהו: ויתנעשו גליו שאומר בסוף יעברנהו גם כן בלן כוספת: ולעם סרו וילכו סרו מהדרך הטובה והלכו להם בשדירות לבס וית על דבאו מבתר פולחני גלו: ולא חמרני יירא כא' לון נא נקראת רחל חלפ שמלת יירא נקראת מלעיל: הנותן גשם וחחר כך כי יורה ומלקיש בעתו חבל למה שכתב ויורה בלוי השמוש הנותן גשם בשאר עתי השנה לנורך הננות ולשנתו ולשאר ברכי האדם והבהמו ונתן גם כן יורה ומלקיש לנורך התבואה כל אחת בעתו: שבעות חקות קציר ישמור לנו חותם שבעות מחקות קציר ישמור לנו שלא ירד מטר בימי הקציר חלא יפסיד הקציר וההו חק הקציר ומשפטו וגם שתהיה רוח טובה נושבת בימי הקציר לזרות ולהבר הוא חק הקציר ומשפטו גם כן לפיכך חמר חקות ומה שאמר שבעות ולא חמר ימי הקציר לפי שאנו סופרים שבעה שבעות עד חג השבוע לפיכך תלה ימי הקציר בשבעות וית בזמן קים שבעות דבזמן חדרא נטר ללח: עונותיכם והיה לכם לחמר בלבבכם כי חלה הרעות הבאות עליכם עונותיכם הטובות שיהי עושים רצון החל היה כותב לכם גשם בעתו וכל דברכם באים על הנכונה חם כן מי מנע הטוב מכם ומי הביא עליכם הרע חלא עונותיכם וחטאתיכם: כי נמאני יסוד כשך יקושים יביט כל אחד בדרכי חם יעבור אדם שיבולו ממנו מה שעמו ויביט כאדם המניח יקושים ומציב משחית ללכד העופות כן יביטו גם ייראו ויירבו והגבו משחית חס' ילמדו ולא עושות ונושחית יקרא הפח שלכד העופות כן הם מציבים ומארכים מזה ומזה ללמד חס' ולגזול מהם מה שעמם

חשבתו מקום נדתך החצים: ירושם ערי מבכרך וגו' הריזה מקרא מסורס ירושם בחרב את ערי מ מבכרך אשר חמה בוטה בהנה ירושם ימסכן: בחרב על ידי גייסות וכן הוא חומר וחרב לא תעבור בארצכם: האותי לא תראו הלא היס שאינו דוחג מפני ה הפורענו' ואינו מוכפה לקיבול סכר ירא מ מפני ואינו עובר ה הנבול אשר שמתי ס סביביו: תחילו לשון כחד: ויתנעשו גליו ומדומם לעבור הנבול ולא יוכלו לעבור: ואמו גליו שאון קול גדול: ולא יעברנהו הנלי לא יעברו הנבול: יורה ומלקיש' כתרנג' בכיר ולקיש' שבעות חקות קציר שבעה שבעות שחקק לנו בהם שתי חקות קציר חק העומר וחק שמתי הלחם: ישמר לנו שיהא הקציר בזמנו: הטו חלה מעליכם שאני שומרם לכם וחתם כלים ב בדעב: יסוד

אשפתו כקבר פתוח כלם גבורים: ואכל קצירך ולחכך יאכלו בניך ובנותיך יאכל צאנך ובקרך יאכל גפנך ותאנתך ירשש ערי מבצריך אשר אתה בטח בהנה בחרב: ונס בימים ההמה נאם יהוה לא-- אעשה אתכם בלר: והיה בי תאמרו תחת מה עשה יהוה אלהינו לנו את כל--אלה ואמרת אלהים כאשר עזבתם אותי ותעבדו אלהי נכר בארצכם כן תעבדו זרים בארץ לא לכם: הגירו זאת בבית יעקב והשמיעוה ביהודה לאמר: שמעו נא זאת עם סכל ואין לב עינים להם ולא יראו אזנים להם ולא ישמעו: האותי לא תיראו נאם יהוה אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק--עולם ולא יעברנהו ויתנעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא יעברנהו: ולעם הזה היה לב סודר ומורה סרו וילכו: ולוא אמרו בלבבם יירא נא את יהוה אלהינו הנותן גשם ויורה ומלקיש בעתו שבעות חקות קציר ישמר לנו: עונותיכם דהטו אלה וחטאותיכם מנעו הטוב בכם: כי נמצאו בעמי רשעים

בית אזניה כקברא פתיח כולוהון גברין: ויבזו חצרך ומיכלך יקטלון בנך ובנתך ושבי ענך ו ותורך יבזו פרי גופנך ותינך יפגר קרוי ארעך פריכתא דאת רחיץ לאשתוקא בהון מן קדם דקטלון בהרבא: ואף ביומא האנון אמר יי לא אעביד עמכון גמיראנו ויהי ארי תימרון חלף מה עבר יי אלהנא לנא ית כל אלן ותימר להון כמה דשבקרונן פולחני ופלחתי לטעות עממיא בארעכון כן תשתעבדון לעממיא פלחי טעותא בארעא דלא דילכון: חו דא בבית יעקב ובשרוהא ברבית יהודה למימר: שמעו בען דא עמא טפשא ולית ליה לב דעינין להון ולא חון אודנין להון ולא שמעיין: המן קרמי לא תדחלון אמר יי אם מן קדם מימרי לא תזועון דשויתי חלא תחומא ליבא קים עלם ולא עדי ליה ו ומטרפין ולא יכלין והמן גלוהי ולא ערן ליה: ולעמא דרין הוה לב סמי ומריר על דסטו מבתר פולחני גלו: ולא אמרו בלבדון נדחל בען קדם יי אלהנא דמחירת מטר בביר ולקיש בעדנייה בזמן קים שבעות דבזמן חצרה נטר לנא: חוביכון גרבו אלון לכון וחטאיכון מנעו טובא מנכון: ארי אשתכחו בעמי חביין

והחקן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה והיתה לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדוש האותי לא תיראו נאם יי ואם מפני ויא בליש וס' נספר בסדר כי תשא: שבעות ד ג' סל חס וס' שבעות חקת קציר ישמר לנו שבעות להם חג שבעות ימים דחוקאל שבעות בטות אומר קדמא חס:

לכונן חיי כותב בשמיכם בעתם יורה במרחשק ומלקיש בניסן ונתנה הארץ את יכולה וען השדה יתן כרוי ובימי הקציר לא ירד לכם מטר והיו שבעות חקות קציר ישמור לנו ובהיותכם מיוחדים בין שחר החומות בזאת הברכה חיד לא תשימו זה על לב כי חמי משגיח עליכם וחיד תכחשו בי ותחמרו לא הוא ואם תחמר למה לא כתן להם לעדים האותיות והמופתים הכתובים כמו קריעת ים סוף והירדן ונולתן משני הטבע שאי אפשר להם מבילתי מכון ומשגיח הוכח הטבע כרצוני כאמר כי כל האותיות והמופתים וכלו להכחיש בהם אם ירצו כי לא היו חלא פעם אחת בזמן אחד ואותם שלא היו בזמן ההוא ויכלו להכחיש בהם אם היו כופרים בתורה חבל זה העני היות החול גבול לים הוא חק עולם לא סר ולא יסוד כל ימי הזת עולם וזיה לא יוכלו להכחיש שהרי רואים בעיניהם ושומעים באזניהם רואים גלי היס עד השפה ולא יעברו החול שהוא שפה לים ושומעים התנעשות הגלים והמיייתם כחילו בבחש יעברו הכל ויכסו פני הארץ זה דבר שלא יוכל אדם להכחיש: תחילי מן חיל כינלדה: יעברנהו הלן כוספת כמו כל היס יברכנהו: ויתנעשו גליו שאומר בסוף יעברנהו גם כן בלן כוספת: ולעם סרו וילכו סרו מהדרך הטובה והלכו להם בשדירות לבס וית על דבאו מבתר פולחני גלו: ולא חמרני יירא כא' לון נא נקראת רחל חלפ שמלת יירא נקראת מלעיל: הנותן גשם וחחר כך כי יורה ומלקיש בעתו חבל למה שכתב ויורה בלוי השמוש הנותן גשם בשאר עתי השנה לנורך הננות ולשנתו ולשאר ברכי האדם והבהמו ונתן גם כן יורה ומלקיש לנורך התבואה כל אחת בעתו: שבעות חקות קציר ישמור לנו חותם שבעות מחקות קציר ישמור לנו שלא ירד מטר בימי הקציר חלא יפסיד הקציר וההו חק הקציר ומשפטו וגם שתהיה רוח טובה נושבת בימי הקציר לזרות ולהבר הוא חק הקציר ומשפטו גם כן לפיכך חמר חקות ומה שאמר שבעות ולא חמר ימי הקציר לפי שאנו סופרים שבעה שבעות עד חג השבוע לפיכך תלה ימי הקציר בשבעות וית בזמן קים שבעות דבזמן חדרא נטר ללח: עונותיכם והיה לכם לחמר בלבבכם כי חלה הרעות הבאות עליכם עונותיכם הטובות שיהי עושים רצון החל היה כותב לכם גשם בעתו וכל דברכם באים על הנכונה חם כן מי מנע הטוב מכם ומי הביא עליכם הרע חלא עונותיכם וחטאתיכם: כי נמאני יסוד כשך יקושים יביט כל אחד בדרכי חם יעבור אדם שיבולו ממנו מה שעמו ויביט כאדם המניח יקושים ומציב משחית ללכד העופות כן יביטו גם ייראו ויירבו והגבו משחית חס' ילמדו ולא עושות ונושחית יקרא הפח שלכד העופות כן הם מציבים ומארכים מזה ומזה ללמד חס' ולגזול מהם מה שעמם

רשי ירמיה ו רדק תקנט

יסור יארובוכן למען סודרי לשון אשורוכו ולא קרוב: כסך יקושים' כאשר יסוך היקום שעוסיין ללכוד צביים ביער כשרגלו בח לתוכו והוא נוסכו ומחזיקו ברגלו וכלכל וקורין לו פייד בלעז: הציבו משחית' כיכביל בלעז כן עוסיין אורבים על עיר או על דרך: הציבו' כמו מצב פלשתים: ככלוב' הוא מקום שממטמין

יסור יביט כמו אשורוכו ולא קרוב: כסך' הוא מקור כמו כהניו או תאר והוא כמו מניח מן וחמת המלך שככה ספירוסו נחה וסך הוא פעל יוצא ושככה פעל עומד: יקושים' סם כמו מוקשים וית ארי אשתכחו בעמי חייבין וגו' כבעמוד: ככלוב מלא עוף' כלוב כלי עשוי מנסרין מגדלין בהם עופות וממטמין אותם סם וכן תי' כבית פיטמח ודומה לו והנה

בו עופות וכן תירגמו: יונתן בבית פיטמח ובלעז בלכך: עשתו' לשון עשת עשת טן נוף עב ובלעז ח איסטי'סירט: עברו דברי רע' חס באת רעה או עבירה לידם לא נכא ממנה חלה ע עברו בה ועשהוה: לא דנו דין יתום' למען יכליחו: שמה' תמהון: ושערורה' דבר מנוכה לכל ומהו דבר התמהון הנביאי' נבאים סקר ואומרים הוונחלין ואונסין והכהנים שהם שופטי העם ונושבים ידו את העם על ידי ה הנביאי' כלום לאחריה' כמו והמלך עובר וכל העם עובדים על ידו דוד אחרי חף כאן על ידיהם אחריהם ל לעשות כדברי הנביאי' העיו בני בנימין' ללכת לעריכס לשמור מבכריכס: בית הכרס' שם מקום הוא: שאו משחת' כס להקבץ ולהלחם על כפסכס: הנה והמעוננה דמיתו' החרבתי תרגמו יונתן לשון וכדמו נאות ה השלם נדמתה ח חסקלו: רעיונוריהם מלל הוא מלכים נחילותיהם: רעו' חבלו: את ידו' את מקומו סביביו: קדשו' זמנו: חיו' לכו' לעת פנות היום: כי פכה היום' כאשר פכה לעת ערב הצימו האור בבית המקדש: כרתו

כזה ה' וסי' הנמצא כזה איש אשר רוח' והיה כזה יום פהר' אם בנוי אשר כזה' ותרין חבריהו: משאת ג' בקריא וסי' ועל בית הכרס' שאו משאת' גונו מסועד' ויתן משאת כיר המלך' חדר ומשאת ויתן לו ארוחה ומשאת: קומו ונעלה ג' בקריא וסי' קומו ונעלה בצהרים' ודברתיה קומו ונעלה בלילה' יסור בשך יקושים הציבו משחית אנשים ילכדו: ככלוב מלא עוף כן בתיהם מלאים מרמה עליון גרלו ועשירו: שמנו עשתו גם עברו דברי רע דין לא דנו דין יתום ויצליחו ומשפט אביונים לא שפטו העל-אלה לא-אפקד נאם- יהוה אם בנוי אשר-כזה לא תתנקם נפשי: שמה ושערורה נהיתה בארץ: הנבאים נבאו בשקר והכהנים ירדו על-ידיהם ועמי אהבו כן ומה-תעשו לאחריתה: העיו בני בנימין מקרב ירושלם ובתקוע תקעו שופר ועל- בית הכרס' שאו משאת' כי רעה נשקפה מצפון ושבר גדול: הנהו והמעננה דמיתו בת ציון: אליה יבאו רעים ועדריהם תקעו עליה אהלים סביב רעו איש את-ידו: קדשו עליה מלחמה קומו ונעלה בצהרים או לנו כי-פנה היום כי ינטו צללי-ערב: קומו ונעלה בלילה ונשחיתה ארמנותיה:

גבבלין אשריון דס וכי כלבוש צירין דמחי וקטיל מתעשתין לחבלא גפשיין קטלין: בבית פסמא דמלי עופא כן בתיהוון מלן נקלין על פן סניאו ועתירו: עתרו אף קנו נכסין אף עברו על פתגמי א אוריתא עברו דביש דין דקשוט לא דינין ואלו הוון דינין דין יתמא הוון מצליהוין ודין השיכיא בקושטא לית אנון דינין: העל אליו לא אסער לאיתארה עליוהו בישא אמר יי' אם מן עמא דכרין עוברוהי לא אתפרע מנהוין פרעותי: תימה ושנו הוון בארעא: נבוי שקרא מרנבון שקר וכהניא מסיעין על ידיהוון ועמי רהימו כן ומה ת תעברון לסופא: גלו בני בנימין מנו ירושלם ארי קל צוחת קרנא אשתמקת בארעא ועל בית בקעת ברמא זקפו עממיא ס סמותא ארי בישתא אסתכיאת מצפונא ותברא רבא: יאתא וכפנקתא איכרין קלקילת ית אורחתיך בקו בהיתת כנשתא דיציון: לה ייתון מלכין ומשחיתיהוון יגרון עלה משכנין סחור סחור וסיעין גברי ית הבריה ז זמינו עלה עבדי קרבא קומו ונסק בטיהרא וי לנא ארי פנא ארי נגדו טולי רמשא קומו ונסק בליליא ונהבל ברניתהא:

כלוב קיץ סל עשוי מנסרים והמשיס לכלוב מלא עוף כמו שהכלוב ממלאים אותו עופות כפי מה שהוא ונותנים לתוכו מחבלים ומסך' וחולכין סם תמיד כן בתי חלה הרשעים מלאים מרמה לל ממון מקובץ במרמה ובחץ ומתעלנין בו: על כן גדלו ויעשירו' על כן שבא להם ממון זה בלי עמל ויגיעה גדלו בכססים והעשירו: שמנו עשתו' על דרך משל כמו וישמן יסודין ויבעט כלומר הרבו בכססים גם יס צו קצת המליכה כי העשירים ברוב הם שמנים ודשנים עשתו זכו מן עשת טן כי השמן עור בשרוין וכן תרגס יונתן עתרו חף קנו כיסין: גם עברו דברי רע' לא דים בעשרם חלה הרבו לגזול ולחמוס עד שעברו כל דברי איש רע כלומר יותר הרעו לעשות משאר אנשים רעים עד שעברו עליהם ברעתם ויונתן תרגס חף עברו על פתגמי אורית' עבדו דביסוכי דין יתום כלום משפט היתום והאלם החלוט לא שפטו ולא לקחו משפטם מעושריהם: ויצליחו' וחף על פי כן ויצליחו: ומשפט אביונים' ככל ענין במל' שונות: העל חלה פי' רוסו כתרנומו העל חלין לא חסער וגו' כבעמוד: שמה ושערורה נהיתה' שמה ענין תימה כמו כאשר שמנו עלך רבים כלומר דבר תימה הוא מה שנהיה בארץ מרעות שעוסיין ודבר טיף ולכלוך והו כירוס שעוררה ענין טיף ולכלוך כמו התחיים השוערים וכתי שמה תימה ויש נוסחאות תימח והוא לשון כליון כמו מהס תימי מיח בדברי רול ותרגו' שערורס ושנו: הנביאים' עתה כי מה היא השמה והשערורה שנהיתה בארץ נבאו בשקר לעס ויחמרו

קומו ונעלה ציון אל יי' וחד קומו נעלה:

פלום יהיה לכם וכוה מטס העם לדרך רע: נבאו בשקר והכהנים ירדו על ידיהם' ענין לקיחה מן רדה הדבש כלומר ירחו הסחד לעות המשפט ירחו אותם על ידיהם כרודה הדבש בידו שהוא טוב וערב וימ אהונענין ממשלה מן כי הוא רודה לא תרדה ברלל הכהנים יודים בעס על ידי הנביאים ומצותם ומטס המשפט כרזונס: ועמי אהבוכן' רל רזים בכל זה לבי שהם מופים להם מעשיהם הרעים: ומה תעשו לאחריה' כלומר לאחריה שמה ושערורה יכה בעיניכס עתה מה תעשו לאחריה כי תדעו כי מרה תהיה באחרונה: העיו בני בנימין מקרב ירושלם כל שכן משאר עריכס כי אפילו ירושלם תלכד ומה שאמר העיו הוא דרך גוומח כי חף להם מקום חכה ינוסו סס חלה כאומר חס יס לכס מקום שתנסו נוסו והיכו מקרב ירושלם כי גם היא תלכד וירושלם היתה ליהודה ובנימן ומה שאמר לבנימן' ולא חמר ליהודה כאדם שנהיה על קרוביו תחלה כי הוא כואב עליהם יותר ממה שהוא כואב על אחרים והוא היה מענתות בארץ בנימן והס היו קרוביו בני משפחתו כמו שאמר לו עליהם כי גם אחיך ובית אחיך גם המה בגדו בך וית העיו גלו: ובתקוע תקעו שופר' תקוע סם מקום הוא שנאמר וישלח יואב תקוע וחמר דרך צחות ובתקוע תקעו לשון נופל על לשון כמו ועקרון תעקר וחמר תקעו שופר להניס העם חל העיר: ועל בית הכרס' שאו משחת' מגדל שבונים בכרס אחד גבוה לשמור כל הכרמים אשר סביבותיו ואותו נקרא בית הכרס וכן הוא אומר ויבן מגדל בתוכו ואמר שיסאלו בני משחת סיראלו הרחוקי' הלהבה ויכנסו ומשחת כמה מסיחין מסוחות במסנה: נשקפה' כדחתה ונבלתה עתה תבא: מצפון' היא בכל שהיא לכפון: הכוה והמעוננה דמיתו' פעל יוצא כמו חס היה מן הדגוש דמיתך רעיתי כלומר דמיתו בת ציון לחסה הנה והמעוננה והנה חני רחמה סיבאו עליה רועים ועדריהם להחרידה ופירוש הנה האשה הסוכנת בנה שלה סוקאת ומעוננה ומה תאר לנכבה בפלס דוה ורבי יהודה חיוב פירס הנה כמו כחוה בחלף מן כחוה לחיך בתורים ענין יופי ונוי וכן תרגס יונתן ומפיקח וחלוצי חבי זכרונג לכרכה פירס דמיתו כרתי כמו כדמו עמי: אליה' המשיל המלכים הנביאים חליה להחריבה לרועים והעדריס הם חייליהם ונבחותם וכמו זה רבים במקרא והמשיל המלכים והמנהיגים לרועים והעם לכאן כמו הויו רועה אוילי ונתתי להם רועים כלבי והדומים להם וכתי לה ייתון מלכים ומשרייתיהוון: רעו איש את ידו' את מקומו וכן רעות על ידיהן כלומר מלך אחד או שר יצור על עיר או על ערים וכן האחר עד כלותם לכבוש את הארץ: קדשו עליה מלחמה' חומר חיס לחברו שהרועים זמנו מלחמה על ציון כלומר חף על פי שרעו חיס את ידו כולם זמנו עמין למלחמה על ציון: קומו ונעלה בצהרים' חומר בפסוק שאחריו קומו ונעלה בלילה זכר צהרים ולילה לבי שהם זמני הפגעים כמו שאמר מדבר בחלל יהלך מקטב יסוד צהרים אמרו בזמנים קמים להם עולה עליהם חמר הנביא חיו למ כי פנה היום כלומר בצהרים שאומרים חיובו לרעה הוא לנו ולא לטובה כי צהרים קשה לרוב החום ועת' יפה לרוב האורה ואחמנו נקח ממנו הרע ולא הטוב כי לנו חסך היס זהו כי פנה היום כלומר האור פכה לו לדרכס והצללים הם נוטים ונתפשטים כי חף לנו אורה חלה חסכה: קומו' חרמנותיה' שהם חוסכים להשבב בהם נשחיתה אותם:

רדק

ירמיה ו

רשי

פי כה חמר יי כלומר מחת יי היתה זחת כי הוא רוצה להשחיתה והעיר חת רוחם לבח חליה וכחילו חמר להם כרתו עצה עצה גמו ען וההח חכמה לכינוי כי היא רפה חמר כרתו עדים לעשות מהם דיק ולספוך סוללה על ירושלים והם החכמים סמסליכין בדיק וכדומה לו על העיר לנתן חומותיה ומגדליה ולדעת יונתן סוללה הוא תל גבוה שתרגום סוללה מליתח והו' ספופתין עפר ועכו' תוך החפירות חמר סביב העיר עד שחמלח' חותם מעפר ועצים תלים סביב לעיר על מלוי ה החפירות כדי לעלות מהם ל לחומה והוא הנקרא סוללה: היא העיר הפקד' היא העיר שהפקד עונה אלכ' שהחריך לה הקבה לא יחריך לה עוד כי כלה עסק בקרבה בכל העיר ימצא חדם עסק בקרבה כלומר חכי בתוך העיר עוסקים חן כריך לומ' חן לעיר בדרכים: כהקיר ביר' כהקיר מן מקור ביר כמו בחר חמר כמו שהבאר מימה נובעין תמיד בלי הפס' כן הקרה רעתה והו' סחמר על פני תמיד ומה שחמר תמיד כלומר שחיי רוחה ומסנח לעד לא כמו שהס' חומרי חין יי רוחה חותמ: חליומכה' חמר חמוס ושוד חליומכה ישמע בה שמחלים העניינים ומכי' חותם כמו שחמר וכני עניינים תטחנו חו פירסו עונם החמוס והסוד שהם עושים חכי מביח עליה חלי ומכה וכן תי' כנובח דמקיי' מוהי ונג' כבעמוד: הוסרי' כן תקע כפשי מיד' שחם לא תוסרי יכרד רכזני מיד' שלח חרצה לך תקע כפשי מיד' כמו ותקע כ' ירך יעקב ענין הסרת הדב' ממקומו וסרסוקעע או יקע: לא נוסבה' כחילו לא נוסבה מועולס כך תהיה שממה וית' כחרע דסודס דלא חתומבת:

כרתו עצה' לא מפיק הא' והוא לסון ען שאין לסון כריתה נובל על העצה ועצה האמור כחן לסון הרבה עדים כמו דנה לסון דגים הרבה: העיר הפקד' שבהה פקודתה: כהקיר' לסון מקור: ביר' בחר: כן הקרה רעתה' כן נובעת רעתם תמיד מוסיפים ומחדשים: חליומכה' על כן חיייתי עליה מרע ומחא: הוסרי' קבלי מוסר: כן תקעי כן תנתק הוקע' לסון חיבור והוקע חותם ויש מכר' לסון הסרת החיבור והרבה תיבות משמשות כן: עולל' גרסח'ין בלעז' לאחר שבדנו הכרם ונשארנו עוללו והעניינים בחים ועוללו חותם כן יבזו ויחזרו ויבזו: השב ירך' חתה הסוכה השב ירך' לשלול סנית כבוצר המשיב ידו על סלסלות המסלסל' ומחכס ההעוללות וכן הימה משהגלה חת יהויקים והרגו והמליך חת יכניה חזר לסוף שלשה חדשים והגלהו חזר לסוף עשתי עשרה שנה והגלת חת' צדיקו סלסלות רבירקוש בלעז' כמו סלסלה ותרוומך כך כיר' דונס ומח' פי' לסון כל פכירש בלעז' : וחעידה' לסון התראה: ערלה' חטומה וכן כל לסון ערלה: לחרפה' מחרבין חותם: וחת חמת יי מלאתי' לבי מלח כבוה' לבוח חמת יי עליהם: הכיל' כמו להכיל לאסופליד בלעז' שפוך על עולל' לספוך על היונקים: בחון' בסוק: מלח ימים' קרוב למות והוא יתר על זקן: סדות ונשים יחדו' יוסבו לאחרים: בוכע בכע' חונס ממון: על כהלה' קל הוא לכביחי הסקר להוכיח מביהם ולומר שלום יהיה לכם וכדב' זה מרפחין בדבורים חת הסבר העתיד לבח עליהם: הובישו' עליהן למיבהת: הכלים' כמו להכלי' מרדנע

ישמע' וסימ' נמסר בישעיה סימ' ס': ואעידה ה' בקריא' וסימ' ואעידה בס את השמים ואת הארץ' ואעידה לי עדים נאמנים' על מי אדברה ואעידה' שמעי עמי ואדברה' שמע עמי ואעידה כך: מלאתי ג' וסי' ואת חמת יי מלאתי' ואלם אנכי מלאתי' כח' כי מלאתי' מלים' בחרא מלתי' כתיב: שלום שלום

ארי כדנן אמר יי צבאות קצו אעא וצברו על ירושלים מליתח היא קרתא דאתפקידו לה הזבהה כולחון אנסי' בננה: כנובא דמקיים מוהי כן אוריכו ואתקיימו בננה עברי בישתא קל הטופין ובזוון משתמע בה קדמי תדריא על כן איתיתי עליה מרע ומהא:

אתרדא ירושלים דלמא ירחק מימרי יתד דלמא אשונד צדיא בארע סרום דלא אתותבתו כדנן אמר יי צבאות אתבזווא ירחבוון כמא דמהלפון על שולי גפן למקטף שארא ד ישראל ותתיב מחתד עלירחון כדקטף על סלסליון על סן אמלל ואסחד ויקבלון אולפן היא אטפשת אורנהון ולא יכלין ל למצת היא פתנמא דני הוה להון לחסורין מדלא צבן ביהו וית נבואת דני בתקופ מן קדם יי ו אתמליתי לאיתי לסוברא ולא יכילתא למשפד על ינקון בשוקא ועל סיעת עולימין כחדא ארי אף גבר עם אתא יתאחדו סב עם דשבע יומין: ויסתחרון בתיהון לאותריגין חקלן ונשין כחדא ארי ארים ית פחת גבורתי על יתבי ארעא אמר יי: ארי סועירדיון ועד רבריון כולדיון אנסי' סמון ומספר ועד כהן כולחון עברי שקר ו ואסיאו ית חבר כנשתא דעמי במלי שקריהון למימר שלמא ש שלמא ולית שלום עליהון

למכהרת ארי תועבתא עברו אף מבהת לית אנון בהתיין אף אתהכנעא לית אנון ידעין בגן יתרימון קטילין בעדן דאסער עליהון חוביהון יתקלון אמר יי: כדנן

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

ה' דסמיכי בקריא' וסימ' יצר סמוך תצר' בורא ניב שפתים שלום' ורפאוואת שבר עמי' וחברו ורפאו את שגר בת עמי על נקלה' ורוח לבשה את עמשא ראש השלישים לך דוד:

איכה תאמרו חכמים חנהנו בחכמות החינוכות ועוד תורת יי' חתנו כלומר חזלנו היא כתובה : חן לסקר עשה עט' חט תורת יי' חתכם מה תועיל חס לה תקיימ חותה מי שעשה הקולמוס לכתוב חותה לחכם עשה חותנו וכן סקר סופרים הסופרים כתבו חותה לחכם כי אחרי שאח חתם מקיימין חותה הכי היא כחילו חיה כתובה לסקר לחכם כמו חן לסקר שמרתי : הובישו כי סקר עשו כסידרו שלא תועיל להם חכמתם חז בכח יהיה להם בשת פנים וידאו כי חס המתעסקו בתורה וקיימו חותה היתה מועילה להם להצילם מהרעות הבאות עליהם ואחר שבדבר יי' מאסו ולא רצו ללמוד התורה ולעשותה מה חכמה להם לא תועיל החכמה מבלי התורה וחכמת בנין למלת

רטי

מה כלומר מה מועיל ממה שים להם חכמה חס חן להם התורה : לכן חתן לירשם כלומר למי שיחזיקו בהם בגלו כחילו הם יורשם : כי מקטון ועד גדול כל זה הענין הוא כתוב למעלה עם שחר הפסוקים הבאים אחר זה במלות פזויות כי כל הסופר ענין יסנה במלו למעלה מקטנס ועד גדולם והנה מקטון ועד גדול למעלה כלו בניו והנה כלה בהא ואחר הוא יורשו למעלה וירכשו בחלף נעה והנה וירכו בצעלי ההא והענין אחד ענין רפואה למעלה חת שבר עמי והנה חת שבר בת עמי : הובישו פירשנוהו למעלה כי פירשו בתמיה למעלה גם הכלי והנה הכלל מבנין נפעל ומפורס הוא והכלים שהוא מבנין הפעיל פיר למעלה עם שחר הפסוקים ולמעלה בעת פקדתי פירשנו פקדתי חותם והנה בעת פקדתי עם והענין אחד : חסוף חסוכים נחם יי' שניהם לסוף כליון חסוף מקור מן וחכמת נכסך וכפש ביתך חסוכים מן יחדו יסוכו חלף שמלת חסוכים מבנין הפעיל והוא יוכח ויסוכו מבנין הקל והוא עומד הכל יכלה עד סוף ימכאו עכבים בגנן ולא תחנים בתחנה וזכר חלה פני המיני כי הם עקר הכירו וחיתם סירבה חלם מהם יותר משחר הפירות כמו שחלם בברכ חישתח' נכנו ותחית חתנו וחלם בקלל יחלל נפקד ותחנתך : והעל נכלל חפילו העל יבול טרם זמנו כדי להרבות רעתו : וחתן לה יעברו מה שנתתי להם חוב הפירות וברכתי כרי הדמיתם יעברו מהם שיחללם החובים חס יעברו במיקום מהם וכן חוקתי ותוכל חוקת מונני תמלחמו נפשי תמלח מהם בני יכחוני יכחו מונני והמפרשי פירשו בעבור שנתתי להם תורה ומוצת ועברו עליהם בעונם זה חסיפם וכן דעת יונתן ותרגם הפסוק כן שיצאה חשבינו חמר יי' ונו כבעמוד : על מה לחננו יושבים בכפרים ובערי המישור כבטוחים ועל מה עזר יש לנו : ונדמה ענין שתיקה כלונו חן לנו להתלונן ולהתדעס על מה בחה עלינו הצרה כי יי' חלהינו הדימנו כי חטאנו לו ונדמה שרשו דמם והוא מן הקל ממפקל ישם וישרק מה חקוב ידמו כחבן ולדעת חלוני חבי אל שרשו כדם הדימנו שרשו דמם מבנין הפעיל וההא בשוח ופתח ויהיה ענין שתיקה כלומר הוא השתיקנו שאין לנו רשות להתלונן כי חטאנו לו ונדמה שרשו דמם משחיטת עשב לפיכך חמר מי וענינו כתרנומו וחשקנח כס דלוט ביש כרישי חיון והפסוק מאמר הכביח בלשון ישראל : קוה לשלם מקור כלומר ואם נקוה לשלום מהחויב ואין טוב ואינו השלום שהוא טוב : לעת מרפה בהא כמו בחלף חס קיינו לעת רפואה ממכאוב הצרות : והנה בעתה צרות גדולות סמכאובים ושמכעיסים חותנו וית ולעידן סליחות חובין והא פורענות חטאין כענין רפואה נפשו כי חטאית לך : מדן נשמע לפי שהיה קצה ארץ ישראל זכרו וית על דפלתו לעגלא די בדן מלך במסירתיה יסק עליהו ויבילה יתהו : נחרת סוסינו עטישת סוסינו ונקדחת העטישה כן על עם הנחיריים שהם נקבי האף : מקול מצהלות חבירינו על הסוסים חמר חבירינו ומצהלות ענין השמעת קול הסוסים בצהלה ושמחה כמו שחמר על הסוסים וישיש בכח וית מקל פסיעו גבורה : כי הנני משלח בכס פירוש כתרנומו הא חלף מנרי בכון עומין קטולין בחיון חורמנין דלית להוין לחשא ויקטלו ויתכון אמר יי' על

בדבר יי' ה' דכמיכו בקריא' וסי' ווסף יי' להראה בשילה' ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו' הובישו חכמים חתו' גם ביהודה היתה' בדבר יי' שמים נעשו' וסן והנה איש אלהים בא מיהודה עד אחר הדבר הזה לא שב דבעס דגו' בסא וישמע הנביא אשר השיבו : ואין שלום ה' וס' ורפאו את שבר עמי' וחברו

איכרין תימרון חכימין אנהנא ועל אוריתאד' אנהנא רחיצין בכון הא לשקר' עבד ספר קולמס דשקר לזופא' בהיתו הפיסיא' אתברו ואתאחידו הא בפתנא די קצו וחולק בהוכמתא לית להוין : בכון אתן ית נשיהוין לאוחרנין חקלתהוין לירוהוין ארימו ועירא ועד רפא כולהוין אנסי כמון מספר ועד כהן כולהוין עברי שקר : ואסיאו ית תבר פנשתא דעמי במלי שקריהוין למימר שלמא שלמא ולית שלום עליהוין למכהת ארי תועבה עברו אף מבהת לית אנון ברהתין ואתנעו לית אנון ידעין בכון יתרומו ק קטילין בעדן דאסער עליהוין ח חוביהוין יתקלון אמר יי' : שצאה אשצנון אמר יי' ויסופון כמסוף ענבין סנפן וכנבלא טתינא וכטרף מאילין על דיהבית להוין אוריתי מסיני ועברו עליהו : על מה אנהנא יתבין ארתנשו ונעול לקרוין פריבין ונשתוק רתמן ארי יי' אלהנא איתי עלנא תבר ואבהתנא ואשקנא כס דלוט ביש כרישי חיון ארי חבנא קדם יי' סברנא לשלם ולית טב ולעדן סליהות חובין ודא פורענות הטאין : על די פלחו לעגלא דבדן מלך במסירתיה יסק עליהוין ויגלי ירהוין מקל פסיעות גבורה יוועון כל יתבי ארעא יירתו ויביון ארעא ומלואה קרויא ודיתבין בהוין : ארי דהא אנא מנרי בכון עממין קטילין בחיון חורמנין דלית להוין לחשא ויקטלו ויתכון אמר יי' על

וירפו את שבר בת עמי' קול חרדה שמענו' נביאי ישראל יען ובעין : אסוף ד' חס' וס' אסף אסיפם נאם יי' אסף אאסף יעקב' אסף אסף כל מעל פני : ומלואה ג' וס' ויבאו ויאכלו ארץ ומלואה' וישפמו ארץ ומלואה' ליי' הארץ ומלואה :

מה כלומר מה מועיל ממה שים להם חכמה חס חן להם התורה : לכן חתן לירשם כלומר למי שיחזיקו בהם בגלו כחילו הם יורשם : כי מקטון ועד גדול כל זה הענין הוא כתוב למעלה עם שחר הפסוקים הבאים אחר זה במלות פזויות כי כל הסופר ענין יסנה במלו למעלה מקטנס ועד גדולם והנה מקטון ועד גדול למעלה כלו בניו והנה כלה בהא ואחר הוא יורשו למעלה וירכשו בחלף נעה והנה וירכו בצעלי ההא והענין אחד ענין רפואה למעלה חת שבר עמי והנה חת שבר בת עמי : הובישו פירשנוהו למעלה כי פירשו בתמיה למעלה גם הכלי והנה הכלל מבנין נפעל ומפורס הוא והכלים שהוא מבנין הפעיל פיר למעלה עם שחר הפסוקים ולמעלה בעת פקדתי פירשנו פקדתי חותם והנה בעת פקדתי עם והענין אחד : חסוף חסוכים נחם יי' שניהם לסוף כליון חסוף מקור מן וחכמת נכסך וכפש ביתך חסוכים מן יחדו יסוכו חלף שמלת חסוכים מבנין הפעיל והוא יוכח ויסוכו מבנין הקל והוא עומד הכל יכלה עד סוף ימכאו עכבים בגנן ולא תחנים בתחנה וזכר חלה פני המיני כי הם עקר הכירו וחיתם סירבה חלם מהם יותר משחר הפירות כמו שחלם בברכ חישתח' נכנו ותחית חתנו וחלם בקלל יחלל נפקד ותחנתך : והעל נכלל חפילו העל יבול טרם זמנו כדי להרבות רעתו : וחתן לה יעברו מה שנתתי להם חוב הפירות וברכתי כרי הדמיתם יעברו מהם שיחללם החובים חס יעברו במיקום מהם וכן חוקתי ותוכל חוקת מונני תמלחמו נפשי תמלח מהם בני יכחוני יכחו מונני והמפרשי פירשו בעבור שנתתי להם תורה ומוצת ועברו עליהם בעונם זה חסיפם וכן דעת יונתן ותרגם הפסוק כן שיצאה חשבינו חמר יי' ונו כבעמוד : על מה לחננו יושבים בכפרים ובערי המישור כבטוחים ועל מה עזר יש לנו : ונדמה ענין שתיקה כלונו חן לנו להתלונן ולהתדעס על מה בחה עלינו הצרה כי יי' חלהינו הדימנו כי חטאנו לו ונדמה שרשו דמם והוא מן הקל ממפקל ישם וישרק מה חקוב ידמו כחבן ולדעת חלוני חבי אל שרשו כדם הדימנו שרשו דמם מבנין הפעיל וההא בשוח ופתח ויהיה ענין שתיקה כלומר הוא השתיקנו שאין לנו רשות להתלונן כי חטאנו לו ונדמה שרשו דמם משחיטת עשב לפיכך חמר מי וענינו כתרנומו וחשקנח כס דלוט ביש כרישי חיון והפסוק מאמר הכביח בלשון ישראל : קוה לשלם מקור כלומר ואם נקוה לשלום מהחויב ואין טוב ואינו השלום שהוא טוב : לעת מרפה בהא כמו בחלף חס קיינו לעת רפואה ממכאוב הצרות : והנה בעתה צרות גדולות סמכאובים ושמכעיסים חותנו וית ולעידן סליחות חובין והא פורענות חטאין כענין רפואה נפשו כי חטאית לך : מדן נשמע לפי שהיה קצה ארץ ישראל זכרו וית על דפלתו לעגלא די בדן מלך במסירתיה יסק עליהו ויבילה יתהו : נחרת סוסינו עטישת סוסינו ונקדחת העטישה כן על עם הנחיריים שהם נקבי האף : מקול מצהלות חבירינו על הסוסים חמר חבירינו ומצהלות ענין השמעת קול הסוסים בצהלה ושמחה כמו שחמר על הסוסים וישיש בכח וית מקל פסיעו גבורה : כי הנני משלח בכס פירוש כתרנומו הא חלף מנרי בכון עומין קטולין בחיון חורמנין דלית להוין לחשא ויקטלו ויתכון אמר יי' על

חרש יחטס חזנו הוא שחמר חמר חן להם לחש : מכליגימי

כי כל הגוים עתה פי מול ופי בערלה כי בערלה על הגוים שהם ערלים ומול חמר על ישראל כי אף על פי שהם מולי בשר הם ערלי לב וראוין לענש ולא חמר על הגוים שהיו עמוסים בעבוד הערלה כי לא נצטוו עליה אלא בעבור ישראל חמר כלומר הרי שבו ככל הגוים שהם ערלים שלא נבדלו מן האומות במילתם אלא שיבדלו מהם גם כן במעשיהם וכיון שמעשיהם כמעשה הגוים והם ערלי לב לא תועלים מילת הבשר והרי הם כאילו לא מלו כי מילת הבשר נתנה לבדית ולאות להיות סגולה מכל העמים לעבוד את יי כמו שאמר לבדית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחרך ונתתם אותם בבשרם למען יזכרו תמיד כי הם נבדלים מן האומות והוא ל והתערבו בגוים ולמדו מעשיהם הרי הם כהם כאילו הכרו הבדית והאות ואינו להם לאלהים כי בחרו תחתיו אלהים אחרים לפיכך חמר אחר זה אל דרך הגוים אל תלמדו וגו' שמעו מבואר הוא : כה חמר יי אל דרך הגוים כמו את דרך הגוים וכמוהו הסברה אל חק יי וירדפו אל מרן חמר אל תלמדו דרך הגוים כיון ש שחתם מולים לאות ולבדית בני ובניכם שמרו את דרכי ולא דרכי הגוים : ומאותות השמים אל תחמו ואם תחמו בעבוד הכוכבי כדרך הגוי כי הם שולטים בארץ ואותות כדאי להטבי ולהרע כמו השם יי לו ממסל' בחר בתבואו ובכירו כמו שכתוב וממנ' תבואו שמש ואם נעבוד אותו ירבו תבואותינו ואם לא נעבדנו ירע לנו ויחסרו תבואותינו ויכיר גס כן מקדחתו שהוא סימן רע לעולם א תחתו ממנו ומולתו מן הכוכבי כי הם עבדי ועושי דברי ואם תעבדו הארון לא תצטרכו אל העבד ואם תעבדו העבד יכעם הארון וישלח מארה בתבואותיכם הפך מן חשבכם : כי יחתו הגוי מהמה אף על פי שיחתו הגוי מהמה את אל תחתו כי אם תעבדו חן לה רעות להרע לכם ולא תזיק לכם קדושתם ואם הם כדרך הנהגתם בעולם יהיה קיום העולם ו לפעמים יבא הפסד בפרטים בדרך מהלכם זהו לשאר העמים כמו שאמר אשר חלק יי אלהיך אותם לכל העמים אם להטיב אם להרע וחתכם לקח חם תעבדוהו בלב שלא יכילכם מכל נוק משפט הכוכבים וגם הגוים לא תועילם עבודתם להם כי ה הארץ ראוי לעבד לא העבד ל

רשי
אל דרך הגוים אל ת
תלמדו ואז מחותות
השמים אל תחמו מ
מחמ לוקה ומחורות
לוקן : חרש' אומן :
מסמרות : קלוס
בלעז : מעבד
דולדוירח : מקבנות
קורנס מלטיל בלעז :
יפיק' יכרע ברכו
לשון פוקה ופיק ברכו
כתומר מקשה
מיקס אותה בקורנס
עד שזיקף לו קומה
כדקל : א תירחו מהם
אם תכרסו מהם
כי לא ירעו לכם : וגם
היטב אף אותם אם
תעבדו היטב כמו
להיטב : לך יחתה
לך כחה : ובאחת
יבערו הגוים ומה
היא האחת מוסר
הבלים של עץ שלהם
ויתייסרו עליו יבערו
לשן שטות וכן ויכסלו
: מרוקע' מרודד :
ויי אלהים חמת' למה
כי הוא אלהים חיים
ומלך עולם לכן יכול
לאמת דבריו אבל בשר
ודם חומר לעשות ומת
אז משם כמו או יורד
מנכסיו ואין בידו ל
לקיים : כדנה

ארי כל עממא ערלון בבשרהון
וכל בית ישראל ערלון בלבנהון :
קבילו ית פתגמא דמלל יי עליכון
בית ישראל : פרנן אמר יי מאורדת
עממא לא תילפון ומאתון ד
דמשתנין בשממא לא תתברון ארי
מתברין עממא מנהון : ארי
נזרת עממא לקה אנון ארי אעמ
מהורשע קין ליה עובד ידו נגר
בחצינא : בכספא ובדהבא חפי
ליה במסמרון ובמקבין מתקיף ליה
דלא יצטלי : עובד נגיד זקיפין אנון
ולא ממללין אתגמלא ותגמלון ארי
לית בהון רוחא להלכא לאתדקלון
מנהון ארי לא מבאשין ואף לא יטבא
לית אנון ירעין : לית בר מנד
יי רב את ורב שמך בגבורתא : מן
לא ידחל מן קדמך מלך על כל
עממא ארי דילך היא מלכותא
ארי בכל חפימי עממא ובכל מ
מלכותהון לית בר מנדו ובחדא
יחובון עממא על דאטפשו על
דפלו לטענותא דלמא אנון :
כספא דמהפן מאפריקא מיתן
ודהבא מאופיר עובד נגר וידי
קני תבלא וארגונא לבושהון עובד
חפימין בולדהון : ויי אלהים קשוט
הוא אלה קים ומלך עלמין מ
מרוגיוה תווע ארעא ולא יכלין
עממא לסוברא רוגיוהו

כי כל הגוים עתה פי מול ופי בערלה כי בערלה על הגוים שהם ערלים ומול חמר על ישראל כי אף על פי שהם מולי בשר הם ערלי לב וראוין לענש ולא חמר על הגוים שהיו עמוסים בעבוד הערלה כי לא נצטוו עליה אלא בעבור ישראל חמר כלומר הרי שבו ככל הגוים שהם ערלים שלא נבדלו מן האומות במילתם אלא שיבדלו מהם גם כן במעשיהם וכיון שמעשיהם כמעשה הגוים והם ערלי לב לא תועלים מילת הבשר והרי הם כאילו לא מלו כי מילת הבשר נתנה לבדית ולאות להיות סגולה מכל העמים לעבוד את יי כמו שאמר לבדית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחרך ונתתם אותם בבשרם למען יזכרו תמיד כי הם נבדלים מן האומות והוא ל והתערבו בגוים ולמדו מעשיהם הרי הם כהם כאילו הכרו הבדית והאות ואינו להם לאלהים כי בחרו תחתיו אלהים אחרים לפיכך חמר אחר זה אל דרך הגוים אל תלמדו וגו' שמעו מבואר הוא : כה חמר יי אל דרך הגוים כמו את דרך הגוים וכמוהו הסברה אל חק יי וירדפו אל מרן חמר אל תלמדו דרך הגוים כיון ש שחתם מולים לאות ולבדית בני ובניכם שמרו את דרכי ולא דרכי הגוים : ומאותות השמים אל תחמו ואם תחמו בעבוד הכוכבי כדרך הגוי כי הם שולטים בארץ ואותות כדאי להטבי ולהרע כמו השם יי לו ממסל' בחר בתבואו ובכירו כמו שכתוב וממנ' תבואו שמש ואם נעבוד אותו ירבו תבואותינו ואם לא נעבדנו ירע לנו ויחסרו תבואותינו ויכיר גס כן מקדחתו שהוא סימן רע לעולם א תחתו ממנו ומולתו מן הכוכבי כי הם עבדי ועושי דברי ואם תעבדו הארון לא תצטרכו אל העבד ואם תעבדו העבד יכעם הארון וישלח מארה בתבואותיכם הפך מן חשבכם : כי יחתו הגוי מהמה אף על פי שיחתו הגוי מהמה את אל תחתו כי אם תעבדו חן לה רעות להרע לכם ולא תזיק לכם קדושתם ואם הם כדרך הנהגתם בעולם יהיה קיום העולם ו לפעמים יבא הפסד בפרטים בדרך מהלכם זהו לשאר העמים כמו שאמר אשר חלק יי אלהיך אותם לכל העמים אם להטיב אם להרע וחתכם לקח חם תעבדוהו בלב שלא יכילכם מכל נוק משפט הכוכבים וגם הגוים לא תועילם עבודתם להם כי ה הארץ ראוי לעבד לא העבד ל

כי כל הגוים עתה פי מול ופי בערלה כי בערלה על הגוים שהם ערלים ומול חמר על ישראל כי אף על פי שהם מולי בשר הם ערלי לב וראוין לענש ולא חמר על הגוים שהיו עמוסים בעבוד הערלה כי לא נצטוו עליה אלא בעבור ישראל חמר כלומר הרי שבו ככל הגוים שהם ערלים שלא נבדלו מן האומות במילתם אלא שיבדלו מהם גם כן במעשיהם וכיון שמעשיהם כמעשה הגוים והם ערלי לב לא תועלים מילת הבשר והרי הם כאילו לא מלו כי מילת הבשר נתנה לבדית ולאות להיות סגולה מכל העמים לעבוד את יי כמו שאמר לבדית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחרך ונתתם אותם בבשרם למען יזכרו תמיד כי הם נבדלים מן האומות והוא ל והתערבו בגוים ולמדו מעשיהם הרי הם כהם כאילו הכרו הבדית והאות ואינו להם לאלהים כי בחרו תחתיו אלהים אחרים לפיכך חמר אחר זה אל דרך הגוים אל תלמדו וגו' שמעו מבואר הוא : כה חמר יי אל דרך הגוים כמו את דרך הגוים וכמוהו הסברה אל חק יי וירדפו אל מרן חמר אל תלמדו דרך הגוים כיון ש שחתם מולים לאות ולבדית בני ובניכם שמרו את דרכי ולא דרכי הגוים : ומאותות השמים אל תחמו ואם תחמו בעבוד הכוכבי כדרך הגוי כי הם שולטים בארץ ואותות כדאי להטבי ולהרע כמו השם יי לו ממסל' בחר בתבואו ובכירו כמו שכתוב וממנ' תבואו שמש ואם נעבוד אותו ירבו תבואותינו ואם לא נעבדנו ירע לנו ויחסרו תבואותינו ויכיר גס כן מקדחתו שהוא סימן רע לעולם א תחתו ממנו ומולתו מן הכוכבי כי הם עבדי ועושי דברי ואם תעבדו הארון לא תצטרכו אל העבד ואם תעבדו העבד יכעם הארון וישלח מארה בתבואותיכם הפך מן חשבכם : כי יחתו הגוי מהמה אף על פי שיחתו הגוי מהמה את אל תחתו כי אם תעבדו חן לה רעות להרע לכם ולא תזיק לכם קדושתם ואם הם כדרך הנהגתם בעולם יהיה קיום העולם ו לפעמים יבא הפסד בפרטים בדרך מהלכם זהו לשאר העמים כמו שאמר אשר חלק יי אלהיך אותם לכל העמים אם להטיב אם להרע וחתכם לקח חם תעבדוהו בלב שלא יכילכם מכל נוק משפט הכוכבים וגם הגוים לא תועילם עבודתם להם כי ה הארץ ראוי לעבד לא העבד ל

לפיכך לא תיבילם עבודתם אותם מנוקם : כי חקות העמים ראו אל מה הביאם עבודה זו כי מעבודת הכוכבים באו אל עבודת הכלמים כי יחמרו להם כהניהם כלם זה נעשה במקום השמש ולכבודו נעשה והעובדו כאילו עובד השמש כמו כלם הזהב שעשה נכבד נכר לשמש וכן יעשו הכלמים לשאר הכוכבים ואלו הם חקות ששמו להם לחק כהני הכלמים והרגילו אותם בזה הרעות עד שארכו השנים בזה הרעות עד שיחשבו ההמון כי זה הכלם מטיב ומרע וזה הוא הכל ודבר שאין בו ממש כי הכלם הזה עץ הוא ומיעד כרתו העושה אותו והוא מעשה ידי חרש שתקנו במעבד והוא שקורין אותו דולדוירל' בלעז וזה הכלם חץ לו פעולה בעצמו ואיך ייטיב ואיך ירע כאשר יחשבו אלה הסכלים וזה הכל שחן כמותו : בכסף ובזהב ייפהו : לפי שהוא עץ חופה אותם בכסף ובזהב כדי שיהיה יפה ונאה בעיני הרואי' וכנס כלבם לעבדו : יחזקו' טסי הכסף והזהב יחזקו אותם על הגן במסממות והמקבות שיכנס בהם עליה' עד שלא יפיק כלומר שלא יבא מתכונתו ולא יכסל מענין ופיק ברכו' ויש לפרשו מענין ותפק לרעב ויהיה זה פעל עומד רוב לומר שלא יבא ממקומו : כתמר מקשה' כמו המתמר שהוא חץ בגופו ענות כי ענפיו הם למעלה וכל גופו סוה וכן מעשה מקש' סוה כן הכל עומד זקוף סוה בדמות חל' ולא ידברו כי חץ בקרב' רוח מניעה כל טק מדברת וזהו שאמר נשוא ינשוא חם ישיעו ממקו' למקו' יכסחו כי הם לא יעמדו ברגליהם ואחר שהם כך חלת בטחונם בהם וא תירחו מהם כי לא ירעו : וגם היטב אף אותם' אף עמם כח להטיב' תומך כמו תמר וכן בא בחולס והיא יושבת תחת תומר' ינשוא הכוך כי הראוי ינשוא וכן נשוא לשוא עריך כמו נשואו : מואץ כמוך' ממה שאנו רואים ויודעים שאין כמוך לא בעליוני' ולא בתחתוני' ידענו כי גדול חתה וגדול שמך בגבורה ואמר חתה ואמר שמך להודיע כי הוא שמו ושמו הוא : מי לא יירחק' ביוד האיתן' לבד ופלא הפעל נעלמת מהמכתב ונמשכת היוד בעיני ההורות על יוד הנפקדת חמר מי לא ירחף לפי שאמר אל תירחו מהם חמר אות' חץ ראוי לירח מהם אבל חתה מי לא ירחף אפילו הגוים העובדים האלילים ראוי להם שיירחוך כי חתה מלך עליהם : כי לך יחתה' המלוכה לא לאחר כלומר ראוייה היא לך וליחס אותה אליך לא לאחר כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם אומרים מאין כמוך ואינם עובדים הכוכבים אלא להיותם אמצעיים ביך ובינם ואמר חכמי הגוים כי הם יודעים כי הפסל אינו כלום ואם יעבדו הכוכבים לא יעבדום אלא מפני שהם משרתין להיותם אמצעיים אף על פי כן הם חוטאים כי חץ צריך אמצעי בין האל ובין האדם כי דם יי וספל יראה אבל ההמון חושבים כי הפסלים מטיבים ומרעיו' מפני שהורגלו בעבודתם ואמר ובכל מלכותם כי המלכים ברוב הם חכמים גם יש עמהם חכמים ויודעים ומכירים כי מלכות בן האדם היא מלכת נפסקת ואין מלכות קיימת כי אם ליי' : ובאחת' חכמי הגוים כאחת יבערו ויכסלו שהם משרים העם לעבוד הפסילי' שהם הבליים ועץ כי הוא מרוקע בכסף וזהו ואין לו פעולה בעצמו כי הוא עשוי מן השפל שבמנצחות והוא הדומה כי הנמצאות שלשה חי צומח דומם : כסף מרוקע' מן וירקעו את פחי הזהב והם מרוקע הטסים לחפית בו כסל העץ ליפותו ועוד מטריחים עצמם להביא כסף טוב מתרשים וזה מואפז אלפי שהם רחוקים מחלה המקומות ועוד לובשים אותם בתכלת וארגמן מרוקם במלכת החכמים במלאכה וכל זה להראות בעיני ההמון יפים ושיכנס כלבם יראתם ושיחמיו בהם ויעבדום : ויי אלהים חמת' חלה האלהים שעושין לעבדם הם שקר וזה מתים כי אינם אלהים ואין יכולת בהם אבל יי אלהים חמת שהוא חזן על כל האלהים והם הכוכבים הוא לבדו חמת אלהים ויכול על הכל ושופט הכל ואמר וזולתו אינם חמת חלב שהם אלהים כי אף כחם אלא ממנו והוא לבדו היכול החמתי והשופט החמתי שאין כחו והנהגתו תלויים ביד אחר : הוא אלהים חיים הוא החי החמתי שאין חיו תלויין באחר כי חיו ממנו וכל החיים זולתו חיים ממנו ואמר חיים בלשון רבים כמו אלהים קדושים הוא דרך כבוד והוא מלך עולם ותכירו זה כי מקצפו תרעש הארץ ולא יכילו גוים זעמו ואין יכולת בהם שיכסלו ממנו כסיקצוף עליהם ולא יוכלו להכיל ולסבול זעמו ורעש הארץ הוא משל לחרבן יושבי הארץ חזה גוי שיהיה ויכול להכיר כי מאתו הוא סמודיע אותם תחילה קודם בא המורעות ביד עבדיו הנביאים : ותרעש הארץ' כוכל לפרשם כן כמשמעו שתשקע עיר וישבה פעמים ברעש הארץ : כדנה

ירמיה' דרך תקלה

כדנה תאמרו להם זה מאמר האל שלח ירמיהו לבבל בני הגולה שיענו זה לכבדים כשיאמרו להם שיעבדו אלהיהם יענו אותם אלהיהם. די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו מארעה ומן תחות שמיא חלה וכתב להם המאמר הזה בלשון חרמי שאמרו חנות לכסדים בלשונם ומה שאמר כדנה תאמרו להם שהיה הזהרה להם לישאל גם כן בלשון חרמי כדי שלא לחלוק בפסיק שהיה חזיו עברי וחזיו חרמי ואמר להם בלשון חרמי כמו שגמאח בעזרה וכן אמרו להם חף על פי שברוב יבא בלשון חלה ללשון עברי ולשון חרמי גם כן מכאנהו בעזרה חלה מניח בכתוב הוא חלה וקרי חל ואל ואלה חמד כמו הארצות האל ואמר חלה לכו שהם נרחף לבני האדם חף על פי שהם גבוהים: וארקא

פי' חרץ ובדברי הול' חרבע שמות נקראו לה כנגד חרבע ת תקופותיה חרץ תבל חדל חרקה וית' הסכוק כן כבעמוד ולא

החרץ בלשון חרמי כי עדין לא הפסיק הענין עד י' צבאות שמו הכל הוא מענה שיהמרו להם בני ישראל כי חנכו לא לעבוד חלה האלהית שלא עשו שמים וחרץ חלה הלהים בעשה חרץ בכחו והם יבינו הגברי ויאמרו להם בלשון חרמי חבל פתח ה הדברים שלח להם ירמיה בלשון חרמי וכן פי' ונתן בזה הענין עשה חרץ בכחו כדי תימרו להם חנכה פלחין לדעבד ח חרעה בשיליה ואתה הוא שלא עבדו ישראל עז מוטלו ומה שהשתחוו לכלם שהעמיד כבוד נצר חנוסים היו וחלכ כן היו ענושים בזה בימי המן לולי ש שרחם עליהם החל כמו שאמרו משני מה נתייבנו ישראל צבאותו חדור כליה משני שהשתחוו לכלם : עשה חרץ בכחו לוי שעשה החרץ בכחו חנכו עובדים וזכר בכחו על החרץ לפי שהגבלים רבי עליה סביב תמיד כח שאין לו הפסק חבא מחתו ית ובחנתו הכח עומדת החרץ תלויה בינתי' לא תזז חילך ואיך חסי' כחוט השערה כמו שכתוב תולה חרץ על בלימה לא ידע חרס במה חלה שהחכם מתבונן כי מנח הסבוב היא עומדת בכתים בלא שום סמיכה חף על פי שיש טעם חרץ כי בטבעה היא שתעמוד בחמט

ויוצא יב סל וסיפ' נמסר בספר שפטים סימן ו' : לא ט' רפ' בספרא וסיפ' לא כאלה חלק יעקב' וחברו' לא לישוב אף י' : לא ישוב חרן אף י' : לא ישבתי בסוד משהקים' לא שלחתי את הנביאים' לא תקח לך אשה' לא כברית אשר כרתו' לא דכאו עד היום:

דנא פרשין אגרא רשלח ירמיה נביא לות שאר סבי גלותא די בכבל ואם ימרו לבון עממיא דאתון בינהון פלחו למענתא בית ישראל כרין תתיבון וברין תימרו להון טעון דאתון פלחין להון טעון דלית בהון צרוך אגון מן שמיא לא יכלין לאהתא מטרא ומן ארעא לא יכלין לצמחא פרוין אגון ופלחיהון ייברו מ מארעא וישתצון מן תחות שמיא אלין : וברנא תימרו להון אנחנא פלחין ל לעבד ארעא בהיליה שכלל תבל בחובסתיה בסובלתנותיה תלא שמיא : לקל בתניה רבפת דביין בשמיא ומסיק ענין מסיפי ארעא כרין לזמן מטרא עבד ומפק רוחין מבית גנוזיהו אתברו כל עממיא מלמדע דבמא בהית פל קיני מלמעבר צלם ארי שקרא אתכונון ולא רוחא בהו : למה אנון עובד תלעבא בעדן דאסער עליהון חוביהון ייברון : לא כאלן חולקיה דיעקב ארי דברא כולא הוא וישראל שבטא אחסנתיה י' צבאות שמיא : בנשי מארעא סחורתך דיתבא בתוקפא בקרוין כרין : ארי כרין אמר י' הא אנא מיתי עקא על עפא הרין וכמה דשרן אבנא בקלניא כן אבדר ית יתבי ארעא בזמנא הרבא ואעיק

כדנה תאמרו להם זה מאמר האל שלח ירמיהו לבבל בני הגולה שיענו זה לכבדים כשיאמרו להם שיעבדו אלהיהם יענו אותם אלהיהם. די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו מארעה ומן תחות שמיא חלה וכתב להם המאמר הזה בלשון חרמי שאמרו חנות לכסדים בלשונם ומה שאמר כדנה תאמרו להם שהיה הזהרה להם לישאל גם כן בלשון חרמי כדי שלא לחלוק בפסיק שהיה חזיו עברי וחזיו חרמי ואמר להם בלשון חרמי כמו שגמאח בעזרה וכן אמרו להם חף על פי שברוב יבא בלשון חלה ללשון עברי ולשון חרמי גם כן מכאנהו בעזרה חלה מניח בכתוב הוא חלה וקרי חל ואל ואלה חמד כמו הארצות האל ואמר חלה לכו שהם נרחף לבני האדם חף על פי שהם גבוהים: וארקא פי' חרץ ובדברי הול' חרבע שמות נקראו לה כנגד חרבע ת תקופותיה חרץ תבל חדל חרקה וית' הסכוק כן כבעמוד ולא החרץ בלשון חרמי כי עדין לא הפסיק הענין עד י' צבאות שמו הכל הוא מענה שיהמרו להם בני ישראל כי חנכו לא לעבוד חלה האלהית שלא עשו שמים וחרץ חלה הלהים בעשה חרץ בכחו והם יבינו הגברי ויאמרו להם בלשון חרמי חבל פתח ה הדברים שלח להם ירמיה בלשון חרמי וכן פי' ונתן בזה הענין עשה חרץ בכחו כדי תימרו להם חנכה פלחין לדעבד ח חרעה בשיליה ואתה הוא שלא עבדו ישראל עז מוטלו ומה שהשתחוו לכלם שהעמיד כבוד נצר חנוסים היו וחלכ כן היו ענושים בזה בימי המן לולי ש שרחם עליהם החל כמו שאמרו משני מה נתייבנו ישראל צבאותו חדור כליה משני שהשתחוו לכלם : עשה חרץ בכחו לוי שעשה החרץ בכחו חנכו עובדים וזכר בכחו על החרץ לפי שהגבלים רבי עליה סביב תמיד כח שאין לו הפסק חבא מחתו ית ובחנתו הכח עומדת החרץ תלויה בינתי' לא תזז חילך ואיך חסי' כחוט השערה כמו שכתוב תולה חרץ על בלימה לא ידע חרס במה חלה שהחכם מתבונן כי מנח הסבוב היא עומדת בכתים בלא שום סמיכה חף על פי שיש טעם חרץ כי בטבעה היא שתעמוד בחמט

רשי כדנה תאמרו להם זה מאמר האל שלח ירמיהו לבבל בני הגולה שיענו זה לכבדים כשיאמרו להם שיעבדו אלהיהם יענו אותם אלהיהם. די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו מארעה ומן תחות שמיא חלה וכתב להם המאמר הזה בלשון חרמי שאמרו חנות לכסדים בלשונם ומה שאמר כדנה תאמרו להם שהיה הזהרה להם לישאל גם כן בלשון חרמי כדי שלא לחלוק בפסיק שהיה חזיו עברי וחזיו חרמי ואמר להם בלשון חרמי כמו שגמאח בעזרה וכן אמרו להם חף על פי שברוב יבא בלשון חלה ללשון עברי ולשון חרמי גם כן מכאנהו בעזרה חלה מניח בכתוב הוא חלה וקרי חל ואל ואלה חמד כמו הארצות האל ואמר חלה לכו שהם נרחף לבני האדם חף על פי שהם גבוהים: וארקא פי' חרץ ובדברי הול' חרבע שמות נקראו לה כנגד חרבע ת תקופותיה חרץ תבל חדל חרקה וית' הסכוק כן כבעמוד ולא החרץ בלשון חרמי כי עדין לא הפסיק הענין עד י' צבאות שמו הכל הוא מענה שיהמרו להם בני ישראל כי חנכו לא לעבוד חלה האלהית שלא עשו שמים וחרץ חלה הלהים בעשה חרץ בכחו והם יבינו הגברי ויאמרו להם בלשון חרמי חבל פתח ה הדברים שלח להם ירמיה בלשון חרמי וכן פי' ונתן בזה הענין עשה חרץ בכחו כדי תימרו להם חנכה פלחין לדעבד ח חרעה בשיליה ואתה הוא שלא עבדו ישראל עז מוטלו ומה שהשתחוו לכלם שהעמיד כבוד נצר חנוסים היו וחלכ כן היו ענושים בזה בימי המן לולי ש שרחם עליהם החל כמו שאמרו משני מה נתייבנו ישראל צבאותו חדור כליה משני שהשתחוו לכלם : עשה חרץ בכחו לוי שעשה החרץ בכחו חנכו עובדים וזכר בכחו על החרץ לפי שהגבלים רבי עליה סביב תמיד כח שאין לו הפסק חבא מחתו ית ובחנתו הכח עומדת החרץ תלויה בינתי' לא תזז חילך ואיך חסי' כחוט השערה כמו שכתוב תולה חרץ על בלימה לא ידע חרס במה חלה שהחכם מתבונן כי מנח הסבוב היא עומדת בכתים בלא שום סמיכה חף על פי שיש טעם חרץ כי בטבעה היא שתעמוד בחמט

לפי שהיה כדנה חלכ כן האל חס בה זה הטבע ומכחו הוא הכל : מכין תבל בחכמתו תבל הוא מקומות הישוב מן החרץ והכין חותה האל בחכמתו בנהרות נמשכים ובמעונות נוולים שלא יתכן הישוב מבלעדיהם ויבטחו בהם כל עשב וכל עץ פרי הצרכים לישוב חדם ולבהמה וכל התועלות הנמצאות בה הכל עשה בחכמה : ובתבניתו בטה שמים : שטה חותם כההל לשבת תחתיו כמו שאמר וימתחם כההל לשבת והאהל הוא חכמי כדור וחף חנו מסינים מן השמים חלה חזי כדור חמר על החרץ חלה חנכו מתבוננים שיש חזי כדור חמר כי ענולים הם ונטייתם ומהלכס ומרובתם מוזרח למערב ומערב למזרח הכל נעשה בתבונתו בלא תושב : לקול תתו : וכן חנכו עובדים חותו לקול תתו המון מים בשמים והוא החזיר הנקרא דקיעו ידענו כי הוא הנותן מטר כמו שאמר הנותן מטר על בני חרץ ונא החלילים : כמו שאמר היש בהבלי הגוים משמים חס השמים יתנו רביבים חלה חתה הוא חלה יכונה חנכו ישראל חנכו חלק י' ית ועמו מוד ס בו כי בידו לעשות כל זה שזכר לח יתנו השמים המטר כי חן בהם מים חל הוא נותן חותם בהם חמר שיעלה נשיאים מקצה החרץ כמו שאמר ואיד יעלה מן החרץ והסקה חת כל פני החדמה : והמים לז יעלו מן החרץ חלה חזיר הוא שיעלה מן החרץ שמעלה חותם האל בטבע ששם בו והאל יתנהו מים בחזיר בכח שתתן בו והו שאמר לקול תתו המון מים בשמים : ועלה נשיאים : ויו יעלה כונו יורד מעשות החטאת והעולה שפי' חמר שירד מעשות העולה כשא ידיו על העם ויברכס וכן הן חתה קצפת וכחטא חמר שחטאנו קצפת וכן יעלה נשיאי חמר שמעלה נשיאים נותן המים כי בחזיר במקום מיוחד עבוי שוב האיד מים ובחמרו מקצה החרץ זה מאמר הכלל שיש שחומרים שהחידים עולים מפאתי ככין ודרום זהו מקצה החרץ הבאות הרחוקות מן הישוב : חרץ כתוב החרץ קרויה הענין חמר : ברקים למטר עשה : ועוד שלא גדול עושה בירידת המטר שירדים ברקים עם המטר והברק חס וחף המים מכבין חותו ומה שאמר לקול תתו הוא נהימת התחלת המטר שמשמעת קול וכן חמר כי קול המון הגשם : ויוצא רוח מאוצרתיו : זכר המטר זכר הרוח כי בסבת הנשיאים שמעלה מן החרץ יהיה המטר ויהיה הרוח כי שני חידים הם שעולים מן החרץ שקורא חותם נשיאים לנשיאתם מעל החרץ האחד לח והוא הנקרא חזיר וממנו יהיה המטר והאחד יבש וממנו יהיה הרוח והוא הנקרא קיטור ומה שאמר באוצרתיו לפי שהיא מרחפת ואינה נראת כדבר הנתון בחומר : נבער כל חרס מדעת : מדעת חכמתו שעושה הדברים בחכמה : הוביש כל צורף מכסל : וכל צורף יבש לפסלו שלא יוכל לעשות זה וקורא חותם חלה יש אל להוביש כי שקר נסכו לעקר חפה חותו בזה כי לא יועיל כלום חלה להטעות העם והוא שקר : כי לא רוח בס' בחלילים והוא ככך וחפה חותם בזה ובכף ללא צורך : כסנו : ענין כסני וחפוי כמו המסכה הנסוכה וחל קשות הנסק : חבל : בעת פקדתם יאבדו : כמו שאמר למעלה יאבדו מארעה ופקדתם היא פקידת בבל שפקד האל עליה עונה והחריבוה מדי וברם וחזי חלה כקודת החלילים גם כן שאבדו מחללותם ומעבודתם כמו שאמר כרע כל קורס נבו היו עבדיהם לחיה ולבהמה וגומר כלומר שטברו חותם וכשאו על הבהמות רובה לומר הכסף והזהב טבהם : לא כאלה חלק יעקב' לא כמו חלה החלילים שהם חלקם חן חלק יעקב כאלה כי יוצר הכל הוא וישראל שטב נחלתו וחנכו לא לעבוד בלתי כי הוא יוצר הכל וחף וולתו יוצר וכבר ח וישראל לנחלה שיעבדוהו ויהיה הוא חלקם והם נחלתו וחלקו וחף על פי שגליו לא עזבוהו ובעבוד שיעבדוהו בארצו גליו ממה וזה חנכו מכירים ומודים י' צבאות שמו שהוא חרון צבאות מעלה ומטה והחרץ חלוי לעבוד לא ככוכבים שהם צבאותיו כל חלה הדברים שלח ירמיהו הנביא לזקני ישראל אשר בגלות בבל שגלו ראשונה עם יהויכין שיענו הדברים חלה לכסדים חס ירדו לפתיתם בעבוד החלילים והחכם הכנזרי פירש בעת פקודתם יאבדו חס תפקדם ותחפש עליהם יהיו לחפם כדבר המנוף שחם יחפשו עליו יהיו מוכחים התחבולה חבל הענין האלהי כל אשר תחפש עליו תמצאו כזהב : חספי מארץ כבעתך : יאמר כנגד בבל אל תחנאו עתה על ישראל בשביל שגלו בניכם כי לא בדרקתכם ולא תאמרו להם שיעבדו חלילים בעבור שחטתם עתה מוטלי' באומות כי הנה קול י' אומר לך בבל חספי מן החרץ כבעתך ההכנעו שהיית מכנעת העמים חספי אותה ההכנעה כי לא תכניעו עוד וענין חספי כענין חסוף ידך וית' כנישי מארעה סחורתך פירש שבעתך מן כנעניה כנבדי חרץ : יסבת במזר' חת שחט יוסבת במקום חזק וחת חטבת שחט תשלוט כך חומה מזרע ענין חזק כמו נתן צור מזרע לה וכתי' דיתבא בתוקפא בקירויין כריכן וית' מן ובנית מזרע ופי' חת שחט עתידה לסבת במזרע : ושבתי כתיב בתוספת יוד כמו אוהבתי לדוש וקרי יוסבת והענין חמר : כי כה חמר י' קולע' כמו שמשליכין חבן בקלע וישלכו כל בניו ומקומו ויגלו כולם לא ישראל בלבד לפיכך חל תרחיבוה פה עליהם וכן כבא עליהם ירמיהו לחרם ולמוחב וכן השחר כמה שכתוב בפעם הזאת כי כלם לקולע ידיו כנכד נצר וחמר כך לקה הוא ונלכדה בבל בתחלת מלכותו כן כנו :

והצרתיה להם למען ימצאו... אשר דברתי עליהם על ידי עבדי הנביאים למען ידעו כי מחתי הכל והצרתי ענן צרה וצוקה והחכם רחב פי רש כן כי יביח עליהם...

רשי

למען אשר ימצאו... סכר פעולתם: נחלה... לשון חולי: ואשכנזי... חסופלירלוי בלעז: יבאנו ממני ירושלים חומרת כן: הרועים המלכים: לא השכילו לא הצליחו במלכותם כ... כמו בכל אשר יבנה ישכיל: מרעיתם: לא חזן מרעיתם: לא לאדם דרכו כי יצר הרע עברת בנמטו מן הדרך: אך במשפט בייסורג אל באסף פן תהא כלי במשפט יוסט' כיה בלעז אך במשפט תי ברם בדין חסך לא ידעתי יי כילא לאדם דרכו חן ביד כל חל כח להצליח דרכוהם לא על פיך חן כח ביד חרב ל להחריב ביתך: אכלו דיורירונט בלעז וכן ואכלוהו: חמך

והצרתי להם למען ימצאו: באה יא בטע' מלרע וסימ' בזכריה סימ' יד: לאדם הקמץ וסימ' בלשון ארמי לבא דידע עקא בפומיה אמר' ופי' מי שם פה לאדם או פי' יושם ידעתי י' כי לא לאדם דרכו' והצרתי לאדם' כמים הפנים לפנים כן לב' ואמר לאדם הן

והצרתיה להם למען ימצאו: או לי על-שברי נחלה מבתי ואני אמרתי אך זרה חלי ואשאננו: אהלי שדר וכל-מיתרי נתקו בני יצאני ואינם אין-נטה עוד אהלי ומקים ירעותי: כי נבערו הרעים ואת-יהוה לא דרשו על-כן לא השכילו וכל-מרעיתם נפוצה: קול שמועה הגה באה נרעש גדול מארץ צפון לשום את-ערי יהודה שממה מעון תגים: ידעתי יהוה כי לא לאדם דרכו לא-לאיש הלב והכין את-צערו: יסרני יהוה אך במשפט אל-באסף פן תמעטני: שפך חמתך על-הגוים אשר לא ידעו ועל משפחות אשר בשמך לא קראו כי-אכלו את-יעקב ואכלוהו ויכלוהו ואת-נוהו השמו: הדבר אשר היה אל-ירמיהו מאת יהוה לאמר: שמעו את-דברי הברית הזאת ודברתם אל-איש יהודה ועל-ישבי ירושלים: ואמרת אליהם כה-אמר יהוה אלהי ישראל ארור האיש אשר לא ישמע את-דברי הברית הזאת: אשר צויתי את-אבותיכם ביום הוציאתי אתם מארץ מצרים מכור הברזל לאמר שמעו בקולי

ואעיק לרהון ברזל דיקבלון פ פורענות חוביהון וי לי על תכרי ממרעא מחתי ואנא אמרית ברם דין פרעי ואסובגרייהו: ארעי חרובת וכל קרוי אתבוניא עפי גלו וליתנון לית דמתח עוד משכני ומקים ירעותי: ארי אטפשו מלכיא ואולפן מן קדם יי לא תבעו על בן לא יצלחו וכל עמהון יתברדון: קל בסורתא דא אתינא ותברא רבא מארע צפונא לשואה ית קרוניא דבית יהודה לצרו מדור ירודין: ידענא יי ארי לא לאנשא אורחיה ולא לנבר דאול ומתקן ית פס עתיה: איתא עליהון יפורין יי ברם ברין חשוד לא יתקף רונדך בהון דלכא יזערו: שפוך המתך על עממיא דלא אלפו למידע דהלתך ועל פלכותא די בפלתן שפך לא תבעו ארי שליטו בדבית יעקב ובזו נכסיהון ושיצאונו וית מדורחון אצראו: פתגם נבואה דהוה עם ירמיה מן קדם יי למימר קבילו ית פתגמי קמא דדין ותמללון עם אנש יהודה ועל יתבי ירושלים ותיכר להון כרנן אמר יי אלהא דישראל ליש נברא דלא יקבל ית פתגמי קמא דדין: דפקרת ית אבתכון ביומא דאפקת יתהון מארעא דמצרים מכורא דברזל ל למימר קבילו למימר

יראתי וכל קהלת דכו' במא וסימ' לאדם שטוב לפניו נתן הכסא ודעת: ואכלוהו חס וסימ' ואכלוהו במסך קדוש' ואכלוהו איבוס' כי אכלו את יעקב דירמיה:

והוא כבוכד נבר: לו לאדם דרכו, כלומר אינו ברשותו כי אתה תשנה דרכו: לא לאיש הולך, וכן לא לאיש הולך בעולם שהולך בדרכי חן לו דרכו להכין צערו כי לא ידע מה יבואו ויחן ההכנה בידו כמו שאמר דוד מ' מעדני גבר כוננו ודרכו יחפן: יסרני יי אך במשפט, פירושו כמו שפירש רבי יונה כי הנביא מודבר בלשון ישראל בלשון יחיד דרך כלל ואמר בראותו כבוכד נבר כל לא חרץ יהודה לשום הכל שממה אמר ידעתי כי זה מוסר שאתה מיסר אותנו טוב שתיסרנו אך במשפט כפי שנוכל לשכול אל באסף פן תמעטני כי חס תיסרני באסף תמעטני מהיות גוי וכן תי' חיתי עליהון ייסורין ונ' כבעמוד וכן ויסרתך למשפט ונקרה לא חתך: שפך חמתך, חס יש לך חן וחמה מביך אותה על הגוים אשר לא ידעו ועל משפחות הממלכות אשר בשמך לא קראו כי ישראל חף על פי שחטאו לפיכך לא יבאו מתחת רשותך מכל וכל ולא כתעברו עם עם זחר אלא הם נכדלים מכל האומות ומחזקים ברוב המצות וקוראים בשמך ומתפללן לפיכך נחף על פי שחך לבס נכון יסובו עוד בתשובה כי לא חבדה תקוה מהם ועוד היום יש בהם חסידים: משפחות, כמו גוים כי האומה תקרא משפחה כמו חס משפחת מצרים לא תעלה: כי אכלו, נחלם שהם שבת חפך על ישראל אתה קצפת מעט והם עזרו לרעה ורחוץ הם ליענש ועליהם שפך חמתך: ואת נוהו השמו, כתרנומו וית מדוריהון חדיהו ויתכן לפרש כי על בית המקדש אמר ודבר על העמית: הדבר, לאמר שיאמר אותו לאיש יהודה ומה הדבר שיאמר שמעו את דברי הברית הזאת ודברי הברית הם כתובים בתורת משה ברכות וקללות חס תשמעו חס לא תשמעו וכתב בסף אה דברי הברית אשר צוה לכתוב יי את משה לכתוב את בני ישראל בארץ מצרים מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב ובחורב חומר ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ו אמרו כל אשר דבר יי נעשה ואמר ויקח משה את הדם ותרדק על העם ויאמרו כל אשר דבר יי נעשה וכשמעו ויאמר ויהוה הנה דם הברית אשר כרת יי עמכם על כל הדברים האלה ודברי הברית הם שיסעו לקול יי ויעשו מצותיו והוא יהיה להם לאלהים והם יהיו לו לעם ובאמרו הזאת כמו שכתוב בתורה: ודברתם, אתה ונביאיו האמת האחרים עמך כי היה כפניה שכתב בימי ישיה ואולי הן אחרים אמר לו שיאמרו דברי הברית לאיש יהודה וליסבי ירושלים וזכר להם הברית לפי שהברית הוא דבר קיום חפילו בין אדם לחברו חס יעשו תנאים ביניהם יעשו ברית לקיים התנאים ביניהם כל סכן בין האל ובין בני האדם שראוי לקיים הברית: אל חס יהודה, כולל לכלם כאחד וכן הלשון לומר לשון יחיד על רבים דרך כלל כמו ויהי לי שור וחמור ואיש ישראל נגס ורבים כמוהם: ועל יסבי ירושלים, כמו ואל יסבי מוצאו בכל הספרים המייקיים ודברתם בסגול התיו: ואמרת, עוד תאמר אליהם הדברים בקללה בארור כמו שכתבו בתורה בסיני ובערבות מואכת תדבר להם עוד לשון ארור חולי יפחדו וישובו: אשר, ביום הוציא יי את ישראל ממצרים יום שיבאו ממצרים נעשה זה הברית: ויום, כי במקום ש נזמן כמו והיה ביום ההוא שרע יסוי וחרה חפי בו ביום ההוא: מכור הברזל, שהיו הם במדברך הצרף כמו מצרופין הסף והזהב בכור: ועשיתם

כי רעתכי אז תעלוני ואלא שים לך בשבת ורועלב מזה כי בעת שתעשי הרעות אז תעלוני ותשמחי ויש מפרשים ובשר קדש כמו והנסי קדש וכמו יבא כל בשר להשתחות שבידיו בני אדם כלומר החסידי הנסי קדש עברו מעליך לפיכך את עושה הרעות המזמנה הכלל לחוק הענין וכן ישועתה עזרתה רעתכי היד נוספת כיוד נעורכי תחלוהיכיווית הפסוק כן מה לעמא דהוה חביב וגו' כבעמודי וברש בשעה שחרב בית המקדש מבחו הקבלה לאברהם עומד בבית המקדש ואמר לו מה לירידי בביתי אמר לו על עסקי בני בחתי אמר לו בניך חטאו וגלו אמר לו ושמח בשונג חטאו אמר לו עשנתה המזמנה אמר לו שמח מעוט חטאו אמר לו הרבי חמ לו היה לך לזכור בשם המילה אמר לו ובשר קדש יעבור מעליך אמר לו שמח אם המתנה להם היו חוזרים בתשובה אמר לו כי רעתכי אז תעלוני אמר לו שמח חס ושלום חן להם תקנה אמר לו זית רענן וגו' זית רענן המסילה לזית לפי שהוא רענן כל זמן וכל ימות הסל עליו לחי יפ פרי תחרי פי יפה פרי יופה תואר ויפה טוב עומד במקום שנים רל ספריו יפה נתחרו יפה אמר לכנסת ישראל מתחלה קרא יי שמך זית רענן כשהיית עושה רצוני היית כמו זית רענן לא יכול עלהו לל שההכלמה היתה תמידה עמך זאת היית עושה מעשים טובי ויפסי דומי לפני זית אשר בדפנו והוא שמנו יכבדו חללים והנשים לקול המולה גדולה ועתה נדמו עליך עונק להביא בני רבי ישמעו קול המולתם שהיא גדולה ועל דם הצית אש עליה כאילו אמר עליך כי כן דרך המקדש לדבר בפסוק אהר לנכח ושלא לנכח כמו שמעו עמים כולם כי יבטו מחללי אשר חמדתם ויי הודיעני אז הרחיתני והדומי להם רבי ורעו דליותיו ואתם הגוים ישברו דלית הצית שהיית נמשלת בו וחלמי חבי זל פירש עליה כמו עלה זית לל הצית אש בעליה פי בעלי הצית שהיו רעננים ולחיים עתה יצית אש בהם וכנה הצית בלשון נקבה וחף על פי שהוא לשון זכר כמו שאמר רענן דליותיו והנה מצאנו נפן בלשון זכר נפן בוקק ומצאנוהו בלשון נקבה לנפן חדרת כן יהיה זית כמוהו ועוד לפי שהמסיל בו כנסת ישראל שהיא בלשון נקבה זכר הצית שהנח משללה גם כן בלשון נקבה כהו כהו זכר הכנסה ואחר כך שב לדבר בלשון זכר בלשון

רשי

ולא ידעתי הבקריאוס ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו ויאמר המלך שלום ואני ככבש אלוף יובל לטבח המליכו ולא מסני וצלעני שמחו ונאספו על אנשי ד בקריא וסיס ושיסחו שאול על אנשי המלחמה וסן העיר לקח פרים אחד דמלכים וחברו דירמיה כה אמר יי צבאות על אנשי ענתות

כי רעתכי אז תעלוני זית רענן יפי פרי תאר קרא יהוה שמך לקול המולה גדלה הצית אש עליה ורעו דליותיו ויהוה צבאות הנוטע אותך דבר עליך רעה בגלל רעת בית ישראל ובית יהודה אשר עשו להם להכעסני לקטר לבעל ויהוה הודיעני ואדעה אז הראיתני מעל להם ואני ככבש אלוף יובל לטבח ולא ידעתי כי עלי חשבו מחשבות נשחיתת עין ברחמו ונכרתנו בארץ חיים ושמו לא יזכר עוד ויהוה צבאות שפט צדק בתן בריות ולב אראה נקמתה מהם כי אלה גלית את דריבי לכן כה אמר יהוה על אנשי ענתות המבקשים את נפשך לאמר לא תנבא בשם יהוה ולא תמות בידנו לכן כה אמר יהוה צבאות הנני פקר עליהם הבחורים ימותו בהרב בניהם ובנותיהם ימתו ברעב ושארת לא תהיה להם פי אביא רעה אל אנשי ענתות שנת פקדתם צדיק אתה יהוה כי אריב אליה אך משפטים ידבר אתך

בין כדנו אמר יי צבאות האנא בסער עליהו עולמיהו יתקטלוו בהרבא בניהו ובנותיהו ימותו בבפניו ושארא לא יהי להו ארי איתו בישתא על אנשי ענתות שנת סוערן חוביהו זפי את יי מלכדן לקבל פרתמך ברם שאילת דינון אנא שאל מן קדמך מה דין

כי רעתכי אז תעלוני כשחתם עונברי עברה אתם שמחים לקול המולה לשון שאח עס רב שיבא עליהם ורעו דליותיו ורצנו את עכפיו ויי הודיעני כך אמר הכביח הקבלה הודיעני את פורענות ואני ככבש אלוף אשר יובל לטבח יובל יובא לפי שאני מודיע הרעה הם חומרים להורגני ככבש אלוף דוגם ויהוה בן קודים פ פתרוהו ככבש ופר אשר יובל לטבח אלוף כמו שגר חלפך וחלפ שלח כאמר וחלפ יש לנו כינא בו שמש ירח עמד זבולה כמים עגור כן הצפנו ומנחם פתך ככבש אלוף כבש גדול ויונת מסייעו סתירגס כאימ בחיר נשחיתה ען בלחמו כרמי סמח דמותח במיכליה חרחה נקמתך מהם את הנסי ענתות היה מקלל אל הנסי ענתות כמו על הנסי ענתות כדיק חתה יי כי חרבי כשחתוכח עמך ידעתי כי תצדק בדוברך אך חסן ח חני לדבר משפטים חותך להודיעני ד דרכך מדוע

עצמו ואמר דליותיו הימולה כתוב בניו עם הדגם וכמוהו מעטים נמצאו בארצות חוץ עם הדגם זכרנו בספר מכלל בחלק הדקדוק ממנו ופי המולה כמו מלה כמו חץ מלה בלשון זכר קול המולה בקול מחנה ופי הכית העביר כמו ויצת אש בכין והדומים לו ורעו פי וישברו כמו ירעך קדקד ורעו את חרץ אשר בפתחיה דליותיו פירוש עכפיו וקראו בזה הלשון רל מלשון חרומק יי כי דליתני פסירוסו רוממתני וזכר העכפי הנה בזה הלשון רל שחפילו העכפי הרמים ישברו והוא משל על ירושלים ובית המקדש וית הפסוק כן הא כחילן זיתא וגו' כבעמודי וי צבאות הנוטע אותך לפי שהמסילה לזית אמר עליה לשון נטיעה כלומר שהשכיך בחרץ טובה כמו שעשה לך טובה בעשותך טובה כן דבר עתה חליך על ידי הנביא שעמיד לבח עליך בגלל רעת בית ישראל ובית יהודה על בית ישראל דבר רעה ובאה להם ועלך גם כן דבר רעה ותבא לך ויי הודיעני פירש חלל הודיעני שהיו חושבים להחליטו כה המות כמו שהמר בפסוק שחחר זה חמ הודיעני כה וחלעה אז ידעת כי לא הייתי יודע כי לא היה עולה על לבי כי חני לא הרעותי להם חס חני מוכיח אותם לטובת חני עושה אז הרחיתני מעליהם כי בזה הרחיתני מעליהם הרעים חס לי היו רוצים לעשות כן קל וחומר לחחרים ואמר הודיעני ואמר הרחיתני שלא לנכח כחחד וכמוהו רבי במקרא כמו שכתבנו למעלה ואני ככבש אלוף כמו וחלפ חסר ויו החבור וכן שמש ירח ראובן שמעו והדומים להם וחלפ הוא שור כמו חלופינו מסובלים וכן במשקל אחר שגר חלפך וית כאימר בחיר פי חלפך תאר לכבש שהיה נכחד כמו חלפך תימן אמר הנביא חני הייתי עמהם קודם שהודיעני החל זה כמו הכבש חנו הסור שייבולו איתו לבית המטבחים לטבח אותו והוא כשמוליכין אותו חנו כי לשחטו מוליכין אותו כן חני היו מוליכין אותי קרובי ומודיעי לחכול עמהם לא הייתי יודע כי להמיתני מוליכין אותי והנה חס לא הודיעני החל היו ממיתים אותי ומה היו חושבים עלי וחומרים נשחיתה ען בלחמו ופי כתרגו כרמי סמח דמותח במיכליה ואמר נשחיתה במיקס נשימה כי השמומה הזאת היתה השחתה וען פירו ען מות כלום ען שהוא סס המות וכן ויררהו ען חמרו שהוא ען מר והיה כס בתוך כס בלחמו במחלכו כי לחם כלל לכל מאכל מארץ חיים מן העולם הזה וית מארעה דשרחל לא יזכר עוד פי בחיים וכפל הענין במלות שונות ויי צבאות שופט צדק שפטי מהם כי אתה שופט בצדק בוחן כליות ולב כי אתה בחנת לבם וכליותם והודעתני מחשבותם כדי שאשמר מהם חרחה נקמתך כלו שלא חמות עד שארחה שתקח נקמה מהם כי חליך גלית את ריבי חן לי חן וקרוב לגלות את ריבי כי חס חשבונותי חליך גלית את ריבי ואתה תקח משפטי מהם ובחמרו גלית דברה תורה כלשון בני אדם כי גלוי וידוע לפני וכת גליתי חמרת לכן נלא תמות בדיני ואיך אמר ירמיהו ויי הודיעני והרי היו חומרים לו על כפי כי ימיתוהו חס יתנבא חלל שירמיהו לא היה חושש למה שהיו חומרים בפניו כי חסב כי זה דרך הפחד והגזום כי לא יתכן שימיתוהו בגלוי ולא היה מפחד מזה אך שימיתוהו בסתר על ידי סס זה היה יכול להיות כי היה דבר שלא היה נודע כי יס סס שמחכיל אותו שלא ימות מיד חלל עד שמהו חן עברה ימים ואם ימות על הדרך הזה לא היו חומרים כי על ידי סס המות מת לכן כה אמר יי הבחורים ימותו בחרב הבחורים שיבטחו בנבורתם ויצאו להלחם ימותו בחרב בניהם ובנותיהם ימותו ברעב בעיר וזכר הבנים ולא האבות חס יסבו דבר מחלכלי חס כי חיהם קודמים לחיי בניהם ולא עוד חלל שיחללו בשר בניהם ובנותיהם מפני הרעב ושחירת חכשי ענתות ילקו יותר משאר ישראל לפי שהיה להם להחזיק יד ירמיהו שהם קרוביו וכי עירו והם היו חומרים להמיתו חס יבא בשם יי סנת פקדתם סנת חרבן שהיתה סנת תשע עשרה לנבוכד נצר שפקד החל עליהם את עונם וחרכה חרץ וגלו הנשחרים מן חרבן ומן הרעב ואמר כי חכשי ענתות לא תהיה להם שחירת וחף על פי סנגורה עליהם גזרה שלא תהיה להם שחירת בעת שחלה עליהם הגזרה ולכו האויבים את העיר עשות טובה והיתה להם שחירת וכן חמרו רזל וכן מצאנו בשבט גלות בבל חכשי ענתות מאה ועשרים ושמונה כדיק חתה יי כי חרבי חליך שחריב חליך כלומר שאם חומר שחריב חליך לא יתכן שחתה כדיק וחף לי לחלוק בזה חן משפטים חדרך חותך חן חדרך עמך כהרס הנשפט על חבורו ונחש נותן בטענות הנדונין כי חני כדך בזה מדוע

רדק

ירמיה יב

רשי

היתה כחריה ביער כספיה חריה ביער ונותן קולו וישמעו העוברים ושבים הקול יעזבו דרך היער או הסמוך לו כן עיבתי חזי את נחלתי כי הית לי כמו החריה ביער השוחב בלילה ונתינת קולה ושאנתה היא צעקת העשוקים לפני החמס או בתינת קול עובדי עבודה זרה בבתי האלילים כמו שנאמר במעשה אליהו עם אחאב

נתנה עלי בקולה עלתה לפני צעקת חמוסיה העיט צבוע ההח תמוהא לכך הוח פתח הכי הס עוף צבוע מנחל בדם ססחר העופות נחטפים עליו העיט סביב עליה שמח עוף שמים הם חללו החיילות הנדודים הקלים אשר סביביה לא העיט צבוע עוף אחד שהוא צבוע וכל העופות נחטפים עליו לאוכלו ססופאים חותמו : התא : בלו :

ניקראו בשם הכעל מהבקר ועד הכהדים לחמר הכעל עננו וחמי ויקראו בקול גדול : על כן שכתתי ונטפתי כי כלחתי כסוח עוד פועטה הרעים : העיט : סניהם ההח כפתח כי היא לשחלה ו וכירם חמוי חבי זל הפסוק כן העיט צבוע בדם חללים יהיה סביב כל נחלתי שבחתי ליוחחר שיטבע העיט יבאו כל חיות הסדה לאכול כמו שנאמר לבו חספס כל חית הסד חתיו לאכלה חמר לעופות אחד שנתבעו חתם לבו חספו כל חית הסדה בעבור כי כן מנהג העופות יבאו על החללי תחלה כי הם יראו בעופתם כמו שחמר באמר ח חללים הם הוא והחיות חיות העופות צבועים מדם החללים ויתורו ממקומם : התיו : ההח תמורת חלף חתיו חקחה יין סובו חתיו וענינו כמו בלו והחיות הן מסל על החמוות שבחו עם כבוכד נצר להחריב ירוסלם כ כחילו עשו להם חות והדיומו להם כש סיבחו והוא מסל העיט הצבוע לחיות והוא דבר הנבואה : רעים רבים : מלכי גוים שבחו עם כבוכד נצר והמלך כמו הרועה לזחן וכתי מלכין סגיאין קטלו עמי : כרמי : ישראל כמו שאמר כי כרמי כנחו בית ישראל : כססו : רימסו : שמה : כבוכד נצר וחף על פי שלא זכרו הרי זכר רועים רבי והוא היה ברחש והוא עם החלקה לסממה : חבלה עלי סממה : שם תחר כנסת ישראל סהיא סממה התחבלה עלי על סממותיה לחמר שחתי ה סיממותיה : כי חץ חים עם על לב : למה החרבה כי חץ חים מהם עם על לב דברי ותוכחותי סהייתי מוכיח אותם עלי הנביאים ולא שמו על לבם ולא שמעו אליהם וית הרי לית דאכ דמטוי דחלתי על לבח : על כל פנים במדבר מקום מרעה הכהמות יקרא מדבר כמו סכיר ושבים הם המקומות הנבואים כמו הרים נבטות גם לשם סהוא מן הישוב בלו סדדים : חרב לוי חבלה כמו חוכלת חמר ביה ובוה כמו

לכל בשר ז בקריא וס' נמסר בסדר קרו : כה אמר יח בטעמא בספרא וס' מה מצאו אבותיכם בי עול אל יתהלל חכם בחכמתו אל דרך הגוים אל תלמדו ארור הגבר עמד בחצר על כל שכני הרעים עשו משפט וצדקה כתבו את האיש הנני עב שבות קול ברמה נשמע נהי מנעי קולך מבכי ועיניך הות קדמי אחסנתי כארתי ב בחורשי סליקת עלי אתרגושתה על כן רחקתה : כעופא דמתברר כן אתבררת אחסנתי קדמי וכעופא דמשתדו כן יתפגשו עלי דקטליו בחרבא מסחור סחור מלכי עממיא ומשריתיהו יתון עלי למבוהו מלכין סגיאין קטלו עמי דושישו ית אחסנתי יהבין ית אחסנתי חמדתו למדבר צדי שויהא לצרו אתאבלת קדמי חרובת צדיאת כל ארעא ארי לית אנש דמטוי דחלתי על לבח על כל נגדין במדברא אתו בזוזין ארי הרבא קדם י בקטלא מסיפי ארעא ועד סיפי ארעא לית שלמא לכל בסררא : לא תהון דמין לדורעו הטין על ביר ולח מ שבחין למכנש אלהן כוכין ומעללתהון לית לדיון הנאה ותפחהון בעובדיכון במיתי עליכון תקוף רגא דיו כדנן אמר י על כל מגרא בישא דמזיקין באחסנתה דאחסנתית ית עמי ית ישראל הא אנא מטלטל להון מעל ארעהון וית דבית יהודה מטלטל מביניהון : והנה בתר דאטלטל יתהון אתוב במימרי ו יארחם עליהון ואתבנון גבר לאחסנתיה וגבר לארעיה : ויהי אם מילף ילפון מאורחת בגשמת דעמי לקימא בשמי קים הוא י כמא דאליפו ית עמי לקימא בשום טענתא ויתקיבון בגו עמי : ואם לא יקבלון אולפן ואטלטל ית עמא הריז טלטול דאכדן אמר י :

היתה לי נחלתי כארתי ביער נתנה עלי בקולה עלי כן שנאתיה : העיט צבוע נחלתי לי העיט סביב עליה לבו אספו כל חית השרה חתיו לאכלה : רעים רבים שחתו כרמי בססו את חלקתי נתנו את חלקת חמדתי למדבר שממה : שממה לשממה אכלה עלי שממה נשמה כל הארץ כי אין איש טע על לב : על כל שפים במדבר באו שדרים כי חרב ליהוה אכלה מקצה ארץ ועד קצה הארץ אין שלום לכל בשר : זרעו חטים וקצים קצרו נחלו לא יועלו ובשו מתבואתיכם מחרון אף יהוה : כה אמר יהוה על כל שבני הרעים הננעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את ישראל הנני נתשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם : והיה אחרי נתשי אותם אשוב ורחמתי והשיבתי איש לנחלתו ואיש לארצו : והיה אם למד ילמדו את דרכי עמי להשבע בשמי חיי יהוה כאשר למדו את עמי להשבע בעל ונבנו בתוך עמי : ואם לא ישמעו ונתשתי את הגוי ההוא נתוש ואבד נאם יהוה :

רועים רבים : רחסי גייסות של חיל כבוכד נצר כמו שנאמר למעלה חלילה יבאו רועים ו ועדריהם : בוססא : לסון מרמס וכן והיו כניבורים בוס' בטיס חוננו : חלקתי קפכתיא בלעז : חבלה עלי לפני : זרעו חטוי וקצוי קצרו : התפללו ולא תקבלה תפלתם למה לפי שלא נדו להם כיר תסובה ומעשים טובי לכך זרעו חל קוצים ספר סקוד בו זרעו בחירק הזין סיבוס הוא : נחלו : לסון חולי נחלו במכאובס וכעקתם לפני ולא יועילו : מתבואותיכם : מועסיכם : סכני הדעים : מזכרים עמון ומואב וחדוס וצר וצידון סהיו סכני ח חרץ ישראל ומיין חותם : חסוב ורחמתי כולן לקי סמוך לחרבן הבית וככולן חומר וסכתי את שבות בספ זה : חס למוד ילמדו חס יתגייירו : וככו לסון בניין : חזר

נותן שמש לאור יוסם : עוד ישמע במקום הזה אם יסודו שמים אל תשיאו את פרעה דפרע חאמר אליו : מים עולים מצפון :

הש חבלה חבל ברוב יחמר כל מסקל פעלת זה הרב הוא חכילת החרב כמו וחרבתי תאכל בשר כוה וכנה תאכל חרב : מקצה חרץ ועד קצה הארץ כי גם בסחר המקומות תהיה כי כולם פטטה יד כבוכד נצר וחרבו הוא לוי כי הוא העיר את חרבנו עליהם והנביא התנבא על אחת מהן טרם בא לה הפורענו כמו שכתוב בזה הספר והוא שאמר חרץ שלם לכל בשר : זרעו חטים וקוצים קצרו חמר הנביאים זרעים חטים בכס ישראל שחתם נקראים חלקתי כמו שאמר למעלה והנה הנביאים זרעו בחלקה חטוי : חס דברי הנבואה : וקוצים קצרו כי לא חמחו להם בחלקה כי חס קוצים חלו הם מעשים רעים שדומין לקוצים : נחלו לא יועילו : נחלו הנביאים על זה כי לא הועילו מעשיהם : נבטו מתבואותיכם : היה להם לנביאים בשם מתבואותיכם שהיו מיחלים סהיו חטים והיו קוצים ונחלו הנביאים על זה מחרון חף י מפחדם מחרון חף י העתיד לבא עליכם מבני מעשיכם הרעים וחמר ירמיהו משל זה על החלקה כמו שאמר ישעיהו משל דומה לו על הכרם שאמר ויטעו סורק ויקו לעשות ענבים ויעם באושים וישראל הם סקראו כרם יי וחלקתי יי וחלונני חבי זל פירם זרעו ישראל חטס והוא משל על הממון הרב סהיו שולחים למלכי מזכרים סהיו להס לעזרה וסיבחו לעזרתם מפני מלך ככל ובסחונם על משענת קנה רצון זהו וקוצים קצרו נחלו ולא יועילו נחלו מרוב ממון סכתמ ולא היה להם בו סוס תועלת וכי בשו מתבואותיכם צווי כלו יס לכס ליבוס מתבואותיכם סהס קצים וית לא תהון דמין לדורעו חטין ונ' כבעמוד : כה חמר יי על כל סכני הרעים : הם פלסטים ועמון ומואב וצר וצידון סהיו סכסס לחרץ ישראל והיו מרעים להם וחמר סכני כי ישראל הם חלקתו וכרמו והנה הם סכניו : הנובעים : פירוש להרע וכן כל הנוגע בהם הנוגע באים הזה כתרנומו דינוק וכן הנבעים דמזיקין : הנני כתשם : גם הם יגלו כמו עמי לפיכך אל ישמחו לגלותם : חתום מתוכם : חותם פבלו מביניהם חתון מתוכם בסוכי שבות עמי : והיה חסוב ורחמתי כמו סנבא עליהם ירמיהו כסנבא על גלותם נבא גם כן על סוכס כמו שנאמר והסכתי את שבות מואב וחמר וחרתי כן חסיב חת שבות בני עמון וחמר כי כססנו יהודה ובנימין ויגלות בכל שבו גם הם : והיה חת דרכי עמי : הדלת מעמדת בנעיה והמסרה לי נעיה : בשמי חיי יי כי מעת ססכו ישראל מגלותם לא עבדו עז ולא נשבע בבעל וחס הם ילמדו דרכם בזה ובוה הוא בטול עז : כאשר למדו : כי בחמת ישראל לא למדו לעבוד עז כי חס משכניהם : וככנו בתוך עמי : כי הדבה נתגייירו מהם בסוכס מגלותם וסככו בתוך בני ישראל : וככנו יהיה להם בנין בנייהם כלומר עמידה וקיום וכן תרגם ונתן ויתקימון : וחס' וחבר' שלא יסובו עוד לחרבם ומה שאומר בנבואת בני עמין וחרתי כן חסיב חת שבות בני עמון חותם סלמדו דרכי ישראל חו עדין לא סבו כדרכי רבי יהושע בחלקתו של רבן גמליאל בברכות : כה

ירמיה יו דדק תקמא

והעברתי בלתי כי כן תרגם ותשתעבדון לבעלי דכביכין חבל החתוק קרחנו והעברתי בריש וכן נמצא בספרים המדויקין הרחוקין לסמוך עליהם ובפרשת חטאת יהודה והעברתי בלתי: קדחה פעל ענינו פירוש בערה: אתה ידעת כלומר ידעת מה שעושים לי מה שאומרים על המוכיחם חותם: אל לארך חבק תקחני חם תאריך חבק עליהם אל תקחני כלומר אל תמיתני כדי שארחה נקמתך מהם וית לא תתן ארכא לעולבני: דע שאתי עליך חרפה כלומר הרחה להם שידעת ולא נעלם ממך: נמצאו כשנמצאו לי

רשי

אל לארך חבק תקחני תירגם יונתן לא תתן ארכא לעולבני אל תקח את רבי להניחו לארך חפיק אל מהר והנקם לי: שאתי כמו סבלתי עליך בשבילך: נמצאו דברך חולס לתחלה והיו לי לשון כי דמיתי שיסמעו אלי עתה מפני ידך מפני כבוד הבחיה לי מאתך: ישבתי יחידי ומסומל בחבלות כי נבואה זעם מולאתני בחורבן ביתך חנושה חולה כמו נוחש ויחלה בבנה של בת שבע: היו תהיה לי אתה הוי לי: כמו חכוב כחשם שמבטחו כספק ממנו שאת מניחם להטעור בידם חכוב מקור מים בייליין בלעז: מים לא כאמנו לסמוך עליהם: לכן בעבור שאני סובל הנדו האלה: כה חמר יי לי: חם תשוב אתה ישראל על ידי ואשיבך חני חני חמר לי לפני תעמד: חם תנחיל יקר מנילל חם תנחיל חם הגון מאדש רשע שתחזירנו למוטב: כפי תהיה שאני נגזר גזרה ואתה מבטלה: יסובו המה חליך ואתה לא תשוב אליהם יתובן חינון לפתגמך ואת לא תתוב למטע בתריהון בית

תוקד ה בקריאה וסימ' נסטר בסדר צו: אתה ז' רפ' נבניאים וסימ' אתה ידעת את דוד אבי אתה תשמע השמים דנכרי דמלכים אתה ידעת יי זכרני ופקרני אתה אל תירא עבדי יעקב בתראה דספרא הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו אתה תאכל ולא תשבוע אתה תודע ולא תקצור: לכן יד בטע' בספר' והעברתי את איביך בארץ לא ידעת כיי אש קדחה באפי עליכם ת תוקד: אתה ידעת יהיה זכרני ופקרני והנקם לי מרדפי אל לארך אפק תקחני דע שארתי עליך חרפה: נמצאו דברך ואכלם ויהי דברך לי לשון ולשמחת לבבי כי נקרא שמך עלי יהודה אלהי צבאות: לא ישבתי בסוד משחקים ואעלו מפני ידך בדר ישבתי כי זעם מלאאתני: למת היה כאבי נצח ומכתי אנושה מאנה הרפא היו תהיה לי כמו אכזב מים לא נאמנו: לכן כה אמר יהוה אס תשוב ואשיבך לפני תעמד ואס תוציא יקר מזולל כפי תהיה ישבו הכה אליך ואתה לא תשוב אליהם: ונתתיה לעם הזה לחומת נחשת בצורה ונלחמו אליה ולא יוכלו לה כיי אתה אני להושיעה ולהצילה נאם יהוה: והצלתיה מיד רעים ופרתיה מבף עריצים: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: לא תקח לה אשה ולא יהיו לה בנים ובנות במקום הזה: פתגם נבואה מן קדם יי עמי למימר לא תסב לך אתהא ולא יהיו לך בנים ובנות באתרא הרין

ותשתעבדון לבעלי דכביכין ב בארעא דלא ידעתון ארי קדום תקיף כאשתא נפק מן קרמי ברני עליכון יהול: אתגלי קדמך יי יעול דזכרני ופקרני לאושבתי לי ואסער על בעלי דבני וארפרע לי מרדפי לא תתן ארכא לעולבני גלי קדמך דקבלית חסודין על מימרך: קבלית לפתגמך וקמתנון והיה מימרך לי לבוע ולחרות לבני ארי אתקרי שמך עלי יי אלהים צבאות: לא יתבית בסייעת משבחין ולא חריתי מן קדם מימרך פריש י יתבית ארי נבואה דלוט מלידתני: למה הוה כובי לאפרש ומחתי תקיפא למסרבא לאתסארה לא יהי מימרך לי כרבין כמבע דמיין דפסקין מוהי: כן ברני אמר יי אם תתוב ואתיבנד קרמי תשטט ואם תתיב רשעינא למהו צדיקניא רעות מימרי תקים יתובון חנון לפרתגמך ואת לא תתוב למטעי בתריהון: ואתגנד לעבא הרין בשור דנחש פריד ויגיהון לקבלך ולא יכלון לה ארי בסערך מימרי ואשזבנד מיד מבאישין ואפרקנד מיד תקיפין: ויהיה

דברך בכבואה קבלתיה ברבון כמו שאוכל חם הדבר הערב לו לפיכך חמר וחבלס: כי נקרא שמך עלי בזה חני שמה מאד שיאמרו עלי כבוא חסם ושאר הנביאי יקרא כבואי הבעל: והי דברך כתוב ביד וקרי דברך בלא יוד לשון יחיד כמו שאמר ויהי והכתוב דרך פרט וקרי דרך כלל: לא ישבתי בסוד משחקי כי דברך הוה שמאל לבני ובחמרנו לבני דל שמחת השכל אבל שמחה אחרת לא היתה שמחה שהיא שמחת הגוף שאסב בסודס ו נפקהלס כשהם משחקי ואשמח עמהם זה לא היה לי חפילו ל לחברה לא היה לי עמהם חלא בדד ישבתי כי חני מתבודד ב בביתי: מפני ידך רוצה לומר מפני יד הנבואה כמו היתה עלי יד יי וכן תרגם יונתן מן קדם מימרך פריש יתבית וכן תרגם כי זעם מולאתני ארי נבואה דלוט מלידתני ויש לפרש מפני ידך מכתך כמו הנה יד יי הויה והמכה והזעם והכחב הו' בזותם חותוקללס חותו עד שהיו מכים חותוכמו שכתוב: למה היה למה בדגש ומלעיל על ההא והיא אחד מן החמשה: נכח עולמי ותמדי שלא יפסק לי בכל יום ויום חני במריבה וכחילו מכתי מאנה הרבא ולסן מאנה נחמר על דרך מלכות השיר כי חין ל למכה רצון למה היה זה ענה מן יס בי: היו תהיה לי כמו חכוב והנה אתה תהיה לי כמו חכוב רוצה לומר כמו מקור חכוב וכמו מים לא נאמנו שיבטח חרם שינחא מים ויכזבו כלומר יפסקו והנה לא נאמנו והענין אחד כפול במלות טונות ו נבאמרו חכוב וזכר התחר ולא זכר המתחר כן דרך הכתיוב במקומות כמו בעדר הקצובות ומאכלו צריחה וחמר המשל

כנגד האל בעבור שאמר לו בתחלת נבואתו ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחומת נחשת וכו' והנה הם מחרפים ומכים אותי ואף על פי שאמר לו ונלחמו חליך היה דעתו שהמלחמה היא לא תהיה תמידית חלא שיהיה לה הפסק וברחוקי כי לא היה לה הפסק נתדעם על האל וחמר למה היה כחבי נכח היו תהיה לי כמו חכוב: חנושה כמו חנושה מכותיה וכחב חנוש רוצה לומר חזקה וכבדה וחכוב האלף נוספת והוא תחר כמו כזב והוא בשקל חרבע ויונתן הוסיף לא יהא מימרך לי כדבין כמבע דמיין דפסקין מוהי: לכן כה חמר יי חם תשוב ואשיבך לפני תעמוד חמר לו האל דברת כנגדי דברים אשר לא כן בחמרך היו תהיה לי כמו חכוב והנה חטאת לי ועתה חם תשוב בתשובה לפני ותתחרט על מה שאמרתי חני אשיבך בתשובה ואסלח לך ותעמוד לפני כבתחילה והעמידה לפני יי היא התפלה וההודאה לפני וקבול הנבואה כמו שאמר חם יעמוד משה וסמואל לפני ואברהם עודנו עומד לפני יי ולא יחמר זה הלשון חלא בכביא: חם תנחיל יקר מנילל חם תנחיל חם הגון עמך עליהם להחזירם למוטב ותנחיל יקר מנילל חם תנחיל חם הגון חמר חותו כמו שאמר הנביא ולא הפיל מכל דבריו חרפה וית רעות ממירי תקיים ויש מפרשי כפי תהיה כמחמרי תהיה כמו שאמרתי לך לעיר מבצר ולחומת נחשת: ישבתימה חליך ואתה לא תשוב אליהם: חבל זה השמר לך שלא תשוב לרעתם בהשתדלותיך עמהם שמה יטעוך ברוב טענותם זה השמר לך השתדל עמהם שיסובו המה חליך והשמר שלא תשוב אתה אליהם: ונתתיך חמר לא היה לא כמו חרם חכוב חלא כמו שאמרתי לך בתחילה כן אעשה שאתנד לעם הזה לחומת נחשת בצורה: ונלחמו חליך ולא יוכלו לך כי חני לא חמרתי שולחמת חליך תהיה לזמן ואתה לא הבינות היטב דברי חלא כמו שהבטחתך כן חקיים כילא יוכלו לך להמיתך חבל הם ילחמו חליך בין בדברים בין במכות ובין בבזיון כל זמן שתוכיחם וכל זה הטורח תסבול להשיבם חלי כי חם לא תשיב מלס חלי אפטר שלא תשיב מקבתם כמו שראינו שאמרנו מקבתם כשרצו להמיתו חמרנו השדים חין לחיש הזה משפט מות כי בשם יי חלהינו דבר חלינו ואם תטרח בזה ולא תחוש לחדפתם ונדופס תקבל סכר מאתי: והצלתך מיד רעים מקף עריצים שרוצים להמיתך: ויהי דבר יי: לא תקח לך אשה יש הנה מבואה למה בזה האל שלא יקח אשה ולא יוליד בנים ובנות לפי שנבזרה גזרה על הכבים ועל הבנות הילודים במקום הזה שימותו ברעב וכי לא היה כדאי ירמיהו שיחיב בניו בזכותו והנה הקטנים חיים מתים חלא בעין חבותיהם וירמיהו לא היה לו עין שימותו בניו בעינו ועוד אף על פי שנבזרה גזרה שימותו בחרב וברעב הנזרה על קבתם ולא על כלם כי גם גלות נבזר עליהם והנה נאמר בנבואת יחזקאל על ירושלם והנה נזרתה בה פלטה המוכאים בנים ובנות ועוד שגם על החבנות ועל החמות נזר שימותו ולא מתו כלם שהרי גלו מהם ובענין הזה נאמר בנבואת יחזקאל חם בנים ואם בנות יבילו המה לבדם ינללו ולמה לא הבילו החבנות הנדויקים את בניהם שהרי הם כמותם כי חין לבנים הקטנים חטא שימותו בעבורו חלא כשהם מתים בעין חבותיהם מתים: ואם

יו

ואם האבות הם צדיקים למה ימותו הנכים ומה שאני רואה בזה הוא כי במקור הזה רוצה לומר בעצמות ובעצמות האמרה לו נבואה זו והאמירה שלא יקח חסה ולא יולד בנים ובנות עם כי נבואה נזרה על הבנים והבנות הנולדים בעצמות וכן אמר למעלה על חנשי ענתות ושארית לא תהיה להם כי חביה רעה על חנשי ענתות טעם פקדת

הנה אמר כי לא תהיה שארית לחנשי ענתות אבל כירושלם תהיה שארית ופלטת כמו שנאמר בנבואה יחזקאל והנה נותרה בה פלטת המוכחי בנים ובנות וכיון שנגזרה נזרה זו על חנשי ענתות כולם הם יהיו לירמיהו עם בנים ובנות יסופו בכלל החלשים כמו שנאמר כי על דרך יסוף משפט כמו ספירטנו במקומו כי יסוף צדיק אחד בבתוך חלשים חנשים חייבים כמו שאמרנו ללוט פן תספה בעון ה העיר וכל סכן מי שאין לו זכות מעצמו כמו הבנים והבנות ואילו היו לירמיהו בנים ובנות בעצמות נהיה מוציאם מענתות טרם בה הנזרה לא היו נספיי עם האחרים חלה שלא היו מניחין אותם קרוביהם בני ענתות כי לא היו מאמינים בנבואה לפיכך אמר לו החל שלא יהיו לו עם בנים ונבנות כי יסופו בעון העיר ואפי היה ירמיהו עצמו בענתות שמה לא ינצל בין כלם ומה שאמר המה לבדם ינצלו זהו כשיהיו שלמה צדיקים בעיר אחת כמו שאמר ונח דניאל ואיוב בתוכה לא אמר צדיק אחד לבד חלה כשהם ש שלמה או יותר ינצלו כי יטרפו זכות שלמה להצילם ואם יהא עשרה הם בצדקתם יצילו כל העיר כמו שאמר ונשאתי לכל המקום בעבורם ואם ינצלו ממותה חפשי שלא יצילם מנגל' או מעונש אחר ומה שכל בטיר של פנעי יפול מדך חף ורובה מימיך חליך לא יגש לא יקרה זה לכל צדיק אלא למו שההשגחה בנותמיד לא תסור ממנו כמו שכל בו כי בי חשק ופלטתו חסגבהו כי ידע שמי' וחלפ' שנגזרה נזרה על חנשי ענתות שלא תהיה להם שארית היתה להם שארית שעשו תשובה בעת כבוש הארץ כי מנצחו בשבט גלות בכל אמר חנשי ענתות מזה ועשרים ושמו' חף על כי כן החל צוה ירמיהו על מה שהיתה נזרתם תמלה ולא גלה תשובתם לירמיהו לפי שאמר מתי' כי נזרתם קשה עד שזוהוהא שלא יקח חסה במקום ההוא: כי כה' הילודים' עם תאר וכן הילודים במדבר: ממותי' עם בפלם כמבואי עיר מונקעה וכלא מ'ס כוספת מותי חלשים תמות והוא רבן מן מות של מיתת תחלואי ימותו ותחלואים רוצה לומר בחי רעב ימותו כמו שאמר למעלה ואם באתי לעיר הנה תחלואי רעב וכן תרנס יונתן ממרעי כפן ימותו ואם לא יהיה זה פירוש מה ירצה לומר מיתת תחלואים ימותו כל בני אדם מתיים בחולי חס לא ימותו בהרב חלא כד פי' כמו שתרנס יונתן: לא יספרו ולא יקברו' כי כל אחד יהיה טרוד בעצמו לא יהיה פנאי לספור ולקבור: כי כה' בית מרוח' בית חבל כן פירשו רז' וכן וסר מרוח סרוחים ואמוני חבי זל פי' כי מרוח הוא לשון הרמת קול בין לבני בין לסמחה וכן הוא בלשון ערבי מרוח: ואל תבדל להם' בחולס וענינו פירשנו למעלה: כי חספתי את שלומי מאת העם הזה' והשלוס והחסד והרחמים שהייתי נותן להם הזה לקחתי אותם מחסתי חונתם חלי וכיון שאספתי חני שלומי מהם לא תדרוש אתם בשלומם לא בחבלם ולא בשמחתם: ומתו' ולא יתגודד ולא יקרח להם' ואף על כי שהוא חסור לישראל לעשותו כמו שכתוב לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת חולי הם היו משין כמנהגי הנשים כמו שהיו עושים עברות אחרות כמנהג הנשים ואמר כי לא יהיה להם פנאי לעשו הדברי' שעושים על מת לא דברי חבל ולא דברי נחמה: ולא יפרסו' בסוף כתוב וענינו כמו פרשה בין בידיה פרישת הידים בחבל והכות כף אל כף ופירוש לא יפרסו ולא יתגודדו על המתיים ולא יתנחמו מן החיים וחלואי חבי זל פירש ולא יפרסו כמו שפירסין ובוזעין הלאם לחבל כשמברין אותו וזהו שאמר לחמו על מת ואמר על חביו ועל חמו לשון יחיד והפסוקים לשון רבים רוצה לומר כל אחד על חביו ועל חמו וכן תרנס יונתן גבר על חביו ועל חמו: ובית משתה' הפסוקים החלה מבוחרים עד לכן הנה ימיים בחיים: על מה דבר יי' מה בסגול והוא אחד מכל מה שהם בסגול וכל דסמין לחע דכנ' כמו: עוננו' בלא יוד וכן חטאתנו לשון יחיד: ואחם

לספור ג' של בליש' וסי' אל תבא בית מרוח' כי צאתם וכפוד בחמשי' עת ספור ועת רקוד: ישקו' בקריא' וסי' כי מן הבאר ההיא ישקו' ולא ישקו אתם כוס' ישקו כל חיתו יער' אנד': לעיני' ח' וסי' ככל אשר עשה יי' ואתפ' בשני הלחת' וקרא משה' גם עתה התיצבו' הנני משבית' ושלמתי לבבל' והכס ארי כרנן אמר יי' על בגין ועל בגין דמרתילדין בארתרא הרין ועל אמרתהון דילרן יתהון ועל אבתהון דמולדין יתהון בארעא הרא' ממת ממרעי כפן ימורטון לא יסתפרון ולא יתקברון לזבל מברר על אפי ארעא יהון ובחרבא ובכפנא יסופון ותהי נבלתהון משנרא למיכל לעופא דשמא ולבעירא דארעא ארי כרנן אמר יי' לא תעזל לבית מרוחא ולא תהד למספר ולא תרין להון ארי כנשית ירת שלמי מן עפא הרין אמר יי' ית חסרא וית רחמי' וימותון רברבין ורעדקין בארעא הרא' לא יתקברון ולא יספרון להון ולא יתהממון ולא יפרטון להון: ולא יפרסון להון על אבלא לנהמתהון על מיתא ולא ישקון יתהון כס תנחומין גבר על אבוהי ועל אמייה' ובית אסחרותא לא תעזל לאסחרא עפהון למיכל ולמשתי: ארי כרנן אמר יי' צבאות אלהא דישראל הא אנא מבטל מן אתרא הרין ל לעיניבון ובזימיבון קל ביע וקל ח חדוא קל חתניו וקל בלן: ויהי ארי תהו לעפא הרין ית כל פתנמא האלן וימרון לד על מרה גור יי' עלנא ית כל בישתא רבתא הרא ומה חובנא ומה סורחננא דחבנא קדם יי' אלהנא: ותימר להון על דשבקו אבתהכון פולחני אהר יי' ושעו בתר מעורת עממא ופלחונון וסנידו להון ופולחני שבקו וירת אוריתי לא נטרו:

כי כה' אמר יהוה על הנכים ועל--
הבנות הילדים במקום הזה ועל--
אמתם הילרות אותם ועל אבותם
המולדים אותם בארץ הזאת: ממותי
תחלואים ימתו לא יספרו ולא יקברו
לדמן על--פני האדמה יהיו ובחרב
וברעב יכלו והיתה נבלתם למאכל
לעוף השמים ולבהמת הארץ:
כי כה' אמר יהוה אל--
תבוא בית מרוח ואל תלך לספור
ועל--תגד להם כי אספתי את--
שלומי מאת העם הזה נאם--יהוה
את החסד ואת הרחמים: ומתו
גדלים וקטנים בארץ הזאת לא
יקברו ולא יספרו להם ולא יתגודד
ולא יקרח להם: ולא יפרסו להם
על--אבל לנחמו על--מת ולא ישקו
אותם כוס תנחומים על--אביו ועל--
אמו: ובית משתה לא תבוא
לשבת אתם לאכל ולשתות:
כי כה' אמר יהוה
צבאות אלהי ישראל הנני משבית
מן המקום הזה לעיניכם ובימיכם
קול ששון וקול שמחה קול חתן
וקול בלה: והיה כי תגיד לעם
הזה את כל הדברים האלה ואמרו
אליה על--מה דבר יהוה עלינו את
כל הרעה הגדולה הזאת ומה עוננו
ומה חטאתנו אשר חטאנו ליהוה
אלהינו: ואמרת אליהם על--
אשר--עזבו אבותיכם אותי נאם--
יהוה וילכו אחרי אלהים אחרים
ועבדום וישתחוו להם ואתי עזבו
ואת תורתי לא שמרו:

בית מרוח' משתה בספרי בפרש' בית בעור רחמי חזרו לעשות להם מרזחין
חבל רבתי' פירשו מרוח חבל: תגוד' תקון: כי כי חספתי את שלומי וגו' פסיה
חברה חביהם עושה דקה ומספט נתתי לרעו חסד ורחמים וסמר יי' חלהיך לך
וגו' ונתן לך רחמים הם הפכו ללענה מספט ודקה לארץ הכינו חף חני חזרתי
וחספתי חלי את חסדי
וחת רחמי חספתי
חטואים בלעו כמו
חסף אהים את חרפתי
ומתו גדולים וקטני'
וחחר שהכל מתיים
מה לך לספור: ולא
יתגודד ולא יקרח להם
דרך החבלי להתגודד
ולסרט בסרט ולקרנח
קרחה בראשם ומכל
מקום לישראל חסוד
ולא הזכירו כאן חלא
לדוגמת חבל: ולא
יפרסו' לשון סבירה
כמו מנח מנח תקל
וכרסין שמברין את
החבלי ברחב וכורסין
להם ברכת המוצי' כי
הוא יברך הזבח תירב'
יונתן חרי הוא פדים
על מונח: ולא ישקו
אותם וגו' הרי טעם
למה שאמרתי אל תלך
לספור: ובית משתה'
חס' חמרתי לך למעלה
לא תבא זה הטעם
הנני מספי מן המקום
הזה וגו': ועבדתם

לעיניכם' כשבו את שבותכם: הרעה הגדולה הזאת ו' דסמיכי בקריאה וסי' נסטר בסדר וישב: שמו
ה קסצן בקריאה וסי' את משמרת יי' שמרו' ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו' על מאסס את תורתי'
ועדתי לא שמרו' ראיתי בוגדים ואחוקטטה' וחד אכל בערים ושמרו:

רוצה לומר בחי רעב ימותו כמו שאמר למעלה ואם באתי לעיר הנה תחלואי רעב וכן תרנס יונתן ממרעי כפן ימותו ואם לא יהיה זה פירוש מה ירצה לומר מיתת תחלואים ימותו כל בני אדם מתיים בחולי חס לא ימותו בהרב חלא כד פי' כמו שתרנס יונתן: לא יספרו ולא יקברו' כי כל אחד יהיה טרוד בעצמו לא יהיה פנאי לספור ולקבור: כי כה' בית מרוח' בית חבל כן פירשו רז' וכן וסר מרוח סרוחים ואמוני חבי זל פי' כי מרוח הוא לשון הרמת קול בין לבני בין לסמחה וכן הוא בלשון ערבי מרוח: ואל תבדל להם' בחולס וענינו פירשנו למעלה: כי חספתי את שלומי מאת העם הזה' והשלוס והחסד והרחמים שהייתי נותן להם הזה לקחתי אותם מחסתי חונתם חלי וכיון שאספתי חני שלומי מהם לא תדרוש אתם בשלומם לא בחבלם ולא בשמחתם: ומתו' ולא יתגודד ולא יקרח להם' ואף על כי שהוא חסור לישראל לעשותו כמו שכתוב לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת חולי הם היו משין כמנהגי הנשים כמו שהיו עושים עברות אחרות כמנהג הנשים ואמר כי לא יהיה להם פנאי לעשו הדברי' שעושים על מת לא דברי חבל ולא דברי נחמה: ולא יפרסו' בסוף כתוב וענינו כמו פרשה בין בידיה פרישת הידים בחבל והכות כף אל כף ופירוש לא יפרסו ולא יתגודדו על המתיים ולא יתנחמו מן החיים וחלואי חבי זל פירש ולא יפרסו כמו שפירסין ובוזעין הלאם לחבל כשמברין אותו וזהו שאמר לחמו על מת ואמר על חביו ועל חמו לשון יחיד והפסוקים לשון רבים רוצה לומר כל אחד על חביו ועל חמו וכן תרנס יונתן גבר על חביו ועל חמו: ובית משתה' הפסוקים החלה מבוחרים עד לכן הנה ימיים בחיים: על מה דבר יי' מה בסגול והוא אחד מכל מה שהם בסגול וכל דסמין לחע דכנ' כמו: עוננו' בלא יוד וכן חטאתנו לשון יחיד: ואחם

ירמיה יז דק תקמב

ואתם הרעוּתם והוא מן הדין שיקד עין חבות על בנים כשחונן מעשה חבותיהם בדיהם והטלתי ענינו והטלתי ועבדתם שם אלהים אחרים יומם ולילה כתרנונו ותפלחון תמן וגו' כבעמור: חנינה רחמים כלומר לא ירחמו עליכם האויבים אלא יעבדו בכם כפרך: לכן הנה ימים בחים זו היא עתידה והיה הנביא אומר להם נחמה זו חזר פורענות והיה האל שולח להם בזה הענין על ידי נביאיו פורענות ונחמה כדי שלא יאמרו חבדה תקותינו כי אעפ"י שיעבדו מהם על מעשיהם הרעים עוד בחזרת הימים תהיה להם תקוה: ולא יאמרו עוד חי יי' כשישב אדם ויאמר חי יי' ודרך העולם לסמוך על הזכרת יי' דבר מנושן או מנפלאותיו כמו שאמר דקיהו חי יי' אשר עשה לנו את הנכס הזאת וכן היו אומרים חי יי' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים ויאמר חנה ימים בחים שלא יאמרו כי אם חי יי' אשר העלה וגו' וזה יהיה בנות המשיח בקבוץ גלויות: אשר הדיחם המדיחים והם מלכי האומות המגלי אותם ותיבנס יונתן לא יהיו משתען עוד בגבורתה דיי' לחסיק יתבני ישראל וגו' כבעמוד והענין הזה מחלוקת בדברי רבותינו זכרונם לברכה יש אומרים שלא יזכרו יציאת מצרים כל עיקר ויש אומרים שזכרו אלא שיהא שגבד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפל לה: הנני שולח לדונים כתיב ביוני כמו עמדו עליו דונים וקרי לדונים ביד והענין אחד והוא תואר לכדי הדנים: ודיוס מספטו והדנים כמו מדוע חלי רבות מספטו הרבות אמר עתה הנני שולח לדונים כלומר שיעיר את מחס לבא כחילו שלח להם ש שיבאו והשאל כמסל צידת הדנים וכמסל צידת החיות ו העופות ומסל הדנים הוא על המתים בחרב כי הדנים מתים בצידתם כשיעלו אותם מן המים ומסל החיות הוא על הנולדים כי כדי החיו והעופו יצדו אותם חיים ולא ימותו בצידתם חס לא יעיתון אחרי כן וכן תירגס יונתן לדבים לעמין קטולין ו יקטליון: כי עיני לא כנוו שהם אומרים חין יי' ראה חיתנו: ושלמתי ראשונה בתחלה חפרע מהם על חלול הארץ ש שהיא ארץ טהורה והם טמאה כי לא תסביל הארץ תועבות ו מנעשים רעים כמו שאמר אלהי נכר הארץ ואמר וזרס את משפט אלהי הארץ ואמר ולא תקיח הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קחה את הנני אשר לפניכם כי חפילו לא צויתי ולא הזהרתי על התועבות כמו שלא צויתי ולא הזהרתי הננים שהן בה מקדס אף על פי כן הארץ לא כבלה אותם התועבו והקייחה אותם כי אף על פי שהננים לא כצטוו הרי נתן בהם האל שכל ובינה ומדרך הסכל יש להשמר מכל התועבות ומלעבוד אלהים אחרים ען ואכן כל שכן ישראל שנצטוו שהיה מן הדין שתקייחם

רשי

ועבדתם שם אלהים אחרים תו ותפלחון תמן לעממיה פלחי טענתא יומם ולילי: לכן לשון שבועה אף על פי שבגדתם כי שבועה היא כדוי שאנחול אתכם: לא יאמר עוד וגו' רבותי דרשו לא שתעקר יציאת מצרי ממוקמה אלא גאולה אחרונה עיקר ויציאת מצרים טפל לה: ודיוס מה הדין סולחו מתוך מקום גדולו אף חלו ילכדו אותם בתוך העיר ומה עסקו של דג משלכד הוא מת קד אביח עליהם ה יורגים ונאחז חסלה ציידים לכשחורים ו גלבורחים מן החרב אל ההרים והנבעות ונדום להנלותם כשבי: משנה עונם את שטמו על עונם לעשות עונות חבותיה יונתן תירגס כן ואשלים ל לתנייכן כקדמאין על חד תרין: יי' עוזי ומעוזי ומנוסי: אכטיפויימאנט בלג' ומנחס חבדו לשון פלא כמו כתיב ליריחך כס להתנוסס וכן יי' כסי וזכס פתר חותנו לשון מנוס ממוס: חליך גוים יבואו סוף האומה לשוב אך ולעבדך שכם אחד ועמך חיד עשו להם אהים והמה לא אהים: מאחס: כמו מקנה: כחלו לשון כחלה: מועיל לשון תועלת: כי שמי יי' כמשמעו מושל ושלט לקיים ג בזרתי: בעט

ואתם הרעוּתם לעשות מאבתיכם והנכם הלכים איש אחרי שררות לבו הרע לבלתי שמע אלי: והטלתי אתכם מעל הארץ הזאת על הארץ אשר לא ידעתם אתם ואבתיכם ועבדתם שם את אלהים אחרים יומם ולילה אשר לא אתן לכם חנינה: לכן הנה ימים באים נאס יהיה ולא יאמר עוד חי יהיה אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים: כי אס חיה יהיה אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון ונבחר הארצות אשר הדיחם שמי והשבתים על אדמתם אשר נתתי לאבותם: הנני שלח לדונים רבים נאס יהיה ודיוס ואחרי כן אשלח לרבים צירים וצדום מעל כל היר ומעל כל גבעה ומנקיקי הסלעים: כי עיני על כל דרכיהם לא נסתרו מלפני ולא נצפן עונם כנגד עיני: ושלמתי ראשונה משנה עונם וחטאתם על הללם את ארצי בגבלת שקוציהם ותועבותיהם מלאו את נחלתי: יהוה עזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה אליך גוים יבאו מאפסי ארץ ויאמרו אד שקר נחלו אבותינו הכל ואין בם מועיל: היעשה לו אדם אלהים והמה לא אלהים: לכן הנני מודיע בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי יהוה:

הדחה שמה ג בליש' וסימ' והיה כי יבאו עליך על כל הדברי האלה הברכה כי אסחי יי' אשר העלה ר' אל תירא עבדי יעקב דרמיה: ראשונה י בקריאה וסימ' וישם את השפחות ואת ילדיהן והיו בלדתה ויתן יד' והקריב את אשר לחטאת ראשונה כל הפקורים למזנה יהודה והיו לבני אהרן' בחרו לכם את הפר ואתון אבאשתון למעבד מאבדתיכון והיא אתון אולין גבר בתר הרהור לביה בישא כדיל דלא לקבלא למימרי: ואטלטל יתכונ מעל ארעא דהא לארעא דלא ידעתון אתון ואבדתיכון ותפלחון תמן לעממיה פלחי טענותא ימם ולילה דלא יהי לכון רחמין: בכון הא יומיא אתאן אמר יי' ולא ידיון משתען עוד בגבורתא דיי' דאסיק ית בני ישראל מארעא דמצרים: אלהו יהוה משתען בגבורתא דיי' דאסק ית בני ישראל מארע צפונג ומכל מדינתא דאנגלינון לתמן ואתיבנון לארעהוון דיהבית לאבתיכון: הא אנא שלח לעממין קטולין אמר יי' ויקטלונון ובתר כן אשלח לסגיאין צידין ויצדונון מעל כל טור ומעל כל רממא ומשקיפי כיפאי: ארי קדמי גלן כל אורחתהוון לא מסתין מן קדמי ולא מסתין חוביהוון כל קבל מימרי: ואשלם לתניינון כקדמאין על חד תרין ח חוביהוון ותטאיהוון על דאחילו ית ארע בית שבנתי בגבלת שקוציהוון ותועבותיהוון מלו ית אחסנתי: יי' תוקפי ורחמי ומשחבי בעדן עקא לשמע בגבורתך עממין ירתון מספי ארעא ויחרון ברם לשקר פלחו אבהתנג ללמא ולית בהוון הנאה: האפשר דיעבר ליה אנש דהלן ואנון טעון דלית בהוון צדוד: בכון הא אנא טהוי להוון כונמג דהא אהונון ית פורענותי וית מרת גבורתי וידעון ארי שמי יי' חובי

האחר ושלמתי ראשונה משנה ומדתי מעלכם והקריב אליו כרשנא דיתה במעל הזה ראשונה במעל ומלק' ושלמתי ראשונה כתיב והיו לבני אהרן ראשונה כתיב ושאר ראשונה כתיב:

הארץ לביקך בתחלה יכרע מהם על חלול הארץ ומה שאמר משנה עונם רוצה לומר עונותיהם ועונות חבותיהם כמו שאמר פוקד עון חבות על בנים והוא כשחונן מעשה חבותיהם בדיהם כמו שאמר לשונאי יונתן תירגס ואשלים לתנייכן כקדמאין על חד תרין חוביהוון ותטאיהוון על דאחילו ית ארע בית שבנתי ומה שאמר בגבלת שקוציהם וגלוליהם לל שיעור שקוציהם וגלוליהם ועל הדרך הזה נאמר והטלתי עליך שקונים ונבלתיך כי עבודת הסקון דבר כבוד ומנונה הוא ומה שאמר חרבי ונחלתי הארץ הרחוקה לילה שרות בה שכינתי וכן אמר ותבואו ותטמאו את חרבי ונחלתי שמתם לתועבה כי היא מקודשת מכל הארצות לטעם ידוע אבל מביני מדע: יי' עזי ומעוזי ומנוסי: אמר הנביא דרך קריחה חתה יי' שאתה עזי מחלו הנלחמים עמי וחלום חליך ביום צרתי חלה שאני מיכחס על העזי חיסם רוצים לשוב מדרך הרעה וידעתי כי יבא זמן שאפי הננים הרחוקים ישובו ויבאו חליך מאפסי ארץ יבאו חליך במקום הזה ויאמרו חך סקר נחלו אבותינו והבלוזה יהיה בימות המשיח ובאמרנו נחלו שבעדו עז דור אחר דור כחלה לבנים מאבות: ואין בם מועיל פי באלהים אחרים לי חין בהם שיהיה מועיל סים תועלת: היעשה לו אלהים לא יעשו מספט אלהים שיענום פקדאם אליהם ויעזרום מנרתם זה יאמרו הננים כשיבאו חליך ויעזרו על עונם ויתמהו חך היתה עולה על דעתם זאת האמונה: לכן אמר לו האל לכן הנני מודיעם לחלה שאינם רוצים לשוב כי בפעם הזאת אודיעם את ידי וידעו כי שמי יי' כמו כי אני יי' כי הוא שמו ושמו הוא: חטאת

עקוב אלכ' מולא תואנה ועקובה מכל רעה: וחלוש' לשון חולי וחלוי הוא זה: מי ידענו' הוא סבור מי ידענו חכי' חוקרו: קור דגר' קיקו נלונכט בלעז: ולא ילד' הקורח הזה מושך אחריו אפרוחים שלא ילד דגר הוא ציפנף סמפנף העוף בקולו למשך אפרוחיו אחריו ואלו שהקורח דגר לא ילכו אחריו משגדלו שאינם מינו כך עוש עושר ולא

ולא ימים מעשות כרי' כי חפי' בסנת בצור' יהיה בלחמו ויהן כדיו בעתו כן האדם הטוב אשר בטוח ביי' לא יסור טובו לעולם ואפילו בסנה ששחר בני אדם בצר' הוא יהיה בטוב פמו טאמר בפס דרות יליך ובשבע לא ינע כך רע וכרי האדם הטוב שילמדו בני אדם חכמתו ומעשיו הטובים והעלה הוא משל לממונו ועשרו שיהנו בני אדם ממנו: חקוב הלכ' לפי שדבר

במשפט: יהיה ככל' מתקרי רסיעה: כסח כבוד וגומ' לפי שכל לומר כל עובד יבטח מתחיל בקלוטו של מקו' ומדב לפניו אתה סכסח כבוד ומרוס מרחשית בריית עולם ומכוון כנגד מקדשנו: פוקו ישר' יי' וסב עליו לפיכך כל עובד יבטחו וסורי בארץ יכתבו' אותם ספרים מדברי סחי' שומעי' שליחותי בקברות מתחיות ארץ יכתבו כי תהלתי אתה בך חגי מתהלל ומתפאר לומר שאתה מושיעית הלתי וונטנא בלעז: חיה דבר יי' הפורענות שאתה מתנבא: וחגי לא חזתי' לא מהרתי לזרוך להביאם מ מהיות רועה טוב מחזר אחרך לבקש עליהם רחמים: ויש חלוש' חולי של פורענות' לא התחיתי וית' וחלח לא עכבית על מימך מלאתנבא' עליהן לחבותהן צדלתך ולפי התרגום יהיה חזתי לשון עוכב כלומר לא עכבתי מלומר להם שליחותך ולהשיבם אליך אם הם שומעים חלי: מוצא שפתי נכח פניך היה' להשיב חת חמתך מהם: אל

וישי' בקריאה וסי' לא ישי' עמוד הענן יום ועמוד האש' ומשרתו יושע בן נון נער' ישארו על כתף יסבלו' לא ישי' טרף' ולא ישי' מעשות פרו' אך ישי' לו לשוב שדני' לא ישי' מרחובה תוך פסרה: יכתבו ד' בקריאה וסי' מקוה ישראל יי' כל עובד יבשו' ובכתב בית ישראל יכתבו' ועם צדיקים ולא ישי' מעשות פרי: עקב הלכ' ככל ואנש' הוא מי ידענו: אני יהוה חקר לב בתן כליות ולתת לאיש כדרכו כפרי מעליו: קרא דגר' ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי ימו יעבדו ובאחריתו יהיה נבל: כסא כבוד כרום כראשון מקום מקדשנו: מקוה ישראל יהוה כל עובד יבשו' יסורי בארץ יכתבו כי עזבו מקור מים חיים את יהוה: רפאני יהוה וארפא הושיעני ואושעה כי תהלתי אתה: הנה המה אמרים אלי' איה דבר יהוה יבואנא: ואני לא אגתי מרעה אחרך ויום אנוש לא התאויתי אתה ידעת מוצא שפתי נכח פניך היה:

עמוד הענן יום ועמוד האש' ומשרתו יושע בן נון נער' ישארו על כתף יסבלו' לא ישי' טרף' ולא ישי' מעשות פרו' אך ישי' לו לשוב שדני' לא ישי' מרחובה תוך פסרה: יכתבו ד' בקריאה וסי' מקוה ישראל יי' כל עובד יבשו' ובכתב בית ישראל יכתבו' ועם צדיקים ולא ישי' מעשות פרי: עקב הלכ' ככל ואנש' הוא מי ידענו: אני יהוה חקר לב בתן כליות ולתת לאיש כדרכו כפרי מעליו: קרא דגר' ולא ילד עשה עשר ולא במשפט בחצי ימו יעבדו ובאחריתו יהיה נבל: כסא כבוד כרום כראשון מקום מקדשנו: מקוה ישראל יהוה כל עובד יבשו' יסורי בארץ יכתבו כי עזבו מקור מים חיים את יהוה: רפאני יהוה וארפא הושיעני ואושעה כי תהלתי אתה: הנה המה אמרים אלי' איה דבר יהוה יבואנא: ואני לא אגתי מרעה אחרך ויום אנוש לא התאויתי אתה ידעת מוצא שפתי נכח פניך היה:

על הבטחון שהוא רע כשיסיס בטחוניו באדם וזה תלוי בכוח הלכ' כמו שאמ' ויון יי' יסור לבו כמו שפי' לפיכך דבר בטוח הלכ' ואמר כי הלכ' עקוב יותר מכל דבר כלומר מרמה כי יוכל אדם להראו' בפיו ובמעשיו טוב ויהיה לבו רע ומי ידע זה בלתי הא לפיכך אמר מי ידענו ואמר חגי יי' חוקר לב והמרמה תלויה בלב לא בפה ובמעש' כי חף על פי שתהיה לפעמים המרמה בפה שיאמר דברים שהכונה מ בהם על שני פנים או יעשה מ מרמה בידי הכל הוא בטוח הלכ' לפיכך אמר מכל כי חף דבר מרמה כמו הלכ': וחלוש' הוא' ענין כאב ושבר כמו חלוש' כאבי חנוטה מכתי ויאמר על דרך השאלה ככאב הלכ' בנין או בדחנה או בעסקים רעים או במחשבה לפיכך אמר וחלוש' הוא ואמר חרפה שברה לבי וחלוש' חגי יי' חוקר לב בוחן כליות' זכר כליות כי הכליות יעצית והלכ' גומר: ולתת' בפרשה זו ולתת' בלוי כפרי בלא יי' ולמטה בפרשת חנומאל בן שלום בהפך לתת בלא יי' וכפרי בלוי והסימן וכלו וכי' ולתת' חל' חגי יי' חוקר לב וכן בידי נס כן לתת לאיש כדרכו: כדרכו לשון יחיד כחוב וקרי כדרכו לשון רבים והענין אחד כי זה דרך כלל וזה דרך פרט או הוא גם כן ככתוב לשון רבי יוד הרבים חסרה מהמכתב: קורח דגר' לפי שאמר לתת לאיש כדרכו חמר חל' תתמה על הרשע שהוא מנלח בכסס' אך לא יתן לו האל כדרכו כי תדע כי הרשע שאח' עשרו במשפט לא יעמוד לו אלא יבא מידו בחי' ימו והמשילו לקורח והוא עוף סקרין בלעז בלתי חס' יכירובו אלא אחריו מי שהיא להם חס' ולא יסלים ימו עם העושר שעשה ויהיה נבל באחריתו כלומר נופל מת טרם ימו בלוי הרבים וכמוהו יתנו מריבו עליו בשמים ירעם: כסא כבוד' פירש הבאחן רב סעדיה דבק עם סוף הפסוק שלמעלה ממנו כאילו חמר נבל מכסא הכבוד ככל' מושך וית' פורענותא תתעבד מניה וכו' כבעמוד ורבותינו פירשו על בית המקדש שאמר עולם ועוד חמר שבת המקדש מכוון כנגד כסא הכבוד שנאמר כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו וזה הדרך דרבו המפרשים ואמרו בספר יצירה והיכל קדש מכון באמצע ארץ הארצתי בזה הענין בפירוש תהלים במזמור סיר המעלות זכור יי' לדוד והענין הוא טוב אלא שאין ענינו דבק עם הפסוק שלפניו ושלאחריו והחכם רבי שמואל בן תבון הדביקו לענין הפסוק שאמר חגי יי' חוקר לב בוחן כליות וכו' ופירש כסא כבוד בחסרון כף הדמיון כאילו חמר כסא כבוד וכמוהו רבים ופירש הענין כן בא הביא להודיע שהשם ית' שוכן במקדש כמו שישב בכסא כבוד מרים שהיה הבמים העליונים שקראו יעשיה הנביא גם כן כסא רס ונשא כן קראו ירמיהו מרום ואמר שהוא מראשון כלומר מקדש כמו שכתוב ככון כסאך מחז' חמר כמו שהבמים שהם כסא יי' והם כסא כבודו מעידים על מציאותו ועל כבודו כן מקום מקדשנו מעיד ומראה על עבם מציאותו שהסכין אורו וכבודו בולא יחשוב החושב שהיות הסי' על כסא רס ונשא והוא השמים ימנעו מלרעת חת אשר בארץ ומלהשגיה בשפלים ומענוש הרעים על רשעם כי מקום מקדשנו הוא עדות ורחיה שהוא רוחה בשפלים וחוקר לבנותם וכליותם כי הוא שוכן במקדשנו וסכנו ושבתו בשמי' ונראה בו אורו וכבודו ואח' שהוא שוכן בו והוא נמצא בתוכנו מן ההכרח להאמין שהשם רוחה אומתו ופיקד חת מעשינו ובוחר חת לבכינו וכליותינו לטוב ולרע וזה הוא שהוסף ואמר מקוה ישראל וכו' וענין יסורי בארץ יכתבו כלומר הסורים אשר בעינו שהם סורים מהשם ית' ומעבודתו יכתבו בארץ לשוב עפר כבהמות לא יהיה בהם חלק נשאר שיכתב בשמים עליה וזה מבני עליה וזה חיי חיים הוא הסי' על כן לא יחיו אך ימותו כבהמות חה הפירוש הוא ככון לענין הפרשה: מקוה ישראל' ענינו לשון קריאה חתה שאתה מקוה ישראל ומבטח לכל הנוטחים בך כל עובדך שאין להם בטחון כך יבטחו ממבטחם בכסר ודם כע' שהקדים שהיו בוטחי' באדם ואמר עוד וסורי בארץ יכתבו והסורי ממך כמו שאמר ומן יי' יסור לבו בארץ יכתבו לא יהיה להם חלק בך כיון שעובדך אלא יכתבו בארץ כמו הבהמות שלא ישאר מהם דבר שהיה להם חלק בך: כי עזבו מקור מים חיים חת יי' וזהו מדה כנגד מדה שהם עזבוך שאתה מקור מים חיים שלא יפסקו כן הדבקים בך לא תפסק טובתם לא בזה ולא בארץ שהעובדך ושמו בטמונס' בבשר ודם שהוא חלק הארץ כן יכתבו הם בארץ ולא בשמים מקוה ענין תקוה וכן תרגם יונתן סבור ישראלים מפרשן כמו מקוה מים כלומר שאתה מקוה טהרה לישראל והראשון ככון: וסורי' יסורי כתוב כלומר אותם שיסורו ממך וקרי וסורי והוא תאר מגמי העין בסורק כמו סורי הגפן נכריה גולה וסורה נחלף חשים והדומים להם והכנוי לנביא כלומר סורי ממני שהם כרים מהשם כי חגי דבק בהשם והם סורים ממני ועושים חת יי' ועל הדרך הזה חמר ככל אשר בוך מטה עבדי חל תסור ממנו כי ממנו שב חל משה וכל' מדרכו הטוב וכן חמר ירמיהו וסורי לל' הסורים ממני כלומר מדרכי הטובה שאני דבק בהל' ואחפסר שהיה וסורי כע' סורים ויהיה חסר מם הרבים כמו וקרע לו חלוניו שהוא כמו חלוניו והדומים להם: רפאני יי' הוא בקש רפואה מן המכה עכאב כמן שאמר למה היה כאבי נכח ומכתי חנוטה והכאב והמכה כמו שפירשנו הוא הבזוי והקללה: כי תהלתי אתה' חגי מתהלל בך שתבילכי מידם: הנה המה' דבר יי' שאתה אומר שתחרב הארץ יבא נח כי אין חננו מאמינים כי יי' דבר להחריב עירנו: וחגי לא חזתי' לא דחקתי עצמי ולא דחנתי מזה הדבר שהיה רועה אחרך כלומר שאתה נביא: ויום חלוש' לא התאויתי' כי ידעתי כי יום חלוש' יהיה ליום הנבואה אבל חתה הכרת חתי יום חלוש' יום חזק וכבוד: מוצא שפתי' שאמרתי לך הנה לא ידעתי דבר כי נער חגי ומתן תרגם ואחל לא עכבית על מימך מלאתנבא' עליהן וכו' כבעמוד:

אל יכתבו' ועל ספרך כלם יכתבו:

מוצא שפתי נכח פניך היה' להשיב חת חמתך מהם: אל

ולא ימים מעשות כרי' כי חפי' בסנת בצור' יהיה בלחמו ויהן כדיו בעתו כן האדם הטוב אשר בטוח ביי' לא יסור טובו לעולם ואפילו בסנה ששחר בני אדם בצר' הוא יהיה בטוב פמו טאמר בפס דרות יליך ובשבע לא ינע כך רע וכרי האדם הטוב שילמדו בני אדם חכמתו ומעשיו הטובים והעלה הוא משל לממונו ועשרו שיהנו בני אדם ממנו: חקוב הלכ' לפי שדבר על הבטחון שהוא רע כשיסיס בטחוניו באדם וזה תלוי בכוח הלכ' כמו שאמ' ויון יי' יסור לבו כמו שפי' לפיכך דבר בטוח הלכ' ואמר כי הלכ' עקוב יותר מכל דבר כלומר מרמה כי יוכל אדם להראו' בפיו ובמעשיו טוב ויהיה לבו רע ומי ידע זה בלתי הא לפיכך אמר מי ידענו ואמר חגי יי' חוקר לב והמרמה תלויה בלב לא בפה ובמעש' כי חף על פי שתהיה לפעמים המרמה בפה שיאמר דברים שהכונה מ בהם על שני פנים או יעשה מ מרמה בידי הכל הוא בטוח הלכ' לפיכך אמר מכל כי חף דבר מרמה כמו הלכ': וחלוש' הוא' ענין כאב ושבר כמו חלוש' כאבי חנוטה מכתי ויאמר על דרך השאלה ככאב הלכ' בנין או בדחנה או בעסקים רעים או במחשבה לפיכך אמר וחלוש' הוא ואמר חרפה שברה לבי וחלוש' חגי יי' חוקר לב בוחן כליות' זכר כליות כי הכליות יעצית והלכ' גומר: ולתת' בפרשה זו ולתת' בלוי כפרי בלא יי' ולמטה בפרשת חנומאל בן שלום בהפך לתת בלא יי' וכפרי בלוי והסימן וכלו וכי' ולתת' חל' חגי יי' חוקר לב וכן בידי נס כן לתת לאיש כדרכו: כדרכו לשון יחיד כחוב וקרי כדרכו לשון רבים והענין אחד כי זה דרך כלל וזה דרך פרט או הוא גם כן ככתוב לשון רבי יוד הרבים חסרה מהמכתב: קורח דגר' לפי שאמר לתת לאיש כדרכו חמר חל' תתמה על הרשע שהוא מנלח בכסס' אך לא יתן לו האל כדרכו כי תדע כי הרשע שאח' עשרו במשפט לא יעמוד לו אלא יבא מידו בחי' ימו והמשילו לקורח והוא עוף סקרין בלעז בלתי חס' יכירובו אלא אחריו מי שהיא להם חס' ולא יסלים ימו עם העושר שעשה ויהיה נבל באחריתו כלומר נופל מת טרם ימו בלוי הרבים וכמוהו יתנו מריבו עליו בשמים ירעם: כסא כבוד' פירש הבאחן רב סעדיה דבק עם סוף הפסוק שלמעלה ממנו כאילו חמר נבל מכסא הכבוד ככל' מושך וית' פורענותא תתעבד מניה וכו' כבעמוד ורבותינו פירשו על בית המקדש שאמר עולם ועוד חמר שבת המקדש מכוון כנגד כסא הכבוד שנאמר כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו וזה הדרך דרבו המפרשים ואמרו בספר יצירה והיכל קדש מכון באמצע ארץ הארצתי בזה הענין בפירוש תהלים במזמור סיר המעלות זכור יי' לדוד והענין הוא טוב אלא שאין ענינו דבק עם הפסוק שלפניו ושלאחריו והחכם רבי שמואל בן תבון הדביקו לענין הפסוק שאמר חגי יי' חוקר לב בוחן כליות וכו' ופירש כסא כבוד בחסרון כף הדמיון כאילו חמר כסא כבוד וכמוהו רבים ופירש הענין כן בא הביא להודיע שהשם ית' שוכן במקדש כמו שישב בכסא כבוד מרים שהיה הבמים העליונים שקראו יעשיה הנביא גם כן כסא רס ונשא כן קראו ירמיהו מרום ואמר שהוא מראשון כלומר מקדש כמו שכתוב ככון כסאך מחז' חמר כמו שהבמים שהם כסא יי' והם כסא כבודו מעידים על מציאותו ועל כבודו כן מקום מקדשנו מעיד ומראה על עבם מציאותו שהסכין אורו וכבודו בולא יחשוב החושב שהיות הסי' על כסא רס ונשא והוא השמים ימנעו מלרעת חת אשר בארץ ומלהשגיה בשפלים ומענוש הרעים על רשעם כי מקום מקדשנו הוא עדות ורחיה שהוא רוחה בשפלים וחוקר לבנותם וכליותם כי הוא שוכן במקדשנו וסכנו ושבתו בשמי' ונראה בו אורו וכבודו ואח' שהוא שוכן בו והוא נמצא בתוכנו מן ההכרח להאמין שהשם רוחה אומתו ופיקד חת מעשינו ובוחר חת לבכינו וכליותינו לטוב ולרע וזה הוא שהוסף ואמר מקוה ישראל וכו' וענין יסורי בארץ יכתבו כלומר הסורים אשר בעינו שהם סורים מהשם ית' ומעבודתו יכתבו בארץ לשוב עפר כבהמות לא יהיה בהם חלק נשאר שיכתב בשמים עליה וזה מבני עליה וזה חיי חיים הוא הסי' על כן לא יחיו אך ימותו כבהמות חה הפירוש הוא ככון לענין הפרשה: מקוה ישראל' ענינו לשון קריאה חתה שאתה מקוה ישראל ומבטח לכל הנוטחים בך כל עובדך שאין להם בטחון כך יבטחו ממבטחם בכסר ודם כע' שהקדים שהיו בוטחי' באדם ואמר עוד וסורי בארץ יכתבו והסורי ממך כמו שאמר ומן יי' יסור לבו בארץ יכתבו לא יהיה להם חלק בך כיון שעובדך אלא יכתבו בארץ כמו הבהמות שלא ישאר מהם דבר שהיה להם חלק בך: כי עזבו מקור מים חיים חת יי' וזהו מדה כנגד מדה שהם עזבוך שאתה מקור מים חיים שלא יפסקו כן הדבקים בך לא תפסק טובתם לא בזה ולא בארץ שהעובדך ושמו בטמונס' בבשר ודם שהוא חלק הארץ כן יכתבו הם בארץ ולא בשמים מקוה ענין תקוה וכן תרגם יונתן סבור ישראלים מפרשן כמו מקוה מים כלומר שאתה מקוה טהרה לישראל והראשון ככון: וסורי' יסורי כתוב כלומר אותם שיסורו ממך וקרי וסורי והוא תאר מגמי העין בסורק כמו סורי הגפן נכריה גולה וסורה נחלף חשים והדומים להם והכנוי לנביא כלומר סורי ממני שהם כרים מהשם כי חגי דבק בהשם והם סורים ממני ועושים חת יי' ועל הדרך הזה חמר ככל אשר בוך מטה עבדי חל תסור ממנו כי ממנו שב חל משה וכל' מדרכו הטוב וכן חמר ירמיהו וסורי לל' הסורים ממני כלומר מדרכי הטובה שאני דבק בהל' ואחפסר שהיה וסורי כע' סורים ויהיה חסר מם הרבים כמו וקרע לו חלוניו שהוא כמו חלוניו והדומים להם: רפאני יי' הוא בקש רפואה מן המכה עכאב כמן שאמר למה היה כאבי נכח ומכתי חנוטה והכאב והמכה כמו שפירשנו הוא הבזוי והקללה: כי תהלתי אתה' חגי מתהלל בך שתבילכי מידם: הנה המה' דבר יי' שאתה אומר שתחרב הארץ יבא נח כי אין חננו מאמינים כי יי' דבר להחריב עירנו: וחגי לא חזתי' לא דחקתי עצמי ולא דחנתי מזה הדבר שהיה רועה אחרך כלומר שאתה נביא: ויום חלוש' לא התאויתי' כי ידעתי כי יום חלוש' יהיה ליום הנבואה אבל חתה הכרת חתי יום חלוש' יום חזק וכבוד: מוצא שפתי' שאמרתי לך הנה לא ידעתי דבר כי נער חגי ומתן תרגם ואחל לא עכבית על מימך מלאתנבא' עליהן וכו' כבעמוד:

אל תהיה לי למחנה כלומר אל תכרוס לי בכוחי שיהיה מחנה לבניהם: מחסי חמה ביום רעה ביום שחושבים עלי רעה חמה מחסי נכח תעשה תמיד שלא חמת לפניהם כמו שהבטחתי: יבשו רודפי הבח עליהם חחר שהם חומרים יבא נח הביח חותנו עליהם: ומשנה סברון סברס ומשנה איננו כמין כי הוא יקוד סגול והוא כמו וסברון שני וכן ומשנה כסף כמו וכסף שני ורובה לומר בסברון שני סברון אחד סברון ולא רעה לומר שנים לכד באמרו משנה חלה סברון חחר סברון כמה פעמים וכן ושיב מלח בני ישראל כמו שפירשנו: כה אמר יי' עם כתוב וקרי העם וחדד הוא חלה סברון חחר הא הידיעה: חחר יבאו בני תחלה קרא בשער סכננסן ויבאין בני מלכי יהוד כי להם רחמי

רשי

אל תהיה לי למחנה אל יהי שליחותך למחנה: יבשו רדפי חכמי ענתות לבדם: ולא שמעו חכמיכם למה שנייתם: ונח כמו ולבא: על

הביא ח' וסי' נמסר בריש ישעיה סי' א': יצאו יד וסי' וגם את הגוי ולפני אלעזר הכהן יעמד יתן יי את איבך ואני וכל העם אשר אתי אם יצאו בנות שילו ומבגד אשר יצאו סכך דמלכים וחברו דישיעה ויקם המלך לילה כה אמר יי אלי הלוך והיה ביום ההוא יצאו מים חיים ואתה

אל תהיה לי למחנה מחסי אתה ביום רעה: יבשו רדפי ואל אבשה אני יחתו המה ואל אחתה אני הביא עליהם יום רעה ומשנה שברון שברם: כה אמר יהוה אלי הלוך ועמדת בשער בני עם אשר יבאו בו מלכי יהודה ואשר יצאו בו ובכל שערי ירושלים:

ואמרת אלהים שמעו דברי יהודה כ מלכי יהודה וכל יהודה וכל יושבי ירושלים הבאים בשערים האלה:

כה אמר יהוה השמרו בנפשותיכם ואל תשאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים:

ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו וקדשתם את יום השבת כאשר צויתי את אבותיכם: ולא שמעו ולא הטו את אזנם ויקשו את ערפם לבלתי שומע ולבלתי קחת מוסר:

והיה אם שמע תשמעון אלי נאם יהוה לבלתי הביא משא בשערי העיר הזאת ביום השבת ולקדש את יום השבת לבלתי עשות בה כל מלאכה: ובאו בשערי העיר הזאת מלכים ושרים ישיבים על כסא דוד רכבים ברכב ובפוסים המה ושריהם איש יהודה וישבי ירושלים וישבה העיר הזאת לעולם ונא מערי יהודה ומסביבות ירושלים ומארץ בנימן ומן השפלה ומן ההר ומן הנגב מבאים עליה וזבח ומנחה ולבונה ומבאי תודה בית יהוה: ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא ובא בשערי ירושלים ביום השבת והצתי אש בשעריה ואכלה ארמנות ירושלים ולא תכבה:

הדבר אשר היה אל ירמיהו א מאת יהוה לאמר: קום וירדת בית היוצר ושמה אשמיע את דברי:

לא יהי מימרד לי כרבין רחצני את בעדן עקא ויבהתון רדפי ולא אבהת אנא ותפלמון אנון ולא אתכלם אנא איתא עליהון יום ביש ועל חר תרון תברא תברנון: כרנן אמר יי לי אזיל ותקום בתרע בני עמא דיעלון ביה מלכיא דבית יהודה וריפקון ביה ובכל תרעי ירושלים: ותימר להון קבילו פתנמא דיי מלכיא דבית יהודה וכל דבית יהודה וכל יתבי ירושלים דיעלון בתרעא האליון כרנן אמר יי אסתמרו בנפש שתכון ולא תטלון מטול ביומא דשבתא ותעלון בתרעי ירושלים: ולא תסקון מטול מבתיכון ביומא ד

דשבתא וכל עבדתא לא תעבדון ותקדשון ית יומא דשבתא כמה דפקרית ית אבהתכון: ולא קבילו ולא ארכנו ית אורניהון ואקשיאו ית קבלהון בריל דלא למשמע ובריל דלא לקבלא אולפון: והיה אם קבלא תקבלון למימרי אמר יי בריל דלא לאעלא מטול בתרעי קרתא דהא ביומא דשבתא ולקדשא ית יומא דשבתא בריל דלא למעבד ביה כל עבדתא:

ועלון בתרעי קרתא דהא מלכין ורבבין יתבין על פורסי דוד ר רכבין ברתיבין ובסוסון אנון ורבבניהון אש יהודה ויתבי ירושלים ותתיב קרתא דהא לעלם ויתון מקרויא דבית יהודה ומסחרני ירושלים ומארע שבט בנימן ומן שפלתא ומן טורא ומן דרומא מיתון עלון ונגבסת קורשין וקורבנין ולבונתא ומעלי תודתא לבית מקדשא דיי: ואם לא תקבלון למימרי לקדשא ית יומא דשבתא ובריל דלא למטל מטול ומעל בתרעי ירושלים ביומא דשבתא ואדליק אשתא בתרעא ותשיצי בירנת ירושלים ולא תטפי פתגם נבואה דהודא עם ירמיה מן קדם יי למימר:

קום ותיחות לבית פחרא ותמן אשמענך ית פתגמי: ונחתית

עם ירמיה מן קדם יי למימר: קום ותיחות לבית פחרא ותמן אשמענך ית פתגמי: ונחתית

מסרה בן אדם שים לך שני דרכים ביום ההוא יצאו מלאכים בבאם הכהנים ולא ואתה בחלום רבים וחד ויצאו וסי' עלו חסוסי' והתהללו: הביא ח' וסי' נמסר בריש ישעיה וסבאי חד סן מלך דחם יוד בלישן ביאה וסי' אל ארץ הכנעני כאשר נשבע תבאמו ותטעמו בדר ואבא אתכם אלי ויבאום אל חמקום ויבאום אל יהושע ואבאום אתכם ומבאי תודח בית יי ויבאום בכלה והבאות בית יי ספל הקנאה הזה בבאה ואבאום אל ארץ כמים רפים ונאוך ושובבתך וששאתך ואבא אותם בית יי אל לשבת:

לשבת חמשה חשבי חמשה יעשה זאת וכן חמס יחזיק בה כל שומר שבת מחללו אל תקרי מחללו חלה מחל לו והמזנה הראשונה שנכטנו ישראל קודם מתן תורה היא שבת וזאת רוחה כמה גדולה שמירת שבת שהרי תלה חרבן ירושלים בשמירת שבת ומפסוק והצתי אש בשעריה ואלהה חרמנות ירושלים למדו רזל רמו וחמרו חין חלקיה מזויה חלה בבית שים בו חלול שבת וחמרו מאי לא תכנה בשעה שאין בני חמס מכנים לכנותה והנה הפרסה מבוארת וענין פרשת ה' וזכר נס כן מבוארת וענינה כי ההפחה בבני חמס והיכולת ביד החל וכל סכן ישראל שהשנחתו תמיד עליהם לפיכך חמר כן חמס בידי בית ישראל: והנהו

ירמיה יח רדק תקמד

והנהו כתיב מלה אחת וקרי והנה הוא סמי מלות והענין אחר: האבנים / כלי היוצר טעוה עליו הכלים מחומר אחר צדו וית סדנא ובספר השרשים הארכתי בפירושו עוד: יצר / סגל עבר כי הוה חבו קנין והבו פתח: מרעתו אשר דברתי עליו / כי מרעתו אשר דברתי עליו בעבודה להרע לו אחר כן אחר ורבע אדבר וגו': לבנות ולטוע / פי וכן עשיתי שביתים וטעמים ואחר כך עשה הרע ונחמתי והוצרכו לפי הזה לפי שדרך להפריש בין שתי המדות האלה כי הרעה לא תחול אם יעשו תשובה אבל הטובה תחול על כל פנים כיון שיעדה האל אבל לא תעמוד אם יעשו הרעה כמו שאמר ירמיהו לחנניה בן עוזריא ויש רמז בענין הנה כי ברעה אחר חסכתיו וטובה אחר חמרתי: להטיב חתנו / סמו להטיב לו וכן את מי הנדת מלך כמו למי: ועל יושבי / כמו נאל יושבי וכן ותתכלל על יי' כמו אל יי': יוצר עליכם רעה / מחדם ואמר בזה הלשון לפי שזכר ברשת יוצר כלי חרש שהוא מחדם הכלים ועושה כלי זה ואחר כך כלי אחר חרש שלא ידמה לראשון כן אחרים עליכם רעה אחר רעה: ואמרנו נושא / וכשתחמר להם זה הם יאמרו לך נושא כלומר נושא לבנו מהלך אחרי יי': לכן / שערורית ענין לכלוך וטוף מי סמך בזה שיכיה חרש טהור וילך אחרי גלול וטוף וית פנוי כלומר דבר מסוכה עתה והמשיל משל ואמר: היעזוב מזכר שדי שלב לבנו / היעזוב חרש המים הינבאים מזכר שדה וזכר שדה לפי שהם מזנאים חותנו בטרה ומזנאים לו ולא יבאוך ללכת אחריהם לחזק לשתות מהם אבל אם הם בטרה ונולדו מזכר שהם קרים היעזוב חרש חותם מסתתם בימי החוש באמת לא יעזוב חותם ואני לישראל טוב כמים קרים על נפש עיפה ואני מזונן וקרוב אליהם בכל קרחם חלי וחך עבדני וסכחוני עמי והמשיל עוד משל חרש קרוב לזה כי המים הקרים והטובי יביאום בני חרש מרחוק דרך כנורות מתחת הארץ עד לעיר או קרוב לעיר מרוב חסידותם וקרחם זדים לפי שהם בחים ממקום זר ורחוק וחזק מים חם יכתשו באמת לא יכתשו ואני רחוק מהם לפי מעלתו וקרוב אליהם להטיב להם חם ישמעו חלי וחך נטפוני וסכחוני עמי: יכתשו / בתיו כמו בטית שהיא כטיטה ועיבה כי הטית והתיו מעצב אחד ויבאו בענין אחד כמו טעה ותעה וכן נטפתי אהבם וחת העיר אשר נתתי לכה ולחבתים מעל פני כענין ונתפתי בתיו וית הצטו כן כמה דלית חיבסר דיכסוקן מי תלב וגו' כבעמוד / כי סכחוני ויכסילום / חסר המכסילים וכן ויגד ליעקב ויגד המניד והמכסילים הם נביאי הסקר: סבילי עולם / חס' לעזוב סבילי עולם כלומר הם המכסילים הסבילים סדרנו אבותיהם הנדיקים מעולם / וללכת נתיבות: דרך לא סלולה / כי דרכם היא דרך לא דרכה כי חדטה היא כמו שאמר חרשים מקרוב בלו / סבילי כתוב ביי' וקרי סבילי בידו והענין אחד אבל המשקלי חרש אחד ומסרון מלת לעזוב ימנאו כמוה רבים

והנהו כתיב מלה אחת וקרי והנה הוא סמי מלות והענין אחר: האבנים / כלי היוצר טעוה עליו הכלים מחומר אחר צדו וית סדנא ובספר השרשים הארכתי בפירושו עוד: יצר / סגל עבר כי הוה חבו קנין והבו פתח: מרעתו אשר דברתי עליו / כי מרעתו אשר דברתי עליו בעבודה להרע לו אחר כן אחר ורבע אדבר וגו': לבנות ולטוע / פי וכן עשיתי שביתים וטעמים ואחר כך עשה הרע ונחמתי והוצרכו לפי הזה לפי שדרך להפריש בין שתי המדות האלה כי הרעה לא תחול אם יעשו תשובה אבל הטובה תחול על כל פנים כיון שיעדה האל אבל לא תעמוד אם יעשו הרעה כמו שאמר ירמיהו לחנניה בן עוזריא ויש רמז בענין הנה כי ברעה אחר חסכתיו וטובה אחר חמרתי: להטיב חתנו / סמו להטיב לו וכן את מי הנדת מלך כמו למי: ועל יושבי / כמו נאל יושבי וכן ותתכלל על יי' כמו אל יי': יוצר עליכם רעה / מחדם ואמר בזה הלשון לפי שזכר ברשת יוצר כלי חרש שהוא מחדם הכלים ועושה כלי זה ואחר כך כלי אחר חרש שלא ידמה לראשון כן אחרים עליכם רעה אחר רעה: ואמרנו נושא / וכשתחמר להם זה הם יאמרו לך נושא כלומר נושא לבנו מהלך אחרי יי': לכן / שערורית ענין לכלוך וטוף מי סמך בזה שיכיה חרש טהור וילך אחרי גלול וטוף וית פנוי כלומר דבר מסוכה עתה והמשיל משל ואמר: היעזוב מזכר שדי שלב לבנו / היעזוב חרש המים הינבאים מזכר שדה וזכר שדה לפי שהם מזנאים חותנו בטרה ומזנאים לו ולא יבאוך ללכת אחריהם לחזק לשתות מהם אבל אם הם בטרה ונולדו מזכר שהם קרים היעזוב חרש חותם מסתתם בימי החוש באמת לא יעזוב חותם ואני לישראל טוב כמים קרים על נפש עיפה ואני מזונן וקרוב אליהם בכל קרחם חלי וחך עבדני וסכחוני עמי והמשיל עוד משל חרש קרוב לזה כי המים הקרים והטובי יביאום בני חרש מרחוק דרך כנורות מתחת הארץ עד לעיר או קרוב לעיר מרוב חסידותם וקרחם זדים לפי שהם בחים ממקום זר ורחוק וחזק מים חם יכתשו באמת לא יכתשו ואני רחוק מהם לפי מעלתו וקרוב אליהם להטיב להם חם ישמעו חלי וחך נטפוני וסכחוני עמי: יכתשו / בתיו כמו בטית שהיא כטיטה ועיבה כי הטית והתיו מעצב אחד ויבאו בענין אחד כמו טעה ותעה וכן נטפתי אהבם וחת העיר אשר נתתי לכה ולחבתים מעל פני כענין ונתפתי בתיו וית הצטו כן כמה דלית חיבסר דיכסוקן מי תלב וגו' כבעמוד / כי סכחוני ויכסילום / חסר המכסילים וכן ויגד ליעקב ויגד המניד והמכסילים הם נביאי הסקר: סבילי עולם / חס' לעזוב סבילי עולם כלומר הם המכסילים הסבילים סדרנו אבותיהם הנדיקים מעולם / וללכת נתיבות: דרך לא סלולה / כי דרכם היא דרך לא דרכה כי חדטה היא כמו שאמר חרשים מקרוב בלו / סבילי כתוב ביי' וקרי סבילי בידו והענין אחד אבל המשקלי חרש אחד ומסרון מלת לעזוב ימנאו כמוה רבים

לאמור ג' מל בקריאה וסמי ויברכס בזים ההוא לאמור בך יברך קדמא דפסוק / ויהי דבר יי' אלי דעליה הכיוצר הזה לא אוכל לעטולכם / ויהי דבר יי' אל ירמיהו לאמור דעליה אם תפרו את בריתי היום וארת בריתי חלילה: אותי ב' מל וסמי ונחמתי על הטובה / וקצמו השרים: נושא ד' וסמי' ברב דרך יעת' / ונתתית לבית פחרא והא הוא עבד עבדיתא על סרנא: / ואתחבל מנא דהוה עבד דטינא / ביד פחרא ותב ועבדיה מן אוחרן / כמא דכשר בעיני פחרא למעבד / והוה פתנס נבואה / מן קדם יי' עמי למימר: הכפחרא / הרין הלא יוכלא קדמי למעבד לכון / בית ישראל אמר יי' הא כמא דטינא / ביד פחרא כן אמתון השיבין קדמי / בית ישראל: זמן אמלל / על עמא ועל מלכותא למעקר / ולתרגא ולאבדא: ויתוב עמא / ההוה מבשתיא דנורית עלוהי / ואתוב מן בישתא דחשבית ל / למעבד ליה: / זמן אמלל על עמא ועל / מלכותא למבני ולקיימא / ויעבד דביש קדמי בריל דלא / לקבלא למימרי ואתוב מן טבתא / דאמרית לא טבא ליה: וכען / אמר בען לאנש יהודה וליחבי / ירושלים למימר ברנן אמר יי' הא / אנא ברי עליכון בישא ומחשב / עליכון מחשבא רטובו בען גבר / מאורחיה בישתא ואתקינ / אורחתכון ועובדיכון: ואמרו / תבנא מבתר פולחנך ארי ברטר / עשתוננא נהד וגבר הרהור לבידי / בישא נעבד: / כבן ברנן אמר יי' שאילו בען / בעממא מן שמע באלון שגן עברת / לחרא בנישתא דישראל: / הא כמא דלית אפשר דופסוק מי / תלב דנחת על חקלי לבנן כן לא / יפסקון ממטר נחרתין ומי מבוע / נבעין: ארי שבקו פולחני / עמי ללא להנאה אסיקו בוסמין / ואטעיאונן באורחתהון בישתא / משבילין תקנן דמן עלמא למיל / באורחן דלא תקנן בשבילין דלא / סכבשין: לשואה ארעהון לצרו / פברור רוח קדומא / קדל / בעני רגלך מתקף / ואמרו נושא כי אחרי סחבותינו / הלהוכח בלם תחשבו / וא' ונואש סמנו שאול: / סלולה ב' מל וס' דרך לא סלולה / וארזו ישרים סלולה בתרא חס':

והנהו כתיב מלה אחת וקרי והנה הוא סמי מלות והענין אחר: האבנים / כלי היוצר טעוה עליו הכלים מחומר אחר צדו וית סדנא ובספר השרשים הארכתי בפירושו עוד: יצר / סגל עבר כי הוה חבו קנין והבו פתח: מרעתו אשר דברתי עליו / כי מרעתו אשר דברתי עליו בעבודה להרע לו אחר כן אחר ורבע אדבר וגו': לבנות ולטוע / פי וכן עשיתי שביתים וטעמים ואחר כך עשה הרע ונחמתי והוצרכו לפי הזה לפי שדרך להפריש בין שתי המדות האלה כי הרעה לא תחול אם יעשו תשובה אבל הטובה תחול על כל פנים כיון שיעדה האל אבל לא תעמוד אם יעשו הרעה כמו שאמר ירמיהו לחנניה בן עוזריא ויש רמז בענין הנה כי ברעה אחר חסכתיו וטובה אחר חמרתי: להטיב חתנו / סמו להטיב לו וכן את מי הנדת מלך כמו למי: ועל יושבי / כמו נאל יושבי וכן ותתכלל על יי' כמו אל יי': יוצר עליכם רעה / מחדם ואמר בזה הלשון לפי שזכר ברשת יוצר כלי חרש שהוא מחדם הכלים ועושה כלי זה ואחר כך כלי אחר חרש שלא ידמה לראשון כן אחרים עליכם רעה אחר רעה: ואמרנו נושא / וכשתחמר להם זה הם יאמרו לך נושא כלומר נושא לבנו מהלך אחרי יי': לכן / שערורית ענין לכלוך וטוף מי סמך בזה שיכיה חרש טהור וילך אחרי גלול וטוף וית פנוי כלומר דבר מסוכה עתה והמשיל משל ואמר: היעזוב מזכר שדי שלב לבנו / היעזוב חרש המים הינבאים מזכר שדה וזכר שדה לפי שהם מזנאים חותנו בטרה ומזנאים לו ולא יבאוך ללכת אחריהם לחזק לשתות מהם אבל אם הם בטרה ונולדו מזכר שהם קרים היעזוב חרש חותם מסתתם בימי החוש באמת לא יעזוב חותם ואני לישראל טוב כמים קרים על נפש עיפה ואני מזונן וקרוב אליהם בכל קרחם חלי וחך עבדני וסכחוני עמי והמשיל עוד משל חרש קרוב לזה כי המים הקרים והטובי יביאום בני חרש מרחוק דרך כנורות מתחת הארץ עד לעיר או קרוב לעיר מרוב חסידותם וקרחם זדים לפי שהם בחים ממקום זר ורחוק וחזק מים חם יכתשו באמת לא יכתשו ואני רחוק מהם לפי מעלתו וקרוב אליהם להטיב להם חם ישמעו חלי וחך נטפוני וסכחוני עמי: יכתשו / בתיו כמו בטית שהיא כטיטה ועיבה כי הטית והתיו מעצב אחד ויבאו בענין אחד כמו טעה ותעה וכן נטפתי אהבם וחת העיר אשר נתתי לכה ולחבתים מעל פני כענין ונתפתי בתיו וית הצטו כן כמה דלית חיבסר דיכסוקן מי תלב וגו' כבעמוד / כי סכחוני ויכסילום / חסר המכסילים וכן ויגד ליעקב ויגד המניד והמכסילים הם נביאי הסקר: סבילי עולם / חס' לעזוב סבילי עולם כלומר הם המכסילים הסבילים סדרנו אבותיהם הנדיקים מעולם / וללכת נתיבות: דרך לא סלולה / כי דרכם היא דרך לא דרכה כי חדטה היא כמו שאמר חרשים מקרוב בלו / סבילי כתוב ביי' וקרי סבילי בידו והענין אחד אבל המשקלי חרש אחד ומסרון מלת לעזוב ימנאו כמוה רבים

לאמור ג' מל בקריאה וסמי ויברכס בזים ההוא לאמור בך יברך קדמא דפסוק / ויהי דבר יי' אלי דעליה הכיוצר הזה לא אוכל לעטולכם / ויהי דבר יי' אל ירמיהו לאמור דעליה אם תפרו את בריתי היום וארת בריתי חלילה: אותי ב' מל וסמי ונחמתי על הטובה / וקצמו השרים: נושא ד' וסמי' ברב דרך יעת' / ונתתית לבית פחרא והא הוא עבד עבדיתא על סרנא: / ואתחבל מנא דהוה עבד דטינא / ביד פחרא ותב ועבדיה מן אוחרן / כמא דכשר בעיני פחרא למעבד / והוה פתנס נבואה / מן קדם יי' עמי למימר: הכפחרא / הרין הלא יוכלא קדמי למעבד לכון / בית ישראל אמר יי' הא כמא דטינא / ביד פחרא כן אמתון השיבין קדמי / בית ישראל: זמן אמלל / על עמא ועל מלכותא למעקר / ולתרגא ולאבדא: ויתוב עמא / ההוה מבשתיא דנורית עלוהי / ואתוב מן בישתא דחשבית ל / למעבד ליה: / זמן אמלל על עמא ועל / מלכותא למבני ולקיימא / ויעבד דביש קדמי בריל דלא / לקבלא למימרי ואתוב מן טבתא / דאמרית לא טבא ליה: וכען / אמר בען לאנש יהודה וליחבי / ירושלים למימר ברנן אמר יי' הא / אנא ברי עליכון בישא ומחשב / עליכון מחשבא רטובו בען גבר / מאורחיה בישתא ואתקינ / אורחתכון ועובדיכון: ואמרו / תבנא מבתר פולחנך ארי ברטר / עשתוננא נהד וגבר הרהור לבידי / בישא נעבד: / כבן ברנן אמר יי' שאילו בען / בעממא מן שמע באלון שגן עברת / לחרא בנישתא דישראל: / הא כמא דלית אפשר דופסוק מי / תלב דנחת על חקלי לבנן כן לא / יפסקון ממטר נחרתין ומי מבוע / נבעין: ארי שבקו פולחני / עמי ללא להנאה אסיקו בוסמין / ואטעיאונן באורחתהון בישתא / משבילין תקנן דמן עלמא למיל / באורחן דלא תקנן בשבילין דלא / סכבשין: לשואה ארעהון לצרו / פברור רוח קדומא / קדל / בעני רגלך מתקף / ואמרו נושא כי אחרי סחבותינו / הלהוכח בלם תחשבו / וא' ונואש סמנו שאול: / סלולה ב' מל וס' דרך לא סלולה / וארזו ישרים סלולה בתרא חס':

רשי

על האבני / על סדנא / כורמלאם בלנא: אשר / הוא עשה בחומו / אשר / הוא עשה מן החומר / כשת' ביד היוצר בעומו / לח ומקרה מסול הוא: / מרעתו אשר דברתי / עליו / מעבדות סבדו / אשר בסבילה דברתי / עליו לכתו ולכתון אשר / פולקי בלנא: ונחמתי / ונחמתי מחשב אחרת: / ואמרנו נושא / ודעתי / שהם יאמרו לך על / דרך שאן חוססין / להם: שערורי / דבר / נכחי: היעז' מזכר שדי / שלב לבנו / היעזוב חרש / הצריך לשתות מים / הכוולו מזכר שבשדות / הבחי' משלב הלכמן / שהוה נקי: חס' / יכתשו מים זרי' חוה / יעזבו מים חיים נבעי' / שהם זרים עד אה / מכל חרש והם קרים / זרים הם כובעים וזה / יוכיח חני קרתי / וסתימתי מים זרי' ומנח / חכרו זרי' עס לא זורו / ולא חובסו לסון מימי / תרבו' וכתן טעם / לצדכיו וחל' כי חס' / בקם לדב' בלסון זרם / היה מבפיל את המס' / והי' מוסף יוד חס' והי' / חזני' וזמני' לרבו המס' / ולהיותם זרמים / זרים / ללסון ראשון הוא לסון / זרם ללסון שני הוא / לסון וחת כלומר מים / מחוסים: שדי / כמו / שדה: קרי' פרוולאס / בלנא: כולים / קורחנן / בלנא ועוד יש למתרו / חס' יכתשו להיות מים / זרי' נחאסי' המי' שהם / קרים כולים: כי / כן / עשו עמי אשר סכחוני / נלסוח יקטנו: סבילי / עולם סבילי המתוקני' / חמדו שהם מכסול כרי / ללכת דרך לא סלולה / לא כנושה: סריקות' / שעובר על חרבו' טראה / כבר בכניס טובות / רגיל לסרוק: יאוס' / יתמה: עורק

כי כן דרך הכתו לחסר מלי' סובן ענינס מהכתוב ותחס עליך סחאכ כפשי' חו עיני ותכל דוד והדומים להם רבים כמו סכתבנו בספר מכלל: לסוס' הם גורמין בדרכיהם הרעים לסוס' חרשם לסמה: סרוקות עולם / כתוב בני וקרי ביד סריקות לל' פיסרוק עליהם כל עובר חס' יהיה לעולם כלומר זמן רב: יס' ויניד בראשו / יתמה בלבו ויניד בראשו כחלם הגמה: כרוח / כמו רוח קדים שהיא חזקה ומפינה הקס והדברים הדקים כן חפינס לפי האויב סכרחו לפני הגה והנה ערק ולא פניס: חרשם

ירמיה יט דדק

חרהם מדה כנגד מדה כמו שהם פנו אלי ערף ולא פנים כן חפניה להם ערף ולא פנים חרהם כי חפניה חליהם כלומר כטיבה יש חיהם חסותו פני מהם ולא חרהם בפנים להוסיעם רק רחמי ערף שהיה הסדרת פנים והשכלה אחר גו: ויאמרו חלה הם דברי ירמיהו שאמר כנגד האל כלומר חני חוכים בדברך והם חומרים חיים לחיו לבו נחמסבה על ירמיהו: לבו ענין זרוו כמו לבו כל חסכה בשמחה לבו כל נוכחה לבו נכחו בלסון והדומים להם: מחסבות רונה לומר מחסבות רעות להמיתו: כי לא תאבד תורה מכהן כלומר מה חנו חסרים חס ימות כי לא תאבד בעבור זה התורה כי שאל הכהנים יודעים אותם וכן יש חתנו חממים בעלי עצה וכן יש

רשי

עורף ולא פנים כטיבתו מפני החוב: חרהם ולא חוסיעם ויאמרו לכן וגו' ירמיה היה קובל על חספי ענתות ואומר שאומרים כן: תורה מכהן סעל הכהנים להורות תורה שנאמר יורו מספסוף ליעקב: ודבר מביא דברי כבואה: וככהו בלסון ונסהיניה סהדותא דסקר: והגירס' לסון עיני נגדה מים המונדים: על ידי חרב על ידי גיסות: וחאנסייה סל האלמנו יהיו חרובי מלאך המו: כי כרו שוחה שחסדו מואסת חיס סכאל כי שוחה עמוקה זוכה: אל תמחי' א תהי מחויה ולפי שהוא ל לסון נקבה כתיב בו יוד ואף היא יתרה כיה סל ותזני סס: כקבוק כלוחית: ומזקני העם הולך עמך ומזקני העם מושב על הולך ומזקני העם עמך: יוצר חרם כלומר סל יוצר שהיה סל חרם: סער החרם סער האספ' ססס זורקן חרסס הכסכרים וכן תירגס יונתן מדע קילקלתא: תכלה טויטיניד בלעו לסון מבלתים בכלכלי סמע: ויכדו עטאוהו ככרי לפני ובקתי

על ירמיהו ד בקריאה וסי' לכו ונתשבה על ירמיהו מחשבו ויקצפו השרים ויצו נבוכד נצר הראשונות לנבוכד נצר: ואנשיהם ד בקריאה וסי' ובאו אל גדליהו דמלכים לכן תן את בנייהם לרעב ודגם על ידי דרב וישמעו כל שרי החילים ויבאו אל גדליהו המצפתה דספרא: מבי' קסץ חד כתיב הא וסי' קדל ולא אפי' אהיונון ביום תבריהון: ויאמרו אתו ונחשב על ירמיה מחשבון ארי לא תפסוק אוריתא כפהן ומלך מחבים ואולפן מספר אהו ונסהרניה סהרון דסקר ולא נצית לכל פתנמוהי: גלי קדמד יי דיגי ושמע קדמד עולבני: האפשר לשלמא חלף טבתא בישתא ארי כרו פחת למקטלי ועול דוכרו מקמי קדמד למללא עליהון פתנמו תקנין לארבה ית חמתך מנהון: בכן הב ית בניהון לכפנא ורתבנון על ידי קטולי חרפא ורהון נשריון תכלן וארמלן ונבריהון יהון קטלי מותא ע עולמיהון מטעני חרפא בקרבא: תשתמע צוחתא טבתיהון ארי רימי עליהון משרין בתכף ארי כרו פהית למקטלי וקולין צלו לפרסת רגלי: ואת יי דייע ולי קדמד ית כל אתמלוביהון עלי למקטלי לא תכפר על ח חוביהון וחאיהון מן קדמד לא יתמחון ויהון מתכלין דמן קדמד בערן פורענות רונד ארפרע מנהון: כדן אמר יי לי אהול ורהזבון זלוע דחסף פחר ורתבר עמד מסבי עמא ומסבי כהניא: ותפוק לחילת פר הנם דקדם תרע קלקלתא ותתנפי תמן ית פתנמא דאמלל עפד: ותימר קבילו פתנמא דיי מלכיא דבית יהודה ויתבי ירושלם כדן אמר יי צבאות אלהא דישראל הא אנא מיתי בשתא על אתרא הדיון דכל דישמעניה יצלן א אורטהי: חלף דשכנו פולחני וסאינו ית אתרא הדיון ואסיקו ביה בוסמין לטעות עממא דלא ידעונון אהון ואכהתהון ומלכיא דבית יהודה ומלו ית אתרא הדיון דם זכאין:

מכי חרב במלחמה מכה אלהים ומענה: מלפניך בקריאה וסי' ושלחתי את הצרעה תנינא דפסוק אל תאמר בלבבך בחדף שודך טבות לעניך הוא ישמיד אתהגוים האל ספנד אשר הסודתי מלפניך וחשאתם מלפניך אל תמחי' מלפניך אל תמחה' מלפניך משפטי יצא אל תשליכני מלפניך ורח קדשך והעשר והכבוד מלפניך:

האסמות ורל פירשו שהוא סער מסערי העזרה שהוא סער מזרחי ואמר סבעה שמות נקראו לו סער סוד ססס הינמחים פורסיה הדא היא דכתיב סורו טמא סער היסוד ססס הי' מיסדים ההלכה סער החרסית שהוא מכון כנגד זריחת החמה היך מה דתימ' האומר לחרס ולא יזרח סער האיתון שהוא מסמס כניסה ויציאה וסער התוך שהוא ממונעבן שני סעדים סער חרם ססס חרסו סופרים חת ההלכה סער העליון שהוא למעלה מעזרת ישראל החרכות בויו כתיב וקרי בויו החרסית ואחד היא: אשר חלף חלף הדברים שאני מדבר עתה חלף והם מן ואמרת עד והסך נסכים לחלשים חמרים: תכלה חזוני ענין תמועת הרעסה והוא מבין נפעל נאמר זה הלסון באזניס ובשפתים כמו לקול כללן ספתי: ויכדו כמו סכתוב חלפה נכר הארץ כילא וסכול המקום ההוא עבדה זרה: חמר

ובקומתי ודוקמתי
 לסון בוקה ומכניק ועל
 שם בקבוק שהו מדבר
 בו לקח לסונו כן :
 ובמכניק : לסון כרה
 כמו בוקה : העיר
 הזאת כתופת כולה
 מליחה הדונים כמו
 התופת שהורגין שם
 חת הילדים למונך :
 המהפכת שם מקום
 בית האסורים וינתן
 תרנס כיפתח חלולול
 בלעז : סגור

וּבְנֵו אֶת־בְּמוֹת הַבַּעַל לְשַׂרְף אֶת־
 בְּנֵיהֶם כַּאֲשׁ עֲלוֹת לַבַּעַל אֲשֶׁר לֹא־
 צִוִּיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עֲלִיתָ עַל־
 לְבָי : לְכֵן הִנֵּה־יָמִים
 בָּאִים נֹאֵם יְהוָה וְלֹא־יִקְרָא לְמָקוֹם
 הַזֶּה עוֹד הַתִּפֶּת וַיָּבֵא בְּיָהֶם כִּי אִם־
 גֵּיא הַהֲרֵגָה : וּבִקְתִּי אֶת־עֲצַת
 יְהוָה וִירוּשָׁלַם בְּמָקוֹם הַזֶּה
 וְהַפְּלִיתִים בְּחָרֵב לִפְנֵי אֵיבֵיהֶם וּבִיד
 מִבְּקָשֵׁי נַפְשָׁם וְנָתַתִּי אֶת־נַבְלָתָם
 לְמֵאֵכֶל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת
 הָאָרֶץ : וְשָׂמַתִּי אֶת־הָעִיר הַזֹּאת
 לְשִׁמְהָ וּלְשַׂרְףָהּ כָּל עֵבֶר עָלֶיהָ יֵשֶׁם
 וַיִּשְׂרַק עַל־כָּל־מִכְתָּהָ : וְהֵאֱכַלְתִּים
 אֶת־בִּשֶׁר בְּנֵיהֶם וְאֶת בִּשֶׁר בְּנֹתֵיהֶם
 וְאִישׁ בִּשְׂרֵר־רַעְוֹ יֵאָכְלוּ בְּמַצוֹר
 וּבְמִצוֹק אֲשֶׁר יֵצִיקוּ לָהֶם אֵיבֵיהֶם
 וּמִבְּקָשֵׁי נַפְשָׁם : וְשָׁבַרְתָּ הַבְּקִבְקָה
 לְעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים אוֹתָךְ :

וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה
 צְבָאוֹת כֹּה־אָשֶׁבֶר אֶת־הָעָם הַזֶּה
 וְאֶת־הָעִיר הַזֹּאת כַּאֲשֶׁר יִשְׁבֵר אֶת־
 כְּלֵי הַיּוֹצֵר אֲשֶׁר לֹא־יִוָּכַל לְהִרְפּוֹה
 עוֹד וּבַתְּפִלָּתָם יִקְבְּרוּ מֵאֵין מָקוֹם
 לְקַבֵּר : כִּן־אֶעֱשֶׂה לְמָקוֹם הַזֶּה
 נֹאֵם יְהוָה וְלוֹיִשְׁבָיו וְלִתְתֵי אֶת־
 הָעִיר הַזֹּאת כְּתִפְתָּהּ : וְהָיוּ בְתֵי
 יְרוּשָׁלַם וּבְתֵי מַלְכֵי יְהוּדָה כְּמָקוֹם
 הַתִּפֶּת הַטְּמֵאִים לְכָל הַבְּתִים אֲשֶׁר
 קָטְרוּ עַל־נַגְתֵיהֶם לְכָל צְבָא
 הַשָּׁמַיִם וְהַסֵּךְ נִסְכֵים לְאֱלֹהִים
 אֲחֵרִים :

וַיָּבֵא יִרְמְיָהוּ מִהַתְּפִלָּתָה אֲשֶׁר שָׁלַח
 יְהוָה שָׁם לְהַנְבֵּא וַיַּעֲמֵד בְּחָצֵר בֵּית־
 יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־הָעָם :
 כֹּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 הִנְנִי מֵבִי אֶל־הָעִיר הַזֹּאת וְעַל־כָּל־
 עֲרִירָה אֶת כָּל־הָרַעָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי
 עָלֶיהָ כִּי הִקְשׂוּ אֶת־עַרְפָם לֹא
 לְבַלְתִּי שְׂמוֹעַ אֶת־דִּבְרֵי : וַיִּשְׁמַע
 פִּשְׁחוֹר בֶּן־אֲמֵר הַכֹּהֵן וְהוּא פִּקְדֵי
 נָגִיד בְּבֵית יְהוָה אֶת־יִרְמְיָהוּ נִבְיָא
 אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה : וַיִּכַּת פִּשְׁחוֹר
 אֶת־יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיָא וַיִּתֵּן אֶת־וּ
 עַל־הַמַּהְפָּכַת אֲשֶׁר בִּשְׁעַר בְּנִימָן
 הָעֲלִיּוֹן אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה :

וּבְנֵו יִת בְּמַת בַּעַל לְאֹקְרָא יִת
 בְּנֵיהוֹן בְּנוֹרָא עֲלוֹן לַבַּעַל דְּלֹא
 פְּקֻדִית בְּאוֹרִיתִי וְדִלָּא שְׁלַחִית בִּיד
 עֲבָדֵי נְבִיָא וְלֹא רַעוּא קְדָמִי

בְּכֵן הָא יוֹמֵי אֲתוֹן
 אָמַר יְיָ לֹא יִתְקִיר לְאֶתְרָא הָרִין
 עוֹד תּוֹפֵת וְחִילֵית בְּר הַנֵּם אֱלֹהֵן
 חִילֵית קְטִילָיָא : וַאֲקַלְקַל יִת
 מֶלֶךְ אֲנָשׁ יְהוּדָה וַיִּתְּבֵי יְרוּשָׁלַם
 בְּאֶתְרָא הָרִין וַאֲרַמְנוֹן בְּחָרְבָא
 קְדָם בַּעַלֵי דְבְּנֵיהוֹן וּבִיד דְּבַעֲזוֹ
 לְמַקְטִלְהוֹן וְאֲתוֹן יִת נַבְלָתְהוֹן
 מִשְׁבָּרָא לְמִיכַל לְעוֹפֵא דְשָׁמַיָא
 וּלְבַעֲרָא דְאֶרְעָא : וְאֲשׁוּי יִת
 קִרְתָּא הָדָא לְצֻרוֹ וְלֹא־שָׁתַמְמוּ כָל
 דִּיעְבְּרָ עָלָה יְכָלֵי וַיִּגִּיד עַל כָּל נ
 מַחְתָּהָ : וְאֹכְלֵנוֹן יִת בִּשְׂר
 בְּנֵיהוֹן וְיִת בִּשְׂר בְּנֹתֵיהוֹן וּגְבַר
 נִכְסֵי קְרִיבִיהָ יִבוֹזוּ בְּצִירָא וּבְעֻקְתָא
 דִּיעֻקִּיו לְהוֹן בַּעַלֵי דְבְּנֵיהוֹן ו
 וּדְבַעֲזוֹ לְמַקְטִלְהוֹן וְהַתְּבַר
 זִלְעָ לְעֵינֵי נְבִיָא דְאֹלִין עֲפָד :

וְתִימַר לְהוֹן כְּדָנָן אָמַר יְיָ צְבָאוֹת
 כְּדִין אֲתַבַּר יִת עֲמָא הָרִין וְיִת
 קִרְתָּא הָדָא כְּמָא דְמַתְבַּר יִת מְנָא
 דְּפַחְרָא דְלֹא אֲפִשֶׁר לְאֶתְסַאֲרָה
 לִיהָ עוֹד וּבַתְּפִלָּתָם יִקְבְּרוּן מִבְּלֵי
 אֶתְר לְמַקְבָר : כִּן אֶעֱבֵר לְאֶתְרָא
 הָרִין אָמַר יְיָ וְלִתְבוֹהֵי וְלִמְתָן יִת
 קִרְתָּא הָדָא כְּתוֹפֵת : וַיְהוֹן בְּתֵי
 יְרוּשָׁלַם וּבְתֵי מַלְכֵיא דְבֵית יְהוּדָה
 כְּאֶתְר תּוֹפֵת דְּמִסְאֵב לְכָל בְּתֵיָא
 דְּאֶסְקוּ בּוֹסְמִין עַל אַנּוּרִיהוֹן ל
 לְכָל חִילֵי שְׂמֵיָא וְנִסְיֻכוֹ נִסְכִּין
 לְטַעוֹת עַמְמֵיָא :

וְאֵתָא יִרְמְיָה
 מִתּוֹפֵת דְּשַׁלַּחִי יְיָ תַמָּן לְאֶתְנַבְאָה
 וְקַם בְּדַרְת בֵּית מִקְדָּשָׁא דֵי וְאָמַר
 לְכָל עַמָּא כְּדָנָן אָמַר יְיָ צְבָאוֹת
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָא אֲנָא מִתִּי עַל
 קִרְתָּא הָדָא וְעַל כָּל קְרוּהָא יִת
 כָּל בִּישְׁתָּא דְנִזְרִית עָלָה אֲרִי
 אֲקַשְׂיָאוּ יִת קְדִלְהוֹן בְּדִיל דְּלֹא
 לְקַבְּלָא יִת פִּתְנָמִי וְשָׁמַע פִּשְׁחוֹר
 כִּן אָמַר כְּתָנָא וְהוּא מְמַנָּא סָנָן
 כְּהִנְיָא בְּבֵית מִקְדָּשָׁא דֵי יִרְמְיָה
 מִתְנַבֵּי יִת פִּתְנָמֵי אֲלִיּוֹן וְאֲלִקֵי
 פִּשְׁחוֹר יִת יִרְמְיָה נְבִיָא וַיִּתֵּב יִתִּיהָ
 לְכִיפְתָא דְבַתְרַע שְׁבַטָא בְּנִימָן
 עַל־אָרֶה דֵי בְּבֵית מִקְדָּשָׁא דֵי :
 וְהוּרָה

אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי כְּרַעְתִּיו בְּכַרְס'
 גַּזִּי כְּזָרֵךְ וַיִּנְתֵּן תְּרַנְס לְחַל פְּקֻדִית
 בְּאוֹרִיתִי וְדִלָּא שְׁלַחִית בִּיד עֲבָדֵי
 כְּבִיָא וְלֹא רַעוּא קְדָמִי : וּבִקְוִיתִי
 עֲכִין רִיקוּת כְּמוֹ בּוֹקֵק הַחֲרָץ
 וַיִּנְתֵּן תְּרַנְס וְחַקְלָקַל : מִכְּתוּבָה
 חֹסֵר יוֹד הַדְּבָרִים מִהַמְכַתֵּב :

כִּי כַּאֲשֶׁר יִשְׁבֹר יִשְׁבֹר כַּאֲשֶׁר
 יִשְׁבֹר חִישׁוֹן חֹס יִחְרַם בְּבִקְרֵי
 הַחוֹרֵס : לְהַרְפֵּה בְּהָא כְּמוֹ
 בְּחָלְף וְכַח בְּדֶרֶךְ הַשְׁחָלָה כְּמוֹ
 וַיִּדְכָּא חַת מִזְבַּח יְיָ הַהָרוּס :
 וּבַתְּפִלָּתָם יִקְבְּרוּ חָף עַל פִּי שְׁהוּא
 מִקּוֹם עַז סָלַם בְּמָקוֹם הַתִּפֶּת
 אֲשֶׁר טַמְּאוּ יִחְשִׂיָו הַטְּמֵאִים
 טַעְמוֹ חַל בְּתֵי יְרוּשָׁלַם וּבְתֵי מַלְכֵי
 יְהוּדָה : לְכָל הַבְּתִים כִּירוּשָׁם
 בְּעַבְדוֹ כָּל הַבְּתִים חָזוּ עַל כָּל
 הַבְּתִים כְּלוּמַר זֶה שְׁחִי חוֹמֵר
 סִיָּהוּ בְתֵי יְרוּשָׁלַם וּבְתֵי מַלְכֵי
 יְהוּדָה בְּמָקוֹם הַתִּפֶּת עַל הַבְּתִים
 אֲשֶׁר קָטְרוּ עַל גְּבוּתֵיהֶם חִי חוֹ :
 כֹּה אָמַר יְיָ כְּבָחוֹת חֵלְהֵי יִשְׂרָאֵל
 חֲרוֹן כְּבָחוֹ מַעֲלָה וּמַטָּה וְאֲכַבִּיא
 עֲלֵיכֶם כְּבַח מַטָּה : אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 חָף עַל פִּי שְׁהָם חוֹטֵאִים לִפְנֵי
 וְעַבְדוֹ חֵלְהֵי אֲחֵרֵיהֶם חֵלְהֵיהֶם
 חִי כִּי כָּל לֹא פִּשְׁעוּ בִּי וּמִקְצַת
 הַפּוֹשְׁעֵי יִחַזְרוּ בְּהֵם : הִנְנִי מֵבִי
 חֹסֵר חָלְף לְלוֹד הַפְּעַל מִהַמְכַתֵּב :
 וְעַל כָּל עֲרִירָה עֲרֵי יְהוּדָה כִּי כָּל
 הָיוּ נִסְכּוֹת חַל יְרוּשָׁלַם כִּי הָיָא
 חֹסֵר : פְּקִיד נְגִיד הַפְּקִיד
 הַגְּדוֹל שְׁהוֹ נְגִיד עַל כָּל וּתְרַנְס
 יִנְתֵּן מִמֶּנָּח סָנָן כְּהִיָּא : עַל
 הַמַּהְפָּכַת יֵשׁ מִכְּרָסִים שְׁהוּא
 בֵּית הַסּוֹהַר וְחִלְוֵי חִי זֹל פִּירַם
 כְּלֵי שְׁהוּא עֲשׂוּי שְׂנִי עֵצִים וְעוֹסִין
 בְּנֵתִים בֵּית כּוֹחַר וּמִכְנִיסִין שֵׁם
 כּוֹחַרֵי הַאֲסוּרִין לִית לְכִיפְתָּח :
 בְּשַׁעַר בְּנִימָן הָעֲלִיּוֹן הַשַּׁעַר הַזֶּה
 הָיָא בְּחֵלֶק בְּנִימָן כִּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
 הָיָא מִקְצַתוֹ בְּחֵלֶק יְהוּדָה וּמִקְצַתוֹ
 בְּחֵלֶק בְּנִימָן : לֹא

מסרה
 נִאֲמַנָּה וְלֹךְ יִקְרָא דְרוּשָׁה עִיר
 לֹא נַעֲזוּבָה לְמָקוֹם הַזֶּה עוֹד
 הַתּוֹפֵת כִּי לֹךְ יִקְרָא חֲפְצֵי בְה'
 לְחֹסֵם לִב יִקְרָא נְכוֹן אַחַת דְּתוֹ
 לְחֵמִית : וְלִתְתָּח וְסִיִּם וְצוּיִוסֵף
 וְיִמְלָאוּ עֲלֵיכֶם הַז' בְּרַכָּה וְלִתְתָּ
 אֵיבִיד לִפְנֵיךְ : וְלִתְתָּ לְזִישׁ
 כְּדַרְכוֹ וְלִתְתָּ אֶת הָעִיר הַזֹּאת
 כְּתִפְתָּהּ וְעַתָּה כְּמַעֲטָרֵעַ וְשֵׁל
 אֲחֵרֵי וְלִתְתָּ לְנוּ גֹדַר בִּיהוּדָה
 וּמַעַת הַחוּסֵר הַתְּמִיד : שְׂמוֹעַ יֵא
 ד' כָּל ח' חֹס' וְסִיִּם וְאִם בִּיִּם שְׂמַע
 אִישָׁה עִיָּא לְבַלְתִּי שְׂמַע אֵל
 הַכּוֹן הַעֲמֵד לְשׁוֹרֵת הִנֵּה שְׂמַע
 מִזְבַּח טוֹב לְהַקְשִׁיב וְאֵת הַמְנַחֵה
 הַנְּחוּ לְעוֹף בְּנִים כַּחֲשִׁי בְּנִים
 לֹא אֲבוּ שְׂמוֹעַ מִלִּי כִּי הִקְשׂוּ אֶת
 עַרְפָם מִלִּי וְעַתָּה הֲרַע בְּעֵינֵי
 רַעָה כְּתִיב אִם אֲמַרְסִים אֲתֵם לֹא
 נִשְׁב' וְאֲתֵם הֲרַעְתֵם לְעִשׂוֹת'
 וְסוֹד לְבַלְתִּי שְׂמַע דְּדִנְיָאֵל מִלִּי
 וְקִשְׂו אֶת עַרְפָם לְבַלְתִּי שְׂמוֹעַ
 כִּן כְּתִיב דִּרְמִיָה :

רשי

ירמיה כא

רדק תקמו

כערים אשר הפך סדום ועמורה: ולא נחם משגור עליהם חורבן לא חשב מחשבה אחרת לבטל גזרתו: שמח יחס דגושה שהוא לסון משמח אחרים ששמח את חביו בכסותו: ארור היום אשר יולדתי בני כוהני חייני כעלעל הוא שעת הריון ועל ידי חונם שמש הלך חביו מטמו ביום שהיה בורח מפני מכסה שהיה חורבן את הכנענים ושמש מטמו וברח: אש לא מותתני מלאך המות מרחם והרי זה מן המקראות קצרי דיבור: הרת עולם: הריון של עולמית: עמל ויגון: חורבן בית המקדש: הכני מוסב את כלי המלחמה: יש בכס היודעים להשביע את הסרים שלמעלה ה הממוני על הפורעני להגיל חיס חיס מן הרעה שהוא ממונה עליה וכך חסם ב בוסחי הכני מוסב את השכרה של זה לזה ולא תדעו על מי השביעו: וחספתי אותם כלי מלחמה חל ערך העיר הזאת שחשתי אתכם בדבר על ידי מלאך המות שהוא מן הסרים העליונים וכן מפוטש בענין בדבר גדול י ימותו: והיתה

בשו מאד כי לא השכילו ענין הכלחה כמו ויהי דוד בכל דרכיו מסביל והוא עבר במקום עתיד בשו מאד כי לא השכילו כלומר יהיה להם בשת שלא ילחמו במעשיה ובמחשבותם עלי ואותה הבושת תהיה כלימה שלא תשכח כי יהיו לקללה כפי האנשים לעולם: ולא יכלו חסר ויו שהוא במקום יוד לא הבעל מהמכתב: ויי צבאות בוחן צדיק חותנו שהוא צדיק לעיני בני חסם לא ידעו בנחם תוכו ככרו ויי צבאות בוחן חותנו חס לבו בסתר כמו מעשיו בגלוי ימלאו כצדקו חסם לחו יגלהו ויפרסמיהו לעיני ה האנשים שידעו מי הוא כלומר שיכשילוהו במעשיו: שירו ליי חמר זה כנגד החסדי אשר היו בירושלם: כי הכילי סגלה לו שלא יאכל ולא ישתה עמהם כי היו רוצים להמיתו: ארור היום ממירות כפסם יקללו הצדיקים יוס הולדס בו וחף על פי שלא תשיגוהו קללה כי כבר עבר וכן חמר חיוב יאבד יוס אולד בוננו והוסף הענין במלות סונות וחמ' יוס אשר ילדתי חמי: ארור החיס אשר בשר את חבי וחף על פי שהיה מקלל ממירות ככשו יס לתמוה חך הוה מקלל המבשר כי חס הוא היה בחיים תשיגוהו קללה וחולי היה חיס טוב המבשר והיה לירמיהו עון על ק קללו חותנו וחמו' כי נודע לו כי כשחור בן חמר היה המבשר: שמת' שמתהו בחמת שמתהו כשחמר לו כי בן זכר יולד לו כי בני חסם שמתו לכן זכר ודוגמים על הנקבה וחסם היה יודע חבי סופי שהיו ימי בעמל ויגון לא היה שמת בי: והיה נשמע זעקה בבקר' זעקה מקרובי ומחוביו בבקר כלומ' בתלתי היום' וכן ישמע תמיד עד עת צהרים' וכן מכאן וחילך כל היום חלל זכר צהרים לפי שהחור חילך ומוסיף מהבקר עד עת הצהרי ותהיה קללתו מוסבת והולכת כי התרועה יותר מהזעקה והתרועה תהיה לשמת' כמו לא ידון ולא ידוע יתדועו חף יסירו ותהיה לחבל עלכר כמו למה תרע רע וכן ותרועה בעת צהרים: אשר לא מותתני מרחם' מותתני מבני מרובע חומר על חיס למה לה המיתו קודם צאתו מרחם חו חומר על החל כמו שחמ' חיוב כי לא סגר דלתי בטני: ותהי לי חמי קברי' שחם מותתני קודם צאתי מרחם הית' לי חמי קברי: ורחמה הרת עולם' חס חמי למה לא היתה לי להריון עולם ממני הרה בסמוך הרת כמו מן שכה סנת שלומים ספה ספת היחור ובחמו הרת לסון נקבה ורחם מן הדומ' לסון זכר טעם הנקבות על האם שמהיה הרת עולם מ ממני שהיה לעולם ברחמה: למה זה' מבואר הוא וכן הפרט' הבאה אחריו מבוארת: נלחם עלינו קמוץ כי הוא בינוני: כה תאמרן' חסר ויו המסך

והיה האיש החואב דסמיכ' וסימ' בערים אשר הפך יי' איש היה בארץ עוף: ויכלו ג בקריאה וסימ' ויכלו המים מן החמת' ויכלו בבשת ימי' ויכלו באפס תקוה: תאמרן ח' וסימ' נמסר בריש סדר וישלח ובמלכי ב' סימן יח: ואת הכשדים ג' וסי' ואת כל היהודים דסיפרא' ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל דסוף מלכים'

ובהתון להרא ארי לא יצלחון ותהפנון אתכנעו עלם דלא תפסוק: ויי צבאות בחר קשוט ג' לין קדמוהי כולין ולב אחו' פ פורענות דיןך מנהון ארי קדמך אמרית ית עולבני:

שבהו קדם יי אודו קדם יי ארי שגיב ית נפש בסכן מיד מבאשין:

ליט יומא דאתילרית ביה יומא דילדתני ביה אמי לא יהי בריך: ליט נברא רבשר ית אבא למימר אתיליד לך בר דכר חדאה חריה: ויהי נברא ההוא בקרובא דהפך יי ברונגיה וללא אתותבא וישמע צוחתא בצפרא ויבבא בעדן טיהרא: לוי דלא אמיר עלי דמתית מפעין והורת לי פון אמי קברי והוית ברלא הוית: למה דין מבטנא נפקית למחוי עמל ודון וספו בבחתא וימי:

פתגם נבואה דהויה עם ירמיה מקדם יי כר שלח לחתיה מלכא צדקיה ית פשחור בר מלכיה וית צפניה בר מעשיה כהנא למימר: צלי בען עלנא קדם יי ארי נבוכדצר מלכא דבבל מניח ק קרבא בנא באים יעבר יי עמנא בכל פרישתיה ויסתלק מננא:

ירמיה לחון ברין תימרן לצדקיה ברנן אמר יי אלהא דישראל האנא מסחר ית מאני קרבא דבידכון דאתון מניחין קרבא בהון עם מלכא דבבל ועם פשדאי דצירין עליכון מברא לשורא ואכנש יתהון לנו קרתא דרא: ואניח אנא עמכון ביר מרמסא וברדע ת תקיפא וברנו ובחמה ובתקוף רבו: ואמחי ית יתבי קרתא דרא וית אנשא וית בעירא ב במותא סגיאה ימותון: ובתר בן אמר יי אמסר ית צדקיה מלך ש שבטא דבית יהודה וית עברוהי וית עבא וית דאשתארו בקרתא דרא

בשו מאד בילא השכילו כלמת עולם לא תשכח: ויהוה צבאות בתן צדיק ראה כליות ולב אראה נקמתה מהם כי אליה גלית את ריבי: שירו ליהוה הללו את יהוה כי הציל את נפש אביון מיד מרעים:

ארור היום אשר ילדתי בו יום אשר ילדתני אמי אל יהי ברוך: ארור האיש אשר בשר את אבי לאמר ילדך בן זכר שמח שמחהו: והיה האיש ההוא בערים אשר הפך יהוה ולא נחם ושמע זעקה בבקר ותרועה בעת צהרים: אשר לא מותתני מרחם ותהי לי אמי קברי ורחמה הרת עולם: למה זה מרחם יצאתי לראות עמל ויגון ויכלו בבשת ימי: הדבר אשר היה

אל ירמיהו מאת יהוה בשלח אליו המלך צדקיהו את פשחור בן מלכיה ואת צפניה בן מעשיה הכהן לאמר: דרשנא בערנו את יהוה כי נבוכדצר מלך בבל נלחם עלינו אולי יעשה יהוה אותנו ככל נפל אתיו ועלה מעלנו:

ויאמר ירמיהו אליהם כה תאמרן אל צדקיהו: כה אמר יהוה אלהי ישראל הנני מסב את כלי המלחמה אשר בידכם אשר אתם נלחמים בס את מלך בבל ואת הכשדים הצרים עליכם מחוץ לחומה ואספתי אותם אל תוך העיר הזאת: ונלחמתי אני אתכם ביר נטויה ובזרוע חזקה ובאף ובחמה ובקצף גדול: והכיתי את ישביל העיר הזאת ואת האדם ואת בהמה בדבר גדול ימתו: ואחרי כן נאם יהוה אתן את צדקיהו מלך יהודה ואת עבדיו ואת העם ואת הנשארים בעיר הזאת

וזאת האדם ל' ובקצת ספרי כתי' את האדם וטעות כי הוא כונה כסל' דב' ע' אומס ואת דלית לקון זוגא

הגני מסב את כלי המלחמה: יושבי לך מל וסימ' נמסר במסרה דבתא בערך ישב:

הכני מסב' כחילו כלי המלחמה אשר בידכם יהי בידם שלא יהיה לכם כח להלחם כנגדם: ואספתי אותם ונלחמתי הכשדים: ונלחמתי הכשדים ילחמו אתכם מחוץ וחמי חלחם אתכם בדבר גדול שחכה אתכם ואת בהמתכם: מן

מן הדבר מן החרב' מחרב המלחמה בהלחמם על העיר חמת חותם ביד נבוכד נצר כשיכבש העיר וחק דקיהו ועבדיו שברחו: והכס לבי הדב' מי שירצה להמית ימית ומי שירצה להנלות ינלה: לא יחוס עליהם ולא יחמול ולא ירחם' שהרי שחט בני דקיהו לעיניו וכן בספרים ובזקנים לא חמל: הצדים עליכם יחיה' כתוב וקרי נחיה והענין אחר: והיתה לו כפשו לסלל' לריוח כחילו סלל חותה: ולבית מלך יהודה' חסר תאמר כמו שאמר למעלה ואל העם הזה תאמר וסמך על המבין בחסרוננו מנהב המקרא במקומות רבים ופירושו ולבית לו ולבניו ושריו שהם בני משפחתו: בית דוד' זכר דוד לפי שהוא היה עושה משפט כמו שאמר ויהי דוד עושה משפט ודקה לכל עמו וכן היה ראוי שיעשו בניו ובני ביתו שילמדו ממעשיו הטובים:

רשי

והיתה לו כפשו לסלל' כחדם השולל סלל נחוטפו והלך לו כן תהיה לו כפשו שלולה מן המית מן ההורג': פניו כתרנונו רוננו: מיד עושה' טעניו למטה שחינו פס דבר חלח סס הגולן העושה חת חחרים: ואין מוכבה סלח ימלט לכס שריר: יושבת העמק' ירושלם היא בתוך ע עמק' לא שהעמיק הקבה עצה עלך ל להחריבך: צור המיסור' הר שכל סביבו מיסור: מי יחת עלינו' מי יחנה עלינו כמו כי סס חרס נחתים: חל תוננו' וזאונחת דברי: גלעד

והצתי אש' בקריאה וסימניה' והצתי אש בשעריה' והצתי אש ביערה' בבתי אלהי מצרים' והצתי אש בעריו' והצתי אש בחומת דמשק' והצתי אש בחומת רבה: עשו ד' כתיב ו' בסוף וס' דרדק ומעלליך' כי אם השיב תשיבו' כי אם עשו תעשו את הדבר הזה' ואתנהו ביד איל גוים' ויש ספרים נמסר בזותך

מן מותא ומן הרבא ומן כפנא ביד נבוכד ראצר מלכא דבבל וביד בעלי דבביהון וביד דבען למקטלהון וימחננו לפתגם דחרב לא יחוס עליהון ולא יחמול ולא ירחם' ולעפא הדין תימר פרנן אמר יי האנא יחב קרמיהון ירת אורח חיי וירת אורח מותא: דיתב בקרמא הרא יתקטל בחרבא ובכפנא ובמותא וד' וד' וד' וישתמע לכשראי דצירין עליבון ויהי ותהי ליה נפשיה לשיובא' ארי חל רוננו בקרמא הרא לבישא ולא לטבא אמר יי בירא דמלכא דבבל התמסר ויודקניה בנורא: ולבית מלך שבטא דבירת יהודה קבילו פתגמא דיון בית דוד פרנן אמר יי דינו לצפרא דינא ושיובו אניסא מיד דאנים ליה דלמא ודלק באשתא רוננו וישיצי ולא יחי חיס מן קרם בישות עובדיבון: האנא שלח רוננו עלך דיתבא בתוקפא בקרוין כחבן אמר יי דאמרין מן יחורת עלנא ומן יעול בבגדיתנא: ויאסער עליבון כפרי עובדיבון אמר יי ואדליק אשתא בקרוהא ותשיצי בכל סחרנהא:

ולבית מלך יהודה שמעו דבר- יהוה: בית דוד כה אמר יהוה דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק פן תצא כאש חמתי ובערה ואין מכבה מפני רע מעלליהם: הנני אלקי יושבת העמק צור המישר נאם יחורה האמרים מי יחת עלינו ומי יבוא במעונותינו: ופקדתי עליכם כפרי מעלליכם נאם יהוה והצתי אש ביערה ואכלרה כל- סביביה:

כה אמר יהוה רד בית מלך יהודה ודברת שם את הדבר הזה: ואמרת שמע דבר יהוה מלך יהודה הישב על כפא דוד אתה ועבדיה ועמך הכאים בשערים האלה: כה אמר יהוה עשו משפט וצדקה והצילו גזול מיד עשוק וגר יתום ואלמנה אל-תנו אל-תחמטו ודם נקי אל-תשפכו במקום הזה: כי אם עשו תעשו את הדבר הזה ובאו בשערי הבית הזה מלכים יושבים לרוד על כסאו רכבים ברכב ובטוסים הוא ועבדו ועמו: ואם לא תשמעו את הדברים האלה בני נשבעתי נאם יהוה כי לתרבה יהיה הבית הזה:

אחר גוים במקום אם עשו תעשו דס' פרא וברקתי אהב בספרים מדויקים ומצאתי בהא ותפיה לי אם כן למה לא נסנה עם אותם ד' עשה שחם כחובי בהא' ואם נאמר שהוא בוני אכ נשבש כל הספרים המדויקים שבכלם נמסר על כל אחד מהד' עשוד' כתיב וזו וגם ספרי המסר' ועוד תפיה לי למה נמנה הסכלת עשו דאורייתא עם הד' כתיב ס' מאוד שהוא בוני ונמסר עליו לית כתיב וזו ימנה אותו עם אותם שהם בוני ונתקשתי בהאי ענינא טובא ולא ידענא סה למיטר נח:

מעלליהם כ' כתיב ה' כ' חסדע וקרוי

נב

כה אמר כ' כתיב כ' כ' חסדע וקרוי

בלעד חתה לי וגו' חילו את חביב קדמי כבית מקדשא דרם בריש טוריה חס לח

כי כה אמר יי' בלעד חתה לי רחש הלכנון חמר על בית מלך יהודה שהוא רחש

בלעד חתה לי וגו' חילו את חביב קדמי כבית מקדשא דרם בריש טוריה חס לח

בכו ובכוה כתיב ו בקריאה וסימ' כי עם בעין ישב' בכו בכו להולך' הלוך ובכו ולכו' בנת אל תגדו

דסיכה' בכו תבכה בלילה ודמעתה: ואת הארץ ה' דסמיכי בקריאה וסימ' ואת הארץ' ואת הארץ אשר נתתי לאברהם רב' ויראמנה כי טוב ואת הארץ' ואת הארץ הזאת ירשנו בעת' כי במקום אשר

בית מלך יהודה גלעד אתה לי ראש

ארי כדנן אמר יי'

הלבנון אס לא אשיתך מדבר ערים

אלו את חביב קדמי מבית מקדשא

לוא נושכיה: וקדשתי עליך

מדרבא קרוין דלא אתיתבא:

משחתים איש וכליו וכרתו מבחר

ואזמן עלך מהבלין גבר וויניה

ארזיך והפילו על האש: ועברו

ויקטלון ספר גברך כמרה דקצצין

גוים רבים על העיר הזאת ואמרו

אני חורשא ורמן לנורא:

איש אל רעהו על מה עשה יהודה

ועברו עממין סגיאין על קרתא

ככה לעיר הגדולה הזאת: ואמרו

הרא וימרון גבר לחבריה על מה

על אשר עזבו את ברית יהודה

עבר יי' ברין לקרתא רבתא דרא:

אלהיהם וישתחוו לאלהים אחרים

וימרון על דשבקו ית קימא ד

ועברום: אל תבכו

דין אלההון וסגירו לטענת עממין

למת ואל תגדלו בכו בכו להלך בני

לפלא תבפון על מית

לא ישוב עוד וראיה את הארץ

ולא תדון עלוהי בכו מבכא

מולדתו: כי כה אמר

לדגלי ארי לא יתוב עוד ויהיו ית

יהודה אל שלם בין אשיהו מלך

ארשא דילרתייהו: ארי כדנן אמר

אשר יצא מן המקום הזה לא ישוב

יי על שלום בר יאשיה מלך שבטא

שם עוד: כי במקום אשר הגלו

דבית יהודה דמלך תהורת יאשיה

אתו שם ימות ואת הארץ הזאת לא

אבוהי דגלא מן אתרא דרין לא

יראה עוד: הוי בנה

יתוב לתמן עוד: אלהן באתרא

ביתו בלא צדק ועליותיו בלא

דאגליאו יתיה תמן ימות וית ארשא

משפט ברעהו יעבד חנם ופעלו לא

הדא לא יחיו עוד:

יתגלו: האמר אבנה לי בית מדות

וי דבני ביתיה בלא קשוט

ועליות מרוחים וקרע לו חלוני

ועליתיה בלא דינא כדחיו בהבריה

וספון בארז ומשוח בששיר:

מפלח מן ואגריה לא יתב ליה

התמלך כי אתה מתחרה בארז

האמר אבני לי בתין דמשחן ועלון

אביה הלוי אכל ושתה ועשה

מרוחן ופציים ליה חרפין ומטלל

משפט וצדקה אז טוב לו:

בכורי ארזיא ומציר בסממין:

הן דין עני ואביון אז טוב הלא הוא

האת מדמי למהו במלכא קרמא

הדעת אתי נאם יהודה:

אבוך הלא אכל ושתה ועבר דין

הגלו אתו' וכל את השמים ואת הארץ דכו': דן ג' לישן דין וסימ' ונס את הגוי אשר' דן דין עני ואביון

דקשוט וזכו בכין טוב ליה: דן דין

אז טוב' אין דן דינך למור' וכל שום אינש וקרתא דכו':

מספון וחשוד בכין הורה טוב הלא

הוא דעתא דרעינא בה אמר יי':

היא דעתא דרעינא בה אמר יי':

ובספר דברי הימים: הוי בונה ביתו' זהו כחמר על יהויקים סוכר בסת' אל תבכו למת כמו ספירטו וחמר ספירטו החולך פי' המת שונה בתים ועליות בגזל ובחמס וכן זכרו

בפי' בסוף הפרשה לך כה אמר יי' אל יהויקים: ברעהו יעבוד חנם' היה סוכר הפועל במלחכת הבתים ולא היה נותן לו סכרו זהו חנם והוסף לפרש וחמר ופעלו לא יתן

ופעלו סם מן ואת פעל יי' לא יביט וחמר פעלו העין בקמץ חטף כמו מן תאר מה תחרו ובה' זה בחולס הפא כמו שבח מן תאר ותחרו מן בני חרם ופירוש סכר פעלתו לא יתן

לן זהו חנם שחמר וכן לא תלך פעלת סכר פעלתו וחלוני חבי' זל פירט ופעלו פעל לו סם כחילו חמר ופעלו פעל עמו לא יתן לו סכרו: האומ' חבנה לי' חמר לבנות

ובנה: בית מידת' גדולות וכן חנשי מדות: עליות מרוחים' מן ורוח לשחול ענין הרחבה ויתכן להיות מרוחים מענין רוח כלומר טיכס בהם הרוח עשוי ליימי הקץ והו

שחמר וקרעלו חלוני ופירו' פתח לו חלוני' כתרנומו ופצים ליה חרכין' חלוני כמו חלוני' וכן על דברי חווי כמו חוויס' וחורני' חורני וחופי' סת והדומי' להם: וספון בארז'

פירו' בית מדות סוכר הוא מקורה בקורות ולוחת ארזים ועוד הוא משנת בססר פירו' מצוייר במיני כבעונים וזכר אחד מהם שמצוייר בו ברוב והוא ססר נקרא בערבי

זכבסור ובלעז מיני' ספון' מקורה כמו חלקת מחקק ספון' חתם יושבים בבתיכס ספונים' בארז בקמץ החלף בוקף' ומסוח סם התאר בכלם קרוב רחוק ונקרא

מעשה הציור בזה הלשון לפי שהוא במשיכת היד על הדבר כמו המשיחה: התמלך' התחשוב לעמוד במלכותך בעבור זאת ההנאה שחתה נהנה בבתיס הנאים הבנוים

בחמם: מתערב בארז' מתערב בארז כלומ' בכנין הארזים חתה מתערב ונאחו להנחתך: חביך הלא חכל ושתה ועשה משפט וצדקה' כלומ' איני תופש אותך בהנחותיך

חס היית עושה משפט וצדקה כי חביך יאשיהו' חכל ושתה כדרך המלכים ונהנה בטובותיו כיון שעשה משפט וצדקה אז טוב לו והיה בטוב כל ימייו חכל חתה נהנה בטובת

העולם הזה בדרך רעה שבניך שחתה נהנה בהם אינם ביושר ובמשפט כי חס בעשק וכן מחלכל ומשקך ושאר הנאותיך הם בחמס כמו שאמ' כי חין עינך ולבך כי חס

על בצדק וגו' וים אומרים כי יהויקים היה מתענה תמיד והיה סבור כי התעניות היו תשלום מעשיו הרעים לפיכך חמר לו חביך הלא חכל ושתה ועשה משפט וצדקה וית האת

מדמי למהו כמלכא קדמאה רונה לומר כדוד שהיה המלך הראשון וחתה לפי שחתה מזרעו חתה חושב להיות כמוהו חין זה כי דוד עשה משפט וצדקה וקרר דוד חרזו כי היה

בארז בלבנון: דן דין עני' הלא היא הדעת חותי נאם יי' פי' חותו בפסוק כה אמר יי' אל יתהלל חכם וגו' וית הלל היא דעתא דרעינא בה אמר יי': כי

הוא יהואחז כי ביברים מת וכבר

בחרתי כל זה הענין בספר מלכים

בחרתי כל זה הענין בספר מלכים

לכת' ב לא אכלתי בלוי עמנו

דן ב לטו לין ב כל סים כר דכו

רדק

ירמיה נב

רשי

כי אין בצעך אחר חמדתך במזון: המרובה ענין שבר כמו חמתי עסקתי וחת מי רבותי ואם חינו משרטו כי ימנח זה הענין מכחי העין כמו לא יכה ולא ירדן והעסק במזון והמרובה בנף שהיה עושה שבר סכר כמו שכתוב והיה מכה חותם ומכריחם לעבודתו והו המרובה שאמר וגם היה שופך דם נקי ועל כל

על בצעך לגזול מזון: המרובה ריבון דלים ועושה יוכיח עליו כי עשוק ורצון תמיד סמוכים בלשון מקרא וכן חמתי עסקתי וחת מי רבותי: הו הודו: הו על תפארתו: קבורת חמור יקבר: כמה דמסגרין ית נבלת חמרה כן יסגרו ית כבליה: יסגרו יסחבון: על הלכנו ונעקו: סקי לבית מקדשא וכוונו: ובבטן תני קולך על הבטן

זה חמר בדברי הימים ותועבותיו אשר עשה והנמנח עליו הכס כתובים על ספר מלכי ישראל ויהודה ועל זה הספר חמר שמוכר על ישראל ויהודה ועל מלכיה: לכן הו אחיו והו חמותי הספר הקרובים כמו שאמר הו חזון והו הודו הורה הספר העם ואין יסגרו על המלך אלא זכר לבטן הספר שהקרובים סופדים על האיש הו אחי ועל האשה הו חמות או חמר הו חמות על אשת יהויקים ואעפ שלא זכרה: הורה כמו והדרו לל מלכותו כמו שתי וני על מלכותיה והיא ב במקום וני הכני כהא אהלה והדומים לו: קבורת חמור: לל כמו שהחמור לא יקבר כן לא יקבר הוא כי מה הוא קבורת ה החמור שסחבו אותו ויטליכוהו לאשפה כן יסחבו נבלת יהויקים ויטליכו אותו מהלחה לשערי ירושלים כי מחוק לירושלים מת כשהו מולכי אותו נבלות בפעם השנית והכסדים לא הניחוהו ל להקבר: על הלכנו חמר כנגד כנסת ישראל רחי אם יש לך עזר מכל מההכין שהם אסור ומצרים שהיית בוטחת בהם וסלקת ב בטחונך ממני עתה ככה שברך צעקי להם אם יושעוך כי גם להם כח שבר כי מלך אסור נשבר ומצרים גם כן נשברו על כנכד נכד בימי יהויקים כמו שאמר ולא הוסיף עוד מלך מצרי לצאת מארצו כי לקח מלך בבל מנהר מצרים עד נהר פרת כל אשר היה למלך מצרים ואעפ שאחר זמן בימי צדקיהו חמר וזיל פרעה יכה מצרים וגו

ולכך ה בקריא וסי בספר שפטי סימן יו: הודו בקריא וסי' הו ויהי כזית הודו כסוס הודו למלחמה כסה שמים הודו הודו על ארץ ושמים ורם קקן: עלי ו בקריא וסי' עלי באר ענו לה עלי הלכנו ונעקו ובבטן תני עלי גלעד וקחי צורי על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון עלי עולם צורי

ארי לית עינך ולכך אלהן על ממונא למינס ועל דם ופי למשפך ועל עושקא ועל דברעות נפשך למעבר: **בבן כדנן** אמר יי על יהויקים בר יאשיה מלך שבטא דבית יהודה לא יספרון ליה וי על אחי וי על אהרן לא יספרון ליה וי על מלכא וי על מלכותיהו כמה דמשגרו ית נבלת חמרא כן ישגרו ית נבלתיה ויתגרו וישתרו להלאה לתרעי ירושלים: **סקי לבית מקדשא וצוחי ובתרעי טור ביתא ארמי קליד וצוחי על מניחא ארי אתברו כל רחמך: שלחית לותיד ית כל עברי נביא בר הוית יתבא שלויא אמרת לית אנא מקבלא אולפן דא ארתריד מצעוריד ארי לא קבלת למימרי: כל פרנסך יתברדון לכל רוח ורחמך בשביא ירהונו ארי בבן תבהתין ותתפנעין מכל בישתך: דיתבא בבית מקדשא ביני מלכיא מרבאי בנהיא מה תעברין במיתי לך עקא וזיע דא כחבלין לילדתא: קים אנא אמר יי ארי אם יהי כניה בר יהויקים מלך שבטא דבית יהודה כנלף דעקא על יד ימיני ארי מתין במימרי אנלנד: וביד נבוכד רצר מלכא דבבל ובידא דכשראיו ואיטלטל**

סיחבד וינתן תירגס ובתרעי טור ביתא וחי יודע לפרס היאך כופל לבטן בטן בשערי הר הבית אם לא ב בשביל הדלתו שעושין מאלוהי הבטן והוא אם מקו לו לבטן בטן מקו בקעה רחבה כן היקף הר הבית מגרש ריוח לבית המקדש: ונעקי מעברים וכוחי על מניחא והם לבטן מקים: בשלותך כשהיית בשלוח: כל דועך כל מלכך: תרעה רוח רוח קדים תרוכס: מקוננת בארזים שטמת קנד במגלות בתי ארזים לבנות בית מדות: מה נחתי מה מנחת חן בשביל גובה מנדליך בעיני טודדך ככה לך חבלו של לידה ומנחם פתר נחתי לבטן חניה חבל דוגש פתר אותו לבטן חן: חותם על יד ימיני חקיק וחתום בתך בשר זרועי: חתקך אנתקך לבטן המיקס כחאן לטבחה עד התיקנו אותם והלון יתרה בו ומדרש חניה ביקום שנתך נתקן שעשה תשובה בבבל ונשאל הקב"ה על ש שנשבע כתבו חתם האיש הזה עירי ונולד לו זרובבל בבבל ונחש לו על פי הנביא ביום ההוא חתקך זרובבל בן שאלתיאל עבדי ושמתיך כחותם כלפי שאמר לאבני חם יהיה חותם על יד ימיני חתקנו: והטלתי

כניהו ג' וסי' הו אני נאם יי כי אם יהודי העצב נבוח נפוץ ומלך מלך צדקיהו:

מדי' ולא אמר עלי לשלום לביתך: כניהו ג' וסי' הו אני נאם יי כי אם יהודי העצב נבוח נפוץ ומלך מלך צדקיהו:

מכל עבר ומכל דג גם כן צעקי ורחי כי לא יעילוך כי נשברו כל מההכין וית סקי לבית מקדשא וצוחי ובתרעי טור ביתא ארמי קליד וצוחי על מניחא ארי אתברו כל רחמך: שלחית לותיד ית כל עברי נביא בר הוית יתבא שלויא אמרת לית אנא מקבלא אולפן דא ארתריד מצעוריד ארי לא קבלת למימרי: כל פרנסך יתברדון לכל רוח ורחמך בשביא ירהונו ארי בבן תבהתין ותתפנעין מכל בישתך: דיתבא בבית מקדשא ביני מלכיא מרבאי בנהיא מה תעברין במיתי לך עקא וזיע דא כחבלין לילדתא: קים אנא אמר יי ארי אם יהי כניה בר יהויקים מלך שבטא דבית יהודה כנלף דעקא על יד ימיני ארי מתין במימרי אנלנד: וביד נבוכד רצר מלכא דבבל ובידא דכשראיו ואיטלטל

לכן חלה שני הפסוקים באמרן למעלה חלה שים בנייהם שגוי מעט בקצת המלות כי כן דרך המקרא לכפול מליץ או פסוקים במלות שונות והענין אחד והכפל בכל מקום לחזק הענין וכבר פירשנו חלו הפסוקים למעלה במקומם: לנביאים בעבור נביאי הסקר שהם מטעים ישראל כי לולי הם שהם חומרים שהם נביאים ודבר יי חתם היו ישראל שבים בתשובה בתוכחות נביאי האמת אבל הם מטעים אותם וחומרים להם עשו חיים כתאות לבנוי דבר יי לנו סלא תבוא עליכם דעה: רחפנו התמדדו וכן יין הכבד מרחפת על פני המים: וכנבר עברו יין עבר עליו היין כלומר שנבר עליו ונשתכר ואינו יודע מה מה יעשה פן הייתי מפני יי שהנח מחולל עי הנביאים החלה: ומפני דברי קדשו שהם מחוללים על פיהם שהם חומרים כי דברי יי הם מה שהם חומרים: כי מכאפי חץ יוכלו לפיות מהם מעשיהם והנה מכאפיס מלחה הארץ ועוד כי מפני חלה חבלה הארץ ומפני שבנות סקר כשתה הארץ חלו שתי הרעו הם ברוב חשי הארץ ואך יוכלו נביאי הסקר להטעותם כי לא תבוא עליהם דעה והנה הם נואי בעיניהם כי רוב חרץ ישראל כשתחה מפני רוב מעשיה הרע: בחות מדברי מקום מרעה ה הבחמות: ותהי מרובתם רעה צריוותם ומרובתם הם לדעה כי לא ירצו לדבר מזה ולעבודת הא חלה לדעה: ונבורתם לא כן וכן נבורתם חונה לדבר חמת: כן פירושו חמת כמו כן כמות בלפחד דוברתם שהיה להם ל להתגבר על נביאי הסקר ולמע' מלספר חלומות ודברי שקריהם והם מתגברים על נביאי האמת וחומרי להם סלא יתכבחו בשם יי כמו שאמרנו לירמיהו לא תתנבא בשם יי ולא תמות בידינו וית מ מרובתם ענין רצון וכן תרב ועל דמסנן ברעות נפשהו ביסתח תיתי עליהו ונבריהו לא יכלמו: כי גם נביא גם כהן חכמו נברי בגזרת פעל ופי נביא וכהן כ פתרנמו חרי חף סכר חף כהן כל ספר מזהיר העם כי נבואה ענין דבור וישמיהם דבור רוח ה הקדש יש מהם דבור דברי סקר כדברי נביאי כדברי נביאי הסקר וכן מזהיר העם מדבר להם לפי דעתו דברים לזהירים וכהן הוא מכהני הלוי כמו שאמר גם בביתי מנחתי רעתם: חכפנו ענין רשע ומסוח פנים ותו גיבנו ארחתהו: גם בביתי כי גם בבית המקדש היו עובדי ומזבחים לחלה אחרי: לכן יהיה כחלקקות באפלה כמו דרכים חלקקות שתמעד רגל ההולך בהם כל שכן כשתה חפלה סלא ירחא חנה יסמוך וזכה ילך: ידחו ונפלו בה כאלו ידחה אותם צוחה מחחריה כי על כל פנים יעלו בה ולרוב מהירות הכפילה זכר בה שלם סבות חלקות הדך ו והאפלה והדחי ידחו מלעיל סלא כמנהג נחי הלמד: וכנביאי פומרון תפלה כמו נביאי חזו לך שוח ומפל ולא נתן תפלה ענין דבר גרוע שחץ לו טעם: הנכחו בבעל כי אחאב עבד הבעל וקמו נביאי סקר רבים מתנבאים בבעל שהיו ארבע מאות וחמשים חיש בימי אחאב שהרגס חליהו ואחרי

רשי

לנביאים נשבר לבי בקרבי לנביאי הכנבים החומרים שלום יהיה להם נשבר לבי: רחפנו הולכים ונעים ככנפי צפור המרחף על קנו ט טרכנבליט בלעז: מפני יי שחני שומע ממנו גזרה דעה חזת: מפני חלה שבנות סקר: חבלה חרבה: מרובת קולסח בלעז וית לסון רצון: גם נביא גם כהן חפילו חלו שהכל למדוך מהם: גם בביתי מנחתי רעתם שהעמידו כלם ביהכל: לא כן לא ברין: כחלקקות חלקה שהרגל מחלקת בה והאדם נופל כחלקקות באפלה כשלון על כשלון חלקקות באור יש כשלון חבלה בלא חלקקות יש כשלון: וכנביאי שומרון ראיתי תפלה קודם שנלו וכנביאי ירושלים חני רוחה עתה שערורה דבר מנונה: וחזקו ידי מרעיי חומרי לרשעי שלום יהיה לכם: לבלתי סנו סלא יסובו המרעיי חיש מרעמו: וכל

צפנה ה' בספרא וסוים' גמסר בריש ספרא סימ' ז': לא כן יטוסימ' ויאמ' יוסף אל אביו לא כן אביו לא כן לכו נא הנברים ועברו לא כן עבדי משה בכל ביתי ואתה לא כן נתן לך לא כן אחילה לפנד' כי איש מהר אפרי' לא כן ביתי עם אל' והוא לא כן ידמה ב' בפסו' שמענו גאון מואב נא סאר' הקשבתו ואשמע' וגבורת' **בכן הא יומיאת אתן אמר יי ולא ידחון משתען עוד נבבורתה דיי דאסיק ית בני ישראל מארעא דמצרים אלהו יהון משתען נבבורתה דיי דאסק ודאיתי ית זרעא דבני ישראל מארע צפונה ומן מדינתה דאגליהנון לתמן ויתבון על ארעהו:** **מן קדם נבוי שקרא אתבר לבי במעיי זעו כל גרמי הויתי כנבר רוי וכנברא דמשמטי מן קדם חמריה מן קדם יי ומן קדם פתגמי קורשיהו ארי זנאין אתמליאת ארעא ארי מן קדם מומי דשקר חרובת ארעא ובישו דיררת מדברא ועל דמסנן ברעות נפשהו בישתא תיתי עליהו ונבריהו לא יצלחו: ארי אף ספר אף כהן גיבנו אורחתהו אף בגיבת מקדשי גלון קרמי בישתהו אמר יי בכן תהי אורחתהו להון כמשרועין ב בקבלא יתקלון ופלון ברה ארי איתי עליהו בישתא שנת סערון חוביהו אמר יי ובנבוי שמרון חזיתי רשע מתנבן בשום טעותא ומטען ית עמי ית ישראל: ובנבוי ירושלים חזיתי שנו זנאין ומהלכין בשקר ומתקפין יד מבאשין בריל דלא למתב גבר מן בישתיה הו קרמי כולרהו ב'סדום ויתבהא בעמורה: בכן כרנן אמר יי צבאות על נבוי שקרא דאנא מיתי עליהו עקבא מרר בגידיו ואשקננו כס דלוט ביש פרישי חיון ארי מן נבוי ירושלים נפקת הנפתא לכל יתבי ארעא: כרנן אמר יי צבאות לא תקבלון לפתגמי נבוי שקרא דמתנבן לבון מטען אנון לבון רשע לבהו מכלילין לא במימרא דיי:** **לכן הגה ימים באים נאם יהוה ולא יאמרו עוד חיי יהוה אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים: כי אם חיי יהוה אשר העלה ואשר הביא את יזרע בית ישראל מארץ צפנה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם:** **לנבאים נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמתי היתי כאיש שבור וכנבר עברו יין מפני יהוה ומפני דברי קדשו: כי כנאפים מלאה הארץ כי מפני אלה אבלה הארץ יבשו נאות מדבר ותהי מרוצתם רעה ונבורתם לא יכון: כי גם נביא גם כהן חנפו גם בביתי מצאתי רעתם נאם יהוה: לכן יהיה דרכם להם כחלקקות באפלה ידחו ונפלו בה כי נביא עליהם רעה שנת פקדתם נאם יהוה:** **ובנביאי שמרון ראיתי תפלה הנבאו בבעל ויתעו את עמי את ישראל:** **ובנביאי ירושלים ראיתי שערורה נאוף והרד בשקר וחזקו ידי מרעים לבלתי שבו איש מרעתו היו ילי כלם בסדם וישביה בעמורה:** **לכן כה אמר יהוה טו צבאות על הנבאים הנלי מאביל אותם לענה והשקתים מי ראש כי מאת נביאי ירושלים יצאה חנפה לכל הארץ:** **כה אמר יהוה צבאות אל השמעו על דברי הנבאים הנבאים לכם מהבלים המה אתכם חזון לכם ידברו לא כפי יהוה:**

לא כן אני ידעתי לא כן אנחנו עשים היום הודי' ויחפאו בני ישראל' לא כן הרשעים כי אם כמין' ולב כסילי' לא כן כי לא כן אנכי עמדי' וחד ולא כן בדיו: תפלה ג בקריא' וסוים' ובנביאי שמרון ראיתי תפלה' בכל זאת לא חטא איוב' מעיר פתים ינאקי' וסוים' קרתא דאיוב שמרון: לך יד בטעמא בספרא וסוים' גמסר לעיל בספרא סימ' ז':

כן קמו אחרים שהרג יהוא והם היו מתעים את ישראל על שגלו בעונם אבל בירושלים לא קמו נביאי הבעל ולא עבדו לבעל מלכי יהודה כי חש מנשה ואחרי כן שב בתשובה הנכחו חסר חיו התפעל ומשפטו התכחו: וכנביאי ירושלים לא התנבחו בבעל אבל היתה בהם דרך רעה: שערורה' פי רשע ולכלוך: כאוף' כמו שנאמר בדקיהו ובחאחאב גינאשו את נסי רעיהם: והלך בשקר' שהיו חומרי' כי דבר יי בהם: וחזקו ידי מרעים' שהיו חומרי' להם שלום יהיה לכם לפיכך לא היו שבים מרעתם: לבלתי שבו סלא שבו כלומר הם גרמו להם סלא שבו וכן לבלתי הקריב סלא להקריב לבלתי ראו חומר מה סלא ראו: כסדום' כאנסי' סדום: ויושבי' כעמורה' ויושבי ירושלים כאנסי עמורה כלומר הנביאים כעם והעם נביאים ברשע ובמעשים רעים: לכן' מחיל אותה לענה' אחיה עליהם דעה מרה כגזרה וכמי ראש והוא סס המות: חנופה' רשע ונפוח פנים שהם מייפס להם מעשיהם ונפוחים פניהם סלא להוכיחם: לכל הארץ' לכל יושבי חרץ יהודה: כה אמר יי' על דברי הנביאים' כמו אל דברי וכן וילך חלקה הדממה על ביתו כמו אל ביתו ונתן הספר על אשר לא ידע ספר כמו אל: מהבילים' משתים חתכם בדברי הנבא חתם שלום יהיה לכם כי החזון שהם חומרי' מלבס הוא לא מפני יי: חומרים

רשי

ירמיה כג

רדק תקומ

וכל הולך בצרירות לבו וגו' ולכל הולך בצרירות לבו וגו' מי עמד בסודי' וישמע את הנבואה מלפניו ויהי עמו כעמו וישמע את דבר תורתו וישמע למצותיו ולא הרעיש האלה שמישהו הרעישו סבבה זה שמישהו ממש שמישהו האחרונה קבלה: מוזמות, לסון מחשבה: מתחולל, משתכן מחזר לסכון ועל ראש רעשים יסכון: ואם עמדו בסודי

אומרים אמר, המקור הוא ברוב קודם הפעל וכאשר יבא אחרי הפעל הוא לחוק הפעולה כמו ויבדך בדרך חתכם והדומים לו: וכל הולך בצרירות לבו, כמו ולכל הולך ולמד למנאצי שזכר עומדת במקום שנים: כי מי עמד, כי מי מהם עמד בסוד השם רצה לומר בסוד הנבואה ואיך יאמרו כי דבר השם חתם:

וישמעו דברי וגו' היה להם לשמוע דברי ונתורתו חת עמי ולא להטעותם בה מעלי: האלהי מקרוב, שאיני ריחיה אלא בסמוך לי ואין בי כח לספוט את התחכום שהם רחוקים ממני ואיני יודע במעשיהם: חס יסתר חסו, זהו כפל תמיהה האלהי מקרוב בדרך כל תמיהות הפכפכות: עד מתי יכבדו סקר וכי יסבלם של הנביאים הללו הנביאים סקר לקיים מחשבתם שהם חושבים להשכיח את עמי שמי וגו': תדמית, לסון מרמה: * פטוסי, פיק בלבו ויש חומרי מרטייל בלעז: מנכבי דברי חס מה דעהוים להם מרגלים חל ככחי האמת ושומע סגנון שלהם שהם מתחכמים בו וחומרי כבואת סקר בלוחות לסון כמו ששם חכמה בן עזר שמע את ירמיה מתכבד בסוק העליון הכני סוכר את קסת עולם והוא כיבא בסוק התחמון סברתי את עול מלך בבל כמו שאמרו רבותינו ב בסנהדרין: יספר חלוס, יספרנו לסון הובחי כשאר חלומות ולא יחוקט בדברי כנבואה: מה לתבן את הכר, מה ענין סקר חל חמת, את הכר עם הכר: הלא

ו' פסוקי אות בהן ואני אני וסימ' ואמר יעקב אל שמעון, ואמר אל אחיו, ואמר לכם אתם תרשו, תמול באך והיום אניעך, ואמרת בלבבך מי ילד לי, אם יסתר איש במסתרים, ואני אהיה להם לאלהים: הנביא ב' ר' וסימ' אשר אתו חלום, אשר יבא לשלום: דברי ג' וסימ' נמסר במלכים הלקא ס' ג':

אמרים אמור למנאצי דבר יהוה שלום יהיה לכם וכל הולך בשררות לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה: כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו מי הקשיב דברי וישמע: הנה סערת יהוה חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחול: לא ישוב אף יהוה עד עשתו ועד הקימו מזמות לבו באחרית הימים תתבוננו בה בינה: לא שלחתי את הנביאים והם רצו לא דברתי אליהם והם נבאו: ואם עמדו בסודי וישמעו דברי את עמי וישבו מדרך הרע ומרע מעלליהם: האלהי מקרב אני נאם יהוה ולא אלהי מרחק: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהוה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יהוה: שמעתי את אשר אמרו הנביאים הנבאים בשמי שקר לאמר חלמתי חלמתי: עד מתי היש בלב הנביאים נבאי השקר ונביאי תרמת לבם: החשבים להשכיח את עמי שמי בחלומות אשר יספרו איש לרעהו כאשר שכחו אבותם את שמי בבבל: הנביא אשר אתו חלוס יספר חלוס ויאמר דברי לתבן את הכר נאם יהוה:

אמרין בנביאת שקריהון לדמרגון קדמי מלל יי שלמא יהי לבון וכל דאוויל בהרהור לביה אמרין לא תיתי עליכון בישתא ארי לא קמו דאתגלי להון רז מן קדם יי ולא חזו ולא שמעו ית פתגמיהו ולא אציתו למימריה ולא קבילו: הא מזופיתא מן קדם יי ברנו נפקת ועלעול משתגש על ריש רשיעין יחול: לא יתוב רוגזא דיי עד דיעבר ועד דיקים מחשבת רעותיה בסוף יומיא תסתכלון בה אסתכלא: לא שלחתי ית נבוי שקרא ואנון רהטין לאבאשא ולא מללית עמהון ואנון מתנבן שקר: ואלו קמו אתגלי להון רז מן קדם יי ואשמעו פתגמי ית עמי ואתיבנון מאורחתהון בישתא ומבישות עובריהון:

אנא אלהא ברית עלמא מבראשית אמר יי אנא אלהא עתידנא לחדתא עלמא לצדיקיא: אם ידמי נבר לאטפרא פד בסתרא וקדמי הלא גלי אמר יי הלא ית שמא וית ארעא יקרי מלי אמר יי: שמיע קדמי ית דאמרין נבוי שקרא דמתנבן בשמי שקרא למימר פתגם נבואה בחלמא אתחוא לי: עד אימתי אית בלבריהון דנבוי שקרא דמתנבן שקר ומתנבן רשע לבריהון דמחשבין לאנשאה ית עמי שמי בחלמהון דמשתען נבר לחבריה במרה דשבקו אבהתהון ית פולחן נביאה דעמיה חלמא וישמעו חלמא דפתגמי עפיה ימלל פתגמי קשוח דא כמרה דפרש בין תבנא לעבורא בן פריש בין צדיקיא לרשיעיא אמר יי: הלא

אנא אלהא ברית עלמא מבראשית אמר יי אנא אלהא עתידנא לחדתא עלמא לצדיקיא: אם ידמי נבר לאטפרא פד בסתרא וקדמי הלא גלי אמר יי הלא ית שמא וית ארעא יקרי מלי אמר יי: שמיע קדמי ית דאמרין נבוי שקרא דמתנבן בשמי שקרא למימר פתגם נבואה בחלמא אתחוא לי: עד אימתי אית בלבריהון דנבוי שקרא דמתנבן שקר ומתנבן רשע לבריהון דמחשבין לאנשאה ית עמי שמי בחלמהון דמשתען נבר לחבריה במרה דשבקו אבהתהון ית פולחן נביאה דעמיה חלמא וישמעו חלמא דפתגמי עפיה ימלל פתגמי קשוח דא כמרה דפרש בין תבנא לעבורא בן פריש בין צדיקיא לרשיעיא אמר יי: הלא

אנא אלהא ברית עלמא מבראשית אמר יי אנא אלהא עתידנא לחדתא עלמא לצדיקיא: אם ידמי נבר לאטפרא פד בסתרא וקדמי הלא גלי אמר יי הלא ית שמא וית ארעא יקרי מלי אמר יי: שמיע קדמי ית דאמרין נבוי שקרא דמתנבן בשמי שקרא למימר פתגם נבואה בחלמא אתחוא לי: עד אימתי אית בלבריהון דנבוי שקרא דמתנבן שקר ומתנבן רשע לבריהון דמחשבין לאנשאה ית עמי שמי בחלמהון דמשתען נבר לחבריה במרה דשבקו אבהתהון ית פולחן נביאה דעמיה חלמא וישמעו חלמא דפתגמי עפיה ימלל פתגמי קשוח דא כמרה דפרש בין תבנא לעבורא בן פריש בין צדיקיא לרשיעיא אמר יי: הלא

אנא אלהא ברית עלמא מבראשית אמר יי אנא אלהא עתידנא לחדתא עלמא לצדיקיא: אם ידמי נבר לאטפרא פד בסתרא וקדמי הלא גלי אמר יי הלא ית שמא וית ארעא יקרי מלי אמר יי: שמיע קדמי ית דאמרין נבוי שקרא דמתנבן בשמי שקרא למימר פתגם נבואה בחלמא אתחוא לי: עד אימתי אית בלבריהון דנבוי שקרא דמתנבן שקר ומתנבן רשע לבריהון דמחשבין לאנשאה ית עמי שמי בחלמהון דמשתען נבר לחבריה במרה דשבקו אבהתהון ית פולחן נביאה דעמיה חלמא וישמעו חלמא דפתגמי עפיה ימלל פתגמי קשוח דא כמרה דפרש בין תבנא לעבורא בן פריש בין צדיקיא לרשיעיא אמר יי: הלא

וישמעו דברי וגו' היה להם לשמוע דברי ונתורתו חת עמי ולא להטעותם בה מעלי: האלהי מקרוב, שאיני ריחיה אלא בסמוך לי ואין בי כח לספוט את התחכום שהם רחוקים ממני ואיני יודע במעשיהם: חס יסתר חסו, זהו כפל תמיהה האלהי מקרוב בדרך כל תמיהות הפכפכות: עד מתי יכבדו סקר וכי יסבלם של הנביאים הללו הנביאים סקר לקיים מחשבתם שהם חושבים להשכיח את עמי שמי וגו': תדמית, לסון מרמה: * פטוסי, פיק בלבו ויש חומרי מרטייל בלעז: מנכבי דברי חס מה דעהוים להם מרגלים חל ככחי האמת ושומע סגנון שלהם שהם מתחכמים בו וחומרי כבואת סקר בלוחות לסון כמו ששם חכמה בן עזר שמע את ירמיה מתכבד בסוק העליון הכני סוכר את קסת עולם והוא כיבא בסוק התחמון סברתי את עול מלך בבל כמו שאמרו רבותינו ב בסנהדרין: יספר חלוס, יספרנו לסון הובחי כשאר חלומות ולא יחוקט בדברי כנבואה: מה לתבן את הכר, מה ענין סקר חל חמת, את הכר עם הכר: הלא

אמרין בנביאת שקריהון לדמרגון קדמי מלל יי שלמא יהי לבון וכל דאוויל בהרהור לביה אמרין לא תיתי עליכון בישתא ארי לא קמו דאתגלי להון רז מן קדם יי ולא חזו ולא שמעו ית פתגמיהו ולא אציתו למימריה ולא קבילו: הא מזופיתא מן קדם יי ברנו נפקת ועלעול משתגש על ריש רשיעין יחול: לא יתוב רוגזא דיי עד דיעבר ועד דיקים מחשבת רעותיה בסוף יומיא תסתכלון בה אסתכלא: לא שלחתי ית נבוי שקרא ואנון רהטין לאבאשא ולא מללית עמהון ואנון מתנבן שקר: ואלו קמו אתגלי להון רז מן קדם יי ואשמעו פתגמי ית עמי ואתיבנון מאורחתהון בישתא ומבישות עובריהון:

אנא אלהא ברית עלמא מבראשית אמר יי אנא אלהא עתידנא לחדתא עלמא לצדיקיא: אם ידמי נבר לאטפרא פד בסתרא וקדמי הלא גלי אמר יי הלא ית שמא וית ארעא יקרי מלי אמר יי: שמיע קדמי ית דאמרין נבוי שקרא דמתנבן בשמי שקרא למימר פתגם נבואה בחלמא אתחוא לי: עד אימתי אית בלבריהון דנבוי שקרא דמתנבן שקר ומתנבן רשע לבריהון דמחשבין לאנשאה ית עמי שמי בחלמהון דמשתען נבר לחבריה במרה דשבקו אבהתהון ית פולחן נביאה דעמיה חלמא וישמעו חלמא דפתגמי עפיה ימלל פתגמי קשוח דא כמרה דפרש בין תבנא לעבורא בן פריש בין צדיקיא לרשיעיא אמר יי: הלא

אנא אלהא ברית עלמא מבראשית אמר יי אנא אלהא עתידנא לחדתא עלמא לצדיקיא: אם ידמי נבר לאטפרא פד בסתרא וקדמי הלא גלי אמר יי הלא ית שמא וית ארעא יקרי מלי אמר יי: שמיע קדמי ית דאמרין נבוי שקרא דמתנבן בשמי שקרא למימר פתגם נבואה בחלמא אתחוא לי: עד אימתי אית בלבריהון דנבוי שקרא דמתנבן שקר ומתנבן רשע לבריהון דמחשבין לאנשאה ית עמי שמי בחלמהון דמשתען נבר לחבריה במרה דשבקו אבהתהון ית פולחן נביאה דעמיה חלמא וישמעו חלמא דפתגמי עפיה ימלל פתגמי קשוח דא כמרה דפרש בין תבנא לעבורא בן פריש בין צדיקיא לרשיעיא אמר יי: הלא

אנא אלהא ברית עלמא מבראשית אמר יי אנא אלהא עתידנא לחדתא עלמא לצדיקיא: אם ידמי נבר לאטפרא פד בסתרא וקדמי הלא גלי אמר יי הלא ית שמא וית ארעא יקרי מלי אמר יי: שמיע קדמי ית דאמרין נבוי שקרא דמתנבן בשמי שקרא למימר פתגם נבואה בחלמא אתחוא לי: עד אימתי אית בלבריהון דנבוי שקרא דמתנבן שקר ומתנבן רשע לבריהון דמחשבין לאנשאה ית עמי שמי בחלמהון דמשתען נבר לחבריה במרה דשבקו אבהתהון ית פולחן נביאה דעמיה חלמא וישמעו חלמא דפתגמי עפיה ימלל פתגמי קשוח דא כמרה דפרש בין תבנא לעבורא בן פריש בין צדיקיא לרשיעיא אמר יי: הלא

מרחוק הלא מבריהת עולם ידעו בני חס כי אני אלהי עולם ואיני כמו אלהים חדשים אלה אשר לא יראו ולא ישמעו כי אני רואה מעשי בני חס ושומע דבריהם ואני שומע דברי הנביאים הנבאים בשמי לשקר וית חכא אלהא ברית עלמ' וגו' כבעמוד: חס יסתר, חסו מלא, כמו וכבודי מלא את המסכן כלומר שהיה ממלא את המסכן פי כאמר זה על האור סנכרא כי חס מלא רוצה לומר חסו מלא את המסכן כלומר שהיה ממלא מקום חלל רוצה לומר כי הסגנתו בכל מקום בשמים ובארץ ותרנס יונתן יקרי מלי: שמעתי, חלמתי חלמתי, הפעל לחזק הענין ויהיו אומרים שהוא חלוס של כנבואה, עד מתי היש בלב רוצה לומר היש לעולם כמו שנאמר עד מתי: כבאי הסקר, מנבין כפעל: ונביאי תרמית לבם, כמו מרמה כלומר חס נביאי מהתרמית שחושבים בלבם לא שבחה חליהם הנבואה: החושבים להשכיח את עמי שמי, כי הם מוכעים אותם לשמוע אל נביאי האמת המדברים בשמי כמו שהיו עושים חכמות כשהיו עובדים הבעל כביאי הבעל מתנבאים להם בבעל ושכחו שמי כן עתה שוכחים שמי בחלומות נביאי הסקר וית כמה דשבקו אבהתהון וגו' כבעמוד: הנביא, חסר חך תשון חלוס החלוס עם הנבואה הבאה בחלוס כי החלוס יספר חלומות ואם יודמן שיהיה בו דבר חמת מעט הוא כי החלומות מדמיון המחשבות בהקין והמחשבות בעתידות לא יבדקו רובם וכן חסר וחלומות הפוח ידברו: ואמר דברי חתו ידבר דברי חמת, ידבר דבר שהוא חמת חס יהיה דברי דברי חמת חס כן דברי החלומים הם כמו התבן והתבן חס למחלל הבהמות או למלאכה והבר הוא מחלל לבני חס חס כן חך יסון בנייהם מה לתבן את הכר, יאמר בחלוס יספר ובנבואה ידבר כי מספר החלוס חס דבריו חלל ספור דברים טראה בחלומות כמו שספר דברים טעמע חס לכל בהם חלק כי חס בכח המדמה חלל דברי חלוס הנבואה כאמר עליהם ידבר כי הם בכח הדברי רוצה לומר השכלי עם כח המדמה ויונתן פירנס הא כמה דפריש בין תבנא לעבור' כן פריש בין רשיעיא לנביקיא ורזל חמרנו וכי מה ענין פלוגתא חלל חלוס חסר דבי יונתן כסא שאי חסר לבר בלא תבן כך חי חסר לחלוס בלא דברים בטלים: הלא

אמרין בנביאת שקריהון לדמרגון קדמי מלל יי שלמא יהי לבון וכל דאוויל בהרהור לביה אמרין לא תיתי עליכון בישתא ארי לא קמו דאתגלי להון רז מן קדם יי ולא חזו ולא שמעו ית פתגמיהו ולא אציתו למימריה ולא קבילו: הא מזופיתא מן קדם יי ברנו נפקת ועלעול משתגש על ריש רשיעין יחול: לא יתוב רוגזא דיי עד דיעבר ועד דיקים מחשבת רעותיה בסוף יומיא תסתכלון בה אסתכלא: לא שלחתי ית נבוי שקרא ואנון רהטין לאבאשא ולא מללית עמהון ואנון מתנבן שקר: ואלו קמו אתגלי להון רז מן קדם יי ואשמעו פתגמי ית עמי ואתיבנון מאורחתהון בישתא ומבישות עובריהון:

מרחוק הלא מבריהת עולם ידעו בני חס כי אני אלהי עולם ואיני כמו אלהים חדשים אלה אשר לא יראו ולא ישמעו כי אני רואה מעשי בני חס ושומע דבריהם ואני שומע דברי הנביאים הנבאים בשמי לשקר וית חכא אלהא ברית עלמ' וגו' כבעמוד: חס יסתר, חסו מלא, כמו וכבודי מלא את המסכן כלומר שהיה ממלא את המסכן פי כאמר זה על האור סנכרא כי חס מלא רוצה לומר חסו מלא את המסכן כלומר שהיה ממלא מקום חלל רוצה לומר כי הסגנתו בכל מקום בשמים ובארץ ותרנס יונתן יקרי מלי: שמעתי, חלמתי חלמתי, הפעל לחזק הענין ויהיו אומרים שהוא חלוס של כנבואה, עד מתי היש בלב רוצה לומר היש לעולם כמו שנאמר עד מתי: כבאי הסקר, מנבין כפעל: ונביאי תרמית לבם, כמו מרמה כלומר חס נביאי מהתרמית שחושבים בלבם לא שבחה חליהם הנבואה: החושבים להשכיח את עמי שמי, כי הם מוכעים אותם לשמוע אל נביאי האמת המדברים בשמי כמו שהיו עושים חכמות כשהיו עובדים הבעל כביאי הבעל מתנבאים להם בבעל ושכחו שמי כן עתה שוכחים שמי בחלומות נביאי הסקר וית כמה דשבקו אבהתהון וגו' כבעמוד: הנביא, חסר חך תשון חלוס החלוס עם הנבואה הבאה בחלוס כי החלוס יספר חלומות ואם יודמן שיהיה בו דבר חמת מעט הוא כי החלומות מדמיון המחשבות בהקין והמחשבות בעתידות לא יבדקו רובם וכן חסר וחלומות הפוח ידברו: ואמר דברי חתו ידבר דברי חמת, ידבר דבר שהוא חמת חס יהיה דברי דברי חמת חס כן דברי החלומים הם כמו התבן והתבן חס למחלל הבהמות או למלאכה והבר הוא מחלל לבני חס חס כן חך יסון בנייהם מה לתבן את הכר, יאמר בחלוס יספר ובנבואה ידבר כי מספר החלוס חס דבריו חלל ספור דברים טראה בחלומות כמו שספר דברים טעמע חס לכל בהם חלק כי חס בכח המדמה חלל דברי חלוס הנבואה כאמר עליהם ידבר כי הם בכח הדברי רוצה לומר השכלי עם כח המדמה ויונתן פירנס הא כמה דפריש בין תבנא לעבור' כן פריש בין רשיעיא לנביקיא ורזל חמרנו וכי מה ענין פלוגתא חלל חלוס חסר דבי יונתן כסא שאי חסר לבר בלא תבן כך חי חסר לחלוס בלא דברים בטלים: הלא

הלא כה דברי דברי החולמים הם בטלים כמו שתראו כי הם חומרי שלום שלום ואין שלום חבל דברי הוא כאש שתצא ותשרף את אשר תמצא וכן הוא כפטיש יבוצק סלע לא יעמוד דבר לכבי דברי לבטלו כי את אשר דברתי אעשה ולא יפול דבר: לכן הנני על הנביאים כלומר הנני עליהם לכלותם וכן תירגם ונתן הא חבל

הלא כה דברי כאש לא היה לטעות ולדמות חלומותם לומר שהם נבואה כי דבר נבואה כשנבא בפי הנביא נבוכרה היא בזה בן כאש בוערת כענין שנאמר ותהי בלבי כאש בוערת ואומר נד יי עלי חזקה: הלוהקים לשונם המלמדים לשונם לומר שקריהם בלשון כאש יי כנביאי האמת למען יחמינו בם: ובפחזותם לשון

ויספרו ב' וס' לאבדום ויתעו את עמי: וכי יד רפ בניאים וסי וכי ירדף נאל הדם אחריו וכי הקים יי להם וכי יצא איש את וכי תאמר אל יי דמלכים וכי יאמרו אליכם דרשו וכי תאמר אלי אל יי דישעיה וכי ישאלך העם הודי וכי תאמר בלבבך וכי יאמרו השרים וכי אנחנו מקטירים וכי יעשה

שלח רוגזי וכן תירגם כל חלה הנני אשר בפרעה ואמר שלמה בעמים הנני כי שלמה חלקים היו נביאי הסקר בחזתו הזמן היו בהם נביאים שהיו שומעים דברי נביאי האמת בנבואות חלומות העולם כמו שהתנבא ירמיהו על החלומות והיו הולכים לעם וחומרי להם כה חמר הסם לעמון וענין הנבואה כמו שאמר ירמיהו בביתו לתלמידיו כדי ש יחמינו העם להם בחמרם להם בשם יי שלום יהיה לכם ועל חלה חמר מנבאי דברי חים מוחת רעהו ועל זה אמרו רז' ה המתנבא מה שלח כאמר לו הח לחברו כחמ' כגון חכניה בן עזר דקחי ירמיה בשוק העליון וחמר כה חמר יי כנבואת הנני שובר את קשת עולם ראשית גבורתם כשא חכניה קל וחומר בעצמו ומה עולם שלח בן חלה לעזר את כשדים חמר הקדוש ברזך הוא הנני שובר את קשת עולם כשדים עמון על אחת כמה ו כמה אחת איהו לשוק המתחנן וחמר כה חמר יי אלהי ישראל לחמר סברתי את עול מלך בבל נהקטן על זה וחמרתי החי לחברו לא כאמר כיון דחמיהיב קל וחומר כמאן דחמרת ליה דמי נהחלק השני היו בהם נביאים שהיו בעלי לשון כח ומתק ספתי ועליהם נאמר הלוהקים לשונם וינחמו כאש היו חומרים לעם דברי שלום בשם יי והיו מרחים פניהם במתק דבריהם כדי ש שישמעו להם ועל זה אמרו רבותי זכרונם לברכה המתנבא מה שלח שמע והחלק הסלימי נביאי חלומם סקר שהיו חומרים כי חלומותיהם נבואה והיו ח חומרים אותה לעם בשם יי: הנני הלוהקים לשונם המחליקים לשונם וכן הטתו ברוב לקחה בחלק ספתיה תדיחמו כמו שאמר במתק ספתיה תדיחמו: הנני על נבאי מבני כפעל: ובפחזותם ובקלותם כלומר בקלות דעתם וכן חנפים דקים ופוחזים: וכי ישאלך האל יתברך שהוא חוקר לב ובוחן כליות ידע את לבכם כי כשהיו חומרים משא יי היה דעתם וכונתם ענין כבדות ומשא כמו תחת משאו לפיכך חמר לירמיהו הנביא סזיהירם שלח ישאלו דבר יי בלשון משא: חו הנביא נביאי סקר וינתן תירגם ספר וכבר פירשנו: חוכה' מכהני הלויס: את מה משא' תאמר להם את שאלתם ששואלים מה משא ומה תאמר ונטשתי אתכם זו תהיה תשובת שאלתם ותירגם ונתן חיס כדון נבואתה נארטיש יתכן: והנביא מבואר הוא: כה' חיס על רעהו כמו אל רעהו וכן ולך חלקה הרמתה על ביתו כמו אל ביתו: מה ענה יי' כמו מה דבר וכן וענית ואמרת ועין חיוב הראשון: ומשא יי' כי המשא יהיה לאיש דבריו לכל חיס מהם יהיה המשא דברו כלומר דברו לבד ואמר משא שמשמע נבואה חך בלבו הוא לשון כבדות וזהו שאמר להפכו ונתתם מהפכו חותם מנבואה לכבדות: יי' כנבואת' כיה הוא חזון כנבואות מעלה וכנבואות מטה וכידו להביא עליכם מה שדבר: חלהינו' כלומר חלהינו הוא ולא חלהיכם שאין חותם מחמינים בו נאדוכי חבי זכרונם לברכה פירש כי דברו של חרם הוא כשיחות שפתינו כמו שאמר וכל אשה את שמותם על שפתי כלומר וכדאי נקראת הנבואה משא שהיא נשאת בפי הנביא חלה שאתם הופכים דברי חלהים חיים ותחשבו משא ענין כבדות: כה' מבואר הוא: חס' מבואר הוא: לכן הנני ונטשתי אתכם כשא' מה שאמר בזה הענין בכל דבר ודבר הנני מורה על מהירות הפורענות עליהם כלומר הנני מוכן ומזומן להביא עליכם רעה' ונטשתי ונטשתי וכבר כתבנו כי בבח המקור אחרון הוא לחזק הפעולה לל כמו שאתם סוכחים דברי ואותותי פעשתי על ידי נביאי ועתה אתם מואסים כנבואתי ומבזים אותה חגי גם כן אשכח אתכם חף על פי שקניתי אתכם וכדתי ברית אתכם כי אתם בטלתם הברית תמלה: ונטשתי

הלא כל פתגמי תקיפין באשתחא אמר יי וכפטישא דמפנע ביפא בכו הא אנא שלח רוגזי על נבוי שקרא אמר יי מננבין פתגמי גבר מן חבריה: בכו הא אנא שלח רוגזי על נבוי שקרא אמר יי דמרתנבון פרעות לבהון ואמרין כן אמר: האנא שלח רוגזי על דמתנבון חלמא דשקר אמר יי ומשתען ומטען ית עמי בשקריהון ובקורותהון ואנא לא יתנבון ולא פקרתנון והנאה לא יתנבון לעפא דרין אמר יי וארי ישאלך עפא דרין או ספר או כהן למימר מה נבואתא בשמא דיי ו תימר להון דרין נבואתא וארטוש יתכון אמר יי: וספר וכהן ועפא דומר נבואתא בשמא דיי ואסער על גברא ההוא ועל ביתיה: דרין תימרין גבר לחבריה וגבר לאחיה: מה אתיב יי וכה מלל יי ונבואה בשמא דיי לא תדברין עוד ארי נבואתא תהי לגבר דמקיס פתגמי רעותיה ואתון מדפן לבטלא ית פתגמי אלהי קימא דיי צבאות אלהינא: דרין תימר לנביא מה אתיבך יי ומה מלל יי ואם נבואה בשמא דיי תימרין בכו דרין אמר יי חלה דאמרתון ית פתגמא דרין נבואה בשמא דיי ושלחית לתכון למימר לא תימרין נבואתא מקדם יי בכו האנא שלח רוגזי וארטוש יתכון פרטש וארחיק יתכון וית

הלא כה דברי כאש לא היה לטעות ולדמות חלומותם לומר שהם נבואה כי דבר נבואה כשנבא בפי הנביא נבוכרה היא בזה בן כאש בוערת כענין שנאמר ותהי בלבי כאש בוערת ואומר נד יי עלי חזקה: הלוהקים לשונם המלמדים לשונם לומר שקריהם בלשון כאש יי כנביאי האמת למען יחמינו בם: ובפחזותם לשון תמהון חיסטורלדיון בלעז: מה משא יי' לשון שחוק לבי שנבואתו להם למשא: וחמרת חליהם את מה משא ונטשתי ונו' ונטשתי ועזבתי חומרים לכם מה ה המשא חתם למשא להקבה והוא חמר שיטוש ויסלך חתכם מעל זרועותיו משמים חרן כך שמעתי: כי המשא יהיה לאיש דבריו חף על פי שחתם מהפכין את המשא לנבאי מ משא דבר יי לאיש דברו ולאיש עבתו הוא מנבלו וחתם מהפכין אותו לשון משאוי זו לא שמעתי כן והיא עיקר חבל כך שמעתי כי המשאוי יהיה מ משאוי של פורענות למי שחומרנו השואל מה משא' על משא' לשון נבואה הוא והיה הנביא השקר שואל לנביא האמת לחמר לו את דבר הקבה בלשון שבה ה הסיגנון חליו והסיגנון לא היה מפרש הדבור כל כך והיה נביא ה השקר מהפך את ה הפירו' לנד חמר והיה מדבר בדוגמת נביא האמת כדי שיחמינו בו וכן עשה חכניה בן עזר לכן הוא חומר חלתתשאלו משא יי' את לשון הסגנון חלה מה דבר ומה ענה את פ פירוש הדבר שאלו לנביא האמת לחמר להם מה הקבה חומר ולהיכן נוטין את דבריו: יהיה לאיש דבריו סיגנון סתום הקבה חומרם סתם לאיש עבתו שאינו חסוד להפכו וחתם שואלים אותו כדי להפכו והפכתם את דברי הקבה וזהו שאמר למעלה מנבאי דברי חיס מאת רעהו גם זה לשון מיוסר: כה תאמר אל הנביא' כשאתם באים לשואל דברי מאת הנביא: ונטשתי' לשון ניד הנסה ולשון נכשתה גבורתם קופץ ונטלטל ממקום למקום: דמחי

הנשיא נרבה וכי תאכלו וכי תשתו וכי תגשקו עור' וכי יתן סתנדה:

דקים ופוחזים: וכי ישאלך האל יתברך שהוא חוקר לב ובוחן כליות ידע את לבכם כי כשהיו חומרים משא יי היה דעתם וכונתם ענין כבדות ומשא כמו תחת משאו לפיכך חמר לירמיהו הנביא סזיהירם שלח ישאלו דבר יי בלשון משא: חו הנביא נביאי סקר וינתן תירגם ספר וכבר פירשנו: חוכה' מכהני הלויס: את מה משא' תאמר להם את שאלתם ששואלים מה משא ומה תאמר ונטשתי אתכם זו תהיה תשובת שאלתם ותירגם ונתן חיס כדון נבואתה נארטיש יתכן: והנביא מבואר הוא: כה' חיס על רעהו כמו אל רעהו וכן ולך חלקה הרמתה על ביתו כמו אל ביתו: מה ענה יי' כמו מה דבר וכן וענית ואמרת ועין חיוב הראשון: ומשא יי' כי המשא יהיה לאיש דבריו לכל חיס מהם יהיה המשא דברו כלומר דברו לבד ואמר משא שמשמע נבואה חך בלבו הוא לשון כבדות וזהו שאמר להפכו ונתתם מהפכו חותם מנבואה לכבדות: יי' כנבואת' כיה הוא חזון כנבואות מעלה וכנבואות מטה וכידו להביא עליכם מה שדבר: חלהינו' כלומר חלהינו הוא ולא חלהיכם שאין חותם מחמינים בו נאדוכי חבי זכרונם לברכה פירש כי דברו של חרם הוא כשיחות שפתינו כמו שאמר וכל אשה את שמותם על שפתי כלומר וכדאי נקראת הנבואה משא שהיא נשאת בפי הנביא חלה שאתם הופכים דברי חלהים חיים ותחשבו משא ענין כבדות: כה' מבואר הוא: חס' מבואר הוא: לכן הנני ונטשתי אתכם כשא' מה שאמר בזה הענין בכל דבר ודבר הנני מורה על מהירות הפורענות עליהם כלומר הנני מוכן ומזומן להביא עליכם רעה' ונטשתי ונטשתי וכבר כתבנו כי בבח המקור אחרון הוא לחזק הפעולה לל כמו שאתם סוכחים דברי ואותותי פעשתי על ידי נביאי ועתה אתם מואסים כנבואתי ומבזים אותה חגי גם כן אשכח אתכם חף על פי שקניתי אתכם וכדתי ברית אתכם כי אתם בטלתם הברית תמלה: ונטשתי

תמהון חיסטורלדיון בלעז: מה משא יי' לשון שחוק לבי שנבואתו להם למשא: וחמרת חליהם את מה משא ונטשתי ונו' ונטשתי ועזבתי חומרים לכם מה ה המשא חתם למשא להקבה והוא חמר שיטוש ויסלך חתכם מעל זרועותיו משמים חרן כך שמעתי: כי המשא יהיה לאיש דבריו חף על פי שחתם מהפכין את המשא לנבאי מ משא דבר יי לאיש דברו ולאיש עבתו הוא מנבלו וחתם מהפכין אותו לשון משאוי זו לא שמעתי כן והיא עיקר חבל כך שמעתי כי המשאוי יהיה מ משאוי של פורענות למי שחומרנו השואל מה משא' על משא' לשון נבואה הוא והיה הנביא השקר שואל לנביא האמת לחמר לו את דבר הקבה בלשון שבה ה הסיגנון חליו והסיגנון לא היה מפרש הדבור כל כך והיה נביא ה השקר מהפך את ה הפירו' לנד חמר והיה מדבר בדוגמת נביא האמת כדי שיחמינו בו וכן עשה חכניה בן עזר לכן הוא חומר חלתתשאלו משא יי' את לשון הסגנון חלה מה דבר ומה ענה את פ פירוש הדבר שאלו לנביא האמת לחמר להם מה הקבה חומר ולהיכן נוטין את דבריו: יהיה לאיש דבריו סיגנון סתום הקבה חומרם סתם לאיש עבתו שאינו חסוד להפכו וחתם שואלים אותו כדי להפכו והפכתם את דברי הקבה וזהו שאמר למעלה מנבאי דברי חיס מאת רעהו גם זה לשון מיוסר: כה תאמר אל הנביא' כשאתם באים לשואל דברי מאת הנביא: ונטשתי' לשון ניד הנסה ולשון נכשתה גבורתם קופץ ונטלטל ממקום למקום: דמחי

הנשיא נרבה וכי תאכלו וכי תשתו וכי תגשקו עור' וכי יתן סתנדה: דקים ופוחזים: וכי ישאלך האל יתברך שהוא חוקר לב ובוחן כליות ידע את לבכם כי כשהיו חומרים משא יי היה דעתם וכונתם ענין כבדות ומשא כמו תחת משאו לפיכך חמר לירמיהו הנביא סזיהירם שלח ישאלו דבר יי בלשון משא: חו הנביא נביאי סקר וינתן תירגם ספר וכבר פירשנו: חוכה' מכהני הלויס: את מה משא' תאמר להם את שאלתם ששואלים מה משא ומה תאמר ונטשתי אתכם זו תהיה תשובת שאלתם ותירגם ונתן חיס כדון נבואתה נארטיש יתכן: והנביא מבואר הוא: כה' חיס על רעהו כמו אל רעהו וכן ולך חלקה הרמתה על ביתו כמו אל ביתו: מה ענה יי' כמו מה דבר וכן וענית ואמרת ועין חיוב הראשון: ומשא יי' כי המשא יהיה לאיש דבריו לכל חיס מהם יהיה המשא דברו כלומר דברו לבד ואמר משא שמשמע נבואה חך בלבו הוא לשון כבדות וזהו שאמר להפכו ונתתם מהפכו חותם מנבואה לכבדות: יי' כנבואת' כיה הוא חזון כנבואות מעלה וכנבואות מטה וכידו להביא עליכם מה שדבר: חלהינו' כלומר חלהינו הוא ולא חלהיכם שאין חותם מחמינים בו נאדוכי חבי זכרונם לברכה פירש כי דברו של חרם הוא כשיחות שפתינו כמו שאמר וכל אשה את שמותם על שפתי כלומר וכדאי נקראת הנבואה משא שהיא נשאת בפי הנביא חלה שאתם הופכים דברי חלהים חיים ותחשבו משא ענין כבדות: כה' מבואר הוא: חס' מבואר הוא: לכן הנני ונטשתי אתכם כשא' מה שאמר בזה הענין בכל דבר ודבר הנני מורה על מהירות הפורענות עליהם כלומר הנני מוכן ומזומן להביא עליכם רעה' ונטשתי ונטשתי וכבר כתבנו כי בבח המקור אחרון הוא לחזק הפעולה לל כמו שאתם סוכחים דברי ואותותי פעשתי על ידי נביאי ועתה אתם מואסים כנבואתי ומבזים אותה חגי גם כן אשכח אתכם חף על פי שקניתי אתכם וכדתי ברית אתכם כי אתם בטלתם הברית תמלה: ונטשתי

דודאי קדמות :
 מועדים מוכנים :
 החל והמסג' תלמידי
 חכמים שגלו עם נ
 יכניה וכבר פירשתי
 בספר מלכים החדש
 והמסג' לימיטורח
 חז' ליפולטור בלעז
 לא החדש והמסג' נ
 החדש לשון חרס ו
 והמסג' לשון סוגר
 כלומר חכמים גדולים
 בתורה שנסהיה אחד
 מהם מדבר הכל ס
 שותקים מסג' שהי
 סוגרים ואין פותח
 כתלמי הבכורות
 שביטלו כל דרכי
 בתלת בכורי תלמידי
 שהם חכמות על מ
 מוציאים בראשיתם :
 כן חכיר את גלות ונב'
 הריוזה מקרה מסודם
 כן חכיר לטובה את
 גלות יהודה שהגלתי
 כבר יכניה וגלותו :
 חתום לשון עקירה :
 ולשניה שיסכנו וילכדו
 הכל בפורענותם :
 לזעזע' לרעה בכל
 מוכלו הארץ שיסמעו
 הרעה הכלה עליהם
 ויועזו : בשנה הרביעי'
 שנה שנתחם גזר ד
 דיכס סיגלו וסיסתו
 כום החי' כמו שחמו'
 בענין קח את כום ונ'
 וקודם גזר דין חמר
 לכניא להוכיחם אולו
 יסובו ולא יתחם גזר
 גינס : שלם

כר

ואת העיר ת בקריא וסימ' וילחמו בני יהודה דשפטים' והמה לקחו את אשר עשה מיכה' ונתתי את הבית
 הזה כשלה' ככה אשכיר את בני יהודה דרמיה' ונשיתי אתכם נשוא' והוספתי על ימך דמלכים' את
 אדום ואת מואב' ומכף מלך אשור אצילך דישעיה' : ואת שריו בקריא וסי' ועבר יורם צעורה' וחברו
 דרד' והנה שני דודאי תאנים : תאכלנה ד בקריא וסי' הדוד האחד תאנים טבות' התאני' טובו'
 ונטשתי אתכם ואת העיר אשר נתתי לכם ולאבתיכם מעל פני :
 ונתתי עליכם חרפת עולם וכלמות
 עולם אשר לא תשכח :
 הראני יהוה והנה שני דודאי
 תאנים מועדים לפני הנה יהוה
 אחרי הגלות נבוכדראצר מלך
 בבל את יכניה בן יהויקים מלך
 יהודה ואת שרי יהודה ואת החרש
 ואת המסג' מירושלם ויבאם בבל
 : הדוד אחד תאנים טבות מאד
 כתאני הבכורות והדוד אחד תאנים
 רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע :
 ויאמר יהוה אלי כה
 אתה ראה ירמיה ואמר תאנים
 התאנים הטבות טבות מאד
 והרעות רעות מאד אשר לא
 תאכלנה מרע :
 והי דבר יהוה אלי לאמר : כה
 אמר יהוה אלהי ישראל כתאנים
 הטבות האלה כן אכיר את גלות
 יהודה אשר שלחתי מן המקום הזה
 ארץ כשדים לטובה : ושמתי עיני
 עליהם לטובה והשבתים על הארץ
 הזאת ובניתים ולא אהרם ונטעתי
 ולא אתוש : ונתתי להם לב לדעת
 אתי כי אני יהוה והיור לי לעם ואנכי
 אהיה להם לאלהים כי ישבו אלי
 בכל לבם :
 וכתאנים הרעות אשר לא תאכלנה
 מרע כי כה אמר יהוה בן אתן את
 צדקיהו מלך יהודה ואת שריו ואת
 שארית ירושלם הנשארים בארץ
 הזאת והישבים בארץ מצרים :
 ונתתם לזועה לרעה לכל ממלכות
 הארץ לחרפה ולמשל לשנינה
 ולקללה בכל המקומות אשר אדיתם
 שם : ושלחתי כם את החרב את
 הרעב ואת הדבר עד המס מעל
 האדמה אשר נתתי להם ולאבותיהם
 : הדבר אשר היה על ירמיהו
 על כל עם יהודה בשנה הרביעית
 ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה

קרתא דיהבית לבון ולאבתיכון
 מקביל מימרי : ואתן עליבז
 הסורי עלם ותפנון אתפנעות
 עלם דלא תפסקו :
 אחזני יי והא תרין
 סלי תינין מחתין מקדם היכלא
 דיי בתר דאנלי נבוכד נצר מלכא
 דבבל ית יכניה בר יהויקים מלך
 שבטא דבית יהודה וית רברבי
 יהודה וית אומנא וית תרעיא
 מירושלם ואבילנון לבבל :
 סלא חדא תינין טבא לחדא כתינין
 כבירין וסלא חד תינין בישיין ל
 לחדא ודבישיין בישיין לחדא דלא
 מתאכלן מבישו :
 ויאמר יי לי
 מה את חזי ירמיה ואמרית תינין
 תיניא טבתא טבן לחדא ו
 ודבישיין בישיין לחדא דלא מתאכלן
 מבישו :
 והנה פתנס נבואה מקדם
 יי עמי למימר : כדנן אמר יי אלהא
 דישראל כתיניא טבתא האלן כן
 אשתמודע ית גלות יהודה דאנליתי
 מן אתרא הדיון לארע כסדאי ל
 לשבתא : ואשוי מימרי עליהון
 לטבא ואתיבנון לארעא חדא
 ואבנון ולא אפג' ואקיינון ולא
 אטלטל : ואתן להון לב
 למידע דחלמי ארי אנא יי ויהון
 קרמי לעם ואנא אהוי להון לאלה
 ארי יתובון לפולחני בכל לבהון :
 ובתיניא בישתא
 דלא מתאכלא מבישו ארי כדנן
 אמר יי כן אתן ית צדקיהו מלך
 שבטא דבית יהודה וית רברבוהי
 וית שארא דירושלם דאשתארו
 בארעא חדא ויתבין בארעא
 דמצרים : ואתנון לזיע
 ולבישא לכל ממלכות ארעא
 לחסורין ולמתל ולשועי וללוטא
 בכל אתרא דאנלנון לתמן :
 ואנרי בהון ית דקטלון כחרבא
 בכפנא ובמותא עד דיסופון מעל
 ארעא דיהבית להון ולאבתיהון :
 פתנס נבואה דהוה עם ירמיה על כל
 עמא דבית יהודה בשתא ד
 רביעית ליהויקים בר יאשיה
 מלך שבטא דבית יהודה היא

ונטשתי אתכם' חנוכ' חתכם
 ואת העיר שחסלק סכיני ממכה
 ובחמרו מעל כני טעמו למלת
 חתכם דל כי בעזי חתכם חגלו
 מעל כני כמו שחמר סלה מעל
 כני ויכחו וית וחרטי יתכון מרטס
 וחרחק יתכון וית קרתא דיהבית
 לבון ולאבתיכון מקביל מימרי
 ויש לפרס ונטשתי כמו ונטשתי
 בתיו והוה הנכון כי התיו והטיית
 ממוכא אחד הן ויכחו בענין אחד
 וכן טעה בטית ותעה בתיו ענין
 אחד הן וכן חס ינתשו מים זרים
 בתיו כמו ינטשו בטית : ונתתי
 וכלימות' טס בסורק הוה
 ודגס העלם : הראני יי בחירק
 ההל' והנה שני דודאי תאנים'
 חמר הראני במראה הנבוא' שני
 דודאי תאני' ואלף דודאי תאנים
 נוספת כאלף חמשי' לולאות וכן
 חמר הדוד אחד בלא אלף וענינו
 סליס וכת' כלי : מועדים'
 מוכי' ומזומניס לחכול והיה זה
 חמר הגלו כנכוד כזר מלך בבל
 את יכניהו : ואת החדש נחת
 המכבר' יועזיס וחכמים היו
 וית ית חומניא וית תרעיא : הדוד
 אחד' כתאני הבכורות'
 הסמיכות לעניס כחילו חמר
 כתאני עזי התאנה המבכרות'
 בכורות תחר וזכר אותם תאנים
 כי הן נחמדו בעיני מוצאיהן לפי
 שהן בכורות וכן חמר כבכורה
 בתאנה בראשיתה רחיתי את א
 חבותיכם : וכתאנים' כחילו
 חמר והנסבדים יהיו תאני' הרעו'
 ואחר כן פירס ואמר כה חמר
 יי : והישבים בחרץ מצרים'
 השארית שהיו יושבים אז בחרץ
 מצרים אותם סילכו עם יוחנן בן
 קרח : לזועה' כתיב וקרי לזועה
 והענין אחד כמו כבס וכסב :
 לחרפה' בלא ויני' לטיניא'
 בלא ויני' את הרעב' בלא ויני'
 הדברי' על ירמיהו' כמו חל'
 היא

מאר' וכתאני הרעו' אשר לא תאכלנה' ונתתי אותם כתאני' ובנית' ב' וסי' והשיבתי את שבות' והשיבתי'
 על הארץ הזאת' קדם חס : והישבים נ בקריא וסימ' וישמחו כל קהל' וכתאני' הרעות' והישבי' הראשוני'
 דדה' חזר חס' וב' סל' דתאנים חס' : אלן מתחלפן ונתתי' לחרפה ולמשל ולשנינה ולקללה' והחרמתי'
 לשמה ולשרק לתוכות עולם' והיתה ולחרב לשמה' ודרפתי לאלה ולשמה ולקללה ולחרב' ולא יוכל
 לחרבה לשמה ולקללה' כי בני נשבעתי כי לשמה לחרפה לחרב ולקללה :

כה

היא השנה הראשונה לנבוכד נצר... והנה כתב בתחלת ספר דניאל בשנת שלש למלכות יהויקים מלך יהודה...

רשי

שלש ועשרים יחשיהו מלך שלשים וחמת נח מהם שנים עשר שנה כשארזו תסע עשרה ו...

אשכים ג' מל בליש' וסימ' מן שלש עשרה שנה' ושלח אליכם את פל עבדי בתרא' מברך רעהו בקול גדול בבקר השכים: לאמר ט' רב בקריא' וסימ' לאמר שובנו נא איש מדרכו' לאמר לאסורים צאו' לאמר הן ישלח איש את אשתו' לאמר לאכי ארץ מצרים' לאמר לך אתן את ארץ כנען' וחברו דודה'

היא שנת קדמיתא לנבוכד נצר

מלכא דבבל: דאתנבו ירמיה

נביא על כל עמא דבית יהודה ועל

כל יתבי ירושלם למימר: מן

תלת עשרי שנין לאשיה בר א

אמון מלך שבטא דבית יהודה

ועד יומא הדין דגן עשרין ותלת

שנין הוה פתגם נבואה מן קדם

י עמי ומללית עמכון מקדם ו

וממלל ולא קבלתון: ושלח י

ליתכון ית כל עברוהי נבייא

מקדם ומשלח ולא קבלתון ולא

ארבתון ית אודנכון לקבלא:

למימר תובו כען נבר מאורחיה

בישתא ומבישורת עובדיכון ותיבו

על ארעא דיהב יי לכון ולאבתכון

למן עלמא ועד עלמא: ולא

תהכון ברור טעות עממית ל

למפלחיהו ולמסנר להו ולא

תרגון קדמי בעובדי דיכון ולא

אבאש לכון: ולא קבלתון

למימרי אמר יי בריל דלא לארנזא

קדמי בעובדי דיכון לאבאשא

לכון:

אמר יי צבאות חלף דלא קבלתון

ית פתגמי: הא אנא שלח ואדבר

ית כל מלכות צפונא אמר יי

ולנבוכד נצר מלכא דבבל עבדי

ואיתנון על ארעא דרא ועל יתבא

ועל כל עממית האלן סחור סחור

ואנמרנון ואשיון לצרו ולאשתממו

ולחרבת עלם:

מנהון קל ביע וקל חדוא וקל ח

חתנין וקל כלן קל סיען דמשבחין

בנהור בוצין: ותהי כל ארעא דרא

לחרבא לצרו ויפלחון עממית

האלן ית מלכא דבבל שבועין

שנין: ויהי כמשלם שבועין שנין

אסער על מלכא דבבל ועל עמא

ההוא אמר יי ית חוביהון ועל ארע

בסדאי ואשיו יתה לצרות עלם:

ואיתי על ארעא ההיא ית כל

פתגמית דגורית עליה ית כל דכתיב

בספרא הדין דאתנבו ירמיה על

כל עממית: ארי פלחו בהון אף

אנון עממין סניאין ומלכין ר

ברבין ואשלם להון באגוריהון

ובעובדי דייהון: ארי

גדולים ושלמתי להם בפעלם וכמעשה ידיהם:

היא השנה הראשנית לנבוכדראצר

מלך בבל: אשר דבר ירמיהו

הנביא על כל עם יהודה ואל כל

ישבי ירושלם לאמר: מן שלש

עשרה שנה לאשיהו בן אמון

מלך יהודה ועד היום הזה זה שלש

ועשרים שנה היה דבר יהודה אלי

ואדבר אליכם אשכים ודבר ולא

שמעתם: ושלח יהוה אליכם את

כל עבדיו הנבאים השכם ושלח

ולא שמעתם ולא הטייתם את

אזנכם לשמע: לאמר שבו נא

איש מדרכו הרעה ומרע מעלליכם

ושבו על האדמה אשר נתן יהוה

לכם ולאבתיכם למן עולם ועד

עולם: ואל תלכו אחרי אלהים

אחרים לעבדם ולהשתחוות להם

ולא תכעיסו אותי במעשה ידיכם

ולא ארע לכם: ולא שמעתם אלי

נאם יהוה למען הכעסוני במעשה

ידיכם לרע לכם:

לכן כה אמר יהוה צבאות יען אשר

לא שמעתם את דברי: הנני שלח

ולקחתי את כל משפחות צפון

נאם יהוה ואל נבוכדראצר מלך

בבל עבדי והבאתים על הארץ

הזאת ועל יתביה ועל כל הגוים

האלה סביב והחרמתים ושמתים

לשמה ולשרקה ולחרבות עולם:

והאברתי מהם קול ששון וקול

שמחה קול חרתן וקול בלה קול

רחים ואור נר: והיתה כל הארץ

הזאת לחרבה לשמה ועבדו הגוים

האלה את מלך בבל שבעים שנה:

והיה כמלאות שבעים שנה אפקד

על מלך בבל ועל הגוי ההוא נאם

יהוה את עונם ועל ארץ כשדים

ושמתתי אתו לשמכות עולם:

והבאותי על הארץ ההיא את כל

דברי אשר דברתי עליה את כל

הברוב בספר הזה אשר נבא

ירמיהו על כל הגוים: כי עבדו

בם גסי הטה גוים רבים ומלכים

גדולים ושלמתי להם בפעלם וכמעשה ידיהם:

מסורה לאמר אל הכתובים' לאם סתי עבדו החדשי' לאמר אלהי עובדו: והבאתים ד' וסימ' והביאותי ל הר קדשי' והביאותי על הארץ הזאת' והביאותם אל אדמתם' אל המקום הזה' וכן דינן כאתיהו ישע' ויחזקאל והביאותם כתיב מל דמל' ירמיה והביאתי בתיבחר ווי' עזרא והבאתים כתיב חסר יוד קדם והיו: במלאת ג' ב' חס' וא' מל וסימ' ויהי במלאת הכלים ותאמר אל בנה הגישה' שליש' באור תבעור' במלאות שבעים שנה' שנה מל: גדולים ו' מל בקריא' וסימ' גדולים חקרי לב' כי עבדוכם גם הסה' כשם הגדלים אשר בארץ דדה' כי מרפא עיני חטאים ג גדולים' וברואל בן גדולים' ויבחרו ביום ההוא:

רשי

ירמיה כה

דק

תקנא

כוס יין החימה
 כזולת הפורענות:
 והסקיף חותו הנבח
 להס שלח תשוב עוד
 בשום תשובה:
 והתגעשו ויפתעונו:
 והתהללו לטון
 הוללות ישמעו: כיום
 הזה כחצר הס
 היס לחמד המורכב
 כתב ירמיה ספרו:
 וחת כל הערב כל
 סומכותא חסר ערוב
 פרעה ומסענתו עליה
 למרה הערב נ
 גרסיה בלתי:
 וחת מלכי האי כל
 חלו סמנה עד כאן
 סכני חקן ישראל הס:
 קמני פיה המוקדים
 בקצה חותה הדומ:
 מלכי ערב ערביא:
 וחת מלכי הערב
 סומכותא של ערביא:
 ססך הוא ככל ב
 בלתי נס: וקני
 כחלם ססומה יתר
 מדחי סמיקח: המרכי
 התגר של מלחמה:
 מחל מתחיל על כוהני
 מתחנח על חורבן
 ביתו: הידל לטון
 הני סצעקן עוסי מ
 מלחכה ככדה בקול
 רס לזרו זה חת זה ל
 להתחוק ודרכי ביתו
 כנילן בה: יענה
 כל לטון ענייה צעקת
 קול רס הוא: כספט

פסרה

וי צבאות ין מזרח
 בקריא וסימ פקתי
 את אשר עשה עמלק
 אני לקטנתן מן הגוה
 דשמואל וחברו דדה
 עולל יעוללו בגנן
 התבוננו וקראו ככח
 אישבר דסיפר והיה
 כי יסאנו מהבילים
 המה אתכם הגהרעה
 יצאתי מיכה הסרשתי
 דגני אשלח בככם
 עוד יהיה בכקן לאח
 כדה אמר ין צבאות
 דגני שובר את קשרי
 עשוקים בני ישראל
 חוסות בכל הדחבה
 וסן ריש דדגני עד סוף
 תריס דכוותהון בסב
 וסימ שבתי לירושלם
 ברחמים רעה את
 צאן ההרגה: להרע
 ו זסימיהון ולא נתנו
 אלהים להרע עשרי
 או נפש כי תשבעי
 חכמים המרה להרע
 אנכי מחל להרע
 בשבע להרע ולא ימדי
 זמסתי להרע:

בני כה אמר יהוה אלהי ישראל אלי
 קח את כוס היין החמה הזאת מידי
 והשקיתה אותו את כל הגוים אשר
 אנכי שלח אותך אליהם: ושתו
 והתגעשו והתהללו מפני החרב
 אשר אנכי שלח בינתם: ואקח את
 הכוס מיד יהוה ואשקה את כל
 הגוים אשר שלחתי יהוה אלהם:
 את ירושלם ואת ערי יהודה ואת
 מלכיה את שרייה לתת אתם
 לחרבה לשמה לשרקרה ולקללה
 כיום הזה: את פרעה מלך מצרים
 ואת עבריו ואת שריו ואת כל
 עמו: ואת כל הערב ואת כל מלכי
 ארץ העוץ ואת כל מלכי ארץ
 פלשתים ואת אשקלון ואת עזה
 ואת עקרון ואת שארית אשדוד:
 את אדום ואת מואב ואת בני עמון:
 ואת כל מלכי צר ואת כל מלכי
 צידון ואת מלכי האי אשר בעבר
 הים: את דרן ואת תימא ואת כוז
 ואת כל קצוצי פאה: ואת כל מלכי
 ערב ואת כל מלכי הערב השכנים
 כה במדבר: ואת כל מלכי זמרי ואת
 כל מלכי עילם ואת כל מלכי מדי:
 ואת כל מלכי העפון הקרבים
 והרחקים איש אל אחיו ואת כל
 הממלכות הארץ אשר על פני
 הארמה ומלך ששך ושתה אחיריהם
 ואמרת אליהם כה
 אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
 שתו ושכרו וקיו ונפלו ולא תקומו
 מפני החרב אשר אנכי שלח ביניכם
 : והיה כי ימאנו לקחת הכוס מידך
 לשתות ואמרת אליהם כה אמר
 יהוה צבאות שתו ושתו: כי הנה
 בעיר אשר נקרא שמי עליה אנכי
 מחל להרע ואתם הנקה תנקו לא
 תנקו בני חרב אני קרא על כל ישבי
 הארץ נאם יהוה צבאות: ואתה
 תנבא אליהם את כל הדברים
 האלה ואמרת אליהם יהוה ממרום
 ישאג ומפעון קרשו יתן קולו שאג
 ישאג על נוהו הידר כדרכים יענה
 אל כל ישבי הארץ:

ואת עדין וסימ נמסר במלכי חלקא סימ טו:
 ואת מלכיה ואת שריה לחת אתם:
 מלך מצרים את אדום ואת מואב את דרן
 ואת תימא ואת כוז: ואתם תקמו
 מהאורג והורשת ושכרו וקיו ונפלו
 ולא תקומו קדם חס: כה אמר
 ארי כדן אמר ין אלהי ישראל לי
 קבל ית כסא דחמר לוטא דרין
 מן קדמי ותשקי יתיה ית כל עממיא
 דאנא שלח יתך עליהון: וישתון
 וישתגעשו וישתהללו מן גרם ד
 דקטלין בחרבא דאנא שלח
 ביניהון: וקבלית ית כסא מן גרם
 ין ואשקית ית כל עממיא דשלחני
 ין לותכוון: ית ירושלם וית
 קריא דבית יהודה וית מלכיה וית
 דבבבא לבתן יתהון לחרבה
 לצרו לאשתממו וללוטא כיומא
 דרין: ית פרעה מלכא מצרים
 וית עברויה וית דברבויה וית כל
 עמיה: וית כל מלכי סומכותא
 וית כל מלכי ארע עוץ וית כל מלכי
 ארע פלשתאי וית אשקלון וית
 עזה וית עקרון וית שארא ד
 דאשדוד: ית אדום וית מואב וית
 בני עמון: וית כל מלכי צור וית
 כל מלכי צידון וית כל מלכי ניסא
 די בעברא דיימא: וית דרן וית תימא
 וית כוז וית כל מקפי פתא: וית כל
 מלכי ערב וית כל מלכי ערבאי ד
 דשרן בשבונין במדברא: וית
 כל מלכי זמרי וית כל מלכי עילם
 וית כל מלכי מדי: וית כל מלכי
 צפונא דקריבין וירחיקין גבר
 לאהויה וית כל מלכות עממיא
 דעל אפי ארעא ומלכא דבבל
 ושתו בתריהון:
 ותימר להון כדן אמר
 ין צבאות אלהי ישראל שתו
 ורוו ואשתגישו ונפלו ולא ת
 תקומו מן גרם דקטלין בחרבא
 דאנא שלח ביניהון: ויהי ארי
 יסרבון לקבלא כסא מן ידך ל
 למשתי ותימר להון כדן אמר ין
 צבאות משתא תשתון: ארי הא
 בקרתא דאתקרי שמי עליה אנא
 משרי לאנאשא ואתון סרפן
 דמוכא תוכון לא תזכוון ארי ד
 דקטלין בחרבא אנא מכלי על כל
 יתבי ארעא אמר ין צבאות: ואת
 התנבי להון ית כל פתמיא האלו
 ותימר להון ין מפרומא יכלי ו
 ומסדור קוד שיה ידים מימריה
 אכלאה יכלי דיתון בזוזין על א
 ארע בית שכנתיה הא בנתתי
 מעצרא דמרימן קלהון בן יתתי
 וענה לכל יתבי ארעא: מטא

כי כה חמר קח והסקיף
 הכל במרה הנבחה: היין
 החמה חסר הנסמך ומספטו
 היין יין החמה וכמנהו העם
 המלחמה הספר המקב והדומים
 להם: ושתו והתגעשו והתהללו
 מורכב עם פעל שלח כזכר כועלו
 וענינו ענין ומגעש ומרעש הארץ:
 והתהללו עיין הוללות והוא
 התפעל מורכב עם פעל הדומה
 למורבע: וחקת וחקתה
 הכל במרה הנבחה: חת
 ירושלם היא שמתה תחלה כי
 כל חלה הגוים לקו על ידי כזכר
 כזר ושנה רחשונה סמך והוא
 הענה הרביעית ליהויקיס בח על
 ירושלם: וחת מלכיה יהויקיס
 ויהויכין ודקיהו: חת שריה
 בלח יו: לשרקה בלח יו:
 וחת כל הערב עם מקובץ
 מעמים מתערבו יחד ותי ס
 סומכותא לטון ערביא: וחס
 כל מלכי ארץ פלשתים שחר
 ארץ פלשתי לבד הערי המוכרות
 וכן כתיב בספר שמואל אחר
 שזכר הערים בענין טחורי הזהב
 חמר עוד מעיר מנכר ועל ככר
 הכריז ולא זכר הכה נת כי ל
 לישראל היתה כי דוד לקחה מיד
 פלשתים כמו שכתוב בדברי ה
 הימים ויקח חת נת וחת במתיה
 מיד פלשתים והיא מתג החמה
 הנזכרת בספר שמואל: וחת
 שארית אשדוד נראה כי
 כשכדה כזכר נצר מנחה כ
 כחרבת מקצתה עי מלך מצרים
 חו זולתו: וחת מלכי האי
 חן בו כל בספר מונה: קצו
 כחה הסוכנים בקצה העולם
 בפלתו כי הפאה הוא קן הדבר
 וית מקבי פחתה: וחת כל מלכי
 ערב הס הערביים יושבי אהלים
 כמו של לא יהלם ערבי: וחת
 כל מלכי הערב הסוכני במדב
 לפי שזכר למעלה וחת כל הערב
 פי הנה כי חלה הס חמרים שהם
 שוכנים במדבר: וחת כל מלכי
 זמרי חסר כי זמרי הוא
 זמרון מבני קטורה: הממלכות
 הארץ כל הסמיכות עם הא
 הידיעה שלח כמנהג ברוב וכן
 בלו כמהו הלשכות הקדם היתד
 הארץ והדומם להס מעטים:
 ומלך ססך מלך בכל וכן
 תרגם יונתן וססך היא בכל ב
 בחלפת ביתא דחית נס: וקני
 כן דרך הסכור להקיא חבל
 הסכור חחר סיקיח יסוב מעט ל
 לדעתו ויקוס חבל להס חמר
 ונפלו ולא תקומו: וקני סרשו
 קחה ובה הויר עמורת האלף:
 ממרום ישאג על דרך משל
 כאילו ישאג מים קולו ויבאג
 הגוים לקולו להחריב כוהו והוא
 בית המקדש: הידר כדרכים
 יענה יצק כמו הדורכים כנה
 שמרימן קיל לחוק עמם חיס
 חת חתי במלחמה ודבר הקיל
 הוא הידר ובלעז דוח'דו: כספט

רדק

נשפט ה' קמץ וסימ' בשעיה ריש סימ' נט' ובריש סיפרא סוף סימן ב' : מקצה הארץ ועד קצה הארץ נ' דסמימי וסימ' מאלהי העמים' והפיצך' בכל העמים' והיו חללי' ביום ההוא : לטבות ד' ומל בקריא וסימ' נאני כבש אלף יובל לטבות' כי מלאו ימיכם לטבות' אורידם ככרים לטבות' לטבות ישרי דרך : סנו' בקריא וסימ' עזב ככפיר סנו' כן כתיב' והיביעיל סוכו כן כתיב' וחם' כון שכו שחת מועדו כן כתיב בשין

ירמיה כו

מטא אתגושא עד סיפי ארעא ארי דינא קדם יי בעממיא מתפרע הוא לכל בשרא רשיעיא דבהון מסרגון לקטלא אמר יי : כדנן אמר יי צבאות דא בשתא נפקא מעם לעם ועממין רברבין יתון בגלי מסיפי ארעא ויהון קטיליא רמן קדם יי ביומא ההוא מסיפי ארעא ועד סיפי ארעא לא יסתפרון ולא יתפנשו ולא יתקברון לזיבל מ מברר על אפי ארעא יהון : אלילו מלביא וצוחו והפו רשיכון בקטמא תקיפי עמיא ארי שלימו וימיכון לקטלא ותתברון ותפלון דהיותון רנינן כמני חמרתא : ויבר בית ערוקי מן מלביא ושוכב מתקיפי עמא קל צוחת מלביא ויללת תקיפי עמא ארי אבו יי ית עפחון : ויצרון מדורי שלמהון מקדם ה תקוף רונא דיי : גלא מלכא מכרביה ארי הות ארעהון לצרו מן קדם חרב סנאה דהיא כחמר מרויא ומן קדם תקוף רונגיה : בריש מלכות יהויקים בריאשיה מלך שבטא דבית יהודה הורה פ פתגמא הדין מן קדם יי למימר : כדנן אמר יי קום בדרת בית מקדשא דיי ותתנבי על כל קרואי דבית יהודה דעלין למסגר בבית מקדשא דיי ית כל פתגמיא דפקדתך לאתנבאה לתון לא תמנע פתגם : מאים ישמעון וירטובון גבר מאורהיה בישא ואתיב מן בישתא דאנא חשיב למעבר להון מקדם בישות עובריהון : ותימר להון כדנן אמר יי אם לא תקבלון למימרי למקד באורתי דיהבית קדמיכון : לקבלא לפתגמי עברי נביא דאנא שלח לתבון מקדם ומשלח ולא קבלתון : ואתן ית בישתא הדין בשילו וית קרמא דרא אתן ללוטא לכל עממי ארעא ושמעו כהניא וספריא וכל עמא דירמיה מתנבי ית פתגמיא האלין בבית מקדשא דיי : והוה בר שיצי ירמיה לאתנבאה ית כל דפקיד יי למללא עם כל עמא ואחרו יתיה כהניא וספריא וכל עמא ל למימר ממת תמות :

נשפט ה' קמץ וסימ' בשעיה ריש סימ' נט' ובריש סיפרא סוף סימן ב' : מקצה הארץ ועד קצה הארץ נ' דסמימי וסימ' מאלהי העמים' והפיצך' בכל העמים' והיו חללי' ביום ההוא : לטבות ד' ומל בקריא וסימ' נאני כבש אלף יובל לטבות' כי מלאו ימיכם לטבות' אורידם ככרים לטבות' לטבות ישרי דרך : סנו' בקריא וסימ' עזב ככפיר סנו' כן כתיב' והיביעיל סוכו כן כתיב' וחם' כון שכו שחת מועדו כן כתיב בשין

רשי

נשפט ה' קמץ וסימ' בשעיה ריש סימ' נט' ובריש סיפרא סוף סימן ב' : מקצה הארץ ועד קצה הארץ נ' דסמימי וסימ' מאלהי העמים' והפיצך' בכל העמים' והיו חללי' ביום ההוא : לטבות ד' ומל בקריא וסימ' נאני כבש אלף יובל לטבות' כי מלאו ימיכם לטבות' אורידם ככרים לטבות' לטבות ישרי דרך : סנו' בקריא וסימ' עזב ככפיר סנו' כן כתיב' והיביעיל סוכו כן כתיב' וחם' כון שכו שחת מועדו כן כתיב בשין

כו

נשפט ה' קמץ וסימ' בשעיה ריש סימ' נט' ובריש סיפרא סוף סימן ב' : מקצה הארץ ועד קצה הארץ נ' דסמימי וסימ' מאלהי העמים' והפיצך' בכל העמים' והיו חללי' ביום ההוא : לטבות ד' ומל בקריא וסימ' נאני כבש אלף יובל לטבות' כי מלאו ימיכם לטבות' אורידם ככרים לטבות' לטבות ישרי דרך : סנו' בקריא וסימ' עזב ככפיר סנו' כן כתיב' והיביעיל סוכו כן כתיב' וחם' כון שכו שחת מועדו כן כתיב בשין

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

כשלה

וישמעו שרי יהודה
 שתפסו כבילי הסקר
 והכהנים את ירמיהו
 מיכה המורשתית דמן
 מריסה: עייס גליס:
 וחלי לסון תפלה:
 וחכנו עוסיס רעה
 גדולה חס כהרונ
 חוננו: וגם חיס היה
 מתכבחי מי שאמר וז
 לא חמר וז על כאן ד
 דברי דדיקיס ועמדו
 רסעי סהיו סס ואמר
 וגם חיס מתכבחי וגו'
 כסס שאוריה כהרב
 יהרב ירמיה כן מפול'
 בספרי: כרחסית

כשלו
 ב' קדש כתי
 ה' יחס וכו'
 בתי ו' יחס

הנביאים ה' מל בירמיה וסיס למן היום אשר
 ויאמרו השרים וכל' ואלה דברי הספר'
 וישלחו אליכם בתראה' הנביאים אשר היו לפני' וכל שאר
 נביאים וכתובים חס' בסא מל וסיס' וכל הנביא' מתנבאי לפניהם:
 ושמעו' בקריא' וסיס' הקבצו ושמעו בני
 יעקב ב' בפסוק' האזינו ושמעו קולי ב' בפסו': השיבו דרכיכם ומעלליכם בתרא דרמיהו' ויאמר יהושע

מחע כבית' בלא חלף כבעלי
 האח: כסלו יהיה הבית הזה'
 חרשטון כתוב בלא חה בויז
 וסניהס חסריס: כפתח סער
 יי' החדס' הוא סער המזרחית
 כמו סתי במעלכא דתרעה בית
 מקדשא דיי' מדיכחאה ופירשו
 רזל כי נקרח החדס כי סס חדסו
 סופריס את ההלכה וסבע' סמות
 נקראו לו ויתכן לפרס סחדסוהו
 חו חדסו בו סוס בנין לפיכך כ
 נקראו חדס: ויקומו חססיס
 מזקני הארץ' אלה הזקניס היו
 דדיקיס וספרו זה הענין סהיה
 בימי דדיקיהו סנתכבחי מיכה ציון
 סדה תחרס וכן כתוב בכנולת
 מיכה: הלא ירח את יי'
 כמו סכתוב בדברי הימים ויכנע
 חזקיהו בגובה לבו וגו' עמ חותס
 העס סרבו להמית את ירמיהו:
 וגם חיס היה מתכבחי
 וגו' כלומר מה עדות זו סחחס
 מעידיס כי חזקיהו לא המיתו כ
 כסהיה מתכבחי רעה הנה י
 יהויקיס מלך יהוד' כמוהו ובזאת
 הסנה הרב חזקיהו לכי סהיה מ
 מתכב' רע כמו ירמיהו וגם ירמיהו
 יהרב: וירחי' ביוד חיתן ויוד
 הסרס כעלמת מהמכתב:
 חלכתן

מדע אתנביתא בשמא דיי למימר
 כשילו יהי ביתא דדין וקרמא דרא
 תחרוב מבלי יתיב ואתכנש כל
 עמא על ירמיה בבית מקדשא דיי'
 ושמעו רברבי
 יהודה ית פתגמיה האלן וסליקו
 מבית מלכיה לבית מקדשא דיי'
 ויתיבו כמעלנא דתרע בית מקדשא
 דיי' מדינתאה ויאמרו כהניא
 וספריא לרברביא ולכל עמא
 למימר חובת דין דקטול לנברא
 דדין ארי אתנבי על קרתא דרא
 כמה דשמעתון באורניכון:
 ואמר ירמיה לכל רברביא ולכל
 עמא למימר יי' שלחני לאתנבא
 על ביתא דדין ועל קרתא דרא
 ית כל פתגמיה דשמעתון ויכעז
 אתקיני אורחתיכון ועודדיכון
 וקבלו למימרא דיי' אלהכון ויתוב
 יי' מן בישתא דמלל עליכון ויאנא
 האנא מסיר בידכון עבדו לי
 כמה דתקן וכמה דכשר בעיניכון
 ברס מידע תידעון ארי אם
 קטלין אתון יתי ארי דס וכי אתון
 יתבין עליכון ועל קרתא דרא
 ועל תכהא ארי בקשוט שלחני
 יי' עליכון לאתנבא קרמיכון ית
 כל פתגמיה האלן: ויאמרו
 רברביא וכל עמא לכהניא
 ולספריא לית לנברא דדין חוברת
 דין דקטול ארי בשמא דיי' אלהנא
 מלל עמא: וקמו נבראי מסבי
 ארעא ויאמרו לכל קתלא רעמא
 למימר: מיכה דמפרשא הוה מתנבי
 ביזמי חזקיה מלך שבטא דבית
 יהודה ואמר לכל עמא דבית יהודה
 למימר כדנן אמר יי' צבאות ציון
 חקל התרדי וירושלם ליגרין
 תהי וטור בית מקדשא דיי' לחיטת
 חורשא ו המקטל קטלוהי חזקיה
 מלך שבטא דבית יהודה וכל דבית
 יהודה הלא דחיל סן קרס יי' וצלי
 קרס יי' ותב יי' מן בישתא דמלל
 עליהון ואנתנא דרמין לאיתאה
 בישתא רבתא על נפשתינא ואת
 נברא תה מתנבי בשמא דיי' אוריה
 בר שמעיה מקרית יערים ואתנבי
 על קרתא דרא ועל ארעא דרא
 ככל פתגמי ירמיה: ושמע מלכא
 יהויקיס וכל גברוהי וכל רברביא
 ית פתגמוהי ובעא מלכא ל
 למקטליה ושמע אוריה ורחיל
 וערק ואתא למצרים ושלח

מדוע נבית בשם יהוה לאמר בשלו
 יהיה הבית הזה והעיר הזאת תחרב
 מאין ישב וקהל כל העם אל-
 ירמיהו בבית יהוה: וישמעו שרי
 יהודה את הדברים האלה ועלו
 מבית המלך בית יהוה וישבו בפתח
 שער יהוה החדש: ויאמרו הכהנים
 והנביאים אל השרים ואל כל-
 העם לאמר משפט מות לאיש הזה
 כי נבא אל העיר הזאת כאשר
 שמעתם באזניכם: ויאמר ירמיהו
 אל כל השרים ואל כל העם לאמר
 יהוה שלחני להנבא אל הבית הזה
 ואל העיר הזאת את כל הדברים
 אשר שמעתם: ועתה היטיבו
 דרכיכם ומעלליכם ושמעו בקול
 יהוה אלהיכם וינחם יהוה אל הרעה
 אשר דבר עליכם: ואני הנני בידכם
 עשורלי בטוב וכישר בעיניכם:
 אך ידע תרעו כי אם ממתים אתם
 אתי כי דם נקי אתם נתנים עליכם
 ואל העיר הזאת ואל שביתה כי
 כאמת שלחני יהוה עליכם לדבר
 באזניכם את כל הדברים האלה:
 ויאמרו השרים וכל העם אל-
 הכהנים ואל הנביאים אין לאיש
 הזה משפט מות כי בשם יהוה
 אלהינו דבר אלינו: ויקמו אנשים
 מזקני הארץ ויאמרו אל כל קהל
 העם לאמר: מיכיה המורשתית היה
 נבא בימי חזקיהו מלך יהודה
 ויאמר אל כל עם יהודה לאמר כה-
 אמר יהוה צבאות ציון שדה תחרש
 וירושלים עייס תהיה והר הבית
 לבמות יער: ההמת המתהו חזקיהו
 מלך יהודה וכל יהודה הלא ירא
 את יהוה ויחל את פני יהוה וינחם
 יהוה אל הרעה אשר דבר עליהם
 ויאנתנו עשיס רעה גדולה על-
 נפשותינו: וגם איש היה מתנבא
 בשם יהוה אוריהו בן שמעיהו
 מקרית יערים וינבא על העיר
 הזאת ועל הארץ הזאת ככל דברי
 ירמיהו: וישמע המלך יהויקיס
 וכל גבוריו וכל השרים את דבריו
 ויבקש המלך המיתו וישמע אוריהו
 ורא ויברח ויבא מצרים:

מכרה
 אל בני ישראל גשו הנרה ושמעו:
 בשם יי' אלהינו ג' דסמי בקרא'
 וסיס' אן לאיש הזה משפט מות'
 כי כל העמים ילכו איש בשם'
 אלה ברכב ואלה בסוסים ואנתנו:
 עושלם ח' מל וסיס' מיכה ח'
 המורשתית' ואלה נולדו לו'
 ושם אמנו יחעזן דרה' אחר הדי
 שלחי' אשר הגלה מירושלים:
 שמעיהו ה' וסיס' ואל שמעיהו
 הנלחמי' וגם איש היה מתנבא
 בשם יי' ויוד בית המלך על'
 ויהי דבר האלהים אל דרה'
 ועסה' הלויס שמעיהו ונתניהו'
 וכל ושמעיהו דכוו בסא ושמעיה
 חנביא בא אל רחבעם: המיתו ג'
 בקרא וסיס' ויהי נרוך בם לן
 ויפגשו' ויבקש המלך המיתו'
 יסר בנך כי יש תקוה ואל:

אלמלתן מלה אחת היא: בראשית ממלכת כנחיה זו נחמה לירמיהו בשנה ראשונה למלכות יהויקים ואמר לו האל כי כשימלוך דקיהו אחר ממלכת יהויקים ויהיכין יעשה מוסרות ומוטות וישלח למלכי הנזכרים ביד מלאכים הנבאים ירושלם אל דקיהו ויבוא חותם אל המלכים ויאמרו להם כל הדברי הנזכרים בפסוק ויאמר להם ירמיהו גם כן ואל דקיהו מלך יהודה דברתי ככל הדברים האלה כי נראה כי המלכים הנזכרים שלחו לדקיהו פסוקים עמהם וימרדו כלם במלך אבל לפיכך נזהר האל לירמיהו שיאמר למלאכים האלה אחר שיכלו דברי חזוניהו יאמר להם ואל דקיהו מלך יהודה דברתי ככל הדברי האלה וכלם תבואו כחריב בעול מלך בבל וכל חמ' כי כשהמליכו מלך בבל השליטו על המלכים האלה ומה שנאמר לו כנחיה זו בראשית ממלכת יהויקים והנבואה הינה עדין עד יא שנה כדי שידע יהויקים שעתיד למלוך כבוכד נצר שלא יבטח יהויקים במלך מזרים ש שהמליכו: מוסרות ומוטות רצועות ונידים שקוסדים בהם העול על צוהר הבהמה וית חקיקן וכירין: לאשר ישר בעיני ישר פעל עבר חכיו קמן ותצו פתח: עבדי שיעשה רצוני בניו: ונס את חית השדה כחתי לעבדו על נחית השדה השלמה לך וימ כי בזמן שהיה בין החיות היו ע עובדו אותם במאכל שהיו מביאין לו וזה דרך דרם והוא בזמן ההוא עשב היה אוכל כמו שאמ' לו ועשב כחורין לך יעמון ויש דרם שרכב ארי וקסר תנין בראשו: ואת בני בלסכר: אותו את כבוכד נצר' בא הידיעה אחר הכניו שלא כמנהג ברוב אלה ש שפעמים בא כן כמו ותראהו את הילד יביאה את תרומת יי' והדומים להם שכתבנו בספר מכלל: עד תמי חותם בידו' בא יונא חף על פי שכתבו עומד כי המקור כדמות הסס: ואל חלמתיכם פי' ואל חולמי חלמותיכם וכתי ומן חלמי חלמיכם: ואל כשביכם סס תאר למשכמים: כסף' כולם נבב: לכלתי

ושלח מלכא יהויקים גברין למצרים וית אלנתו בר עבבור וגברין עפיה למצרים: ואפיקו ית אוריה מצרים ואיתויה לות מ מלכא יהויקים וקטליה בחרבא ורמא ית נבלתיה לקברי גליא: ברם יד אחיקם בר שפן הות עם ירמיה גדיל דלא לממסר יתיה בידא דעפא למקטליה: בריש מלכות יהויקים בר יאשיהו מלך שבטא דבית יהודה הות פתנמא הדיו עם ירמיה מן קדם יי' למימר: פרנן אמר יי' לי עביר לך חקיקן תירין ותתננון על צורד: ותשלחנון לות מלכא דאדום ולות מלכא דמואב ולות מלכא דבני עמון ולות מלכא דצור ולות מלכא דצידון ביד אונגריא דאתן ל לירושלם לות צדקיה מלך שבטא דבית יהודה: ותפקיד תהוון לות רבונהון למימר פרנן אמר יי' צבאות אלהי דישראל פרנן הימרון לרבונכון: אנא במימרי עבדי ית ארעא ית אנשא וית בעירא דעל אפי ארעא בחילי רבא ו ובאררעי מרמא ויהבתה לרשע קדמי: וכען אנא יהבית ית כל מדינתא האלו ביד כבוכד נצר מלכא דבבל עבדי ואף ית חירת ברא יהבית ליה למפלחיה: ויפלחון יתיה כל עממיא וית בריה וית בר בריה עד דימטי ערן תבר ארעיה אף הוא ויפלחון ביה ע עממין סגיאין ומלכין רברבין ו ייה עם ומלכו דלא ויפלחון יתיה ית כבוכד נצר מלכא דבבל וית דלא יתן ית צוריה בניר מלכא דבבל בחרבא ובכפנא ובמותא אסער על עפא ההוא אמר יי' עד דאמסר יתהון בידיה: ואתון לא תקבלון מן נביכון דשקרא ומן קסמיכון ומן חלמי חלמכון ומן עונגכון ומן חרשיכון דאנון אמרין לכו למימר לא תפלחון ית מלכא דבבל: ארי שקרא אנון מתנבן לכו בריל לארחקא יתכון מעל ארעכון ואטלטל יתכון ותיכרון: ועפא דיעיל ית צוריה בניר מלכא דבבל ויפלחניה ואשרניה על ארעיה אמר יי' ויפלחה ויתיב בה: ועם

וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים את אלנתו בן עבבור ואנשים אתו אל מצרים: ויצאו את אוריהו מצרים וביאהו אל המלך יהויקים ויבהו בחרב וישלח את נבלתו אל קברי גליא: אך יד אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו לבלתי תת אתו ביד העם להמיתו: ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל ירמיה מאת יהוה לאמר: בה אמר יהוה אלי עשה לך מוסרות ומטות ונתתם על צוארד: ושלחתם אל מלך אדום ואל מלך מואב ואל מלך בני עמון ואל מלך צר ואל מלך צידון ביד מלאכים הנבאים ירושלם אל צדקיהו מלך יהודה: וצוית אתם אל אדניהם לאמר כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל כה תאמרו אל אדניכם: אנכי עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה אשר על פני הארץ בכחי הגדול ובזרועי הנטויה ונתתיה לאשר ישר בעיני: ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד כבוכדנצר מלך בבל עבדי וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו: ועבדו אתו כל הגוים ואת בניו ואת בני בניו עד באעת ארצו גם הוא ועבדו בו גוים רבים ומלכים גדלים: והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אתו אשר כבוכדנצר מלך בבל ואת אשר לא ייתן את צוארו בעל מלך בבל בחרב וברעב ובדבר אפקד על הגוי ההוא נאם יהוה עד תמי אתם בידו: ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם ואל חלמתיכם ואל ענניכם ואל כשפיכם אשר הם אמרים אליכם לאמר לא תעבדו את מלך בבל: כי שקר הם נבאים לכם למען הרחיק אתכם מעל אדמתכם והידחתי אתכם ואנדהם: והגוי אשר יביא את צוארו בעל מלך בבל ועבדו והנחתיו על אדמתו נאם יהוה ועבדה וישב בה:

בראשית ממלכת יהויקים שלם שנים לפני שמלך כבוכד נצר כתב עליו סימלון: מוסרות הם רצועות העול שקורין קוויכנלס: ושלחתם אל מלך אדום בימי דקיהו בשנה הרביעית למלכו ש שעשאל כבוכד נצר ש שליט על חמשה מלכי מלך אדום ומלך מואב ומלך בני עמון וגו' חלו חמס מלכים נתן כבוכד נצר תחת ידו של דקיהו חמס עשרה שנה היו על צוהרו מוסרה אחת ל ליהויקים עד השנה הרביעית לדקיהו ש ששכרס הימנו חכניה בן עזר: עבדי שיעשה רצוני לפרע מסכחי: ואת בני חויל מדודך: ואת בני בני בלסכר: עד בא עת חרצני שיבואו דרוס המדי וכורס ויהרגו את בלסכר: ואל

כו
דאל
ב פסל דמייק
דאית כהו
בא ואל נאל
ואל נאל

מסרה
על פני הארץ ה' חס' כל וסם נמסר בסדר בהעלתן את הגרות: ישר ו פתחון בקרא וסם כאש ישר בעיני היוצר לעשותו ונתתה לאשר ישר בעיני ויאסרו כל הקהל לעשות וסם בארמי פתרותא א אתיזכרת לקהלא: אנכי נתתי ו דסמיכי בקרא וסם בסד' לך לך: ואת בניו ב' וסם ושור או שדה אתו ואת בניו ואת בניו ואת בניו: צוארו בצוארו בקרא וסם וישם רבד הזהב על צוארו והיה הגוי והממלכה הגוי אשר יביא את צוארו התתן לסוס גבורה בצוארו ילין עז:

ואל צדקיהו מלך יהודה
 דברתי וגו' כל זה
 אמר ירמיה אל שלוחי
 המלכי: הנה כלי בית
 יי' שנלו עס יכניה:
 המכונות יי' כסיסיה
 כמו את הכיור ואת כנו
 : חוריי כמו שרי:
 בגלותו כמו בגלותו
 : עד יום פקדיהם
 בימי כורש כמו
 שמורש בספר עזרא
 : ויהי בשנה ההיא
 כשהגיע חותו הזמן
 שהשליט נכבד נכר
 את צדקיהו על חמשת
 מלכים שהיה ירמיה
 אומר שליחותו ומשלח
 המוסרות והמוטות אל
 המלכי ביד מלכיה:
 בראשית ממלכות צ
 צדקיהו בתחלה
 שהשליטו על חמשת
 המלכי ואי אפשר לומר
 בתחלת מלכותו שהרי
 כאמר בשנה הרביעית
 חות סנה ירד להקביל
 את פני כוכב נכר ב
 כבל ושריה שר ה
 המנוחה עמו כמה ש
 שאמר בסוף הספר
 והשליטו על המלכים:
 אמר חלי וגו' אמרו
 רבותימי הטעה את
 חכניה שמע שהיה י
 ירמיה מתנבא בסוף
 העליון הכני סוכר את
 קסת עילס ונבואה זו
 בסוף הספר ונחמרה
 בראשית ממלכת צ
 צדקיהו כמו שמורש
 שם ולפי שעילס סמוך
 לכבל עמד הוא בסוף
 התחתון ודרס ודן קל
 וחומר ומה עילס שלח
 באלו חלף לעזר את
 הכסדי כו כונה שהיה
 בסנהדרין : יצטה

ואל צדקיהו מלך יהודה דברתי
 בכל הדברים האלה לאמר הבואו
 את צואריכם בעל מלך בבל ועבדו
 אתו ועמו וחיו: למה תמותו אתה
 ועמך בחרב ברעב ובדבר באשר
 דבר יהוה אל הגוי אשר לא יעבד
 את מלך בבל: ואל תשמעו אל
 דברי הנבאים האמרים אליכם
 לאמר לא תעבדו את מלך בבל כי
 שקר הם נבאים לכם: כי לא
 שלחתים נאם יהוה והם נבאים
 בשמי לשקר למען הדחי אתכם
 ואכרתם אתם והנבאים הנבאים
 לכם: ואל הכהנים ואל כל העם
 הזה דברתי לאמר כה אמר יהוה אל
 תשמעו אל דברי נבאיכם הנבאים
 לכם לאמר הנה כלי בית יהודה
 מושבים מבבלה עתה מהרה כי
 שקר הם נבאים לכם: אל
 תשמעו אליהם עבדו את מלך בבל
 וחיו למה תהיה העיר הזאת חרבה:
 ואם נבאים הם ואם יש דבר יהוה
 אתם יפגעו נא ביהוה צבאות
 לבלתי באו הכלים הנותרים בבית
 יהוה ובית מלך יהודה ובירושלם
 בבבלה: כי כה אמר
 יהוה צבאות אל העמרים ועל הים
 ועל המכנות ועל יתר הכלים
 הנותרים בעיר הזאת: אשר לא
 לקחם נבוכדנאצר מלך בבל ב
 בגלותו את יכניהו בן יהויקים
 מלך יהודה מירושלם בבבלה ואת
 כל חרי יהודה וירושלם:
 כי כה אמר יהוה צבאות
 אלהי ישראל על הכלים הנותרים
 בית יהוה ובית מלך יהודה
 וירושלם: בבבלה יבאו ושמה יהיו
 עד יום פקדי אתם נאם יהוה
 והעליתים והשבתים אל המקום
 הזה: ויהי בשנה ההיא
 בראשית ממלכת צדקיהו מלך
 יהודה בשנת הרביעית בחדש
 החמישי אמר אלי חנניה בן עוזר
 הנביא אשר מגבעון בבית יהוה
 לעיני הכהנים וכל העם לאמר:

ועם צדקיהו מלך שבטא דבית
 יהודה מללית יר כל פתגמי
 האלון למימר אעילו ית צואריכון
 בגיר מלכא דבבל ופלאו יתיה
 ועמיה ואתקומו: למא
 תתקטלוו ארת ועמך בחרבא
 ובכפנא ובמותא כמא דמלל יי
 על עמא דלא יפלאו ית מלכא
 דבבלו: ולא תקבלו לפתגמי
 נבוי שקרא דאמרין לבון ל
 למימר לא תפלאו ית מלכא
 דבבל ארי שקרא אנון מתנבן
 לבון: ארי לא שלחתנו אמר יי
 ואנון מתנבן בשמי שקרא בריל
 דאטלטל יתכון ורמיכדון אתון
 ונבוי שקרא דמתנבן לבון:
 ולכהניא ולכל עמא דרין מללית
 למימר כדנן אמר יי לא תקבלו
 לפתגמי נבויכון דשקרא דמתנבן
 לבון למימר הא מני בית מקדשא
 דיי מתורבין כבכל כען כפריע
 ארי שקרא אנון מתנבן לבון:
 לא תקבלו מנהון פלאו ית מלכא
 דבבל ואתקומו למא תהי קרתא
 דרא חורבא: ואם מתנבן אנון
 ואם אית פתגמא דיי עמהון יבעון
 כען במימרא דיי צבאות בריל דלא
 יתובלו מניא דאשתארו בבית
 מקדשא דיי ובית מלך שבטא
 דבית יהודה ובירושלם לבבל:
 ארי כדנן אמר יי
 צבאות על עמודיא ועל ימא ועל
 בסיסיא ועל שאר מניא דאשתארו
 בקרתא דרא: דלא שבגון נבוכד
 נצר מלכא דבבל כדאנלי ית יכניה
 בר יהויקים מלך שבטא דבית
 יהודה מירושלם לבבל ויר כל
 רבבי יהודה וירושלם
 ארי כדנן אמר יי צבאות
 אלהא דישראל על מניא דאשתארו
 בית מקדשא דיי ובית מלך שבטא
 דבית יהודה ובירושלם: לבבל
 יתובלו ותמן יהון עד יומא דיעול
 הכרנהון קדמי אמר יי ואסיקונו
 ואתיבנו לאתרא דרין
 והוה בשתא ההיא בריש
 מלכות צדקיהו מלך שבטא דבית
 יהודה בשתא רביעיתא בירחא
 חמישא אמר לי חנניה בר עוזר
 נביא שקרא דמגבעון בבית מקדשא
 דיי לעיני כהניא וכל עמא למימר:

לבלתי באו הכלים / מגרת פועל
 בטקל מה טובו אהליך יעקב כי
 אורו עיני והוא / עבר במקום
 עתיד וחמר באו אל הכלים ואף
 על פי שאינם מבלתי הבאה כמו
 אמר ירד בידו שבו כליהם
 ריקם: ובית מלך יהודה
 כמו ובית ובית בבית השם
 סוכר עומדת במקום שנים:
 אל העמודים / כמו על אזן פי
 בעבור כמו ויאמר חברה אל
 שרי חסתו: בגלותו / כמו
 בגלותו וכשנפלה האל להקל
 הקריחה כשחרה תנועתה על ב
 בית השמוש: חורי יהודה
 גדולה יהודה כמו חוריה וחין
 שם מלכה יקראו וחריבה את
 החורים: עד יום פקדי עי
 כרס מלך פרס סנתס לסשכנר
 הנשיא ליהודה והוא העלם עם
 הגולה: ויהי בשנה ההיא
 השנה ששעה המוסרו והמוטות
 אשר ביה בהם ננתן אחת מהן
 על בוארו וזה היה בראשית
 ממלכת צדקיהו: בשנת הרביעי'
 כן כתוב וקרי בשנה והענין אחד
 חלף שהכתוב נסמך אל המספר
 כמו בשנת ג' למלכוהקרי מוכר'
 כמשפטו / ומה שאמר בראשית
 ממלכת צדקיהו ואחר כן אמר
 בשנה הרביעית כירש בעל סדר
 עולם כי היא שנה רביעי' למלכות
 צדקיהו שהלך להקביל כני מלך
 בבל ושריה שר המנוחה עמו כמו
 שכתוב בסוף זה הספר וסב ל
 לירושלם למלכותו לפיכך חשב
 אותה שנה ראשונה ראשית מ
 מלכותו לפיכך אמר בראשית
 ממלכת צדקיהו ויתכן לפרש
 בראשי ממלכת צדקיהו כמשמעו
 שנה ראשונה שנתו כמו שפירשנו
 ויהי פירוש בשנת הרביעית
 רביעית לסני השבוע והוא מלך
 ז' שנה הנה כשסלמו למלכות
 צדקיהו חרבע שני' נשלם השבוע
 וכאשר ממלכותו ז' שנים והנה
 שבוע אחד וחרב הבית בסוף ה
 השבוע כמו שקבלו רזל כי
 כשחרב הבית מוצאי שביעית
 היתה וככתב זה הספור הנה
 להודיע תחילת מלכות צדקיהו
 שבימינו היה החרבן בסוף השבוע
 שישמטו ישראל מנחלקם לפי
 שלא עשו בה שמיטה לפיכך
 כתב גם כן בחדש החמשי לרמוז
 כי בחדש החמשי יהיה החרבן
 וכל הספור הזה היה לכורך כמו
 שפירשנו: חכניה בן עמר הנבי'
 נביא שקר היה: הנחם

מסדה
 וביהושע סימן כב: יהודה
 ובירושלם ג' דסמי בקריא וסימ
 וגם את האבות ואת דיאשיה
 דמלכים / ואם נבאים הם ואם
 חזורים ישבו בה דעורא: כה
 אמר ז' בטע' בסי' וסימ' נמסר
 בסימ' ז': בראשית ה' ג' מנחך
 דף וסימ' בראשית ברא אלהים
 אל ירמיהו הנביא / בראשי ממלכת
 לעיני חננאל דודי ולעיני כל היהודים:
 AA I H E

נח

רדק

הבאים בכלה' שהיו באים :
אמן כן יעשה יי' פטונו מבוחר
ויש דרש חמר לו ירמיהו חס יהיה
במו שחתה חומר חכי רוצה בזה
כי חכי נשכר וחתה נכסד חכי
נשכר שחכי כהן וחוכל מקדשי
שמים חס ישאר הבית בבנינו
וחתה תהיה נכסד שחת נבעוני
כמו שחומר נבעון וחתה חוטב
לי עזים ושחב לי מים ודרך
פטונו ישראל היה ומנבעון היה
כי לא ישכבה נבעונים מעת ש
שנפלה נחלת בנימן : אך שמע
בא' הענין הזה שחמר לו כי
בהבטחת הטובה יבחן הנביא כי
חס יבטוח טובה ולא תבא בידוע
שהוא כביא סקר כי כל דבר טוב
שיבטיח האל חפילו על תנאי הוא
בא חבל בחמת תסוד ממנו ה
הטובה יהיה חס יחטא כמו
שחמר ורנע חדבר על גוי ועל
מומלך לכנות ולכטוע ועשה הרע
בעיני נחמתו על הטובה חמנס
על כל כניס תחול הטובה ותבא
חבל חס יתבא לרעה ולא תבא
כלל לא יודע בזה שהו' כביא סקר
שהקב"ה ארך חפיו ורב חסד
ונחס על הרעה כשעשו תשובה
כמו שעשה בחנני' כינוה :
חת המוטה מעל צוחר ירמיהו
הנביא וישכרהו' טעם
וישכרהו על העול שהוא כתק
המוטה מעל צוחר ירמיהו ושכר
העול שהיה נקטר במוטה :
ועשת תחתיהן מוטות ברזל'
חמר החל לירמיהו חמר לחנניה
מוטות עץ שברת וחתה תעשה
תחתיהן מוטות ברזל כשתחמר
לזוה הדבר מוטות עץ שברת ו
ותחמר לו עוד כי כה חמר יי' אהי
ישראל ונו' אל הפס כבחות אלהי
ישראל כנגד מה שחמר הוא בזה
הלשון הוא חמר לו כה חמר יי'
כבחות אלהי ישראל שברתי חת
עול מלך בבל ומה שחל מוטות
עץ וחנכו פירשנו מוטות רצועת'
כן הוא כי המוטות רצועות חו
בידים סקוסרי' בהם העול והעול
מעץ לפיכך סמך המוט' אל עץ
וכן מוטות ברזל חן חן שהמוט'
יהיו מברזל אל העול יהי' מברזל
והמוטות רצועות חו בידי' ט
סקוסרי' חותו בהם : מעל

ירמיה נח

יקסג וסי' אך יקס יי' את דברו' אמן כן יעשה יי' יקס סערה' הנביאים ח מל בספר וסי' נמסר בסי' כו :
למלחמה בר' וסי' אמ לשלום יצאו תפשו' ועל ממלכות גדלות : הנביא ב' ר' וסי' הנביא אשר אתו
חלום' אשר יבא לשלום : וישברהו ב' וסי' ותנהו יי' לאריה' וקח חנניה הנביא את המוטה : הלוך
ו' מל בספר וסי' וקנית לך אזור פשתים' הלוך ואמרת אל חנניה ונו' מטות עץ שברת' הלוך להרעו
כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
לאמר שברתי את על כלך בבל :
בעוד שנתים ימים אני משיב א
אל המקום הזה את כל כלי בית
יהוה אשר לקח נבוכדנאצר מלך
בבל מן המקום הזה ויבאם בבל :
ואת יכניה בן יהויקים מלך יהודה
ואת כל גלות יהודה הבאים בבלה
אני משיב אל המקום הזה נאם
יהוה כי אישבר את על מלך בבל :
ויאמר ירמיה הנביא אל חנניה
הנביא לעיני הכהנים ולעיני כל
העם העמדים בבית יהוה : ויאמר
ירמיה הנביא אמן כן יעשה יהוה
יקס יהוה את דברך אשר נבאת
להשיב כלי בית יהוה וכל הגולה
מבבל אל המקום הזה : אך שמע
נא הדבר הזה אשר אנכי דבר
באזניה ובאזני כל העם : הנביאים
אשר היו לפני ולפני מן העולם
וינבאו אל ארצות רבות ועל
ממלכות גדלות למלחמה ולרעה
ולדבר : הנביא אשר יבא לשלום
בבא דבר הנביא יודע הנביא אשר
שלחו יהוה באמת : ויקח חנניה
הנביא את המוטה מעל צוחר ירמיה
הנביא וישברהו : ויאמר חנניה
לעיני כל העם לאמר כה אמר יהוה
ככה אשר את על נכדנאצר
מלך בבל בעוד שנתים ימים מעל
צוחר כל הגוים ולך ירמיה הנביא
לדרכו : והי דבר
יהוה אל ירמיהו אחרי שבור חנניה
הנביא את המוטה מעל צוחר ירמיה
הנביא לאמר : הלוך ואמרת אל
חנניה לאמר כה אמר יהוה מוטת
עץ שברת ועשית תחתיהן מטות
ברזל : כי כה אמר יהוה צבאות
אלהי ישראל על ברזל נתתי על
צוחר כל הגוים האלה לעבד אתי
נכדנאצר מלך בבל ועבדו וגם
את חית השדה נתתי לו : ויאמר
ירמיה הנביא אל חנניה הנביא שמע
נא חנניה לא שלחך יהוה ואהר
הבטחת את העם הזה על שקר :

רשי

יעשה' פחלח בלעז :
יקס' לטין חבלה
סלס' סטין חלו על
והביאו לבית הכלל
לאסלרן הרב המחב'
: חמן כן יעשה ונו'
בעלי חנדה חומרי' כך
חמ' לו הלוחי ויתקיימו
דברך חכי מסתכר ו
וחתה נכסד חכי כהן
וחוכל קדשי שמים חס
יעמוד הבית בבנינו
וחתה נבעוני כדכתיב
חס מנבעון ותהיה לי
עבד חוטב עזי' ושחב
מים ומורה דק סלא
פירש נקיס ליה טעם
רבותינו שלמדו מכלן
כל המחניף לרשע סוף
ה כוכל ביד בנו חו ביד
בן בנו סכן ירמיה בן
שלמיה בן חנני' תפסו
לכסוף והביאו לבית
הכלל : אך שמע
כא ונו' עד הנביא אשר
יבא לשלום' חמ' חכי
מתבא פורענו חס לא
יבא חכי סקרן ט
שהקב"ה נחס על ה
הרע חבל הנביא אשר
יבא לשלום ונו' בבא
דבר הנביא יודע ונו'
חבל חס לא יבא דברו
סקרן הוא שחמר לא
חיס חל ויכזב ונו' כך
דש רבי תתומח :
חת חית השדה כתתי
לו' סרכ על חרי
יקסר תנן ברחשו :
הסנה

ישראל' הלוך אל בית הרכבים' לעבד מלך הכושי' הלוך ובכו : נכד נאצר' חס' ו' וסי' וחילוף שאר
נביא יי' נמסר בספרה רבא בעוד נכ :

השנה חתה מת
 וכסכה הכלה תקבר
 בשנה היתה בחדש
 השביעי והלח חץ חול
 שביעי מן השנה חלה
 מת ערב ראש השנה
 וכוה בנת סיקברוהו
 לאחר ראש השנה ולא
 קול ויעלימוהו מיתתו
 חותו היום כדי לעשות
 כבנות ירמיה סקר
 והגבירה חס המלך
 יסיונו לשון הסתה
 כמו הנחש השיחני
 נקראת חותי והלכת
 צדמכי והרי זה מקרא
 קצר חל

נט

ואלה דברי בוסים ואלה דברי הספר אשר שלח ירמיה ואלה דברי הספר ותרין על יתר וסי' כוננו חזק על יתר ומשלם על יתר: כה אמר ו' בטע' בסי' וסיכנהן נמסר בסי' סימ': כבלה לט' וסי' נמסר רבמא בערך כב: שלום י' חטפן בקריאה וסי' לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן ב' בפסוק י' וען וספאת פרעה לאמר בלעדי וכל בניך למודי ו' ובכל לכן כרה אמר יהוה הנני משלחך כ' כטע' ז' מעל פני האדמה השנה אתה מת כי כרה דברת אל יהוה: וימת חנניה הנביא בשנה ההיא בחדש השביעי ואלה דברי הספר אשר שלח ירמיה הנביא מירושלם אל יתר זקני הגולה ואל הכהנים ואל הנביאים ואל כל העם אשר הגלה נבוכדנאצר מירושלם כבלה: אחרי צאת יכניה המלך והנבירה והסריסים שרי יהודה וירושלם והחרש והמסגר מירושלם: ביד אל עשה בן שפן וגמריה בן חלקיה אשר שלח צדקיה מלך יהודה אל נבוכדנאצר מלך בבל כבלה לאמר כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לכל הגולה אשר הגליתני מירושלם כבלה: בנו בתים ושבו ונטעו ננות ואכלו את פרין: קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים ותלדנה בנים ובנות ורבו שם ואל תמעטו: ודרשו את שלום העיר אשר הגליתני אתכם שמה והתפללו בעדה אל יהוה כי בשלומה יהיה לכם שלום: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל אל ישיבו לכם נביאיכם אשר בקרבכם וקסמיכם ואל תשמעו אל חלמתיכם אשר אתם מחלמים: כי בשקר הם נבאים לכם בשמי לא שלחתיים נאם יהוה: כי כה אמר יהוה כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה: כי אנכי ידעתי את המחשבת אשר אנכי חשב עליכם נאם יהוה מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה: וקראתם אתי והלכתם והתפללתם אלי ושמעתי אליכם: ובקשתם אתי ומצאתם כי תדרשני בכל לבבכם: ונמצאתי לכם נאם יהוה ושבת את שביתכם וקבצתי אתכם מגל הגוים ומכל המקומות אשר הדחת אתכם שם נאם יהוה זה שבת אתכם אל המקום אשר הגלית אתכם משם:

בבן כרנן אמר יי הא אנא מנליך מעל אפי ארעא בשתא הדא את מאת ולשתא אחרנתא את מתקבר ארי סטיא מללתא קדם יי ומית חנניה נביא שקרא בשתא ההיא ואתקבר בירחא שביעארה ואלין פתגמי ספרא דשלח ירמיה נביא מירושלם לות שאר סבי גלותא ולות פתגמי ולות ספריא ולות כל עמא דאנלי נבוכד נצר מירושלם לבבל: בתר דגלא יכניה מלכא ומלכתא ורברביא רבבי יהודה וירושלם ואומניא ותרעא מירושלם: ביד אל עשה בר שפן וגמריה בר חלקיה דשלח צדקיה מלך שבטא דבית יהודה לות נבוכד נצר מלכא דבבל לבבל למימר: כרנן אמר יי צבאות אלהי ישראל לכל גל ותא דאנליתני מירושלם לבבל: בנו בתין ותיבו וצבו בנין ואכולו ית אביהן: סבו נשין ואולידו בנין ובגו וסבו לבניכון נשין וית בגרתיכון הבו לנבריא וילדו בנין ובגו וסגו תמן ולא תוערו ונתבעו ית שלם קרתא דאנליתני יתכון לתמן וצלו עליה קדם יי ארי בשלמה יהי לבון שלם: ארי כרנן אמר יי צבאות אלהי ישראל לא ישעון לבון נביאיכון דשקרא רביניכון וקסמיכון ולא תקבלון מן חלמי חלמיכון דאתון מהלמין: ארי בשקרא אנון מתנגו לבון בשמי לא ש שלחתינון אמר יי ארי כרנן אמר יי ארי לפום משלם לבבל שבעין שנין יעול דכרנכון קדמי ואקים ע עליכון ית פתגמי תקנא לאתבא יתכון לאתרא דרין: ארי קדמי גלן ית מחשבתא די אנא מחשב עליכון אמר יי מחשבת שלמה ולא לבישתא למתן לבון סוף ו וסבור: ותצלון קדמי ואקבל צלותכון ותבעון מן קדמי ו תתבעון דחלמי ותשכחו ארי תבעון מן קדמי בכל לבכון: ואשתאל לבון במימרי אמר יי ואתיב ית גלותכון ואכנוש יתכון מכל ע עממיא ומכל אתריא דאנליתני יתכון לתמן אמר יי ואתיב יתכון לאתרא דאנליתני יתכון מתמן: ארי

מעל פני האדמה לל סיקבר בתוכה והנה הוא משלח מעל פניה: בשנה היתה בחדש השביעי פירשו רזל ואמרנו בחדש השביעי שנה אחרת היתה ואת אחרת כן חלה מלמד סמת בערב ראש השנה וכוה חת בני וכוה בנתו סיויחוהו חל רה כדי לעשות כבנות ירמיהו סקר וכן כתי' ומית חנניה נביא סקר בשתא ההיא ואתקבר בירחא שביעארה ומה שתרגם גם כן השנה חתה מת בשתא הדא חת מית ולשתא אחרניתא חת מתקבר פירו' הוא שפירס כי כן כוננת ירמיהו לא שאמר לוכן בפירוש שחס כן לא היתה כבנותו מוכחשת כזה ולפי הפסט חץ כרין לכל זה כי הוא לא חילו השנה הזאת חתה מת חלה השנה ולל תוך סנה לכבואה זו וכן חתו רזל לענין כדרים המודר הזאה מחברו לשכ מונה יב חדש מיום ליום והס חמר לשנה זו חפילו לא עמד חלה ככט בחלול כיון שהגיע אחד בתשרי עלתה לו סנה: והגבירה י' היא חס המלך: והסריסים כתרנונו רבדיו: חלעשה מלה חתה: כי בשלמה יהיה לכם שלום כל זמן שתמשך הגלות כי במרחק בבל היה להם יותר שלום שיבאו מהגלות: מחלמים משכחו מחלמים כי הוא מבנין הפעל וכן הס מעזרים חתם כמו מעזרי ופי אשר חתם מחלמים סחתם גורמים שהיו הם חלמים סחס לא הייתה חתם שומעים חל חלומותיהם לא היו חלמים חס כן חתם מחלמים חותם לפיכך חמר חלומותיכם כי שלכם הם החלומות שהם חלמים: כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה חפקד אתכם ושבועים שנה למלכות בבל כתבנו למעלה חסבונם חפקוד שהעיר את רוח כרס מלך כרס כמו שכתוב והפקידה היתה לשבעים שנה למלכו בבל חבל בנין הבית לא היה חלה עד מלאת לחרבות ירושלם ע שנה שהוא בגלות כדקיהו: חמדית ותקוה חמדית טובה כמו סחתם מקוים: והלכתם כי בדרכי: כי

כי אמרתם הקים לנו יהודה נבאים
 כבלה: כי כה אמר
 יהוה אל המלך היושב אל כסא
 דוד ואל כל העם היושב בעיר
 הזאת אחיכם אשר לא יצאו אתכם
 בגולה: כה אמר יהוה צבאות הנני
 משלח בם את החרב את הרעב
 ואת הדבר ונתתי אותם כתאנים
 השערים אשר לא תאכלנה מרע:
 ורדפתי אחריהם בחרב ברעב
 ובדבר ונתתים לזועה לכל ממלכות
 הארץ לאלה ולשמה ולשרקה
 ולחרפה בכל הגוים אשר הדחתים
 שם: תחת אשר לא שמעו אל
 דברי נאם יהוה אשר שלחתי
 אליהם את עבדי הנביאים השכם
 ושלח ולא שמעתם נאם יהוה:
 ואתם שמעו דבר יהוה כל הגולה
 אשר שלחתי מירושלם כבלה:
 כה אמר יהוה צבאות
 אלהי ישראל אל אחאב בן קוליה
 ואל צדקיהו בן מעשיה הנבאים
 לכם בשמי שקר הנני נתן אתם ביד
 נבוכדנצר מלך בבל והיכם
 לעיניהם: ולקח מהם קללה לכל
 גלות יהודה אשר בבבל לאמר
 ישמך יהוה בצדקיהו וכאחב אשר
 קלם מלך בבל באש: יען אשר
 עשו נבלה בישראל וינאפו את
 נשי רעיהם וידברו דבר בשמי שקר
 אשר לא צויתים ואנכי הוידע ועד
 נאם יהוה:
 ואל שמעיהו הנחלמי תאמר לאמר
 כה אמר יהוה צבאות אלהי כה
 ישראל לאמר יען אשר אתה שלחת
 בשמכה ספרים אל כל העם אשר
 בירושלם ואל צפניה בן מעשיה
 הכהן ואל כל הכהנים לאמר:
 יהוה נתנך כהן תחת יהוידע הכהן
 להיות פקדים בית יהוה לכל איש
 משגע ומתנבא ונתתה אתו אל
 המהפכת ואל הציניק: ועתה למה
 לא גערת בירמיהו הענתרתי
 המתנבא לכם: כי על כן שלח
 אלינו בבל לאמר ארכה היא בנו
 בתים וישבו ונטעו גנות ואכלו את
 פריהן: ויקרא צפניה הכהן את הספר הזה באזני ירמיהו הנביא:

ארי אמרתם אקים לנו יי מלפין
 בבבל: ארי כדן
 אמר יי על מלכא דתיב על כורסי
 דוד ועל כל עמא דתיב בארעא
 חדא אחיבון דלא נפקו עמבון
 בגלותא: כדן אמר יי צבאות
 האנא מגרי כהן ית דקטלון ב
 בחרבא ובפנא ומותא ואתן יתהון
 כתיננא בישתא דלא מתאכלן
 מבישו: וארדוף בתריהון בחרבא
 בכפנא ובמותא ואתננון ליע
 לכל מלכות ארעא למומי ולצרו
 ולא שתממו ולחסודין בכל
 עממיא דאנליתנון לתמן:
 חלף דלא קבילו לפתמי אמר יי
 השלחית ליהוה ית עבדי
 נבייא מקדם ומשלח ולא ק
 קבלתון אמר יי: ואתון קבילו
 פתנמא דיי כל גלותא דאנלית
 מירושלם לבבל:
 כדן אמר יי צבאות אלהא
 דישראל על אחאב בר קוליה ועל
 צדקיה בר מעשיה דאתנבאו
 לבון בשמי שקרא האנא מסר
 יתהון ביד נבוכד רצר מלכא דבבל
 וקטלנון לעיניבון: ויתנבב
 מנהון לנא לכל גלות יהודה די
 בבבל למימר ישונך יי בצדקיה
 וכאחב דקלנון מלכא דבבל
 בנורא: חלף דעברו קלנא
 בישראל ונאו ית נשי חבריהון
 ומלילו פתנמא בשמי שקרא דלא
 פקדתנון וקדמי גלי ומימרי סהיד
 אמר יי: ולשמעיה
 דמן חלם תימר למימר: כדן
 אמר יי צבאות אלהא דישראל
 למימר חלף דשלחת בשמך אנן
 לות כל עמא די בירושלם ולות
 צפניה בר מעשיה כהנא ולות כל
 כהנא למימר: יי פניך כהן
 חלף יהוידע כהנא למהוי ממנא
 סנן כהנא בבית מקדשא דיי לכל
 גבר דמשלתי ומשפט ותתן יתיה
 לכיפתא ולנו צנוקא: וכען למר
 לא נפת בירמיה דמן ענתות
 דמתנבי לבון: ארי על כן שלח
 לותנא לבבל למימר ארכה היא
 בנו בתין ותיבו וצונו ננין ואכולו
 ית אפהון: וקרא צפניה
 כהנא ית אנרתא דדא קדם
 ירמיה נביא: והוה

ארי אמרתם אקים לנו יהודה נבאים
 כבלה: כי כה אמר
 יהוה אל המלך היושב אל כסא
 דוד ואל כל העם היושב בעיר
 הזאת אחיכם אשר לא יצאו אתכם
 בגולה: כה אמר יהוה צבאות הנני
 משלח בם את החרב את הרעב
 ואת הדבר ונתתי אותם כתאנים
 השערים אשר לא תאכלנה מרע:
 ורדפתי אחריהם בחרב ברעב
 ובדבר ונתתים לזועה לכל ממלכות
 הארץ לאלה ולשמה ולשרקה
 ולחרפה בכל הגוים אשר הדחתים
 שם: תחת אשר לא שמעו אל
 דברי נאם יהוה אשר שלחתי
 אליהם את עבדי הנביאים השכם
 ושלח ולא שמעתם נאם יהוה:
 ואתם שמעו דבר יהוה כל הגולה
 אשר שלחתי מירושלם כבלה:
 כה אמר יהוה צבאות
 אלהי ישראל אל אחאב בן קוליה
 ואל צדקיהו בן מעשיה הנבאים
 לכם בשמי שקר הנני נתן אתם ביד
 נבוכדנצר מלך בבל והיכם
 לעיניהם: ולקח מהם קללה לכל
 גלות יהודה אשר בבבל לאמר
 ישמך יהוה בצדקיהו וכאחב אשר
 קלם מלך בבל באש: יען אשר
 עשו נבלה בישראל וינאפו את
 נשי רעיהם וידברו דבר בשמי שקר
 אשר לא צויתים ואנכי הוידע ועד
 נאם יהוה:
 ואל שמעיהו הנחלמי תאמר לאמר
 כה אמר יהוה צבאות אלהי כה
 ישראל לאמר יען אשר אתה שלחת
 בשמכה ספרים אל כל העם אשר
 בירושלם ואל צפניה בן מעשיה
 הכהן ואל כל הכהנים לאמר:
 יהוה נתנך כהן תחת יהוידע הכהן
 להיות פקדים בית יהוה לכל איש
 משגע ומתנבא ונתתה אתו אל
 המהפכת ואל הציניק: ועתה למה
 לא גערת בירמיהו הענתרתי
 המתנבא לכם: כי על כן שלח
 אלינו בבל לאמר ארכה היא בנו
 בתים וישבו ונטעו גנות ואכלו את
 פריהן: ויקרא צפניה הכהן את הספר הזה באזני ירמיהו הנביא:

אל המלך, צדקיהו
 חסר לה נלה: כתחני
 השוערים: לסון
 שערוריה: ולחרפה
 שחרפנו אות דסטלוניר
 כלעז כן כל חרפה
 שבמקרא: חסר קלם
 לסון קלוי בחס:
 וינאפו את כסי רעיה
 כמו סמפור בסנהדרי
 כה חסר הקבא שכבו
 עם חברי: ועד
 לסן עדות: פקידים
 ממונים: הנחלמי
 שם מקום: נתן כהן
 חל צפניה כתב כן:
 מהפכת: כיפה:
 ציניק: סן ציניק
 בלתי: כי על כן שלח
 כי ישלך לגעור בו על
 חסר שלח אלינו בבל
 לאמר ארכה היא ב
 גלותכם שם: על כן
 כמו על חסר: כי

מסרה
 טעות, חזרו דוד, יעשה
 המצה בבבל, ולקח מהם קללה
 לכל גלות יהודה, ופקדתו על
 כל בבבל, וסבלי בית יי
 וכען על מלכא שב בארץ
 בארץ דרוש מלכא: פקדים ד
 ב מל ובי חס יור קדמא וסימ
 יעש פרעה ופקד יי נתן כהן
 תחת יהוידע, פקדים מיר
 כניחו, ופקד המלך פקדים,
 בכתראי מל דמל: ארכה ג'
 דנשי חס וסי ותיה המלחמה
 ארכה בן בית שאול, לאמר
 ארכה היא, ארכה מארץ מדה:

הדבר אשר היה אל ירמיהו מבואר: כה אמר יי' את כל הדברים אשר דברתי אליך, פירוש אשר חזי מדבר עתה כי על אלה הדברים אמר כמו שאמר ואלה הדברים אשר דבר יי' וגו' ואמר שיכתבם בספר כי הם דברים פעלתין לכה בחזרת הימים ואמרם לו סמוך לפעולות שאמר למעלה לפי שזאת הפרסה להיות נחמה לישראל שהיו בחזרת הדור כי כמו שיראו שמתקיים המורעות בקרבן ידעו שמתקיים הנחמה הגדולה בחזרת הימים: אל ספר, כמו בספר וכן ואל הארון מתן את העז' כמו ובארוך: כי הנה ימים באים, לעתיד לימות המשיח כמו שאמר וכתבתי את שבת עמי ישראל ויהודה ומגלות כבללח סבו אלה יהודה ובנימין סגלו סס: ואלה הדברים,

רשי

כי הנה ימי באים ולא תחמר למה אכתבנו כי יחבדו כולם ואח קור' בנחמך זוכרו עוד כי הנה ימים באים וגו': קול חרדה שמענו יס פותרין על שמועת בכל שהיו חרדיש מ מומה חותם סגלו סס ומדרש חזקה על מלחמת גוג ומגוג: וחמה אל תירח, מכל הדעות אשר תראה באה על ככל אשר את' בתוכה: חס יולד זכר, חס דרך לזכרים ללדת שיחזונו חבלי כולדה: חלצתי כמו מתניו: ושחקן, כמו ושקט: היום הנהו יום הדין' בלשחזר ומפלת בכל עול יום מפלת גוג: חסבר עלו, יסיר עולה האומות מעל ישראל: ויסרתך למספט, בדין חסוך: ונקה לא חסך, לסון טיחאט הסמל: חסוך

ו פסו על אל על וסי' וישכב שמשון עד חצי הלילה, ותסודר על הילד, ועברו גוים רבים על העיר, שלח על כל בני הגולה, על כן לבי למואב, לשלל שלל ולבונו, ותן שרי מלחכו דוה: בטוב ט דגשי בקריא וסי' נמסר בישעיה סי' ז: אל ספר ג' וסי' כתב לך את כל הדברים, וכתב ירמיהו את' ויקרא בו לפני הרחוב:

ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר:

שלח על כל הגולה לאמר כה אמר יהוה אל שמעיה הנחלמי יען אשר נבא לכם שמעיה ואני לא שלחתי ויבטח אתכם על שקר: לכן כה אמר יהוה הנני פקד על שמעיה הנחלמי ועל זרעו לא יהיה לו אישי ישב בתוך העם הזה ולא יראה בטוב אשר אני עשה לעמי נאם יהוה בייסרה דבר על יהוה:

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל לאמר כתב לך את כל הדברים אשר דברתי אליה אל ספר: כי הנה ימים באים נאם יהוה ושבת את שבות עמי ישראל ויהודה אמר יהוה והשבתים אל הארץ אשר נתתי לאבתם וירשוה: ואלה הדברים אשר דבר יהוה אל ישראל ואל יהודה: כי כה אמר יהוה קול חרדה שמענו פחד ואין שלום: שאלו נאורא ואם ילד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיוולדה ונהפכו כל פנים לירקון: הוי בני גדול היום הוא מאין כמרו ועת צרה היא ליעקב וכמנה ישע:

והיה ביום ההוא נאם יהוה צבאות אשבר עלו מעל צוארך ומוסרתך אנתק ולא יעברו עוד זרים: ועברו את יהוה אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם:

ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה ואל תחת ואל תחזת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחורד: כי אתה אני נאם יהוה להושיעך כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הפצותיך שם אד אתך לא אעשה כלה ויסרתך למשפט ונקה לא אנקד:

והנה פתגם נבואה מן קדם יי' עם ירמיהו למימר: שלח לוח כל בני גלותא למימר פרנן אמר יי' על שמעיה דמן חלם חלף דאתנבי לכוו שמעיה ואנא לא שלחתיה וארחץ יתכוו על שקרא: בכוו כרנן אמר יי' הנה אנא מסער על שמעיה דמן חלם ועל בנוהי לא יהי ליה גבר יתיב בנו עמא דדין ולא יחוי בטובא דאנא עביד לעמי אמר יי' ארי סטוא מלל קדם יי' ופתגם נבואה דהוה עם ירמיהו מן קדם יי' למימר:

כרנן אמר יי' אלהי ישראל למימר כתב לך את כל פתגמי דמללית עקד על ספרא: ארי הנה יומיא אתן אמר יי' ואתיב ית גלות עמי ישראל ויהודה אמר יי' ואתבנון לארעא דיהבית לאבתהון ויחסנונה: ואלן פתגמי דמלל יי' על ישראל ויהודה: ארי כרנן אמר יי' קל זועא שמענא דחלא ולית שלום: שאילו כען וחזו אם ילד דבר פרוו חזירתי כל גבר יהוה סחרתן על חרציה כילדתא ומשתניו כל אפיא למתו ברקנא: וי ארי רב יומא ההוא לית דבותיה ועדן עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק:

ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

עקא הוא ליעקב ומנה יתפרק: ויהי בעדנא ההוא אמר יי' צבאות ארבר ניר עממיא מצואריכון וחנקיכון אפסק ולא ישתעברו בישראל עוד עממיא: ויפלחו קדם יי' אלההון וישתמעו ל משיחא בר דוד מלכהון דאקים להון: ואת לא תדחל עבדי יעקב אמר יי' ולא תתבר ישראל ארי האנא פריק לך מרחיק וירת בנד מארע גלותהון ויתובו דבית יעקב וישקטו וישרו לרחצו ולית דמניד: ארי בסעדה מימרי אמר יי' למפרקד ארי אעביד גמירא בכל עממיא דבדרמד לתמן ברם עקד לא אעביד גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם ברין חסוד: ושיצאה לא אשיצנד: ארי

הם עתידים כמו ספירסנו: כי כה אמר יי' קול חרדה שמענו דבר זה ואמר כל בניו חזבימות המסית: שאלו כח וראו חס יולד זכר, הקל מזה הפעל ברוב על האשה חף על פי שהיא לפעמים על הזכר אמר על הרוב חס יולד זכר כלומר כי הזכר מולד ואינו יולד והאשה היא היולדת ויולדת בתבלים חס כן מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיוולדה ופי כקבה הוא שיש לו חבלים ולפי שחבלי יולדה חזקים מחבלים אחרים לכיך אמר זה והמסיל חבלי האכסים מרוב הכרה ש שתבואם לחבלי היולד: לירקון, כי ברוב החבלים ינום הדם מ מהכסים והם ירוקים: הוי כי גדול מחץ כמהו, בנוע היוד: ועת צרה היא ליעקב, מה יהיה במלחמת גוג ומגוג שתהיה לפי שעת צרה לישראל וכן כאמר בכבוהת ישעיהו חזי כמעט רגע עד יעבור זעם ונחלם בכבוה דכחל ויהיה עת צרה אשר לא כהיתה מהיות וגו': והיה עולו, עול גוג ומגוג חו עול כל בני וגוי שהיו מתנץ עולם עליכם בגלות וכתי אכתב ניר עממיא מצואריכון ואמרנו צוארך ומסרתך ואמר בוכי כן דרך המקרא לדבר פ פעס לככח ופעס שלא לככח: ועברו, אשר חקים להם, אכשר שאמר זה על דוד המלך שיקיימו מעברו בעת תחיית המתים ואכשר שיאמר על המשיח בנו ויקרא שמו דוד: וחמה אל תירח, מרחיק מחרץ רחוקה שחתם בגלו סס: ואת זרעך, בכיך הקטנים שלא יאמר חס הגדולים יברחו מ מהגלות והקטנים שלא יוכלו לברוח ישאלו בארץ סבי לא כן חלה בנחת תכחו גדולים וקטנים כמו שאמר בכבוהת ישעיהו כי לא בחפזן תכחו ובמנום לא תלכוו: ושחקן, פעל עבר מוסב לעתיד מפני הויו והלון שתוחה והתחרד הלון קמוצה: כי חתך, ויסרתך למספט, כמו שפי' יסרתי יי' חך במספט כלומר חיסך כפי שתוכל לסבול לא כפי חפי וחמתי לפי מעשיכם הרעים וכתתי ואייתי עלך יסורי' לאלפונך כרס בדין חסוך מה שאמר למספט בפתחות הללד להורות הידיעה לל לחותו מספט שנהגתי עמך מיום סיסרתך בעונך כמו שאמר ישעיהו הכמכת מכהו ה הכהו: ונקה לא חסך, ענין כריתה כמו ונקתה לארץ תשב, כי כל הגונב מזה כמנה נקה נס הם כנין נקיות כי הנכרת מן ה העולם נקי ממנו ותי' ושיצאה לא חסיצנד: כי

דמיה לא חזק חזק חזק

כה אמר יי מצא חן במדבר ענין זה דבק לענין הגאולה שאמר למעלה אמר זה העם כבר מצא חן בעיני פעם אחרת כשהוא חזק מנצחיו כי מצא חן בעיני והיו עם שרידי הרב שהיו המצריים מתנכלים עליהם להמיתם ולכלותם ואחי הנוצחיים מתוכם ומצא חן בעיני במדבר שהולכתם במדבר ארבעים שנה וכלכלתם בן גלגל יגיעה ובלא עמל: הלך להרגיעו הלך מקור במקום עבר כמו ילדה ועזבה כן הלך ענינו כמו הלך כלומר האל הלך לפניו במדבר להמציא לו מרגוע כמו שאמר לתור להם מנוחה ואמר ישראל חזק להרגיעו ולתוספת באור כי כבר זכר עם וירוע הוא כי חזקו עם שמצא חן במדבר הוא ישראל וכתי הפסוק כדן אמר יי

רשי

מצא חן בעיני דור המדבר: שרידי חרב מצריים והעמלקי והכנעני: הלך להרגיעו ישראל בהולכם לחול ארץ מרגוע: מרחוק: כרחה לי: אחי הכביח ואמר לי לאמר לכנסת ישראל חזבת עולם אהבתך: עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל עוד תערי תפוך ויצאת במחול משחקים: עוד תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו נטעיו וחללו: בני ישראל קראו נצרים בהר אפרים קומו ונעלה ציון אל יהוה אלהינו: כי כה אמר יהוה רגו ליעקב שמחה וצהלו בראש הגוים השמיעו הללו ואמרו הושע יהוה את עמך את שארית ישראל הנני מביא אתם מארץ צפון וקבצתים מירבתי ארץ בס עור ופסח הרה ויולדת יחדו קהל גדול ישבו הנה: בככי יבאו ובתחנונים אובלים אוליכם אל נחלי מים בדרך ישר לא יכשלו בה ביהייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא: שמעו דבר יהוה גוים והגידו באיים ממרחק ואמרו מזרה ישראל יקבצנו ושמרו כרעה עדרו: כי פדה יהוה את יעקב ונאלו מיד חזק ממנו: ובאו ורגנו במרום ציון ונהרו אל טוב יהוה על דגן ועל תירש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר והיתה נפשם

גראה לי בוסים כנעני נראה לי מרחוק יי נראה לי: רגו וסוים רגו ליעקב שמחה רגו שמי כי עשה יי רגו שמים וגיל ארץ: ואפרים הבקריא וסי ואפרים לא הוריש את יושביו בככי יבאו ובתחנוני אובלים כאשר ראיתי לאור תנינא דפסו וענה נאון ישראל בפניו עגלה סלמדה וכל מנשה ואפרים דכוו ונהרו

כה אמר יהוה מצא חן במדבר עם שרידי חרב הלך להרגיעו ישראל מרחוק יהוה נראה לי ואהבת עולם אהבתך על כן משבתך חסד: עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל עוד תערי תפוך ויצאת במחול משחקים: עוד תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו נטעיו וחללו: בני ישראל קראו נצרים בהר אפרים קומו ונעלה ציון אל יהוה אלהינו: כי כה אמר יהוה רגו ליעקב שמחה וצהלו בראש הגוים השמיעו הללו ואמרו הושע יהוה את עמך את שארית ישראל הנני מביא אתם מארץ צפון וקבצתים מירבתי ארץ בס עור ופסח הרה ויולדת יחדו קהל גדול ישבו הנה: בככי יבאו ובתחנונים אובלים אוליכם אל נחלי מים בדרך ישר לא יכשלו בה ביהייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא: שמעו דבר יהוה גוים והגידו באיים ממרחק ואמרו מזרה ישראל יקבצנו ושמרו כרעה עדרו: כי פדה יהוה את יעקב ונאלו מיד חזק ממנו: ובאו ורגנו במרום ציון ונהרו אל טוב יהוה על דגן ועל תירש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר והיתה נפשם ארי הוד: מימרי לישראל באב ואפרים חביב הוא קדמי: קבילו פתגמא די עממיא וחזו בנגון מרחיק ואמרמן דבריה ליה ישראל יבגשגיה ויטרניה ברעיה לערייה: ארי פריק יי ית דבית יעקב ושיבנון מיד דתקפין מנהון: וייתון וישבחו בטר בירת מקדשא דאתבני בציון ויתפנקון בטובא דיהב להון יי בעבורא ובחטרא ובמשחא ובני צאן ורגורין ורגיה נפשון מליא תפנקון בנינת

ג וסי ונהרו אליו הגו' וחברו ונהרו אל עמי דמכה ונהרו אל טוב יי על רגן וא' סלעיל הביטון יי ונהרו:

דיהב רחמין לעמא ונ' כבעמוד מרחוק יי כרחה לי הפסוק חלוק במענה ותשובה חומרת כנסת ישראל בגלות למה שאמר האל מצא חן במדבר אמר יהוה חמת הוא זה כי מוזן רחוק יי כרחה לי אך עתה הסתיר פניו ממני בגלות ענה חזקה האל ונחבת עולם אהבתך לא היתה אהבתי חלך לפי שעה אל להיות האהבה לעולם: על כן משבתך חסד יי לל על כן משכתי לך חסדי ונרחתי לך בכבודי על הר סיני להיות אהבתי לך לעולם לא חזק ואף על פי שזעזבתך בגלו זה כמה שנים עוד חבק ונבנית ונ': עוד אבנך כי העדה הפזורה כמו הבנין ההרוס שיתפורזו אבניו וועזיו וכשיבנה יתקבצו: בתולת ישראל כי עוד תהיה כבתולה שלא כבעלה ולא יבעלך אדנים וולתי: עוד תעדי תפוך כלומ מרוב הטוב תצחי ותשמחי בתפי ובמחולות והתפיש יהיו כעדי לך: עוד תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו נטעיו וחללו נטעו עבר במקו עתיד דרך העולם לנטוע הכרמים בהרים כי יהיה מהם היין משוכה ובהיותם פוחלים בארץ מאויביה היו ירחי' לזאת לכרמים כל סכן לטעת כמו שאמר בחזק ובקפת יבאו שמה ועתה הבטיחם סיהי להם טלחה גדולה ויטעו כרמים להם ויחללו בשנה הרביעית כמספט פדיון פירות הכרמים ועושים חיות חולין ויהיו מותרין לזר ללאכלן אחר החלו וזכר החלו לפי שהיא במשחה ובסירים כמו שאמר קדם הלולים ובזמן הפחד לא יעשה חדם הלולים ומה שזכר שמרון לפי שהיו עס בפחד האוב ימים רבים במטר ובמזוק: כי יום יום יום שעתיד לבא שיקראו נכרים והם הצופים סיהיו עומדים עס לקרא ליושבי הבפריס לעלות ל ציון להודות ליי על רוב הטובה ויום פי עת זמן כמו ביום ההוא שרש יס והדומין לו וית חרי חית חריכות ימיא ונ' כבעמוד: כי כה אמר יי רגו ליעקב שמחה זה יאמר על תחלת הגאולה בבא קול הבשור והוא פקדם כאילו אמר כה אמר יי ליעקב רגו ע שמחה פירוש בשמחה ולמנוהו המוקדם מאוחר מקום עס קבר כמו מקום קבר עס כל רבים עמים כמו כל עמים רבים והדומים להם שכתבנו בספר מכלל בחלק הדקדוק ממנו: וזהו ברשם הגוים כתרנגומו ודוכו ברים גלי לעיני כל עממיא: השמיעו הבטורה והללו את יי: ואמרו הושע יי: כמו שהשמענו הבטורה כן עשה והושע את עמך אמרו יי ואחי אעשה כדברכם ואביא אתכם מכל המקומות אשר נדחתם עס ועל זה אמר: הנני מביא אותם מארץ צפון כי רוב הגלות בצפון: מירכתי ארץ ארץ בקמן בסגול והוא אחד מיד שהם קמציץ בזוק ובסגול: בס עור ופסח כל כך יבאו כנחת שאפילו העור והפסח סיהיו בס וההרה והיעלמת ילכו לאטם ואדוני אבי זל פי ואמר כל כך אובלים בנחת דרך ישר עד שיוכלו ללכת עמהם עוד ופסח והרה ויולדת ולא יכשלו בהליכתם: בככי יבאו יי בככי של שמחה כמו ויסק יעקב לרחל וישיא קולו ויבך ויבך על כואריו עוד והדומים להם כן הוא זה מרוב שמחה שיבאו לארצם יבכו כי כמה שנים גלו ממנה: ובתחנונים אובלים ענין חמלה ורחמים כמו חלי נא פני אל ויחננו לבלתי היות להם תחנה היתה תחנה מאת יי אלהינו והדומים להם ענין חמלה ורחמים וית במגליהן כל הון בכך ונ' כבעמוד: אל נחלי מים כמו על כחלי מים וכמו וך את הפלסתי אל מצאנו על מצחו אל ההרים לא חכל כמו על הדומים להם: ואפרים בכורי הוא זכר אפרים כי רוב ישר והם עשרת השבטים היו במלכות אפרים כשחלקה המלכות ואחר כך קראו בשם אפרים ואמר בכמה מקומות יהודה ואפרים ומה שאמר בכורי הוא לפי שנתנה הכבודה ליוסף או פי חביב הוא עלי כבן הבכור לאביו וכן אמר בני בכורי ישראל לענין חבה ואהבה וכתי ואפרים חביב הוא קדמי: שמעו מורה ישראל יקבצנו מי סורה אותם והגלהו בן האומות הוא יקבצו וירעו הגוים כי לא בכחם הגלוהו חס לא ברצון האל שהרי על כרחם יוכיחו מרשותם וישיבנו לארצו זהו שאמר אחר כך כי פדה יי ונ': ובאו במרום ציון ע' בטור בית מקדשא דאתבני בציון: ללחה ונהרו אל טוב יי ענין מרובה אל החפץ וכן ונהרו אליו כל הגוים:

כמו מקום קבר עס כל רבים עמים כמו כל עמים רבים והדומים להם שכתבנו בספר מכלל בחלק הדקדוק ממנו: וזהו ברשם הגוים כתרנגומו ודוכו ברים גלי לעיני כל עממיא: השמיעו הבטורה והללו את יי: ואמרו הושע יי: כמו שהשמענו הבטורה כן עשה והושע את עמך אמרו יי ואחי אעשה כדברכם ואביא אתכם מכל המקומות אשר נדחתם עס ועל זה אמר: הנני מביא אותם מארץ צפון כי רוב הגלות בצפון: מירכתי ארץ ארץ בקמן בסגול והוא אחד מיד שהם קמציץ בזוק ובסגול: בס עור ופסח כל כך יבאו כנחת שאפילו העור והפסח סיהיו בס וההרה והיעלמת ילכו לאטם ואדוני אבי זל פי ואמר כל כך אובלים בנחת דרך ישר עד שיוכלו ללכת עמהם עוד ופסח והרה ויולדת ולא יכשלו בהליכתם: בככי יבאו יי בככי של שמחה כמו ויסק יעקב לרחל וישיא קולו ויבך ויבך על כואריו עוד והדומים להם כן הוא זה מרוב שמחה שיבאו לארצם יבכו כי כמה שנים גלו ממנה: ובתחנונים אובלים ענין חמלה ורחמים כמו חלי נא פני אל ויחננו לבלתי היות להם תחנה היתה תחנה מאת יי אלהינו והדומים להם ענין חמלה ורחמים וית במגליהן כל הון בכך ונ' כבעמוד: אל נחלי מים כמו על כחלי מים וכמו וך את הפלסתי אל מצאנו על מצחו אל ההרים לא חכל כמו על הדומים להם: ואפרים בכורי הוא זכר אפרים כי רוב ישר והם עשרת השבטים היו במלכות אפרים כשחלקה המלכות ואחר כך קראו בשם אפרים ואמר בכמה מקומות יהודה ואפרים ומה שאמר בכורי הוא לפי שנתנה הכבודה ליוסף או פי חביב הוא עלי כבן הבכור לאביו וכן אמר בני בכורי ישראל לענין חבה ואהבה וכתי ואפרים חביב הוא קדמי: שמעו מורה ישראל יקבצנו מי סורה אותם והגלהו בן האומות הוא יקבצו וירעו הגוים כי לא בכחם הגלוהו חס לא ברצון האל שהרי על כרחם יוכיחו מרשותם וישיבנו לארצו זהו שאמר אחר כך כי פדה יי ונ': ובאו במרום ציון ע' בטור בית מקדשא דאתבני בציון: ללחה

לחצה להעצב ולחג והוא מקור כל הפעל בפתח בפלס להחצה את יי חלהך: אז תשמח בתולה לל כל בתולה ובתולה וית בכך יחדיו כניסתה דישר כד בחינתו: מינוסם היוה היא כחה: וריותי הטעם מלרע בתו זכר הכהנים לומר שתשוב עבודת בית המקדש במקומה ויפגעו דמן הקרבנות שירכבו מכל המקומות

דמן שמן: בכי יבחו על דיתפלה ותשובה: קול ברמה נשמע קול ברם עלמא חישתמע קל בית ישראל דכך על ירמיה כביח כד שלח יתיה נבזר חזן מרמתא לשון מאחרי הגולים אל גדליהו בן אחיקם כמו שאמר בספר זה: רחל מבכה על בניה מדרש חגדה חמ' שהלכו חנות ואמהות לפיים את הקלה על שהעמיד מנשה כלם

כמו שאמר חילי נביות ישרתונך יעלו לראון על מזבחי: כה אמר יי קול ברמה נשמע קול ברמה נשמע על עשרת השבטים שרחשם חכרי וזכר האם לכלם והיא רחל כחילו בוכה על דרך משל על בניה: כי איכנו פי העם וזכר חלו וחמ' עליה איכנו לפי שלא סבו עוד משגלו כמו ש שפתי יהודה וכינין מגלו ראשון מבבל ורעות השבטים לא סבו עוד ולא נודע מקומ' חים לפיכך אמר כי איכנו ופי ברמה בגבעה רמה להשמיע הקול למרחוק ויש דרש למה רחל לפי שהלכו חנות ואמהות לפיים את הקלה על שהעמיד מנשה כלם בהיכל ולא נתפיים נכנסה רחל חמרה לפניו רבנו של עולם רחמי מי מרובך רחמך חו רחמי בסך ודס הוי חומר רחמך מרובך והלא חני הנכסתי צרתי לביתי סכל העבד שעבד יעקב את חני לא עבד חלא בשבילי וכסבתי ליכנס לחופה הבניסו אחותי ולא די שסתקתי חלא שמסרתי לה סימני חף חתה חס הכניסו בני צרתך לביתך שמוק להס בני צרתך לה יפה למדת סניגוריא על בני ים סכר לפעלתך לצדקתך שמסרת סימך לחמותך ועוד ים דרס כי דרך קצר רחל ה הולכס בגולה על כן אמר רחל מבכה על בניה ודרסו זה על פסוק ומקבר בדרך חפר' וחמ' מה רחיה יעקב חנינו לקבור את רחל בדרך חפרת חלא שפפה יעקב חנינו ברוח הקד' שהגלות עתיות לעבור דרך סס לפיכך קברה סס כדי שתהא מבקשת עליהס רחמים הדח היא דכתיב קול ברמה נשמע וגו' וית הפסוק כן כדן אמר יי קול ברם עלמא וגו' כבעמתי: בכי תמרורים' שבוכה במרירות לב על דרך חמרה בכי ובכה חליך במרנפס: רחל מבכה יח הפעל מפעל הדגוש לרוב הכבי: כה אמר יי לפעלתך לפעלת בניך ססבלו הגלות כמה שני' ולא שכחו את סמי ולא עברו על צרתי ויונתן תרגם חרי חית

כגן בקריא וסיס כגן יי כארץ מצרים באכה' והשקית ברגלך' וערבתה כגן יי ששק' והיית כגן רוה וכמוצא מים' והיתה נפשם כגן רוה' הארץ הליו הנשמה' כגן עדן הארץ לפניו: בחרים ד חס' ו בקריא בליש' וסיס בשמואל בסיס' ג: נשמע' ד קסין וסיס נמסר לעיל בריש סיפרא סיס' ג: ויש' ו רם וסיס נססר

בהיכל ולא נתפיים כ נכנסה רחל חמרה ל לפניו רבנו של עולם רחמי מי מרובים ר רחמך חו רחמי בסך ודס הוי חומר רחמך מרובים והלא חני ה הכנסתי צרתי בתוך ביתי סכל עבד שעבד יעקב את חכא לא עבד חלא בשבילי וכסבתי ליכנס לחופה הבניסו חת אחותי לא די ש שסתקתי חלא שמסרתי לה סימני חף חתה חס הכניסו בניך צרתך צרתי שמוק להס חמר לה יפה למדת סניגוריא ים סכר ל לפעלתך לצדקתך שמסרת סימך לחמותך: מתנודד' קומפליינט בלעז לסון מי יכוד לך: יסרתני בייסורך חתה הקלה: כעגל לא לומד' פוסאגיו' לויכץ בלעז לסון מלמד הבקר הייתי בתחלה לכך חטאתי לך: כיחמתי חני מתחרט על ת תועבותי: הודעי' שהתבוננתי בעצמי שמעלת חפר' לויכץ בלעז חרפת בעורי' סיכולי' חויבי לחרפני על ח חטאת בעורי: הכן יקר לי חפרים' הן דברי שכינה כלומר הוא מתנודד וחני לבי כהפך עלי לרחס סמח בני יקירי הו' כמי שאין על חלא בן אחד שהחא עשה לו כל רצונו: שעשועי' חישבנימין בלעז: מדי דברי בו בכל עת שאני מדבר בו ומדל ויקרא רבה די דיבוי סנתתי בו שלימדתי תורתך לרחס עליו: הכיני לך ציונים' סימנים בדרכי חבותי' הטובי' תמרורים' תמרים קטנים נטועים לסימן בדרך ופסוטו סל מקרא עסי סימנים לדעת הדרך שהלכת בה מארץ ישראל לבבל שתחזרי בחותו הדך כלומר כי ודאי תשובי מוסס: דך

בגנת שקיא דמרויא ולא יוספון 5 5 5
ליצא עודו בגן תחרין בגשתא 5 5 5
דישראל בר בחנין ועולמין ו 5
וסבין פחדא ואהפוך אב' להון 5
לביע ונחמנון ונחמנון מ 5
מדוונחו ו ואשבע נפש 5
כהניא תפנוקין ועמי בית ישראל 5
ית טובי דיחבית להון ישבעון 5
אמר יי 5
אמר יי קלא ברם עלמא אשתמע 5
בית ישראל דבכין ומתאנהן פתר 5
ירמיה נביא כד שלח יתיה נבזר 5
אדן רב קטוליא מרמתא אליה 5
ודבכין במרר ירושלם מבכי' על 5
בניה מסרבא לאתנהמא על 5
בניה ארי גלו 5
בדן אמר יי מגיעי 5

כה אמר יהוה קול ברמה נשמע נהי 5
בכי תמרורים רחל מבכה על בניה 5
מאנה להנחם על בניה כי איננו 5
כה אמר יהוה מגיעי 5
קולך מבכי ועיניך מדמעה בי יש 5
שכר לפעלתך נאם יהוה ושבו 5
מארץ אויב: ויש תקוה לאחריהך 5
נאם יהוה ושבו בניס לגבורס: 5
שמוע שמעתי אפרים מתנודד 5
יסרתני ואוסר כעגל לא למד ה 5
השבני ואשובה כי אתה יהוה אלהי: 5
כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי 5
ספקתי על ירך בשתי וגם נבלמתי 5
כי נשאתי חרפת בעורי: הבן יקר 5
לי אפרים אם ילך שעשועים כי 5
מדי דברי בו זכר אזכרנו עוד על 5
כן המו מעי לורחם ארחמנו נאם 5
יהוה: 5

הציבי לך ציונים שמי לך תמרורים 5
עלנא וכדו דאתגלי לנא טפחנא על ירכנא בהיתנא ואף אתפנענא ארי קבלנא 5
הסודי חובנא דמלקדמין ה' הכבר חביב קדמי ישראל חלא רבי רחים הוא ארי בזמן 5
דמשוי פרנמי אורייתו על לפיה למעברדון מדכר דכרנא לאוטבא לידה עוד על בן 5
אתגוללו רחמי עליריון רחמא ארחם עליריון אמר יי: 5
דישראל אדברי לך עובדי אכתתיד תקניא שפוכי תחננון במרר 5
שוואי

בסד' בהעלתך: שובי' מלרע וסיס כי אחרי שובי נחמתי ואחרי' שובי נפשי לסנוחיו' עד שובי בשלום 5
דדה: בשתי' בקריא וסיס וגם נכלמתי כי נשאתי' אלהי בשתי' ונכלמתי' לחרים' בשתי' לשאל מן המלך: 5

האברה לעובדי אבהתך כדקייח: ויש תקוה לאחריהך' לאחריית בניך: שמוע' מתנודד' בוכה ונוהס כלאזכר' בלעז' וחומר לי: יסרתני' יסרתני 5
זה כמה שנים בגלות והנני נוסר ולא חדע עוד: כעגל לא למד' שלא למדו חותו למשוך בעול ולא למד עד סמכין חותו ומרגילין חותו עד סיליעד 5
בך חני סבלתי יסורך' ולמדתי לשוב חליך: והנני סב חליך: הסיבני' כלומר קבלני בתשובה: כי אחרי שובי נחמתי' אחרי שסבתי חליך 5
נחמתי ממעשי הרעים כי בעל תשובה חן תשובתו תשובה חס לא יהיה תוהא וחס על הרחשונות וכן הוא חומר מי יודע ישוב ונחס: 5
ואחרי הודעי ספקתי על ירך' אחרי שמודעתי בעצמי וחשבתי מעשים רעים שעשיתי והכרתי כי רעות גדולות עשיתי ספקתי על ירך כמצטער 5
ומתחבל ובצתי בעצמי למעשים שעשיתי: וגם נכלמתי' הכלימה יותר מהבושה לפיכך חמר וגם וכן בסו וגם נכלמו: כי נסחתי חרפת בעורי' 5
כשזפרתי כי מה שנשאתי וסבלתי חרפת בעורי היה כלומר מהמעשים הרעים שעשיתי בימי הנעורים שהיו לי לחרפה ולקלס ופי' בעורי בימים 5
הקדמונים ונקראו הימים הקדמונים בעורי כדרך השאלה כמו סימי הנעורים קודמים לימי הבחורות וימי הזקונים וכן חסד בעורך כמו שפי' 5
וכתי חסדי חובנא דמלקדמין: הבן יקר' מה זה שאני זכר חותו תמיד כחילו הוא בן יקר לי שלא חטא לי מעולם: חס ילד שעשועים' 5
כחב שמתעשעע עם בנו החביב לו: מדי דברי בו' בכל עת שאזכרנו בו אזכרנו עוד באהבתי הקדומה לו וכן והיה מדי צאתם מדי עברו יקח 5
אתכם עניס בפלעת: על כן המו מעי' על כן שאזכרנו באהבה הקדומה המו מעי לו ברעתי חותו בגלות: רחס ארחמנו' וחויבאנו מהגלות 5
ופי' דברי בו לעבדי הנביאים וית הכבר חביב קדמינו כבעמוד: הכיני לך ציונים' חמר כנגד כנסת ישראל שבחמותו הדור כסתגלי הכיני 5
לך ציונים כמו גלי חכנים חו חבן מבכת להכיר הדרך לל חף על פי שתגלי לא חכדה תקותך כי עוד תשובי אל עריך חלה: סימי לך תמרורים' 5
כפל ענין בגלות שונות כי תמרורים כמו ציונים כי היא לסון גובה כמו ויתמרמר חליו לל גלים בגוהים: 5

בסד' בהעלתך: שובי' מלרע וסיס כי אחרי שובי נחמתי ואחרי' שובי נפשי לסנוחיו' עד שובי בשלום 5
דדה: בשתי' בקריא וסיס וגם נכלמתי כי נשאתי' אלהי בשתי' ונכלמתי' לחרים' בשתי' לשאל מן המלך: 5
האברה לעובדי אבהתך כדקייח: ויש תקוה לאחריהך' לאחריית בניך: שמוע' מתנודד' בוכה ונוהס כלאזכר' בלעז' וחומר לי: יסרתני' יסרתני 5
זה כמה שנים בגלות והנני נוסר ולא חדע עוד: כעגל לא למד' שלא למדו חותו למשוך בעול ולא למד עד סמכין חותו ומרגילין חותו עד סיליעד 5
בך חני סבלתי יסורך' ולמדתי לשוב חליך: והנני סב חליך: הסיבני' כלומר קבלני בתשובה: כי אחרי שובי נחמתי' אחרי שסבתי חליך 5
נחמתי ממעשי הרעים כי בעל תשובה חן תשובתו תשובה חס לא יהיה תוהא וחס על הרחשונות וכן הוא חומר מי יודע ישוב ונחס: 5
ואחרי הודעי ספקתי על ירך' אחרי שמודעתי בעצמי וחשבתי מעשים רעים שעשיתי והכרתי כי רעות גדולות עשיתי ספקתי על ירך כמצטער 5
ומתחבל ובצתי בעצמי למעשים שעשיתי: וגם נכלמתי' הכלימה יותר מהבושה לפיכך חמר וגם וכן בסו וגם נכלמו: כי נסחתי חרפת בעורי' 5
כשזפרתי כי מה שנשאתי וסבלתי חרפת בעורי היה כלומר מהמעשים הרעים שעשיתי בימי הנעורים שהיו לי לחרפה ולקלס ופי' בעורי בימים 5
הקדמונים ונקראו הימים הקדמונים בעורי כדרך השאלה כמו סימי הנעורים קודמים לימי הבחורות וימי הזקונים וכן חסד בעורך כמו שפי' 5
וכתי חסדי חובנא דמלקדמין: הבן יקר' מה זה שאני זכר חותו תמיד כחילו הוא בן יקר לי שלא חטא לי מעולם: חס ילד שעשועים' 5
כחב שמתעשעע עם בנו החביב לו: מדי דברי בו' בכל עת שאזכרנו בו אזכרנו עוד באהבתי הקדומה לו וכן והיה מדי צאתם מדי עברו יקח 5
אתכם עניס בפלעת: על כן המו מעי' על כן שאזכרנו באהבה הקדומה המו מעי לו ברעתי חותו בגלות: רחס ארחמנו' וחויבאנו מהגלות 5
ופי' דברי בו לעבדי הנביאים וית הכבר חביב קדמינו כבעמוד: הכיני לך ציונים' חמר כנגד כנסת ישראל שבחמותו הדור כסתגלי הכיני 5
לך ציונים כמו גלי חכנים חו חבן מבכת להכיר הדרך לל חף על פי שתגלי לא חכדה תקותך כי עוד תשובי אל עריך חלה: סימי לך תמרורים' 5
כפל ענין בגלות שונות כי תמרורים כמו ציונים כי היא לסון גובה כמו ויתמרמר חליו לל גלים בגוהים: 5

ירמיה לא דרך תקנו

שיתי לבך וחסלח תצדי שיתי לבך שתזכרי הדרך שהלכת בה לגלות כי באותה הדרך תשובי וכל זה דרך משל לנחמה וית כניסתה לים' הדכרילך עובדי חבהתך: עד מתי תתחמקן תהיי מסובבת לכהן ולכהן מן חמיק עבר שענינו סבב: הבת השובבה שהיתה טובבת ומורדת בי כלומר עד מתי תסבבי הנה והנה ולא תלכי דרך ישרה לשוב אל חישך הרחשון כלומר עד מתי תתעבלי בתשובה: כי ברח יי' חלטה בחרץ עתיד לבנות חלטה אחר שתסבבי בגלות ימים רבים ומה היא החלטה כי נקבה תסובב גבר שדרך העולם שהי'ס מחזור ומסובב אחר האשה וכן אמרו רבותי זכרונם לברכה בעל חבדה מחזור על חבדתו וזהו הנקבה תסובב אחר האשה כלומר שיסובבו בני ישראל אל יי' אלהיהם ויגאלם

וכן אמר בגבוהת הוטע והאחר ישובו בני ישראל וברקשו את יי' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל יי' ואל טובו בחריית הימים: כה אמר יי' נס זו הפרעה עמידה וכן הפרסיות הבאות חמריה עד הדבר אשר היה אל ירמיהו: בחרץ יהודה זכר יהודה לפי שבחלקו בית המקדש והוא נהנה צדק הר הקד' ואמרו יברכך יי' כלומר שלא תחרב עוד: וישבו בה' בחרץ יהודה זכר יסנו בה יהודה כמו שהיה בה: וכל עריו' פירוש וכל עריו' ובית בה עומדת במקום שנים: חכרי' ונסעו בעדרי' פי יושבו בה חכרי' ועובדי העדות ורועים עדריהם יסעו בהם ממקום למקום ולא יפחדו וית חכרין ודכסלן בסיון: כי הרותי כפס עיפה' כפס יפראל שהיתה עיפה וצמחה ב בגלות הרותי אותה ממעני ה היסועה: וכל כפס דאבה' שדאב ודאבה לרוב הצדו' מלחתי אותה כל טוב שתסמח הכך ה הדאבון וכן תרנס יונתן מלתי כל טוב: על זאת הקיצוני ההא' בשלח וסגול והפסוק הזה הם דברי הנביא כי הגבוה תבא ברוב לנביאים בחלוס ופירושם כתרנונו אמר נביא על דא ב בשורתא דיומי נחמתא דעתידין למיתי חתערית וחזית תבית ד דמכית ופגתי הנחתינו וחלחה כו' הן חתה קצפת ונחטח לל וכבר חטאנו לפיכך קצפת וכן הקיצוני וחלחה וכבר דליתי בחלוס הנבואה זאת הנחמה ו ומתוכ' הקיצוני וכחמתי וכססבתי אחר כן סבתי ערבה לי מתוך השמחה הפך וסבתי נהייתה עלי' ערבה ענין הנאה: הנה זרע אדם וזרע בהמה' פירוש חשימס כזרע שמפסחה אחת יבאו כמה פרוטות: האדם והבהמה' כמו ברוך פרי בטןך ופרי בהמתך ו אדמתך ואחר שלח חרעתי רוצה לומר שהוא ישים בהם ברכתו ו ירעם ולא תהיה בהם מסכלה ויש לכרע גם כן שתהיה ויו' זרע ויו' ההסואה כמו מים קרי' על כפס עיפה וטמוע' טובה מארץ מרחק והדומים להם שהם להסוות

שיתי לבך למסלה דרך הלכתי שובי בתולת ישראל שבי אל ערק אלה: עד מתי תתחמקין הבת השובבה כי ברח יהודה חרשה בארץ נקבה תסובב גבר: כה אמר יהודה צבאות אלהי ישראל עוד יאמרו את הדבר הזה בארץ יהודה ובעריו בשובי את שבותם יברכה יהוה נורה צדק הר הקדש: וישבו בה יהודה וכל עריו יחדו אכריו ונסעו בעדר: כי הרותי נפש עיפה וכל נפש דאבה מלאתי: על זאת הקיצוני ואראו ושנתי ערבה לי: הנה ימים באים נאם יהוה וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה: והיה כאשר שקדתי עליהם לנרוש ולנתון ולהרס ולהאבד ולחרע בן אשקד עליהם לבנות ולנטוע נאם יהוה: בימים ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה: כי אס' איש בעונו ימות כל האדם האכל הבסר תקהינה שניו: הנה ימים באים נאם יהוה וברתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה: לא כברית אשר ברתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי ואנכי בעלתי בם נאם יהוה: דמצרים דאנון אשנאו ית קימי ואנא אתרעיתי בהון אמר יי' ארי

שיתי לבך למסלה דרך הלכתי שובי בתולת ישראל שבי אל ערק אלה: עד מתי תתחמקין הבת השובבה כי ברח יהודה חרשה בארץ נקבה תסובב גבר: כה אמר יהודה צבאות אלהי ישראל עוד יאמרו את הדבר הזה בארץ יהודה ובעריו בשובי את שבותם יברכה יהוה נורה צדק הר הקדש: וישבו בה יהודה וכל עריו יחדו אכריו ונסעו בעדר: כי הרותי נפש עיפה וכל נפש דאבה מלאתי: על זאת הקיצוני ואראו ושנתי ערבה לי: הנה ימים באים נאם יהוה וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה: והיה כאשר שקדתי עליהם לנרוש ולנתון ולהרס ולהאבד ולחרע בן אשקד עליהם לבנות ולנטוע נאם יהוה: בימים ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה: כי אס' איש בעונו ימות כל האדם האכל הבסר תקהינה שניו: הנה ימים באים נאם יהוה וברתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה: לא כברית אשר ברתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי ואנכי בעלתי בם נאם יהוה: דמצרים דאנון אשנאו ית קימי ואנא אתרעיתי בהון אמר יי' ארי

רשי דרך הלכתי הלכתי כתיב וכל מקום שהלכת הלכתי חני עמך וינתן תרנ' סימי לך תמרוכיס התפלל במרר כפסך ומנחם פי תמרוכין ענין מעל וכן פירש ותימרות עשן: תתחמקין תסתרי ממני שאת בוסה לשוב אלי מפני דרכך הנה חלטה בברא' בחרץ שהנקבה תחזור אחר הזכר ל לבקשו שיחבה לשון וחלטה בעיר חכמס וגו' ומסוס רבי יהודה הדרסן שמעתי נקבה כה תסובב להיות גבר חני נתתיך כבת ה המטלת עישור ככסים שבעה חומות משבעים סוף שתטלי הכל כבן זכר שהוא יורש הכל: על זאת הקיצוני כך אמר ירמיה כל מה שהייתי יסן ונדרס ב הנבואה הזאת הקיצוני מתרדמתי: ערבה' בעמה: זרע אדם וזרע בהמה' הטובים והסכלים שבהם חני חזרעס כולם להיות זרע שלי זרע חל' זרע בהמה תירנס ינתן הקיצוני ככני איסא וחלחינין כבעירא סאין עונותיה כפקדן עליה: בוסר' פרי שלא נמ' והוא מקהה את השינים: ופיו בניס תקהינה הבנים ילקו בעון אבות: לאור

אדבר על גוי' והיה כאשר שקדתי: לא טרם בספרע וסמ' נמסר לעיל בספרא סמ' ו: הפרו ד' וסמ' פי עברו תורוח' אשר המה הפרו את ברתי' שבו על ענות אבתם' עת לעשות ל' הפרו:

הדברי' כל כי כזה כן זה פי' זרע אדם כזרע בהמה כלומר שהיו בהם האד' לרוב כמו הבהמו' וכן אמ' חרבה אותם ככאן חרש וית חסנינו כחכשח ואכלחינון כבעירא: ויהי' שקדתי' ענין השתדלות בדבר והזריות בו: לא יאמרו עוד אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה: משל הוא לחוטא כמו שאמרו קדמוניהם אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עונותיהם סבלנו ואמת הוא כי מומדת הבורח ית' פוקד עון אבות על בניו וזה המדה היא כשאוהוון הבנים מעשה אבותיהם אז יתחברו עונות האבות עם עונות הבנים ויפקדו על הבנים עון האבות עם עונותיהם זה חיינו חלח בחטא עז וכיוצא בו חטאו גדול והאל הבטוח את ישראל כי לעתיד יהיה לבבם שלם עם יי' ומלאה הארץ דעת חת יי' וימעטו החוטאים ויחף החוטאים בזמן ההוא לא יחטאו חטא גדול שאכילו להם עכמן יחרך העונם כמו שאמר והחוטא בן מואה סנה יקלל כל שכן שלא יענס הבן בחטא אביו אפילו יחטא כאביו לפיכך האוכל הבוסר תקהינה שניו ובוסר הוא הפרי שלא נמסר בסולו והאוכלו שני קהות ובספר יתחלל כארץ עוד בזה הענין בעזרת האל: הנה ימים באים ברית חדשה' חלטה הוא שתהיה קיימת לא תופר כמו שהפירה הברית שברתי יי' עם בני ישראל בהר סיני בזה ואומר כי הגבוה נכח על תורה חדשה שעתידה להיות לא כתורה חדשה שנתנה בהר סיני כמו שאמר לא כברית אשר ברתי את אבותם והם הפרו את בריתי וזאת הברית לא יפרוה כי אחת תורתי בלבם ועל לבם אכתבנה שלא תשכח מהם לעולם וכל הענין כמו שמכ' והולך כי לא תהיה חדות הברית אלא קיומה והרי אומר מלאכי חותם הנביאים בחתימת דבריו זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אהבו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים וכל אותה הפרעה עתידה כמו שחמס הנה חכמי שולח לכס את חליהו הנביא הרי חתה רואה כי לא תהיה לעולם תורה חדשה אלא אותה שנתנה בהר סיני כמו שכתוב אשר צויתי אותי במרוב: לא' החזיקי' בסגול ההא' תחת פתח כי הוא מקור וכן שכל אדם הארץ אפני: בעלתי בם' כלומר אלעם שבעלתי בם והייתי להם לחלשים המה הפרו את בריתי ותרנס יונתן ואנא חקעתי בהון וחלחי חכמי' כי כל לשון בעלה שהוא קשור בבית הוא לשון גבאי' ופי' בעלתי כמו בחלתי ענינו קצתי כמו גם כפסם בחלה בי: זאת

זאת מבוחר הוא : אכתבנה : בקמץ חטף התיו לכן אשר ולכן נפתלי בשוא ופתח : ולא ילמדו : אינו חומר שהיו שלם שנים בחכמה כי זה חי חסד כל שכן שהיו הקטנים חכמים כגדולים כמו שחמר למקטנס ועד גדולס חלה פירוס לדעת חת יי כלומר ליראה חותנו וללכת בדרכיו כמו שפירשנו הלח היה הדעת חותי נחש יי : לכס : בוי גס הדגש : כי חסלח לעונס : סעברו בעודם בגלות וחתן להם לב חדש שידעו חותי : כה חמ' יי' כותן שמש לאור יומס : זכר חלה הדברים שהם קיימים לח כשנתנו מירסר היו מוקדם ולא יסתנו כן זרע ישראל לא ישתנה מעת טובס מגלות זה מהיות גוי עובד חלהיס כל ימי עד וחמר בירח וכוכבים חקות רוצה לומר חקי מהלכס שהיה חכמה נעלמה ולא יסונב' החל על בוריה וכן חמר הידעת חקו' שמים וטע' נותן על שמש ועל חקות ירח כחילו חמ' וכותן חקות ירח וכוכבילאור לילה : רובע היס ויהמו גליו : רובע כמו בוקע וכן עורי רגע חבלהוה פעל עומד וזה פעל יוצא וכי' שבקע היס לכניסל חף על כי שהמו גליו הוה הסקיט' ונכבו מי היס כחומה מיימס ו ומשמחלס ועברו ישראל : יי' כבחות שמו : שהוה חדן כבחו מעלה ומטה וכידו הכל : ויו ויהמו כיו' וירד מעפות העולה וכל הדומי לו שפירשנו חמר סידר כן פירוס זה חמר שהמו : חס ימוסו החקי' על שמש ירח וכוכבים חמ' שלח ימוס חקס לח על בקיעת היס כלומ' כמו שלח ימוסו החקי' חלה כן לח ימוסו ישראל ולא ישתנו מהיות גוי לפני כלומ' עובד לפני כל הימיו' מלפני שחני מעמידס בחקותיה' ולא זכר רובע להמסילו לעמידת ישראל וקיימס שהרי חות' הבקיע לח עמדה לח וישב היס לפני בקר לחיתנו חבל זכר חותנו לומר מי שבטל חק היס בעבו ישראל ועסה דב' חדס בעבורס הוה יעסה זה החדוס עוד שברח להס לב חדס לירח חותו כל הימיו' ויבטל בעבור טבע היס' סל' עליו כי יר לב החדס רע מעוררו וחרר שהמסיל קיוס ישראל על דרך החמ' לחקות השמי' המסיל חהבתס למדידת שמי' למעלה ולחקיר' מוסדי חרץ מלמט' לכני' חל' כמו שחי חסר לזה כן חי חכס הפד' החלמיסרל שימחס חותס : על כל חמר עשו' כלומ' על כל עונס' שעסו לח ימחס' בעבו זה כי יסלח לעיס כמו שחמר למעלה ועל זה חמר : כה חמר יי' חס ימדו שמי' ונג' : זכר המדידה למסילכי שהס נטוי ויתכן כהס עכץ המדידה וזכר חרץ מוסדי שהיה תחתוכ כיסוד לכנין וכן חמ' בפסוק חח' חף ידי יסדה חרץ ויימי טפחה שמי' : הנה ימיס' בחיס קרי ולא כתב : ונכנתה העיר : רוצה לומר ירושלס : ליי' שתהיה כל ימי' עוד ליי' ולא תחרב כוד וחמר שתרחב העיר ממה שהית' ונתן בגול הרחבת' ומגדל חנחל עד סער הפכה לל' עד סער הכני' וכן חמר בכוחות זכרי' עד סער הכני' וזכר גס כן סס ומגדל חנחל וחנחל סס ידו חלסלס וינתן תרגס פקוס : ויחל עוד קו המד' כתוב קוה בה' כי נמחז זה השס בלסין כקבה כמו תקות חוט השני וקריקו על הרוב : גרב ונעתה

רשי

לאור' חיחקה ליי' בלעז' וכתי לחכרה : רובע היס' סובר היס מדינו ומרתינו ונעסה קמטס קמטס כמו עורי רגע : ימוסו' כמו לח ימיס : חס ימדו שמיס' כמה נובהס : גס חני חמחס' בישראל כלומר כסס שהס לח ימדו ולא יחקרו כך ישראל לא ימחשו בכל חמר חטאו : העמק הפגרים' עמק סככל ס סכרי מכה ס סכריב : והדסן מקוס סכך הדסן שהיה חוץ לירושלס יוסיפו על העיר ויכניסו כל זה לתוך חומותיה ונכוחה זו עתדה לבח בגולה חרונה על כרחץ של מינץ שהרי לח היתה בבית סני : הסדמות' קנפליח בלעז' : זריס' לסן מנור : חכר

ידי' וס' למען ידי' דרתיכס' ולא ידי' כי אתי אשת ירבעס' יצרי פסל כלס' למען ידי' מסרח שמש' לא ילמדו עוד איש את רעהו' ואטמא אהס בסמת' באו ימי הפקדה' כל חפלה כל תזנה דדה' ואתה תשמע סן השמי' בתרא דדה' שיתה' מ' מורא להס' למען ידי' חר אחרון' ויאסרו צרינו לא ידי' : כי זאת הברית אשר אכרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם יהוה נתתי את הברית בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לאלהים והמה יהירלי לעם : ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את יהוה כי כולם ידי' אותי למקטנס ועד גדולם נאם יהוה כי אסלח לעונס ולחטאתם לא אכזר עוד :

כה אמר יהוה נתן שמש לאור לה יומס חקת ירח וכוכבים לאור לילה רגע היס ויהמו גליו יהוה צבאות שמו : אס' ימשו החקיס האלה מלפני נאם יהוה גס זרע ישראל ישבתו מהיות גוי לפני כל הימים : כה אמר יהוה אס' ימדו שמיס מלמעלה ויחקרו מוסדי ארץ למטה גס אני אמאס בכל זרע ישראל על כל אשר עשו נאם יהוה : הנה ימיס נאם יהוה ונבנתה העיר ליהוה ממגדל חננאל עד שער הפנה :

ויצא עוד קוה המדה נגדו על גבעת גרב ונסב געתה : וכל העמק הפגרים והדסן וכל השרמות עד נחל קדרון עד פנת שער הסוסיס מזרחיה קדש ליהוה לא ינת שולא יחדס עוד לעולם : הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה בשנת העשירית לצדקיהו מלך יהודה היא השנת שמנה עשרה שנה לנבוכדראצר : ואז חיל מלך בבל צדים על ירושלס וירמיהו הנביא היה כלוא

נצרו : ככן משרת מלכא דבבל צירין על ירושלס וירמיה נביא הוה כלי בדרת

ארי דין קימא דאנור עם בית ישראל בת יומיא האנון אמר יי אתן ית אוריתי במעיהון ועל לבריון אכתבנה ויהיו לריון לאלה ואנון יהיו קרמי לעס : ולא ילפון עוד גבר ית חכריה וגבר ית אחוהי למימר דעו למדחל מן קדם יי ארי כולהון ילפון ל למדע דחלתי למועיריהון ועד רבהון אמר יי ארי אשבוק ל להוביהון והטאיהון לא ידכרון עוד :

יי דיהב שמשא לאנהרא ביממא גזירת סיהרא וכוכביא לאנהרא בליליא נזף בימא והמן גלויי יי צבאות שמי' : במה דלית אפשר דיעידון קימא האליון מן קרמי אמר יי אף זרעא דישראל לא יבטלון מלמיהו עם משמש קרמי כל יוכיא :

פרגן אמר יי במה דלית אפשר דידע אנש משחת שמי' מלעילא ואף לא למכדק יסודי ארעא מלרע אף מיסרי לא ירחק בכל זרעא דישראל על כל דעברו קדמי אמר יי : קא יוכיא אתן אמר יי ותתבני קרתא דירושלס קדם יי ממגדל פקוס ועד תרע זותא : ויהי נפק עוד חוט משח בנינא לקבלה עד מטי לגבעתא דסמיכא לגרב ויהי מסתחר ל לבריכת ענלהו וכל מישרא אחר דנפלו תמן פגרי משרית אתוראה וכל אריתא עד נחלא ד דקדרון עד זות תרע בית ריסא דמלכא מדינתא קודשא קדם יי לא יתעקר ולא יתפגר עוד לעלס : פתגס נבואה דהוה עם ירמיה מן קדם יי בשתא עשירתא ל לצדקיה מלך שבטא דבית יהודה היא שתא תמני עשרי שנין לנבוכד

נצרו : ככן משרת מלכא דבבל צירין על ירושלס וירמיה נביא הוה כלי בדרת

מסרה השרמו' חר מן ד' מלי' כתיב ריש וקרינ' דלת וסי' עסיהוד ואבשלום ברח וילך' וארומיס בעת ההי השיב רצין השרמות וכל עמק הפגרי' גדל חסה נשא ענש : ואז ד' בקריא וסי' ואז יקרב לעשתו יהיה כאורח' ואז ירצו את עונס' כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל' ואז חיל מלך בבל :

סמות למקומות ידועים חלסלס בירושלס חו סמוך לה : וכל העמק' פירושו כתרנומו וכל מיסרל חמרנו' כבעמוד פיהס הדסן מן דסן ושמן רוצה לומר מחנה חסור שהע דשסיס ורענניס ולפי פשוטו פירוס הדסן מקוס סכך הדסן מחן לעיר וכל זה יהיה תוספת העיר ומה שתרגס סער הסוסיס תרע בי' ריסח דמלכא רוצה לומר מקוס מרונת הסוסיס רוצה לומר סער שהיה יוצא בו המלך עם פרוסו והיה עם דרך סוה למרונת הסוסיס והדרך ההוה היה סיעור ריס שהוה סבעי' קניס והקנה שס חמות וזרת : והסדמות' לכי פשוטו הסדות רוצה לומר רוב הסדות הסמוכות לעיר עתה יהיו בז' בכלל העיר תוך החומה : קדם ליי' כמו קדם ישראל ליי' כמו שחומר לח יכתס ולא יחדס עוד חו חומר כי מקנת התוספת הזה יהיה במקדס כי גס הוה ירחיב מקומו כמו שחומר בכוחות יחזקאל לח יכתס ולא יחדס עוד חו חומר לח יחדס עוד לעולם : השרמות' כתוב בריש וקרי בללת וינתן תרגס חריתא הוה מלסן רזל חריתא דלחי והוה חמת הימיס שמשקיס ממנה הסדות : הדבר' מבוחר הוה נאטמו נמשך עד ויחמר ירמיהו כי דבר חנחל הוה שהיה חליו' בסנה העשירית וחמרי הסליון הדבר סכרי ירמיהו לחנסי המטרה :

ירמיה לב רדג תקנה

בחצר המטרה / בחצר שהיו נשמרים שם האסורים מטרה שרשו נטר ענין שמירה כמו הינטור לעולם ותרגום ויחסוף אותם למשמר לבית מטרה: הנתון / מקור בחולם וכן הנתון נתן וחס האכל יאכל: עד כקדי חותו / רוצה לומר שחקת נשמטו: ויאמר ירמיהו חנמאל בן שלום דודך / שלום היה דוד ירמיהו אחי חביו כמו שחומר חנמאל בן דודי בח חלקי שהנכר למכור שדהו והנה הוא בח חלקי ויאמר לך שתקנהו: משפט הגולה / חס מכרתיו לאחר לך משפט הגולה מידו חף כי חתה רחוי לקמתו מידו: כדבר יי' כמו שאמר יי' סיבא חלי כן עשה: כן דבר יי' הוא ידעתי כי מהעם הוא שאקנהו בי חס לא היה מאתו למה אמר חלי סיבא חנמאל חלי למכור שדהו ויש מכרתי כי חנמאל

רשי

בחצר המטרה / לשון בית המשמר: עד פקדי חותו / פקדת כל האדם היא המיתה: ויאמר ירמיהו וכו' לא לכדקיהו חמר כן לא פירש הכתוב למה כאלו וחזר לדיבורו הראשון לכרשמה ה הדבר אשר היה חל ירמיהו: בח חלקי על פי הדיבור: חת ספר המקנה / שטר המכירה: וחת החתום תג' עם חתימתו כשהוא חתום כדת נחוק: וחת הגלוי / שהחזק בבית דין על פי עדיו וכתבו וחתמו הדיכין אשרתח דדיכי הוא קיום הסטרות ל לעשות הדבר גלוי ו מפורסם פן ימותו העדי ורבותינו פרשו לגניין גט פשוט ו ומקום כבבא בתרא: כה חמר וכו' חל תחמר לחס חמי מ מנכיעם שהרי הכל גלויים: כי כה חמר יי' סופן לקנות בתים: לעיני חנמאל דודי ועד עכשו קראו כן דודו שחזר שנים היו וחס חן זהה לא י ידעתי מהו ויש נוטים לומר דודו וכן דודו היה חנמאל לירמיה כנן רחוב נסח חת בת שמעון אחיו וילדה לו יימאל וכבר הוליד שמעון ימין הכרי ימין דודו לימאל סבן אחי שחזר ונס כן דודו חביו סל יימאל ואיכה היא המדה שלא מנינו בכל המקרא חס האם קדמי דוד: לא

עניו ח' חס' יוד בתרא בקריא' וסי' ועינו החלו כחות' ולא כחד סמנו' ויברח אבשלום' ועברת העברה' ויקח ועל' ועינו את עינו תראינה' יראו עינו כידו' קורץ בעינו סולל ברגלו: ואדע ג' בקריאה ובטעם זקף וסי' ואדע כי לא אבוש' ואדע כי דבר יי' הוא' ואדע כי כרובים הסה: ולעני ד' וסי' נמסר לעיל

בחצר המטרה אשר בית מלך יהודה
: אשר בלאו צדקיהו מלך יהודה
לאמר מדוע אתה נבא לאמר כה
אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת
ביד מלך בבל ולכדה: וצדקיהו
מלך יהודה לא ימלט מיד הכשדים
כי תצתן ינתן ביד מלך בבל ודבר
פיו עם פיו ועינו את עינו תראינה:
ובבל יוליך את צדקיהו
ושם יהיה עד פקדי אתו נאם יהוה
בית לחמו את הכשדים לא תצליחו
: ויאמר ירמיהו היה
דבר יהוה אלי לאמר: הנה
חנמאל בן שלם דדך בא אליך
לאמר קנה לך את שדו אשר
בענתות כי לך משפט הגולה לקנות
: ויבא אלי חנמאל בן דודי כדבר
יהוה אל חצר המטרה ויאמר אלי
קנה נא את שדו אשר בענתות
אשר בארץ בנימין כי לך משפט
הירשה ולך הגולה קנה לך ואדע
כי דבר יהוה הוא: ואקנה את
השדה מאת חנמאל בן דודי אשר
בענתות ואשקלה לו את הכסף
שבעה שקלים ועשרה הכסף:
ואכתב בספר ואחתם ואעד עדים
ואשקל הכסף במאזנים: ואקח
את ספר המקנה את החתום המצוה
והחקים ואת הגלוי: ואתן את
הספר המקנה אל ברוד בן נריה
בן מחסיה לעיני חנמאל דדי ולעיני
העדים הכתבים בספר המקנה
לעיני כל יהודים הישבים בחצר
המטרה: ואצוה את ברוד לעיניהם
לאמר: כה אמר יהוה צבאות
אלהי ישראל לקוח את הספרים
האלה את ספר המקנה הזה ואת
החתום ואת ספר הגלוי הזה
ונתתם בכלי חרש למען יעמדו
ימים רבים:

בדרת בית אסיריא די בבית מלך
שבטא דבית יהודה: דאסיריא צדקיה
מלך שבטא דבית יהודה למימר
סדין את מתנבי למימר כדן אמר
יי' האנא מסר ית קרתא דדא כד
מלכא דבבל ויכבשנה: וצדקיה
מלך שבטא דבית יהודה לא
ישתוב סידא דכסדאי ארי א
ארמסרא יתמסר ביד מלכא ד
דבבל וימליל פומיה עם פומיה
ועינוהי ית עינוהי יחזון: ולבבל
ויביל ית צדקיה ותמן יחי עד דיעול
דוכרניה קדמי אמר יי' ארי תניחון
קרב עם כסדאי לא תצליחון:
ואמר ירמיה הורה
פתגם נבואה מוקדם יי' עמי למימר
: הא חנמאל בר שלום אחבד
אחי לורה למימר זבון לך ית
חקלי דבענתות ארי לך חניא א
אחסנתא למכון: ואתא לותי
חנמאל בר אחבי כפתגמא דיי
לדרת בית אסיריא ואמר לי זבון
כען ית חקלי דבענתות דבארע
שבטא בנימין ארי לך חניא ורתא
ולך אחסנתא זבון לך וידעית ארי
פתגמא דיי הוא וזבנית ית חקלא
כן חנמאל בר אחבי דבענתות
ותקלית ליה ית בספא שבעיא מנן
ועשר סלעין דכסף: וכתבית
בשטרא וחתמית ואסרתית סדין
ותקלית בספא במזוניא: ונסבית
ית שטרא דזבניא ית דבתיב ו
וחתים בהלכתא וכיר חניא וית
שטרא פתיחא: ויהבית ית שטרא
דזבני לברוד בן נריה בר מחסיה
לעיני חנמאל אחבי ולעיני שדאי
דכתבין בשטרא דזבני לעיני כל
יהודאי דיתבין בדרת בית אסיריא:
ופקדית ית ברוד לעיניהון
למימר: כדן אמר יי' צבאות
אלהי ישראל סב ית שטריא
האלן ית שטרא דזבניא דדין וית
דבתיב וחתים וית שטרא
פתיחא דדין ותתנגון במן דכסף
בדיל דיתקיסון זמין סניאין:

בא על פי הדב לירמיהו: ואשקלה
לוי הקוף בשוה ופתח: חת הכסף
הכסף שהתנתי עמו שבעה שקלי
ועשרה הכסף / השקלים הם מני
והכסף הוא סלעי' וכן תירג' ונתן
שבעה מנין ועשר סלעין דכסף:
ואכתוב בספר וחתום: כתבתי
דברי המק' בספר ולאחר כך
חתמתי הספ' בחותם: ואעד עדי'
במק' שקניתי העדתי עדי כלום
בפני עדי' שומנתי לך קימתי ה
השדה והס' היו חותמים בספר
המקנה: ואשקול הכסף במחצבי'
וכב חמר למעלה ואשקלה לו קלא
רוצה לומר שבפני עדי המקנה
שקלו הכסף משקל יסר במחצבי'
כדי שלא יוכל להיות ביניה דברי'
על משקל הכסף: וחקת' חת ה
החתום: רוצה לומר ספר המק' ה
החתום כמו שחמ' וחתום: המצוה
והחקים: רוצה לומר ספר היוצא
והחקי' וספר שזכר עומד במקום
סני' וספר זה הוא תנאי המכיר
כמו מספר סני תבואו' שהיה עני'
בתורה והחקים מנהגים שהיו
נוהגין בזמן ההוא בענין המכיר'
וכל זה כתוב בספר אחר: וחת
הגלוי' רוצה לומר ספר הגלוי
כי שני ספרים כתב במקנה האחד
שהיה חתו' ואחד סני גלוי כשירצו
לראותו ולקרותו שיעשו כדי שלא
יכתחו החתום והנה הם שלשה
ספרי' ואדוני חבי' זל פירש הגלוי
ספר שכתב בו סגלה חן הגלוי'
אם ירצו לקנות כמו שפירש בעז
נית ית שטר' דזבני וכו' כבעמוד:
וחתן חת הספר המקנה' בח
בהא הידיעה עם הסמיכות כמו
ממלכות הארץ כמו שכתבנו ל
למעלה: לעיני חנמאל דודי רוצה
לומר כן דודי כי בן דודו היה כמו
שחמ' למעלה וכן וחת לוט אחיו
רוצה לומר כן אחיו או חנמאל זה
היה חמר שהיה דודו אחי חביו
והמוכר היה כן דודו חנמאל
זה שהי' דודו היה עם בעת המק' ל
ובחמרנו שנתן לו ספר המקנה
רוצה לומר עם הספרי' האחרים
אלא שזכר ספר המקנה שהוא
העיקר: הכתבתי בספר המקנה
לל' שחתמו בו שם לעזת:
לקוח' מקור במקום זוני כמו
זכור חת יוס' הסבת הלך וקדחת
והדומים להם: וחת החתום ספר
המצוה והחקים ונס הוא חת
חתום: למען יעמדו ימים רבים'
עד סוכ הגולה שחז' מתקיי' כבואת
עוד יקמו בתים ולהיות לחז' לסיבת
הגלות נזה החל לקמת הפדה
לכמה לישראל שלא יחשבו ס
שאבדה תקותם חס עליו: חתה

בספרא סים' כז: לקוח ד' בקרא' וסי' לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אתו' לקוח את הספרים האלה
זאת מבצר הזאן' לקוח מאת הגולה' קדמא חס' וסי' ספרא וספרא ענא וגלותא: ונתתם ו' בקרי'
וקסצין וסי' במלכיא סים' ח':

חמה חמה עשית את השמים ואת הארץ וכיון שעשית אותם לא יתכן שיפלא ויעלם ממך כל דבר הנעשה בהם בין בשמים בין בארץ ואם תנתן העיר ביד הכשדים חמה ידעת וחשב ירמיהו כי חולי שב חסו מהם מרוב חסדיו ונכר להם חסדי חכונם לפיכך חמר עושה חסד לחלפים שאם לא כן למה חמר שיקנה הסדה והעיר קרובה להכבש והעיר תפלתו: אל חיק בניהם אחריהם כשחוחוק מעשה חבתייהם בדיהם כמו שכתוב בתורה לשוכי: האל הגדול הנבון חמרנו רזל למה לא חמר ירמיה והנורח חמר כשדים מרקדיו בהיכלו ויהי כורחותיו: גדול העצה פעכותיו גדולות ומעשיו רבים מהשינס: העליליה המעשה: על כל דרכי בני חדם לא כמו שאמרנו חיק יי

רשי

לא יפלא לא יכחד וידע חמה עספנו לבלות ולמה חמרת לי לקנות סדה ומסלס עין חבות אל חיק הדור הזה ההולכים אחרי חבתייהם בדרך הרעה: הגדול הנבון ולא חמר והנורח חמר גויס מרקדן ב בהיכלו חיס נורחותיו במסכת יומא: ובחדם ובשחר חכמים לא חותנו שהיו שקולין לישראל ולמכרים כיצד ויהי הענין והחסד ויחל ה הלילה חותו מל ש טשימס חסך למכרים שימס חור לישראל מדרש חנה וינתן תירנס ולישראל עבדת פריסן בנו בני חיסח ומקרח חותם הקרית חותם לסון מקרה: ואשר דברת רעה עליה היה ובה: והעיר נתנה ולמה לי סדה: הממני יפלא וכי העת יחת עלומנו ממני:

ובורעך ה' חס' וסימ' נספר בסדר עקב: ומשלם ג' וסימ' בסוף ואתחנן: גדול ג' ב' ס' לא חס' וסימ' העצה ורבי הכנפי ארך האבר הכנפים ורוב נוצה קדמא חס: כל סיפרא ועד היום הזה כבד עד היום הזה וסימ' נספר במלכו ב' ס' נא: ובשיר ג' דסטיכו בקראוסי ובשיר ובאדם ותעשה לך שם ובשיר יתפאר ובשיר נחלתו:

רוחה חותנו: לתת לחיס כדרכיו וכפרי מעללו: ואשר פרס ייעזי למעל ולתת כפרי וזה לתת וכפרי והסימן וכלו: עד היום הזה פירוס עד היום הזה הם ידועים בבני חל: ובשיר חל ובחדם ובשיר חל חמות ומיפתי ובשחר בני חלם בעבו ישראל ותעשה לך סס חמה נודע בחותות ומופתים ובהם ידעך בני חלם על כרחם ובמדל' ובשיר חל ובחל' ובשיר חל ובמכרים עשית מופתי כחלד לזה טוב ולה רע והוא שאמר ויהי הענין והחסך ויחל חל הלילה חותו מול שמש חסך למכרים שימס חור לישראל לית ולישראל עבדת פריסן בנו בני חיסח: ותבא ובחורועי בחלף נוספת מחותות חמתין: ויבחו וירסו: ביד חיתן לבד וינד הסרס ועלמת מהמכתב: ובתחוקת' כמותו והוא דרך פרט על התורות וקרי ובתורתך דרך כלל כי כל התורה חמה: ותקרא מן כי הקרה יי חליתך וכתוב בחלף במקום חל וחמין להודיע כי המקרה הרע הבח להם חיסנו מקרה נמר הבח חליו לא הוא ית הקרה חותו: הנה הסוללות הם העני שמסלכו בהם החכמי בחומות העיר להכותם וינתן תירנס חל מליתא עלו על קרתא למכבסה והוא תל עבר שבוכרין סביב החומ' לכלו' מסס על החומ' וכן כדכרי רזל מליח בכחא: הנה הממני יפלא בחמת לא יפלא וירדתי שהעיר תנתן ביד הכשדי כי לא שב חסו מהם כי רבו עונותיהם להכעיסני וחלפן כן חמרתו לך לקנות הסדה להיות להם נחמה שיטבו מהגלו ויקנו שדות ובתי בארץ הזאת: וחת הכתים' כמו שאמרת כל הבית הגדול שקב בחס' כי היו מקטרים על הבתי' הגדולי והנבוהים על גנותיהם: מעונותיהם

כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד יקנו בתים ושדות וכרמים בארץ הזאת: ואתפלל אל יהוה אחרי תתן את ספר המקנה אל ברוך בן נריה לאמר: איה אדני יהוה הנה אתה עשית את השמים ואת הארץ בכחך הגדול ובורעך הנטויה לא יפלא כמך כל דבר: עשה חסד לחלפים ומשלם עון אבות אל חיק בניהם אחריהם האל הגדול הנבון יהוה צבאות שמו: גדל העצה ורבי העליליה אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני חדם לתת לאיש בדרךיו וכפרי מעללו: אשר שמת אתות ומפתים בארץ מצרים עד היום הזה ובשיר חל ובאדם ותעשה לה שם כיום הזה: ותצא את עמך את ישראל מארץ מצרים באותות ובמופתים וביד חזקה ובאזרוע נטויה ובמורא גדול: ותתן להם את הארץ הזאת אשר נשבעת לאבותם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש: ובאו וירשו אתה ולא שמעו בקולך ובתרוותך לא הלכו את כר אשר צויתך להם לעשות לא עשו ותקרא אתם את כל הרעה הזאת: הנה הסוללות באו העיר ללכדה והעיר נתנה ביד הכשדים הנלחמים עליה מפני החרב והרעב ותדבר ואשר דברת היה ויהי ראה: ואתה אמרת אלי אדני יהוה קנה לך השדה בכסף והעיר עדים ויהי נתנה ביד הכשדים ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר: הנה אני יהוה אלהי כל בשר הממני יפלא כל דבר: לכן כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד הכשדים וביד נבוכדראצר מלך בבל ולכדה: ובאו הכשדים הנלחמים על העיר הזאת והציתו את העיר הזאת באש ושרפוה ואת הכתים אשר קטרו על גנותיהם לבעל ורסכו נסקים

ארי כדנן אמר יי צבאות אלהי ישראל עוד ידבנו בתין וחקליו וכרמיו בארץ הזאת וצליתי קדם יי ברתי דיהבית ית ששרא דוביני לברוך בר נריה למימר: קבל בעותי יי אלהים הא את עבדתא ית שמיא וית ארעא בחילך רבא ובדרעך מרממא לא יתפסי מן קרמך כל פתגם: עבר טיבו לאלפי דרין ומשלם חובי אבהתא לבניא בר משלמין למחטי בתריהון אלהא רבא נברא יי צבאות שמייה דרברבין מלכוהי וסגיאין עוברוהי די קרמך גלן כל אורחת בני אנשא למתן לאנש באורחתיו וכפרי עוברוהי: דשויתא אתין ומפתין בארעא דמצרים עד יומא דרין ולישראל עבדתא פרישו בנו בני אנשא ועבדתא לך שום כיומא דרין: ואפקתא ית עפד ית ישראל מארעא דמצרים באתין ובמופתין וביד תקיפא ובאדרע מרמס ובחזונא רבא: ויהבת לרין ית ארעא דרמא דקמתא לאבתהרין למתן לרין ארע עבדא חלב ודבש ועלו ואחסינו ירנה ולא קבילו למימר: ובאורייתך לא הוליכו ית כל דפקדתא לרין למעבד לא עברו וערעת יתהון ית כל בישתא דרא: הא מליתא עלו על קרתא למכבסה וקרתא אתמסרת בידא דכשדאי דמניחין קרבא עליה מן קדם דקטלון בחרבא וכפנא ומותא ודמללתא הוה וקרמך גליו ואת אמרת לי יי אלהים ובון לך חקלא בכספא ואסחד סהרין וקרתא אתמסרת בידא דכשדאי: והוה פתגם נבואה מן קדם יי עם ירמיה למימר: הא אנא יי אלהא כל בשרא הטן קדמי יתפסי כל פתגם וכן כדנן אמר יי האנא מסר ית קרתא דרא בידא דכשדאי וביד נבוכר נצר מלכא דבבל ויכבשנה ויעלון כשדאי דמניחין קרבא על קרתא דרא וידלקון ית קרתא דרא בנורא ויוקדונה וית פתגא דאסיקו בוסימין על אגוזיהון לבעלא ונסיכו נסקין למשעת

מסדה וירשוד חס' וסימ' נספר ביהושע ריש סימ' י: צותה ג' ס' וסימ' את כל אשר צויתך לעשות להם ולא עשו: אתה צויתך פקדן אשר צויתך לא יבאו: וא צויתך אותו לענייהם: הנה אני וסימ' קשרתי על אדני דנה אני יי אלהי כל בשר סביא רוח בכס והייתם פותח את קברותיכם: לוקח את עץ יוקף לקח את בנו ישראל בנה בית לשם יי: על העיר ו' וסימ' בהיותם כאב' דק עץ אשר תדע וזה בבקר טרוד ועתה אסף את יתר דחי כשמע את הדב' והו' ושלח שמה סוסים ורכב' ושלח אש על הבית ואשר על העיר: ויבא נבוכד נצר ותבקע העיר וכל אשר דמלכו ועברו גוים רבים: ובאו הכשדי' ושכו הכשדי' וגם איש היה מתבגא' ותבקע העי' וכל דירמי' דאמר אל האיש לבוש ויאל בן זכר פקיד עליהם: וכל זגותי רכזו בסא אל העיר וסימ' זגותי אל העיר הזאת לתושעה קדמא דמלכים:

למן

דק

ירמיה לג

רשי

לג

ויהי דבר יהוה אלי ירמיהו עבדו
 ויהוה עורני עזרו בחצר המטרה
 לאמר: כה אמר יהוה עשה יהוה
 יוצר אותה להכינה יהוה ישמו:
 קרא אלי ואענך ואנידה לך גדלות
 ובצרות לא ידעתם:
 כי כה אמר יהוה אלהי ישראל על-
 בתי העיר הזאת ועל-בתי מלכי
 יהודה הנתצים אל-הסללות ואל-
 החרב: באים להלחם את-הכשדים
 ולמלאם את-פני האדם אשר-
 הביתי באפי ובחמתי ואשר הסתרתי
 פני בעיר הזאת על כל-רעתם:
 הנני מעלה לה ארכה ומרפא
 ורפאתם וגליתיה להם עתרת שלום
 ואמת: והשבתי את-שבות יהודה
 ואת שבות ישראל ובנתים כ-
 כבראשנה: ושהרתים מכל-
 עונם אשר הטאו לי וכלחתי לכול-
 עונותיהם אשר הטאו לי ואשר
 פשעו בי: והיתה לי רשם ששון
 לתהלה ולתבארת לכל גוי הארץ
 אשר ישמעו את-כל הטובה אשר
 אנכי עשה ועל כל השלום אשר
 אנכי עשה לה:
 כה אמר יהוה עוד ישמע במקום-
 הזה אשר אתם אמרים חרב הוא
 מאין אדם ומאין בהמה בערי יהודה
 ובחצרות ירושלים הנשמות מאין
 אדם ומאין יושב ומאין בהמה:
 קול ששון וקול שמחה קול חתן
 וקול כלה קול אמרים הודו את-יהוה
 צבאות כי טוב יהוה כי לעולם
 חסדו מבאים תודה בית יהוה כי-
 אשיב את-שבות הארץ כבראשנה
 אמר יהוה:
 כה אמר יהוה צבאות עוד יהיה
 במקום הזה החרב מאין אדם ועד-
 בהמה ובכל-ערי נהר רעים מרבצים
 צאן: בערי ההר בערי השפלה
 ובערי הנגב ובארץ בנימן ובסביבי
 ירושלים ובערי יהודה עד תעברנה
 הצאן על-ידי מונה אמר יהוה:

ויהוה פתנם נבואה מגדם י עם
 ירמיה תנינות והוא עוד כען כלי
 בדרת בית אסירא לכימר:
 כרנן אמר י רעבה י ברמ יתיה
 לאתקנותא י שביה: צלי קדמי
 ואקבל צלותך ויאהני לך רכבך
 ונטרן דלא ידעתנו: ארי כרנן
 אמר י אלהא דישראל על בתי
 קרתא דא ועל בתי מלכא דבית
 יהודה דמתרעין להון וצבין
 מליתא לתקפא שרמ מן קדם
 דקטלן בחרבא: אתן לאנהא
 קרבא עם כסרא ולמליותהון ית
 פגרי בני אנשא דלקירי ברונו
 ובחמתי ודסלקית שכנתי מן קרתא
 דא על כל בישתהון: הא אנא
 מייתי להון אסו ופורקן ויסינו
 ואנלי להון תרע תיובא ויאהונו
 דיהבון באורח שלם וקטוט:
 ואתיב ית גלות יהודה ורת גלות
 ישראל ואקימנון כרבקדמיתא
 וארכינון מכל הוביהון דהבו
 קדמי ואשבוק לכל הוביהון דהבו
 קדמי ודמרו במימרי: ויהון
 קדמי לשום דהרמא לתושבחה
 וליקר לכל עממי ארעה די יש
 ישמעון על כל טבתא די אנא עביר
 עבדון ויועון וידחלון על כל ט
 טבתא ועל כל שלמא דאנא עביר
 להון:
 י עוד ישמע באתרא דהין דאתון
 אמרין חרוב הוא מבלי אנשא
 ומבלי בעירא בקרנא דבית יהודה
 ובשוקי ירושלים דצדן מבלי א
 אנשא ומבלי יתיב ומבלי בעירא:
 קל ביע וקל דהרמא קל חתנין וקל
 בלן קל דאמרין אודו קדם י צ
 צבאות ארי טב י ארי לעלמא
 טבתייה מעלי תודתא לבית
 מקדשא די ארי אתיב ית גלות
 ארשא כרבקדמיתא אמר י:
 כרנן אמר י צבאות
 עוד יהי באתרא דהין דחרוב
 מבלי אנשא ומבלי בעירא וכל
 קרניהון דיררת בית פישרי רעין
 והוצרין רעין: בקרנו טורא
 בקרנו שפלתא ובקרנו דרומא
 ובארע שבת בנימן ובסחרני
 ירושלים ובקרנא דבית יהודה עוד
 יתנה עפא על ידי משיחא אמר י:

ויהי דבר יהוה אלי ירמיהו עבדו
 ויהוה עורני עזרו בחצר המטרה
 לאמר: כה אמר יהוה עשה יהוה
 יוצר אותה להכינה יהוה ישמו:
 קרא אלי ואענך ואנידה לך גדלות
 ובצרות לא ידעתם:
 כי כה אמר יהוה אלהי ישראל על-
 בתי העיר הזאת ועל-בתי מלכי
 יהודה הנתצים אל-הסללות ואל-
 החרב: באים להלחם את-הכשדים
 ולמלאם את-פני האדם אשר-
 הביתי באפי ובחמתי ואשר הסתרתי
 פני בעיר הזאת על כל-רעתם:
 הנני מעלה לה ארכה ומרפא
 ורפאתם וגליתיה להם עתרת שלום
 ואמת: והשבתי את-שבות יהודה
 ואת שבות ישראל ובנתים כ-
 כבראשנה: ושהרתים מכל-
 עונם אשר הטאו לי וכלחתי לכול-
 עונותיהם אשר הטאו לי ואשר
 פשעו בי: והיתה לי רשם ששון
 לתהלה ולתבארת לכל גוי הארץ
 אשר ישמעו את-כל הטובה אשר
 אנכי עשה ועל כל השלום אשר
 אנכי עשה לה:
 כה אמר יהוה עוד ישמע במקום-
 הזה אשר אתם אמרים חרב הוא
 מאין אדם ומאין בהמה בערי יהודה
 ובחצרות ירושלים הנשמות מאין
 אדם ומאין יושב ומאין בהמה:
 קול ששון וקול שמחה קול חתן
 וקול כלה קול אמרים הודו את-יהוה
 צבאות כי טוב יהוה כי לעולם
 חסדו מבאים תודה בית יהוה כי-
 אשיב את-שבות הארץ כבראשנה
 אמר יהוה:
 כה אמר יהוה צבאות עוד יהיה
 במקום הזה החרב מאין אדם ועד-
 בהמה ובכל-ערי נהר רעים מרבצים
 צאן: בערי ההר בערי השפלה
 ובערי הנגב ובארץ בנימן ובסביבי
 ירושלים ובערי יהודה עד תעברנה
 הצאן על-ידי מונה אמר יהוה:

כה אמר י עשה
 העושה זאת: קרא
 חלי ואענך להודיעך
 העתידות: וכברות
 שמורות בלבי לעשותם
 : הנתונים אל הסוללות
 לעשות מהם סוללות
 חליס שבכורי למעלה
 אשר בונים בני העיר
 לעלות אל הסוללות
 להלחם מעליהם אל
 הכשדים: ואל החרב
 לתקפא שורח מן
 קדם דקטלן בחרבא
 : ולמלאם את פגרי
 האדם: ואת הבתים
 אשר נתנו עושים ק
 קברות לפגרים ס
 שנהרנים בתוך העיר
 : ואשר הסתרתי ונו
 כה אמר י הכני מעלה
 לה נגו: עתרת שלום
 ברכת שלם שלום
 בלע: וזה רועים
 מזור רועים: עוד
 תעברנה הצאן ונגו
 יבאו ויבאו ישראל
 על ידי מלך הולך כ
 בראשם: לא

ידעתם ד בקרא וקמץ וכי ובא האות והמופת אשר דבר אק' שמעת חזה כלה קרא אלי ואענך והכעסתו
 לב עמים רבים' וסם אותי וקרית שמעית וכעסית: ארוכה ד' במל וב' חסוסי' הנני מעלה לה' כי אעלה
 ארכה' ותעל ארוכה למלאכה' כי עלתה ארוכה' ב' קדמא חס: גו' ג' מל' וס' וזתה לי לשם ששון
 לתהילה' ונאספו עליה' וספרים כתב לחרף דדה' וכל אוריתא דכוו: כבראשנה ה' בקרא' וס' וס'
 גופים הם לפנינו' ותהי כבראשנה דרבעס' ואשיבה שפטך כבראשנה' ובניתים כבראשנה'
 כי אשיב את שבות הארץ: ובארץ ה' וס' נמסר בסדר ויש:

כמח

ירמיה לג רדק תקס

צמח צדקה זהו מלך העשית: והוא אשר יקרא לה יי צדקנו ויהי יי צדקנו כלומר שישביה יהימו יי צדקנו ויהי שמה דיהן קרן לה יתעבדון לה יכון מן קדם יי בנה ולמעלה אמר על מלך המשיח וזה שמו אשר יקראו יי צדקנו ושניהם עולים לענין אחד ושם פירשנוהו וחלוננו חזי זל פי מה אשר יקרא לה הקבה שהוא יי צדקנו: כה אמר יי אשר תפירו את בריתי היום: אם תוכלו להפיר בריתי סכרתי עם נח וכו' עוד כל ימי הארץ וכו' ויוס ולילה לא ישבותו כמו שזה לא יפיר ולא ישבותו כן לא תפיר בריתי את דוד סכרתי לו ברית להיות מלכותו קיימת וכן בריתי סכרתי עם הארץ ועם בניו: בעתם על סדר התקופות: אשר כמו כאשר חסר כף הדמיון וכן כי אשר

רשי

לא יכרת' כריתת עולם הלא חס יפסוק סופו לחזור: כל הימי' לא יכרת להם זרע הראוי להעלות עולה ולהקטיר מנחה: חס תפירו את בריתי היום: חס תוכלו להפיר את בריתי אשר כרתי את היום ואת הלילה להיותם בעתם אשר כרתי לנח וכו' ויוס ולילה לא ישבותו: שתי המשפחות המלכות והכהונה: ואת עמי ינאצון ונדכרים האלה הם גורמים לעמי לחצ' מהיות בני לי: לפניה לפני דבריהם אלה סיוולמוך חותן לומר לא יסוב הקבה מ' מחזינונו ולא תועיל לכם תשובה: חס לא בריתי וכו' חס אשר סלא יתקיים הכרית סכרתי ליום ולילה ל להיות בעתם ואי אשר לחוקית שמים וארץ ליבטל כאלו לא ש' שמתים גם זרע יעקב וכו' וכו' דרשונו לענין ברית התורה והמילה ללמוד מאן סכסכלס נכרחו ש' שמים וארץ חך חין המדרש מיוסב על סדר המקראות: בשלום

אל בית ד' בספרא וסימ' הנה ימים באים נאם' והקמת' הלוך אל בית הרכבים' כי בא ירמיהו אל' ויאמר אל הסלך צדקיהו: ולכהני' ה' בקריא' וסימ' ויקרא המלך יהואש ליהודע הכהן ולכהנים' ולכהני' הלויים לא יכרת איש' ואהר הכינו להם ולכהני' ב' בפסוק' והסגנו' לא ידעו אנה הלכתי: ומקטיר ג' בקרי'

הנה ימים באים נאם' יהוה והקמת' את הדבר הטוב אשר דברתי אל בית ישראל ועל בית יהודה: בימים ההם ובעת ההיא אצמיח לרוד צמח צדקה ועשה משפט וצדקה בארץ: בימים ההם תושע יהודה וירושלם תשבון לבטח וזה אשר יקרא לה יהודה צדקנו:

כי כה אמר יהוה לא יכרת לרוד איש ישב על כסא בית ישראל: ולכהנים הלויים לא יכרת איש מלפני מעלה עולה ומקטיר כנחה ועשה זבח כל הימים:

ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמור: כה אמר יהוה אם תפירו את בריתי היום ואת בריתי הלילה ולבלתי היות יומם ולילה בעתם: גם בריתי הפיר את דוד עבדי כהיות לו בן מלך על כסאו ואת הלויים הכהנים משרתי: אשר לא יספיר צבא השמים ולא ימר חול הים כן ארבה את זרע דוד עבדי ואת הלויים משרתי אתי:

ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר: הלא ראית מה העם הזה דברו לאמר שתי המשפחות אשר בחר יהוה בהם וימאסם ואת עמי ינאצון מהיות עוד גוי לפניהם: כה אמר יהוה אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת' גם זרע יעקב עבדי אמאם מקחת מזרעו משלים אל זרע אברהם ישחק ויעקב בני אשוב את שבותם ורחמתים:

ויהוה פתגם נבואה מן קדם יי עם ירמיהו למימר: כדנן אמר יי כמא דלית אפשר דיבטיל קימי דאקימית עם ימאם ועם ליליא ובריל דלא למהו יי עם ולילי בעדנהו: אף קימי לא יבטיל דאקימית עם דוד עבדי מלמדיהו ליה בר מליך על כורסיה וית ל לויא כהניא דמשמשין קדמי: כמא דלית אפשר דיתמנון חילי שמיא ולא יתכיל חלא דיכא כן אסגני ית זרעא דוד עבדי וית לויא דמשמשין קדמי:

ויהוה פתגם נבואה מן קדם יי עם ירמיהו למימר: הלא הויתא מא עמא דרין ממליון למימר תרתין זרעיתא דאתרעי יי בדיון ודחיקנון וית עמי מרגונו מלמדיהו עוד עם משמש קדמי בקבלהו: כדנן אמר יי כמא דלית אפשר דיבטיל קימי דאקימית עם ימאם ועם ליליא כן גזירת שמיא וארעא לא שויתינון דיעדון: אף זרעא דיעקב ודוד עבדי לא ארתיק מלקרבא מבני דיון עבדין שולטן על זרעיה דאברהם יצחק ויעקב ארי אתיב ית גלותהו ואתרס עליהו:

וסימ' רק בבמות הוא מובח ומקטיר' ולכהנים הלויים לא יכרת איש' והשבתו למואב: הלויים ד' דקדמי' לכהנים וסימ' גם בריתי תופר' וגם בירושלם העמיד' ועמדו הלויים בכלי דוד' ועשו בני ישראל הנמצאים בירושלם את הן המצות דחוקה דדה: ואת הלויים ד' בקריא' וסימ' גם בריתי תופר' ודבתרה אשר לא יספר' ויבאו את הכהני' מערי יהודה' ויאכף דוד את בניו: יעקוב' ה' סל' וסימ' גם בסדר בהקתי ולעיל בסימ' ל: ישחק ד' כנו ליצחק וסימ' גם זרע יעקוב' חוד עבדי אמאם' ולא תשף על בית ישחק' וגשמו במות ישחק' ושבוהו ליצחק דתהלים:

שהוא ממשפחת לוי והם שתי מעלות: חל זרע אברהם' כמו על וכן ואל ההרים לא חבל כמו על ההרים: שני הסרטים שנים בענין (שתי האותיות ממוזא אחד ואח' אחד מד' הכתובים בשין כנו ליצחק: כי אשוב' אחד כי כמזא מן הקל יוצא בזה הענין כמו שכתוב יי את שבותך וזולתו:

כאשר: כן חרבה' עד סלא יסכר ולא ימד ולסון ימד נופל על חול הים ולא על כבש השמים והמס' נופל על זה ועל זה: משרתי חותי' כמו משרתים כי פעמים יפול מ'ס הרבוי ויספיק ב'וד הרבוי כמו כטעי נעמנים מי המרים מלאכי רעים והדומים להם: הלא דחיתי' שתי המשפחות' משפחת דוד ומשפחת אהרן אשר בחר יי בהם להיות מנהיגי העם: ואת עמי ינאצון' וכיון שראו שהא' מאחס ינאצו כניהם את ישראל מהיות עוד בני לכניה' ולא יוכיחו ולא ינהיגו בדרכ' יסרה כי חסכוני כסקה המלכו' והכהונה כי רוב ישראל גלו והנאחרים כתובים ביד בני הארצות וחלוננו חזי זל פי' ואת עמי כמו ועמי כלומר כיון שראו עמי כי אלהים מאחס גם הם ינאצו אותם ולא ילכו אחר מצותיו ולא ירצו להיות גוי לפניהם ולעשות מצותם ולכירשנו יהיה את זה נופל על הפעל כמו ואת מלכינו ואת שרינו ואת הברזל כפל אל המים וכבר פירשנו חותם על הפעול ככל את שנופל על הפעול:

כה אמר יי חס לא בריתי יומם ולילה ולא שמת' חקות שמים וארץ להיות חוק עולם חס לא יהיה זה לא יהיה זרע יעקב ודוד שחמאסם חבל כל זמן שתהיה קיימת בריתי עם שמים וארץ ועם יומם ולילה תהיה בריתי עם זרע יעקב ודוד עם זרע יעקב להיות בני ועם זרע דוד להיית מושל' ולא היכרך להשיב משפחת הכהונה כי כבר זכרה למעלה ואת הלויים משרתי חותי חבל סנה בדבר המלכות כי הוא עקר הנהגת ישראל מירדת ה המלכות: גם זרע יעקב ודוד' כתב ד' יונה המדקדק כי יעקב במקום אהרן לפי שזכר שתי המשפחות וכן חז' כל' מדות של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי במדת מדבר סנאח' בזה חזינו ענין לו חבל הוא ענין ל לחברו כמו וזאת ליהודה שחינו ענין ליהודה שהרי נאמר שמע יי קול יהודה תנהו ענין לשמעון כינא חנוס זרע יעקב ודוד שחינו ענין ליעקב שהרי נא' יצחק ויעקב תנהו ענין לאהרן רחיה לדבר שתי המשפחות שחמר וכבר פירשנוהו והחכם לא בן עזרא זל פי' חך מי שהוא מזרע יעקב חמאס בעבור שהמרה תורה שלא יהא מלך מושל ב ישראל כי חס מעיקב ועוד ישחק' כתוב בשין כמו בצדי כי כתוב בנינוקרי חסיב ב'וד והענין

אשר יקראו יי צדקנו ושניהם עולים לענין אחד ושם פירשנוהו וחלוננו חזי זל פי מה אשר יקרא לה הקבה שהוא יי צדקנו: כה אמר יי אשר תפירו את בריתי היום: אם תוכלו להפיר בריתי סכרתי עם נח וכו' עוד כל ימי הארץ וכו' ויוס ולילה לא ישבותו כמו שזה לא יפיר ולא ישבותו כן לא תפיר בריתי את דוד סכרתי לו ברית להיות מלכותו קיימת וכן בריתי סכרתי עם הארץ ועם בניו: בעתם על סדר התקופות: אשר כמו כאשר חסר כף הדמיון וכן כי אשר

רדק

ירמיה לד

רשי

אך בזה תתנחם חלפם שתבלה לא תמות בחרב בשלום תמות חלפם סנקרו עיני כיון שלא ימות בחרב וימות על מטתו ויעשו לו כבוד כמו שעושי למלכי זהו בשלום ורזל חמרו מהו בשלום שמת כבודכר בימיו: ובמשרפות כמו שהיו שורפים על מאתם בשמי' וזכיס מרוקחיס כמו שכל בחסח ורזל פי' מה היו שורפים עליהם מטתן וכלי ת תשמישן: כי דבר חני דברתי כי זה הדבר חני דברתי חותנו לכיס' תדע סיתקיים: אל לכיש ואל עזקה' כמו על לכיש ועל עזקה וכמוהם רבים כמו שכתבנו: הדבר אחרי כרות המלך צדקיהו' שבו להם מזה העין וכרתו להם ברית לקיים הדבור ובסדר עולם כי מה שחזק בספר יחזקאל ויהי בשנה השביעית בחמשי בעשור לחודש בחו' חמשי' מוקני ישראל לדרוש את יי' וישבו לכני היא שנה שביעית למלכות צדקיהו וזוהי שנה כרת המלך צדקיהו ברית את כל העם אשר בירושלם לקרא להם דבור פי' להם לעבדים ולשכחות כמו ש' שאמר לשלח חיש את עבדו ונג' ונח הכני טרם הידיעה כמו ו נתראה את הילד והדומים לו: לבלתי עבד כס' בעברי ובעבריה ואלחר כך הוסף בחור וחמר ביהודי אחיהו חיש והוא כמו הפוך לבלתי עבד חיש ביהודי אחיהו וכן מקום עס קבר מקום קבר עס והדומים להם שהמוקדם מאוחר: ויכניסום' כתיב ויכנסום קרי והענין אחד אלח עזה מן כוסף זה מן הקל:

פתגם נבואה דהוה עם ירמיה מן הכעש כפוי קדם יי' ונבוכד נצר מלכא דבבל וכל משרתייה וכל מלכות ארשא שולטן ירעה וכל עממא מניחין קרבא על ירושלם ועל כל קרוא למימר: כדנן אמר יי' אלהא דישראל אול ותימר לצדקיה מלך שבטא רבית יהודה ותימר ליה כדנן אמר יי' דא אנא מסר ית קרתא דהא ביד מלכא דבבל ויוקרה בנורא ואת לא תשתויב מן ידיה ארי אתאחדא תתאחד ובידיה תתמסר ועינד ית עיני מלכא דבבל יחזון ופומיה עם פומך ימלל ולבבל תתובל: ברם קביל פתגמא דיי' צדקיה מלך שבטא רבית יהודה כדנן אמר יי' עלך לא תתקטיל בחרבא בשלמא תמות וביקירות אבהתך מלכא קדמאי דהוון קדמך בן י יוקדון עלך ויעל מלכא יספרון עלך ארי פרנמא אנא מלילית א אמר יי' וירמיה נביא עם צדקיה מלך שבטא רבית יהודה ית כל פתגמא דהאלין בירושלם ומשרית מלכא דבבל מניחין קרבא על ירושלם ועל כל קרוא רבית יהודה דאשתארא על לכיש ועל עזקה ארי אנון אשתארא בקרוא רבית יהודה קרוין כריבן פתגם נבואה דהוה עם ירמיה מן קדם יי' בחר דגור מלכא צדקיה קים עם כל עמא דבירושלם למקרי להון חירו: לשלחא גבר ית עבדיה וגבר ית אמתיה בר ישראל ובת ישראל בני חורין בריל ופלחון ברהו גבר ב באחיה יהודא ושמעון כל רבבא וכל עמא דעלו בקימא לשלחא גבר ית עבדיה וגבר ית אמתיה בני חורין בריל דלא יפלחון בהון עוד וקבילו ושלחו: ותבו כתר פן ואתיבו ית עבדין וית אמתיה דפטרו בני חורין וכבישונן לעבדין ולאמיהן: והוה פתגם נבואה מן קדם יי' עם ירמיה מן קדם יי' למימר: כדנן אמר יי' אלהא דישראל אנא גורית קים עם אבהתון ביומא דאפקית יתרון מארשא דמצרים מבית עבדותא למימר:

ועינד ז' וסי' בניד ובנותך נתונים לעם אחר / הגני נותנד לסגור / קחו ועינד שום / את עיני מלך בבל / ועינד על רמי' / הוינא אנך קשבת / ועינד דרכי הצרנה: / אבותיך ג' מל בקרא' וסי' שוב אל ארץ / אבותיך ולמולדתך / ובמשרפות אבותיך דמלכים / אל תסנ גבול עולם / אנך: / הנתרות ג' חס וסי' / ועקב רעה אח צאן / על פי השנים הנתרת / וחיל מלך בבל נלחמים / בתרא מל דמל ושאר א חס וז' / פתגם נבואה דהוה עם ירמיה מן הכעש כפוי / קדם יי' ונבוכד נצר מלכא דבבל / וכל משרתייה וכל מלכות ארשא / שולטן ירעה וכל עממא מניחין / קרבא על ירושלם ועל כל קרוא / למימר: / כדנן אמר יי' אלהא / דישראל אול ותימר לצדקיה / מלך שבטא רבית יהודה ותימר / ליה כדנן אמר יי' דא אנא מסר ית / קרתא דהא ביד מלכא דבבל / ויוקרה בנורא ואת לא / תשתויב מן ידיה ארי אתאחדא / תתאחד ובידיה תתמסר ועינד ית / עיני מלכא דבבל יחזון ופומיה / עם פומך ימלל ולבבל תתובל: / ברם קביל פתגמא דיי' צדקיה / מלך שבטא רבית יהודה כדנן / אמר יי' עלך לא תתקטיל בחרבא / בשלמא תמות וביקירות אבהתך / מלכא קדמאי דהוון קדמך בן י / יוקדון עלך ויעל מלכא יספרון עלך / ארי פרנמא אנא מלילית א / אמר יי' / וירמיה נביא עם צדקיה מלך / שבטא רבית יהודה ית כל פתגמא / דהאלין בירושלם ומשרית מלכא / דבבל מניחין קרבא על ירושלם / ועל כל קרוא רבית יהודה / דאשתארא על לכיש ועל עזקה / ארי אנון אשתארא בקרוא רבית / יהודה קרוין כריבן פתגם נבואה / דהוה עם ירמיה מן קדם יי' בחר / דגור מלכא צדקיה קים עם כל / עמא דבירושלם למקרי להון חירו: / לשלחא גבר ית עבדיה וגבר ית / אמתיה בר ישראל ובת ישראל בני / חורין בריל ופלחון ברהו גבר ב / באחיה יהודא ושמעון כל רבבא / וכל עמא דעלו בקימא / לשלחא גבר ית עבדיה וגבר ית / אמתיה בני חורין בריל דלא י / יפלחון בהון עוד וקבילו ושלחו: / ותבו כתר פן ואתיבו ית עבדין / וית אמתיה דפטרו בני חורין / וכבישונן לעבדין ולאמיהן: / והוה פתגם נבואה מן / קדם יי' עם ירמיה מן קדם יי' למימר: / כדנן אמר יי' אלהא דישראל / אנא גורית קים עם אבהתון / ביומא דאפקית יתרון מארשא / דמצרים מבית עבדותא למימר:

בשלום תמות / רבותינו שמת כבוד / נצר בימיו שכל ימי / כבוד נצר לא יבאו / חסריו מחסיריהם / כסמת כבוד נצר / יח צדקיהו מבית / האסורי ולמחרת מת / וקרואו כבוד: / ובמשרפות אבותיך / כך היה דרכם לשרוף / על המלכי' מטתן וכלי / תשמישן: אחרי כרות / המלך' בשנה / השביעית למלכו כך / שינו בסדר עולם / ויהי בשנה השביעית / בחו' חמשי' מוקני / יהודה לדרוש את יי' / חמרו ליחזקאל עבד / כהן שמכרו רבו מהו / שיחל בתדומה / כלומ' לפי שהיו רוצין / לומר לא כעכש על ה / המצות על שהחזינו / את העבדים: הכני

לד וכל כפוי יכלול כל

בתרא: אחיהו ד' וסי' וביאור התרומה / אנך חסיד מן הארץ / לשלח אש את עבדו / איש באחיה / ורבקו: שלח ד' דגשי' וסי' בשפטים סימן א:

הנני קורא לכם דבורי
 מאתי שאיני חזון
 לכם להביל ותהיו ה
 הפקר אל החרב ואל
 הרעב: הענל חסר
 כרתו לסכיל כשחזרו
 וכבשום כרתו כולם
 ברית למרוד במקום
 וכרתו ענל לסכיס
 ועברו בין בתריו
 למרוד בו והיא הייתה
 ברית חזקה ונמורה
 לאמ' ככה יבחר ויחלק
 העובר עליה: העוליס
 מעליכם מפני חיל
 פרעה שיבא ממכרים
 כמו שמוכרם בספר
 זה: הנרי מצוה ושכ
 חיל פרעה לארצו ו
 והכסדיל יסובו עליכם:
 אל בית הרכבים
 בני יונד בן רכב ו
 נמכני יתרו הי: איש
 האלהים כביח דיי:
 שומ' הסף אמרכליל
 שרשאריר בלעו:
 באהליס

מקץ שבע שנים תשלחו איש את-
 אחיו העברי אשר ימכר לה ועבדך
 שש שנים ושלחתו חפשי מעמד
 ולא שמעו אבותיכם אלי ולא הטו
 את-אזנם: ותשבנו אתם היום
 ותעשו את-הישר בעיני לקרא דרור
 איש לרעהו ותכרתו ברית לפני
 בבית אשר-נקרא שמי עליו:
 ותשבנו ותחללו את-שמי ותשבנו
 איש את-עבדו ואיש את-שפחתו
 אשר-שלחתם חפשים לנעשים
 ותכבשו אתם להיות לכם לעבדים
 ולשפחות: לכן כה-
 אמר יהוה אתם לא-שמעתם אלי
 לקרא דרור איש לאחיו ואיש לרעהו
 הנני קרא לכם דרור נאס-יהוה אל-
 החרב אל-הדבר ואל-הרעב ונתתי
 אתכם לזועה לכל ממלכות הארץ:
 ונתתי את-האנשים העברים את-
 ברתי אשר לא-הקימו את-דברי
 הברית אשר כרתו לפני הענל אשר
 כרתו לשנים ועברו בין בתריו:
 שרי יהודה ושרי ירושלים הסרסים
 והכהנים וכל עם הארץ העברים
 כ בין בתרי הענל: ונתתי אותם ביד
 איביהם וביד מבקשי נפשם והיתה
 נבלתם למאכל לעוף השמים
 ולבהמת הארץ: ואת-צדקיהו
 מלך-יהודה ואת-שריו אתן ביד
 איביהם וביד מבקשי נפשם וביד
 חיל מלך בבל העלים מעליכם:
 הנני מצוה נאס-יהוה והשבתים אל-
 העיר הזאת ונלחמו עליה ולכרוה
 ושרפה באש ואת-ערי יהודה אתן
 שוממה מאין ישב:
 א הדבר אשר-היה אל-ירמיהו מאת
 יהוה בימי יהויקים בן-יאשיהו מלך
 יהודה לאמר: הלוך אל-בית
 הרכבים ודברת אותם והבאותם
 בית יהוה אל-אחת הלשכות
 והשקית אותם יין: ואקח את-
 יאזניה בן-ירמיהו בן-חבצניה ואת-
 אחיו ואת-כל-בניו ואת-כל-בית
 הרכבים: ואבא אתם בית יהוה
 אל-לשכת בני חנן בן-יערליהו
 איש האלהים אשר-אצל לשכת
 השרים אשר ממעל ללשכת מעשיהו
 ה בן-שלם שמר הסף: ואתן לפני
 בני בית-הרכבים גבעים מלאים יין
 וכסות ואמר אליהם שתו-יין:

מסוף שבע שנים תשלחו גבר ית
 אחוהי בר ישראל דודבן לד ו
 ופלחנד שית שנין ורתפטרניה
 בר חורין מעמד ולא קבילו א
 אבהתכון למיכרי ולא ארכינו ית
 אודנהון: ותבתון אתון יומא דין
 ועברתון ית דבשר קדמי למקרי
 חירו גבר לחבריה וגוררתון קיס
 קדמי בביתא דאתקרי שמי עלוהי:
 ותבתון ואתחלתון ית שמי
 ואתיבתון גבר ית עבדיה וגבר ית
 אמתיה די פטרותון בני חורין ל
 לנפשרתהון וכבשתון יתיה למהוי
 לבון לעבדון ולאמקון:
 בכן ברנן אמר יי אתון
 לא קבלתון למיכרי למקרי חירו
 גבר לאתוהי וגבר לחבריה הא
 אנא מכלי לבון חירו אמר יי מן
 חרבא ומן מותא ומן כפנא ואתן
 יתכון לזיע לכל מלכות ארעא:
 ואתן ית גבריא דעברו על קימי
 דלא קימו ית פתנמי קימא דגורו
 קדמי ענלא דפקסו לתרין ו
 ועברו בין פלגוהי: דברבי
 יהודה ורכבי ירושלים ורכביא
 וכהנא וכל עמא דארעא דעברו
 בין פלגי ענלא: ואמסר יתהון
 ביד בעלי דכבירהון וביד דבען
 למקטלהון ורתהי נבלתהון
 משגרא למיבל לעופא דשמיא
 ולבעיא דארעא: וית צדקיה
 מלך שבטא דבית יהודה וית
 דברבוהי אמסר ביד בעלי דכבירהון
 וביד דבען למקטלהון וביד מ
 משרת מלכא דבבל דאסתלקא
 מנכון: הא אנא מפקיד אמר יי
 ואתיבננו על קרתא הרג ויגיהון
 קרבא עלה ויכבשוה ויוקדוה
 בנורגא וית קרנא דבית יהודה
 אתן לצרו מבלי יתיב:
 פתגם נבואה
 דיהוה עם ירמיה מן קדם יי
 ביומי יהויקים בר יאשיה מלך
 שבטא דבית יהודה למימר:
 איויל לות בני בית רכב ו
 ורתמלל עמדהון ותעלנון לבית
 מקדשא די להרא מן לשכתא
 ותשקי יתהון חמרא: ודברית ית
 יאזניה בר ירמיה בר חבצניה וית
 אחוהי וית כל בנוהי וית כל בני
 בית רכב: ואעלית יתהון לבית
 מקדשא די ללשכת בר חנן בר י
 ינדליה נביא די דבסטר לשכת
 דברבא דמעיל לשכת מעשיה בר
 שלום אמרכלא: ויהבית קדם בני
 בית רכב כלדין מלו חמרא וקסין
 ואמריית להון שתו חמרא:
 ואמרו

הנני קורא לכם דבור נאס יי אל
 החרב ואל הדבר ואל הרעב, כי
 כולם ישלטו בכם ולא יהיה לכם חזון
 סימנע חתכם מהם כי חפשים
 מהיו להם: לזועה לזועה
 כתב וקרי לזועה והענין אחד
 ענין תנועה ותנועה לא שהחיות
 הפנו כונו כנס וכנס והדומים
 להם: הענל חסר כרתו לסכיס
 כן היא דרך כריתת הברית
 וכן ברית אברהם אבינו בין
 הנתרים: שרי יהודה ושרי
 ירושלים, שרי יהודה הם הסרסים
 חסר מן הערים מחוץ לירושלים
 וחמך חסר כך והסרסים הם
 שרי בית המלך: העוליס
 מעליכם כמו שכתוב בזה
 הספר למטה וחיל פרעה יבא
 ממכרים ונ' וישמע הכסדים
 ויעלומעל ירושלים: בית הרכבים
 מבית חובב חותן משה הן
 ונקראו בית הרכבים על סם
 רכב חבי יונד שהיה גדול ה
 המטפחה וכן אמר בדברי ה
 הימים המה הקינים הכאים מ
 מחמת חבי רכב: והסקית
 חותם יין חף על פי שהם לא
 שתו חמ' והסקית סתמן לכביהם
 כוסות יין לסמות: איש האלהים
 כתרנומ נביא דיי: שומר
 הסף, סף הוא כלל לכלי הבית
 וכלי היין מולתם ומי שומר
 הסף אמרכלא: כי

סברה
 ועבדך ב' וסימ' כי ימכר לך אחיך
 העברי' מקץ שבע שנים תשלחו
 איש את אחיו: אותם יי חס'
 בספרא וסימ' נמס' לעיל בספרא
 סימ' כ': לא שמעתם ג' דכמיכי
 בקרי וסימ' לכן כה אמ' יי צבאות
 יען לקרא דרור איש לאחיו
 דעי עונך כי בני אלהיך פשעת
 וכל עם ד' דכמי בקריאה וסימ'
 וקם יהושע וכל עם הכלחמרה
 ועל יהושע מן הגלגל ויבא
 יהוש' וכל עם הכלחמרה ויעבר
 חמלך הגלגלה: ותרא ותנה
 חמלך עומד על העמוד כמשפט
 דמלכי' ותברו דהך שרי יהוד'
 ושרי ירושלים וסימ' בלשון
 ארמי יהושע סלך לגלגל וסרס
 מלך והמא גברא: הדבר ה'
 בטעמא בכפרא וסימ' בשלח
 אליו חמלך צדקיהו את פשחור
 ונבוכד ראצר מלך בבל
 אחרי כרות חמלך צדקיהו ברית
 בימי יהויקים בן יאשיהו
 אשר דברת אליו: ואת אחיו ה'
 בקרי וסימ' דושב זוסף את א
 אביו ודבתריה וכלכל זוסף
 את אביו ואת אחיו האום לאביו
 ולאביו לא ראתו ויורש זבול
 את נעל ואת אחיו ואקח את
 יאזניה בן ירמיהו בן חבצניה:

לה

דק

כי יזכר בן רכב חביונו וזכה לומר חבי חביונו כי הנה מבלתי יזכר בן רכב כשמלך יהוה בן רמשי וממונו עד ממלכות יהויקים קרוב לש' סנה: ולא יהיה לכם טעמו על כלם: לא בית ולא כרם ולא סדה: לא יהיה לכם לא במתכ' ולא במקח מאחר: למען תחיו ימים רבים: כי הבתים והסודות והכרמים מעבדים את האדם במקומו יהיה רעב או חרב וימות בקוצר ימים מדלחה וכסלה יהיה לו במקומו כל זה שיראה טוב בזה המקום יטב בו וכסדרה רע ילך למקו' אחר שיהיה בו בטוב לפיכך בזה להם סיהיו יושבי הארץ ויסעו ממקום למקום כפי מה שיראו הטוב במקום בית סדה וכרם ויחריבו ימים בזה וכן ראו בחבות שהיו נוסעים מקום למקום ב בחלהים מכני הרעב ושנית היון שמנעם ממה שידוע מ מסבתו שמטרף דעת מי שיסנה בו כמו שכתוב כל סנה בו לא יחכס וכתוב למי חביו למי מדיני למי סיח למי כבעים חנס למי חכליות עינים למאחרים על היון וכבת גלות עשרת הפכטים היה על הרבות סתית היון כמו שחלנו' הוי עטרת גלות סכורי אכדים וחמר הוי גבורים לסתות יין וחמר משכמי ב בבקר שבר ירדנו וגם יהודה ונכינון סבת גלותם היון כמו סכתוב וגם חלה בין שנו וכל הענין כמו סכתוב וחלשון ססתה היון חלש' שהיה כדוק נתמים נסתכר בו וכתבנו בו: ויהי בעלות נבוכד נכר' בבית: ונחמר בחו וכבוה' בוחו לסון זרוו כמו לנו ונלכה הנלבל:

ירמיה לה

ואמרו לא נשתי חמרא ארי וינדב בר רכב אבונא פקיד עלנא למימר לא תשתון חמרא אתון ובניכון עד עלמא: וביתא לא תבנון וזרעא לא תזרעון וכרמא לא תצבון ולא יהי לבון ארי כמשכנין היתרבון כל יומיכון בדיל דת דרתקומון יומין סגיאין על אפי ארעא דאתון דירון תפון: וקבלנא למימר וינדב בר רכב אבונא לכל דפקרנא בדיל דלא למשתי חמרא כל יוכנא אנהנא נשנא בננא ובנתנא: ובדיל דלא למבני ברתי למרתבנא וכרמין ותקלח וזרעין לא יהי לנא: ויתבנא במשכנין וקבלנא ועברנא ככל דפקרנא וינדב אבונא ויהוה בר סליק נבוכד נצר מלכא דבבל על ארעא ואמרנא ארתו ונעול לירושלם מן קדם משרית כסדאי ומן קדם משרית ארם ויתבנא בירושלם: והוה פתגם נבואה מן קדם יי עם ירמיה למימר: כדנן אמר יי צבאות אלהי דישראל איוול ותימר לאנש יהודה ולתיבני יר ירושלם הלא תקבלון אולפן לקבלא לפתגמי אכר יי: אתקינון פתגמי וינדב בר רכב דפקיד ית בנוהי בדיל דלא למשתי חמרא ולא אשתאיאו עד יומא הדון ארי קבילו ית תפקרתא דאבוהון ואנא שלחית לותכון ית כל עברי נבייא מקדים וממלל ולא קבלתון ל למימרי: ושלחית לותכון ית כל עברי נבייא מקדים ומשלח למימר תובו כען נבר מאוריה בישתא ואתקינון עובדיכון ולא תהכון ברתר טעורת עממיא למפלחהון ותיבו על ארעא דיהבית לבון ולאכהרתכון ולא ארכנתון ית אודנכון ולא קבלתון למימרי: ארי אקינו בני וינדב בר רכב ית דפקרתא דאבוהון דפקרנון ועפא הדון לא קבילו למימרי: בכן כדנן אמר יי צבאות אלהי דישראל הא אנא מיחי על אנש יהודה ועל פל יתבני ירושלם ית כל בישתא דגורית עליהון חלף דשלחית לותהון ית כל עברי נבייא ולא קבילו ואתנביאו להון ולא תבו: ולבני בית רכב אמר ירמיה כדנן אמר יי צבאות אלהי דישראל חלף דקבלתון לתפקדת ירונדב אבוכון ונטרתון ית כל פקודיהו ועברתון ככל דפקיד יתכון: בכן

רשי

ואמרו לא נשתי חמרא ארי וינדב בר רכב אבונא פקיד עלנא למימר לא תשתון חמרא אתון ובניכון עד עלמא: וביתא לא תבנון וזרעא לא תזרעון וכרמא לא תצבון ולא יהי לבון ארי כמשכנין היתרבון כל יומיכון בדיל דת דרתקומון יומין סגיאין על אפי ארעא דאתון דירון תפון: וקבלנא למימר וינדב בר רכב אבונא לכל דפקרנא בדיל דלא למשתי חמרא כל יוכנא אנהנא נשנא בננא ובנתנא: ובדיל דלא למבני ברתי למרתבנא וכרמין ותקלח וזרעין לא יהי לנא: ויתבנא במשכנין וקבלנא ועברנא ככל דפקרנא וינדב אבונא ויהוה בר סליק נבוכד נצר מלכא דבבל על ארעא ואמרנא ארתו ונעול לירושלם מן קדם משרית כסדאי ומן קדם משרית ארם ויתבנא בירושלם: והוה פתגם נבואה מן קדם יי עם ירמיה למימר: כדנן אמר יי צבאות אלהי דישראל איוול ותימר לאנש יהודה ולתיבני יר ירושלם הלא תקבלון אולפן לקבלא לפתגמי אכר יי: אתקינון פתגמי וינדב בר רכב דפקיד ית בנוהי בדיל דלא למשתי חמרא ולא אשתאיאו עד יומא הדון ארי קבילו ית תפקרתא דאבוהון ואנא שלחית לותכון ית כל עברי נבייא מקדים וממלל ולא קבלתון ל למימרי: ושלחית לותכון ית כל עברי נבייא מקדים ומשלח למימר תובו כען נבר מאוריה בישתא ואתקינון עובדיכון ולא תהכון ברתר טעורת עממיא למפלחהון ותיבו על ארעא דיהבית לבון ולאכהרתכון ולא ארכנתון ית אודנכון ולא קבלתון למימרי: ארי אקינו בני וינדב בר רכב ית דפקרתא דאבוהון דפקרנון ועפא הדון לא קבילו למימרי: בכן כדנן אמר יי צבאות אלהי דישראל הא אנא מיחי על אנש יהודה ועל פל יתבני ירושלם ית כל בישתא דגורית עליהון חלף דשלחית לותהון ית כל עברי נבייא ולא קבילו ואתנביאו להון ולא תבו: ולבני בית רכב אמר ירמיה כדנן אמר יי צבאות אלהי דישראל חלף דקבלתון לתפקדת ירונדב אבוכון ונטרתון ית כל פקודיהו ועברתון ככל דפקיד יתכון: בכן

באלים תסבנו במדברות חמר חמס גרים פס לא היה להם חלק בארץ שבני גרים היו: ויהי בעלות נבוכד נכר' על כרתנו באלו העיר ל לכך עכשו חנו יושבי כנתים: עכור

מסרה יונדב וס' ויאמרו לא נשתי יין כי ונשב באהלי ונשמע ונעש' לכן כה אמ' יי צבאות אלהי ישראל לא יכרת איש וכל שמואל דכתי' יונדב בכא יהונדב וס' ויאמר לו יהונדב שכב על מטתך: תחזי ג בקריאה וסימ' ועתה ישר שמע אל החקים: וברת לא תבנו וזרע' דרשו טוב ואל רע: ונשב ג בניאים ובכתובי וס' ונשב באהלים ונשמע ונעש' ודברתיה בירושלם: בנהר אחוא: באהלי ד בקריאה וסימ' ב כשפטם סימ' ח: צונו ה בקריאה וס' נסכר בסדר דברים: חוקם ג בקריאה ב' מל וא חס וסימ' חוקם המשכן: נאם הגבר חקם על את דברי יהונדב בן רכב: נאם הגבר חס ומלעיל: שבו ה חס בניאים וכתובים וסימ' אב ת תבעיו בעיו שבו אתיו: ואשלח אליכם את כל עברי הנביאים ד דאריך' וגם עתה נאם יי שבו עדי' ועד יי בישראל וביהודת: ושבו עוד צדקי בה כתיב: אל יהודה ה' וסימ' ושב אל יהודה ויאמר לא מצאתיה: הנני מביא אל יהודה ואל כל יושבי ירושלם את כל הרעה: ויהי לתקופת השנה עלה דה' אשר תשלחני אל יהודה דעורא: עד אשר אבוא אל יהודה: וא אל יהודה וסימ' ואלה הדברים אשר דבר יי:

רשי

ירמיה לו

רדק

תקסב

לו

עמוד יבנית הכלל : פתח סעך בית יי החלם י הוה סעך המזרחי כן תירגס יונתן : הגד

לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לא יכרת איש ליונדב בן רכב עמד לפני כל הימים :

ויהי בשנה הרבעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר :

קח לך מגלת ספר וכתבת אליה את כל הדברים אשר דברתי אליך על ישראל ועל יהודה ועל כל הגוים מיום דברתי אליך מימי יאשיהו ועד היום הזה :

אולי ישמעו בית יהודה את כל הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם למען ישבו איש מדרך הרעה וסלחתי לעונם ולחטאתם :

ויקרא ירמיהו את ברוך בן נריה וכתב ברוך כפי ירמיהו את כל דברי יהוה אשר דבר אליו על מגלת ספר ויצוה ירמיהו את ברוך לאמר אני עגור לא אוכל לבוא בית יהוה וכתבת אתה וקראת במגלה אשר כתבת מפי את דברי יהוה באזני העם בית יהוה ביום צום ונס באזני כל יהודה הבאים מעריהם תקראם :

אולי תפל תחנתם לפני יהוה וישבו איש מדרך הרעה כי גדול האף והחמה אשר דבר יהוה אל העם הזה :

ועש ברוך בן נריה ככל אשר צוהו ירמיהו הנביא לקרא בספר דברי יהוה בית יהוה :

ויהי בשנה החמשית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה בחדש התשעי קראו צום לפני יהוה כל העם בירושלם וכל העם הבאים מערי יהודה בירושלם :

ויקרא ברוך בספר את דברי ירמיהו בית יהוה בלשכת גמריהו בן שפן הספר בחדש העליון פתח שער בית יהוה החדש באזני כל העם וישמע מכוהו בן גמריהו בן שפן את כל דברי יהוה מעל הספר :

וירד בית המלך על לשכת הספר והנה שם כל השרים ושבבים אלישמע הספר ודליותו בן שמעיהו ואלנתן בן עכבור וגמריהו בן שפן וצדקיהו בן חנניה וכל השרים :

ככן כדנן אמר יי צבאות אלהי ישראל לא יפסוק נבר ליונדב בר רכב משמש קדמי כל יומיא :

והוה בשנת רביעית ליהויקים בר יאשיהו מלך שבטא דבית יהודה הוה פתגמא הרין עם ירמיה מן קדם יי למימר :

סב לך מגלת ספרא וכתבת עליה ית כל פתגמיא דמללית עפד על ישראל ועל יהודה ועל כל עממא מיומא דמללית עפד מימי יאשיהו ועד יומא הרין :

באיים ישמעון דבית יהודה ית כל בישתא דאנא מחשיב למעבר לדון בדיל דיתובון נבר מאורחיה בישתא ואשבוק ל להזכיהון ולהטאיהון :

ויקרא ירמיהו ית ברוך בר נריה וכתב ברוך מפור דירמיהו ית כל פתגמיא דיי דמליל עמיה על מגלת ספרא :

ופקיד ירמיהו ית ברוך למימר אנא כלי לית אנא יכיל למעל לבית מקדשא דיי ותיתי את ותקרי במגלתא דכתבתא מפומי ית פתגמיא דיי קדם עמא בבית מקדשא דיי ביומא דצומא ואף קדם כל בית יהודה דאתן מקרויהון הקרונון מאים תתקבל בעותרוון קדם יי ויתובון נבר מאורחיה בישתא ארי רב רונא וחמתא דגור יי על עמא הרין :

ועבד ברוך בר נריה ככל די פקדיה ירמיה נביא למקרי בספרא פתגמא דיי בית מקדשא דיי והוה בשתא חמשתא ליהויקים בר יאשיהו מלך שבטא דבית יהודה בירחא תשיעארה גורו צומא קדם יי כל עמא בירושלם וכל עמא דאתן מקרויא דבית יהודה בירושלם :

ויקרא ברוך בספרא ית פתגמי ירמיה נביא בית מקדשא דיי בלשכת גמריה בר שפן ספרא בדרתא עליתא במעלנא דתרע בית מקדשא דיי מדנהארה קדם כל עמא :

וישמע מיכיהו בר גמריה בר שפן ית כל פתגמא דיי מעל ספרא ונחת לבית מלכא ללשכת ספרא והא תמן כל ד ברבביא יתבין אלישמע ספרא ודליותו בר שמעיה ואלנתן בר עכבור וגמריה בר שפן וצדקיה בר חנניה וכל רבביא :

לכן לא יכרת איש ליונדב בן רכב עומד לפני כל הימים תירגס יונתן משמש קדמי ונדברי רבותינו זל רבי יהודה אומר וכי גרים ככנסים להיכל והלא חף ישראל חיץ ככנסים חלא סהיו יושבים ככנסה לרין ומורים בדברי תורה ויא כנותיהם כשואות לכהו וכיו מוכי כניהם מקרובים על גבי המזבח :

יונדב בלא הוה שלטה בכרטה וסימן ויחמו ונסב לא י יכרת : ויהי בשנה הרביעית ליהויקים קח לך מגלת ספר מנהל ונליון יקרא הקלף חו הגויל שיכתו חלם עליו וכסמנו המגלה לספר רובה לומ שיכתוב עליה וחו תקרא ספר : וכתבת חליה כמו עליה חמר שיכתוב כלל הדברים מרחש הספר ועד הנה ורבותינו זל דרשו זו מגלת חיכה : ביום צום ביום תענית וחלוינו חכי זל פירש ביום קבוצ מן צומת הנדין בדברי רבותינו זל רובה לומר יום שיתקבצו לדבר ולהתיעץ על דתם :

החלם הוה סעך המזרחי כמו שכתבנו למעלה וכן תירגס יונתן מדיחאה : מכל הספר סהיו כותבים על הספר : על לסכת כמו חל לסכת הניד

מסרה קח יב רפ וסימ נמסר בסדר בסדר סיני : את כל הדברי יי זום האה וסימ וספר העבד ל ליצחק את כל יודבר אהרן את כל הדברים ויעש אהרן וכנו ואצוה אתכם בעת ההיא את ויגד לו שמואל עמד בחצר בית יי ויאמר ירמיה אל כל השרים כתב לך דכה אסר יי אלהי ישראל קח לך מגלת ספר ויגד להם סכיהו ויוד כשמעם את כל כל הדברי פתחו קדם דפסו ויגידו באזני המלך שוב קח לך מגלה האף קמצין וכי כי ירתי ספני האף מה דרי האף גדול כי גדול האף והחמה : החמשת ה בקריאה חס יוד קדמא וסימ ובשנה החמשת תאכלו את פרוי ויהי בשנה החמשת ליהויקים בן יאשיהו היא השנה החמשת לגלות ויהי בשנה החמשת לסלך רחבעו חתברו עליה שישק מלך ככלי דאורייתא החמשת כתיב חס יוד בתר דרמיה החמשת כתיב חס יוד קדמא וסמ אלישמע הספר ודליותו בן ונתן לדליותו שלשה ועשרים :

בשנה החמשת ליהויקים בן יאשיהו היא השנה החמשת לגלות ויהי בשנה החמשת לסלך רחבעו חתברו עליה שישק מלך ככלי דאורייתא החמשת כתיב חס יוד בתר דרמיה החמשת כתיב חס יוד קדמא וסמ אלישמע הספר ודליותו בן ונתן לדליותו שלשה ועשרים :

הגיד / כתוב בית המסך של / כמנהג ברכוב / על הספר / על / סם סופו כי לא יקרא ספר עד / שיכתוב בו / בדיו / הוא שכתוב / בו / הספר / בתוך חצר המטרה / כמה יחיה חף המלך עליכם / בשמנו הדברים וירע לכם / הכרה / מלעיל הזקף בכלי / והוא נוספת והוא כמו חצר / רונה לומר חצר המלך / בית / החקף / כי עושים בית לקיץ / שיטלט בו הרוח לקרד וכן / עושים בית לחקף שלא יטלט בה / הרוח / ואת האח לפני מבוערת / כלי שמדליקין בו אש ואמר / מבוערת מפני העצים המבוערים / בה כאלו היא מבוערת ונותן / מירגס וית נורח קדמויה מ / מדליקין ובדברי רזל מאי אח / רב אמר אחוזה ומואל אמר / ענים הכלקים בחוזה / שלם / דלתות וארבעה / פירוש דעין / כלומר דפי המגלה ונקראים / דלתות לפי סכמתים וסגרים / כדלתות וכחו בפסוק זכר / נקבה שאמר שלם וארבעה / ואמר כן לפי שהוא סם מושל / כי דלת לסון קקבה / והשלך / מיקור / אל האש אשר אל האח / כמו על והראשונים אל / והאחרונים על ובסוף חד סימן / ואל על יקראוהו ורזל פירשו / שלם דלתות וארבעה שלמה פ / בסוף וארבעה אמרו מאי שח / שלם דלתות וארבעה אמרו ליה / ליהויקי / כתב ירמיה ספר קינות / אמר להו מאי כתיב ביה אמרו / ליה חיכה ישנה כד העיר אמר / להו ואחא מלכא בכה תבכה / אמר להו ואחא מלכא גלתה / יהודה אמר להו ואחא מלכא / דרכי ציון חבלו אמר להו ואחא / מלכא היו צריה לראש אמר להו / מאן אמריה כי יי הונה מיד / קדר כל האזכרות סנה וטרפה / באם וינתן תירגס דלתו ככין / ולא כחדו ולא קרעו / כי היה / להם לכחוד ולקרעו בשמעם / הדברים ולשוב בתשובה לפני / האל ולא חססו בשמעם הדברים / המלך וכל עבדיו שהיו עמו בבית / חבל הסרים שבחו אל המלך / והגידו לו הם פחדו כמו שכתוב / למגלה כחדו חיס אל רעהו וכן / הכניעו במלך לבתי ישראל את / היגלה ורזל דרשו ולא קרעו / בגדיהם מכלל דכני קרעה ו / וסמכו על זה ואמרו הוואה ספר / תורה שנקרע בודוע חיוב ל / לקרוע / הפניעו במלך / ענף / תחנה ובקשה וכן וישתומם כי / איך מפניע / ויסתירם יי / סחפסו במקום שהיו ולא מכאוס / כי הסתירם יי אפסר שסת / חשך סביבותם או שבטל כח / רחמים בחמות מקו שהיו ירמיהו / וברוך / ויהי

והיו להון מכיהו ית כל פתגמיה
 רשמע בר קרא ברוך בספרא קדם
 עבא / ושלחו כל רבביא לות
 ברוך ית יהודי בר נתניה בר ש
 שלמיה בר בוש למימר מגלתא
 דקריתא בה קדם עבא סבחי בידך
 ואתה ונסיב ברוך בר נריה ית
 מגלתא בידיה ואתא לותהון /
 ואמרו ליה טוב כען וקרהא
 קדמא וקרא ברוך קדמיהון /
 והוה כמשמעהו ית כל פתגמיה
 תוהו גבר לחכריה ואמרו לברוך
 הוואה נחוי למלכא ית כל פתגמא
 האלון / וית ברוך שאילו למימר
 הווי כען לנא איכדין פתבתא ית
 כל פתגמא האלון מפומיה /
 ואמר להון ברוך מפומיה קרי לי
 ית כל פתגמא האלון ואנא כתיב
 על ספרא בדיוותא /
 ואמרו רבביא לברוך
 אזיל אטמר אתה וירמיה ואנש
 לא ידע איכא אתון / ואתו לות
 מלכא לדרתא וית מגלתא פקידו
 בלשבת אלישמע ספרא וחויאו
 קדם מלכא ית כל פתגמיה /
 ושלח מלכא ית יהודי למסב ית
 מגלתא ונסכה מלשבת אלישמע
 ספרא וקרהא יהודי קדם מלכא
 וקדם כל רבביא דקמיין מעלוי
 מלכא / ומלכא יתיב בית סתוא
 בירחא תשיעתא וית נורא ק
 קדמויה מדלקין / והוה בר קרי
 יהודי תלת פצין וארבע בוע ב
 באזמל ספרא ורמי לנורא ד
 דלגומרי עד דשלימת כל מגלתא
 על נורא דעל גומרי / ולא תוהו
 ולא בועו ית לבושיהון מלכא וכל
 עבדוהי דשמעין ית כל פתגמיה
 האלון / ואף אלנתן ודליה
 ונמריה בעו מן מלכא בדיל דלא
 לאוקרא ית מגלתא וללא קביל
 מנהון / ופקיד מלכא ית ירחמאל
 בר מלכא וית שריה בר עזריאל
 וית שלמיה בר עבדאל לסדר
 ית ברוך ספרא וית ירמיה נביא
 ואגין עליהון יי / והוה

שמעך בקראה וסימ' ונד להם מכיהו / צעקווי שמע / זה עני קרא / כי לא בוח ולא שקץ / וסימ' בלשח
 תרנו סכיה צוח מסכינא ואת בויי / ברוך בן נריהו / בקראה וסימ' קנה בידך ולך / ורמיהו לקח מגלה /
 את הגברים ואת הנשים / ושאר ברוך בן נריה / הגיד / כל בליש בקראה וסימ' ותגיד לבני ישראל / הגיד
 נגיד למלך / ובעל כנפים גיד דבר / אנך / איפה / כתיב כן איפה וסימ' נסס' בסד' וישב וכשמואל ב' סימ' ט'
 ונגד להם מיכיהו את כל הדברים
 אשר שמע בקרא ברוך בספר באוני
 העם / וישלחו כל השרים אל
 ברוך את יהודי בן נתניה בן
 שלמיה בן בוש' לאמר המגלה
 אשר קראת בה באוני העם קחנה
 בידך ולך ויקח ברוך בן נריה את
 המגלה בידו ויבא אליהם / ויאמרו
 אליו שב נא וקראנה באונינו ויקרא
 ברוך באזניהם / ויהי כשמעם
 את כל הדברים פחדו איש אל
 רעהו ויאמרו אל ברוך הגיד נגיד
 למלך את כל הדברים האלה /
 ואת ברוך שאילו לאמר הגידנא לנו
 איך כתבת את כל הדברים האלה
 מפיו / ויאמר להם ברוך מפיו יקרא
 אלי את כל הדברים האלה ואני
 כתב על הספר בדיו /
 ויאמרו השרים אל ברוך
 לך הסתר אתה וירמיהו ואיש אל
 ידע איפה אתם / ויבאו אל המלך כ
 חצרה ואת המגלה הפקדו בלשבת
 אלישמע הספר ונגידו באוני המלך
 את כל הדברים / וישלח המלך
 את יהודי לקחת את המגלה ויקחה
 מלשבת אלישמע הספר ויקראה
 יהודי באוני המלך ויבאנוני כל
 השרים העמדים מעל המלך /
 והמלך יושב בית החורף
 התשיעי ואת האח לפניו מבוערת /
 ויהי בקרא יהודי שלש דלתות
 וארבעה יקרעה בתער הספר והשלך
 אל האש אשר אל האח עד תסכל
 המגלה על האש אשר על האח /
 ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם
 המלך וכל עבדיו השמעים את כל
 הדברים האלה / וגם אלנתן כה
 ודליריו ונמריריו הפעו במלך
 לבלתי שרף את המגלה ולא שמע
 אליהם / ויצוה המלך את ירחמאל
 בן המלך ואת שריהו בן עזריאל
 ואת שלמיהו בן עבדאל לקחת
 את ברוך הספר ואת ירמיהו הנביא ויסתרים יהוה /

הגד נגיד למלך / חולי ישמע / חכרה / אל החצר כל מיכה / מצריכ' למלך בתחלתה / הטל לה הא' בסופה / ואת האח / פירשו / רבותינו ענים על סם / שנדלקין בחוזה ולפי / פשוטו מומע שהוה / כלי שמועדין עליו חור / לפני הסרים / שלם / דלתות / רבותינו / אמרו מגלת קנות ה / היתה קראו לפני ח / חיכה בכה תבכה נ / גלתה יהודה דרכי / ציון חבלות בכל זה / לא חס אמר חני מלך / על הנותרים כיון שקרא / היו צריה לראש אמר / מעכשו חני מלך מיד / ויקרעה בתער הסופ' / יקרעה / כמו קרעה / הפניעו / התחננו / דברים

אל האח / ונד על סם' ואל / על יקראוהו

וישיבה ביתו וסי' שבי אלמנה בית אביך ב' בסו' / וישב ארון יי' בית עוגר דשמואל / וישב בית החפשי / דה' / ותשב תמר ושוממה / והמלך יושב בית החורף / וכל עבדיו ד בקראה וסי' נסס' בשמואל א' סימ' / כב' / שלמיהו נ בקרי' וסימ' ושלחו כל השרים אל ברוך את יהודי / ויצוה המלך את ירחמאל בן המלך / וישמע שפטיהו בן סתן / וא' ושלמיהו וסימ' עזראל ושלמיהו שמריהו / ובספרי מסרה אדתי' פונה / במקום וישמע שפטיהו ושלח המלך צדקוהו את יחזקל /

דברים רבים כהמה
מתחלה היו שלם
אפס ביתן חיכה יסנה
חיכה יעב חיכה יעס
שהוסף עליה חני ה
הנבר סכל חות מ
משולטת בה : וימלך
מלך : לפי שמעתי
בה לסבר וחמר ס
שנתקיימו המורענות
שכבה עד הנה התחיל
לומר כן וכבה עת
הפקודה שיקרבו ה
הימים להתקיים ה
הדברים וימלך מלך
אחר על יהודה תחת
כניהו בן יהויקים ונז'
וירמיהו בה וינח
בתוך העם
כשמוך צדיקו ונה
והנזיחוהו מבית ה
הכלא שכלאו יהויקים
סצדיקיה היה צדיק
והנזיחוהו ויהויקים
היה רשע והנזיחוהו
: וחיל פרעה ינח
מומזרים : לעזרה
ליחודה : ש

ויהי דבר יהוה אל ירמיהו
אחרי שרף המלך את המגילה ואת
הדברים אשר ברתב ברוד מפי
ירמיהו לאמר : שוב קח לך מגילה
אחרת וכתב עליה את כל הדברים
הראשונים אשר היו על המגילה
הראשונה אשר שרף יהויקים מלך
יהודה : ועל יהויקים מלך יהודה
תאמר כה אמר יהוה אתה שרפת
את המגילה הזאת לאמר מדוע
כתבת עליה לאמר בא יבוא מלך
בבל והשחית את הארץ הזאת
והשבית ממנה אדם ובהמה :
לכן כה אמר יהוה על
יהויקים מלך יהודה לא יהיה לו
ישב על כסא דוד ונבלתו תהיה
משלכת לחרב ביום ולקרח בלילה :
ופקדתי עליו ועל זרעו ועל עבדיו
את עונם והבאתי עליהם ועל ישיבי
ירושלם ואל איש יהודה את כל
הרעה אשר דברתי אליהם ולא
שמעו : וירמיהו לקח
מגילה אחרת ויתנה אל ברוד בן
נריהו הספר וכתב עליה מפי
ירמיהו את כל דברי הספר אשר
שרף יהויקים מלך יהודה באש
ועוד נוסף עליהם דברים רבים
כהמה : וימלך מלך צדקיהו בן
יאשיהו ונתחת כניהו בן יהויקים
אשר המליך נבוכדראצר מלך בבל
בארץ יהודה : ולא שמע הוא
ועבדיו ועם הארץ אל דברי יהוה
אשר דבר ביד ירמיהו הנביא :
וישלח המלך צדקיהו את ירובבל
בן שלמיה ואת צפניהו בן מעשיה
הכהן אל ירמיהו הנביא לאמר
התפלל נא בעדנו אל יהוה אלהינו:
וירמיהו בא ויצא בתוך העם
ה ולא נתנו אתו בית הכלי : וחיל
פרעה יצא ממצרים ושמעו ה
הבשדים הצרים על ירושלם את
שמעם ועלו מעל ירושלם : והי
דבר יהוה אל ירמיהו הנביא לאמר :

והיה פתגם נבואה מן קדם יי עם
ירמיהו בחר דאוקיד מלכא ירת
מגלתא וית פתגמא דכתב ברוד
מפומא דירמיהו למימר : תוב סב
לך מגלתא אחרת וכתוב עליה ית
כל פתגמא קדמאי דהוון על מ
מגלתא קדמיתא דאוקיד יהויקים
מלך שבטא רבית יהודה : ועל
יהויקים מלך שבטא רבית יהודה
תימר כדן אמר יי את אוקידתא
ית מגלתא דתא למימר מא דין
כתבתא עליה למימר מתי יתי מ
מלכא דבבל ויחבל ית ארעא דתא
ויבטל ממנה אנשא ובעירא :
ככן כדן אמר יי על
יהויקים מלך שבטא רבית יהודה
לא יהי ליה יתיב על פורסי דוד
ונבלתיה תהי משגרא לשרבא
ביממא ולגלדא בליליא : ואסער
עלוהי ועל בנוהי ועל עבדוהי ית
חובירוהו ואיתי עליהו ועל יתבי
ירושלם ועל אנש יהודה ית כל
בישטא דנורית עליהו ולא קבילו
וירמיהו נסיב
מגלא אחרת ויהבהו לברוד בר
נריה ספרא וכתב עליה מפומא
דירמיהו ית כל פתגמי ספרא ד
דאוקיד יהויקים מלך שבטא רבית
יהודה בנורא ועוד אתוספו עליהו
פתגמי סגיאין כותהו : ומלך
מלך צדקיהו בר יאשיהו חלף כניהו
בר יהויקים דאמליך נבוכד נצר
מלכא דבבל בארעא רבית יהודה
ולא קביל הוא ועבדוהי ועמא
דארעא לפתגמא דיי דמלל ביד
ירמיהו נביא : ושלה מלכא
צדקיהו ית והוכל בר שלמיה וית
צפניהו בר מעשיה כהנא לות
ירמיהו נביא למימר צלי כען עלנא
קדם יי אלהנא וירמיהו עליל
ונפיק בנו עפא ולא יהבו יתיה
בבית אסירי : ושמעו פרעה
נפקא ממצרים ושמעו כסראי
דצירין על ירושלם ית שמעוהו
ואסתלקו מעל ירושלם :
והיה פתגם נבואה מן קדם יי עם
ירמיהו למימר : כדן

ויהי דבר יי אחרי שרף המלך
את המגילה ואת הדברים
שלא תאמר בלויני המגילה שרף
שאר הדברים הכתובים בה
שרף ודבותינו אל ראו מזה ס
שהגזחה ספר תורה ששרף
חייב לקרוע שתי קריעות אחת
על הגויל ואחת על הכתב שחומר
את המגילה ואת הדברים ה
המגילה זה גויל הדברים זה
כתב : לא יהיה לו יושב על כסא
דוד : כי יהויכין לא מלך חלא
שלמה חדשים ולא נחשב יושב
על כסא : לחרב ביום : כי לא
הניחוהו הכסדים להקבר : ועוד
נוסף עליהם דברי רבי כהמה
בדברי רזל רבי חמא בר ח
חנינא ורב חז חמר ועוד נוסף
עליהם זה חיכה יעב דברים
זה חיכה יעס רבים זכור יי
כהמה זה חני הנבר שהוא מן
תלתא תלתא וחד חמר ועוד נוסף
עליהם זה חני הנב שהוא מן
תלתא תלתא מלמד שהיה כמו
על המגילה הראשונה חיכה יסנה
וחיכה יעב וחיכה יעס הדא
הוא דכתי ונוסף עליהם דברים
כהמה זה חני הנבר שהוא מן
תלתא תלתא רבים זה זכור
העם : וימלך מלך : לפי שמלכו
יהויכין לא עמדה חלא נ' חדשים
חמר וימלך מלך כי יהויכין לא
נחשב למלך : בית הכליא
כתיב ביד וקרי הכלוא בניו
והוא בית האסורים כי במלך
צדקיהו ונה להוציאו מסס ולא
כתנו חותו סס עד שתפטור ירחייה
: ינח ממצרים : לעזור אל
צדקיהו כי צדקיהו מרד בגוילך
בכל אשר השביעו באלהים כ
כשהמליכו ומרד בו ושלח למלך
מצרים לעזרו וכששלח סס מלך
בכל חילו מפני שמרד בו ינח
חיל פרעה ממצרים : לחלק

זתהי נבלתם כמותה ועוד בה עשירה מנשה את אפרים ארם מקדם ופולשתיים מאחור על כן על
בחורין בלתי כרע תחת ועוד נוסף עליהם דברים ועוד תשוב תראה ועוד בחיים חיותם ועוד הסיר
את הבמו דדה דיהושפט ועוד העם לא הכיע לבנם דדה דיהושפט ועוד העם משחיתם ועוד בראותי
בית אלהי ועוד אדומים באו ועוד דבר עבדיו ועוד מעט ואין רשע כי יש לעץ תקוה ועוד ראיתי
תחת אני מדבר ומתפלל אני מדבר בתפלה ועוד חוסף :

רדק

לחלק משם בתוך העם. כמו להחליק חסר ה"ח הפעלה ו והוטלה תנועה תחת הלמד וכן לשמיד מצוניה והדומים להם ופי' לחליק להחליק עמנו משם שהיה בתוך העם והיה ירח ש שוחח יתניהו לבית הכלל לפי שחמד כי חס הכימם חת כל חיל כשדים ונומר וענין לחליק לשון השמטה שהוא קרוב לענין ח חלקקות כלומר היה ירובה ל להיות כשמו משם ונתן תירגס לכלל חסכתא דחית ליה תמן בנו שמה' וברש ליהול חלק עם הכהנים שהיו ככנתות: בסער בנימן' שער מפערי ירושלם היה כקרא שער בנימן לפי שהיה בחלקו של בנימן חו שהיה מונח הסער דרך חרץ בנימן: וסם בעל פקידות' בעל מנוי שמו חותו בחותו הסער כי היו חכמים ממונים לשמור שלא יחא חרס משם אל הכשדים: ושמו ירחייה' ביה השער ירחייה בב' יודין הרחשונה כקראת והסנית חונה כקראת וכן מתייחל ילד חת מתנחל וכן יססכר לקריחת בן אשר' וברש כי זה חכמים בן עזר ובשביל שהכחשו ירמיהו בכנולתו ונכח לו במיתה צוה חת בנו שחם יוכל להכסיל חת ירמיהו יעשה וכן שלמיה בנו צוה לירחיהו בנו ועכשו כ כשמח לו עלה תכשו: אל הכשדים חתה נופל' רוצה לומר מתחבר ונשמע אליהם וכן תירגס יונתן משתמע ו ומענין זה ומחשבה ככלו על דוד לבן וכפלה אל מחנה חרס: חכמי ניכל כל הכשדים' זה על והרחשו אל נסיון ואל על יקראוהו: בית האסור' בשקל חבוס בעליו: ואל החכיות' תל' ונלוו מן חכונתא כלומר זה בית האסור היה לכניס מן החכיות שהיו שם לבני בית האסורים: ואיש כביחכס' ואיו כתי' רוצה לומר חו הדבר שהכחשת בו מתי כביחכס' מחו

ירמיה לו

מה אמר יי אל תשיאו יח בטעמא כה אמ' כסי' וסי' נמס' לעיל בספרא דא סי' יב: מוקרין ב' וסי' ונשאובם אנשי מוקרין' שום יובו מדקרי' וא' ומקרו' ונפלו חללי' בארץ כשדו: יראייה ב' זמל ובעני' וסי' וישם בעל פקדתו ושמו יראי' וחפש יראי' בירמיהו: בית הבור חד סן ה' וזני' חד בית וחד בנית וסי' בית הבור כי נא דמיה אל בית הבור' בבית הבור' והי בחצי הלילה' בית רשע עוד האש בית רשע' בבית רשע מארת

כדן אמר יי אלהא דישראל כדן תימרון למלך שבטא דבית יהודה דשלח ותכון לקדמי למתבע א אולפן מן קדמי הא משרית פרעה דנפקא לבון לסעיד תבא לארעהון למצרים: ויתובון כסראי ויגהון קרבא על קרתא דרא ויכבשוניה ויקדוניה בנורא' כדן אמר יי לא תעזון נפשתיכון למימר אסתלקא יסתלקון מננא כסראי ארי לא יסתלקון: ארי אם תקטלון כל משרית כסראי דמניהון קרבא ע עכבון וישרת ארון ברהון גברין מטענין גבר במשכניה יקומון ו ויקדון ית קרתא דרא בנורא' והוה כד אסתלקא משרית כסראי מעל ירושלם מן קדם משרית פרעה ו נפק ירמיה מירושלם למיזל לארע שבטא בנימן לפלנא אחסנתא דאית ליה תמן בנו עפא: והוה הוא בתרע שבטא בנימן ותמן גברא ממנא ושמה יראיה בר שלמיה בר חנניה ואחר ית ירמיה נביא למימר לכסראי את משתמע: ואמר ירמיה שקרא את אמר לית אנא משתמע ל לכסראי ולא קביל מניה ואחר יראיה בירמיה ואיתיה לות רברבא ורגיו רברבא על ירמיהו ואלקיאיו יתיה ויהבו יתיה בית אסירי בית יהונתן ספרא ארי יתיה עברו לבית אסירי: ארי על ירמיה לבית אסירי ולניו מן חנותא ויתוב תמן ירמיה זמין סגיאין: ושלח מלכא צדקיה ודבריה ושאליה מלכא בביתיה כסרתא ואמר האית שתבא מן קדם יי ואמר ירמיהו אית ואמר ביד מלכא דבבל תתמסרו ואמר ירמיה למלכא צדקיה פדה הבית לד ולעבדך ולעמא דדין ארי יהבתון יתי לבית אסירי: ואן נביאיכון דשקרא דאתנביאו לבון למימר לא ייתי מלכא דבבל עליכון ועל ארעא דרא: וכען שמע בעו רבוני מלכא תרתקבל בעו בעורתי קדמך ולא תתיבני לבית יהונתן ספרא ולא אמות תמן ופקיד

רשי

שב לארצו מצרים' בספינות היו באים רמו הקבה לים והצוף עליו כמו נוחת' וחובת דומית לעזרות בני חרס חמרו זה ל לזה מה זאת חמרו חלו חכיותינו שטבעום חכיותיהם של חלו ש חלנו האכיס לערתם בים מיד שבו לארצם: לחלק משם בתוך העם' לפלנא אחסנתא דליה בנו עמא ונבוק הכשדים צדים עליה לא היה יוכח ממנה שמתפלל על העיר בלא תלכד: וסם סגל פקידות' מומניה לשמור שלא יחא איש יין העיר ל להסלים אל הכשדים: בן שלמיה בן חנניה' הוא חנניה בן עזר בן בנו היה זה ולכך יחסו הכתוב ללמד שכל המחניף לרשע סוף נופל בידו חו ביד בנו חו ביד בן בנו ו ירמיה החניף לו ש חמרו לו חמך יקים יי חת דברך' ומרשם חנניה שמה חכניה חת בנו רחא שאני מת על ידי ירמיה ו והעמידני שקרן ב בכנולתו חס תוכל להכסילו הכסיליו ובנו צוה גם הוא לכניו כך וכשהניעה סעה הכסיליו: ואל החכיות' תירגס יונתן לבני מן חכונתא חכיות היו לפני חותנו בית הכלל: מחו

יי' בית החפשות והי עזיהו דרה' בבית החפשות ונעני' דמלכים' בית אכל טוב ללכת' בבית אכל לב חכמים' בית המלכות גם ושתי' בבית המלכות ותלכש אסור מלכות: ואיהו רב בקראת וסי' ואיך אלהיך אשר עשית לך יקומו' ואיו נביאיכם כן כתיב' ואיה אופה תקותי:

ונתן בקריאה ג' חס' וד' סל' וסמ' ונתן אתו על כל ארץ מצרים' העלה עליהם קהל' ונתן את אלהיהם באש דישיעה' ונתן לוככר להם' את כל זה ראיתי ונתן אל לבי' ונתן תמרוקיהו' ונתן הלבוש והסוס על' קדמא' וג' בתראין סל' בתרב ברעב ח' וסמ' למה תכונתו אתה ועמך' ורדפתי אחריהם בתרב' כה אמר י' הישב בעיר הזאת ימות' והיו כל האנשים אשר שמו את פניהם' ועתה ידע תדעו כי בתרב' ויצוה המלך צדקיהו ופקדו את-- ירמיהו בחצר המטרה ונתן לו ככר-- לחם ליום מחוץ האפים עד-תם כל- הלחם מן-העיר וישב ירמיהו בחצר המטרה: וישמע שפטיה בן-מתן ונדלדלו בן-פשתור ויובל בן-ש שלמיהו ופשתור בן-מלכיה את-- הדברים אשר ירמיהו מדבר אל-כל- העם לאמר: כה אמר יהוה הישב בעיר הזאת ימות בתרב ברעב ובדבר והיצא אל-הכשדים יחיה והיתה-לו נפשו לשלל וחי:

ופקד מלכא צדקיהו ופקדו ית ירמיהו בדרת בית אסיריא ויהיו ליה פתא דלחמא ליומא משוק נחתומיא עד דשלים כל לחמא מן קרתא ויתב ירמיהו בדרת בית אסיריא: ושמע שפטיה בר מתן ונדלדלו בר פשתור ויובל בר ש שלמיהו ופשתור בר מלכיה ית פתגמיהו דירמיהו ממלל עם כל עמא למימר: כדן אמר י' דיתב בקרתא דרמא יתקטיל בהרבא בכפנא ובמותא ודיפוק וישתמע לכסרמי ויהי ותהי ליה נפשיה לשיבא ויתקיים:

כדן אמר י' אתמסרא תתמסר קרתא דרא ביד משרית מלכא דבבל ויכבשנהו וימרו רברביא למלכא יתקטיל כען נברא דרין ארי על כן הוא מרשיל ית ידי נברי עבדי קרבא דאשתארו בקרתא דרא וירת ידי כל עמא למללא עכהון כפתגמיהו האלון ארי נברא דרין ליתוהי תבע לשלמא לעמא דרין אלון לבישוו וימר מלכא צדקיהו הא הוא מסיר בידכון ארי לית מלכא יכיל לאתבא יתכון פתגם: ודברו ית ירמיהו ורכו יתיה לגובא דמלכיה בר מלכא דבדרת בית אסיריא ושרביבו ית ירמיהו באטונא ובגובא לית מיה אלון טינא וטבע ירמיהו בטינא: ושמע עבדא דמלכא צדקיהו נבר רב והוא בבית מלכא ארי יהבו ית ירמיהו לגובא ומלכא יתיב בתרע שבטא בנימין: ונפק עבדא דמלכא מבית מלכא ומלל עם מלכא למימר: רבוני מלכא אבאישו נבריא האלון ית כל ד דעברו לירמיהו נביא ית דרמוהי לגובא ככר מית באתריה מן קדם כפנא ארי לית לחמא עוד בקרתא: ופקד מלכא ית עבדא דמלכא צדקיהו למימר דבר עמך מכא תלתין נברין ותסיק ית ירמיהו נביא מן גובא עד לא ימות: ודבר

ונתן בקריאה ג' חס' וד' סל' וסמ' ונתן אתו על כל ארץ מצרים' העלה עליהם קהל' ונתן את אלהיהם באש דישיעה' ונתן לוככר להם' את כל זה ראיתי ונתן אל לבי' ונתן תמרוקיהו' ונתן הלבוש והסוס על' קדמא' וג' בתראין סל' בתרב ברעב ח' וסמ' למה תכונתו אתה ועמך' ורדפתי אחריהם בתרב' כה אמר י' הישב בעיר הזאת ימות' והיו כל האנשים אשר שמו את פניהם' ועתה ידע תדעו כי בתרב' ויצוה המלך צדקיהו ופקדו את-- ירמיהו בחצר המטרה ונתן לו ככר-- לחם ליום מחוץ האפים עד-תם כל- הלחם מן-העיר וישב ירמיהו בחצר המטרה: וישמע שפטיה בן-מתן ונדלדלו בן-פשתור ויובל בן-ש שלמיהו ופשתור בן-מלכיה את-- הדברים אשר ירמיהו מדבר אל-כל- העם לאמר: כה אמר יהוה הישב בעיר הזאת ימות בתרב ברעב ובדבר והיצא אל-הכשדים יחיה והיתה-לו נפשו לשלל וחי:

כה אמר יהוה הנתן תנתן העיר הזאת ביד חיל מלך-בבל ולכדה: ויאמרו השרים אל-המלך יומת נא את-האיש הזה כי-על-כן הוא מרפא את-ידי אנשי המלחמה הנשארים בעיר הזאת ואת ידי-כל-העם לדבר אליהם בדברים האלה כי האיש הזה איננו דרש לשלום לעם הזה כי אם לרעה: ויאמר המלך צדקיהו הנה-הוא בידכם כי-אין המלך יוכל אתכם דבר: ויקחו את-ירמיהו וישלכו אותו אל-הבור מלכיהו בן-המלך אשר בחצר המטרה וישלחו את-ירמיהו בחבלים ובבור אין-מים כי אם-טיט וטבע ירמיהו בטיט: וישמע עבד-מלך הכושי איש סרים והוא בבית המלך כי-נתנו את-ירמיהו אל-הבור והמלך יושב ב בשער בנימן: ויצא עבד-מלך מבית המלך וידבר אל-המלך לאמר: אדני-המלך הרעו האנשים האלה את כל-אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר-השליכו אל-הבור וימת תחתיו מפני הרעב כי אין הלחם עוד בעיר: ויצוה המלך את עבד-מלך הכושי לאמר קח בידך מזה שלשים אנשים והעלית את-ירמיהו הנביא מן-הבור בטרים ימורת:

מחוז האוכים' משוק הנחתומי' וכמדרכם שהיו כותנים לו פת קיבר שהיה נמכתת הוץ ל לפלטרס פירוש פת קיבר פת סובין: יחיה' כתיב ויחיה קרי והענין אחד: לשלל' לרינו כלומר כחילו סללה סהילה מן החרב ומן הרעב: יומת נא את האיש הזה' בזה מלת את עם הפעול לבדו לתוספת בחור וכן יחלק את הארץ: על כן הוא מרכא' ענין רביון והחלף תמורת הא למד הפעל וכן תירגם ונתן מרסל: כי חץ המלך יוכל אתכם דבר' חץ מנהג לסון הקדש לבח מלת חץ עם הכניין העוברים והעתידים חס כן פירוש חץ המלך סינול אתכם דבר כלומר איננו כדאי סינול לעשות דבר כננדכס ו נשלח ברבונכס וינתן תירגם כמו יכיל לית מלכ' יכיל לאתבא יתכון פתגמא: אל הבור מלכיהו בן המלך' בא בסמיכות עם הא הידיעה כמו העם המלחמה ה הארון הברית והדומים להם וכן תירגם ונתן סמוך לגובא דמלכיהו בר מלכא: וישלחו את ירמיהו בחבלים' שלסלו חותו תוך הבור כי היה עמוק: עבד מלך הכושי' זה האיש היה עבד המלך והיה כושי וסרים ו ית עבדא דמלכא צדקיהו ו נתרגם חס סרים נבר רב וכן רזל פי הכושי על צדקיהו ואמרו מה כושי זה מסונה בעורו חף צדקיהו מסונה בצדקו יבני ד דורו והכשי דורו היו רעי' ואמרו זה העבד היה ברוך בן כריה והנכון בעיני עוד כי זה הכושי עבד מלך היה שמו כי לולי זה למה חמר בכל מקום עבד מלך ולא חמר המלך באחד מהם כי חס רוצה לומר מלך על צדקיהו היה לו לומר עבד המלך ועוד למה לא זכר עם האיש הזה ב באחד המקומות חלא שמו היה עבד מלך כי מנאבו אחימלך ואחימלך: וימת תחתיו' מכני הרעב קרוב למות תחתיו ב במקומו: מכני הרעב' כי בעוד שהיה בחצר המטרה היו רואין אותו ומרחמים עליו ועוד כי המלך צוה לתת לו ככר לחם ליום מחוז האוכים עד תום כל הלחם ועדין לא תם כל הלחם ומה שאמר כי חץ הלחם עוד בעיר רוצה לומר חץ הלחם כ נמצא כי חס בקושי ומאחר ש שהוא בבור ולא יראו אותו ולא ירבישו אליו ימות בבור מכני הרעב: שלשים אנשים' הוצרכו שלשים אנשים להוציא חס אחד מן הבור מפני שתטע כחם מפני הרעב: בידו

לח
יחיה
ככר חס
כתיב ית
כרס תיבות
וקרי יו

ולקחתי את שארית יהודה קדמא דפסוק' ודברתיה ופקדתי על היושבים' כה אמר אדני י' הכה בכפך ורקע: וישלחו ד' נבניאם ובכתובים וסמ' וישלחו את ארון האלהים עקרון' ויקחו את ירמיהו' ויכרתו את ראשו' וישאו את ראשו ואת כליו' וכל אוריתא דכוו' במא וישלחו האנשים את ידם: והעלית ג' וסמ' אננים שלמון תבנה' ובנית שם מזבח' והעלית את ירמיהו הנביא:

בנחשתים, סלסליות של ברזל והם בלשון שנים למי שהם לפני הרגלים ובלשון נחשת כי מנחשת היו חומן ברזל חזק הנקרא כחוסה: לביא חתו בבלה, כמו להביא וכן מהל התרומה לביא בית יי: ואת בית העם, כמו בתי העם דרך כלל, וכדרש ואת בית העם זה בית הכנסת: כבוד חלן, מלה חדא וכן כל כבוד וכבוד רחבר מלה חדא: כרמים ויבבים, שדות וכן נקראו עובדי השמות יונבים לכורמים וליונבים וכן תירגם יונתן למהו מפלחין בחקליו ובכרמיו: מחומה רע, בדגש הריש פוס רע בעולם לא תעשה לו פחם יהיה רע בעיניו בואו בבלה לא תביאנו פס וחם רע בעיניו השחרו עם דלת העם אל תשאירו: כי חם כאשר ידבר, חם כתוב ולא

רשי
ואת בית העם, בתי כנסיות: כורמי וינבי, שדות לעבדס כל יניבה לשון חפירה חפוסין בלעז: רבי, כמו שרי: אל גדליהו בן אחיקס, סנפל אל הכסדים על פי ירמיה וכסלכדה העיר מ מינהו שליט בכסאריס פס: והיו לכניד ביום ההוא, והיו הדברים לפניך שתראה חותם מתקיימים: ביד האכסי, ביד הכסדים: הדבר אשר היה, מה שכ בסוף הענין ויהי מקץ עשרת ימים ויהי דבר יי ונג' חלא שככת תחלה על מה כאמר לו ונודרס חגדה בחיכה רבתי מה היה הדבר וסוכה אל ב גדליהו אמר לו חו חת כמות עמהן וחאח מ מסוכר הכח חו חת סוכר הכח וחאח כחית עמהן אמר חין חכא כחית עמהן מה חכא מהני לקח חלא ימות ברייהון עמהן דכני הוה מהני להון: מן הרמה, שהיה גולה מעצמו עמהן היה ר רוחה כת שלוליס ב בקולרין היה מכניס כוארו ביניהם כו כדחיתא בפסיקתא דאסרתחא דברי ירמיהו, שחי חפטר לומ סנתנו כבוד חרן בחזיקים שהרי כונו כבוד כנר חל תעס לו מחומה רע: בחזיקים

לביא ב' לשון ביאה וסימ' לביא אתו בבלה, ויאמ' מהחל התרומה, וכל לשון ארי דכו' במא מה אמך לביא: ועינד ז' בקריאה וסי' בניד ובנות' נתני' לעם אתר' הגני נותנד למגור לך ולכל אהבך' קחנו ועיני' שים עליו' ועינד את עיני' מלך בבל' ועינד על רמים' תהי נא אונד קשבת' ועינד דרבי תצרנה: ג' נונין ועירין ואת עיני צדקיהו עור ויאסרהו
בנחשתים לביא אתו בבלה: ואת בית המלך ואת בית העם שרפו הכסדים כאש ואת חומת ירושלים נתצו: ואת יתר העם הנשארים בעיר ואת הנפלים אשר נפלו עליו ואת יתר העם הנשארים הנלה נבזראון רב טבחיס בבל: ומן העם הדלים אשר אין להם מאומה השאיר נבזראון רב טבחיס בארץ יהודה ויהו להם כרמים ויבבים ביום ההוא: ויצו נבוכד- נאצר מלך בבל על ירמיהו ביד נבזראון רב טבחיס לאמר: קחנו ועיניך שים עליו ואל תעש לו מאומה רע כי אם כאשר ידבר אליך בן עשיה עמו: וישלח נבזר- און רב טבחיס ונבזשוכן רב סריס ונרגל שראצר רב-מן וכל רבי מלך- בבל: וישלחו ויקחו את ירמיהו מחצר המטרה ויתנו אתו אל- גדליהו בן אחיקס בן שפן ל להוצאהו אל- הבית וישב ברנך העם: ואל ירמיהו היה דבר יהודה בהיותו עצור בחצר המטרה לאמר: הלוך ואמרת לעבד מלך הכושני לאמר כה-אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מביא את- דברי אל- העיר הזאת לרעה ולא לטובה והיו לפניך ביום ההוא: והצלתיה בעם ההוא נאם יהוה ולא תגרתן ביד האנשים אשר-אתה יגור מפניהם: כי מלט אמלטך ובחרב לא תפל וריתתה לך נפשך לשלל כי בטחת בי נאם יהוה:
הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה אתר שלח אתו נבזראון רב טבחיס מן הרמה בקחתו אתו

וית עיני צדקיהו עור ואסריה בשלשון הנחש לאובל- יתיה לבבל: וית בית מלכא וית בית עניא אוקידו כסדאי בנורא וית שורי ירושלים תרעו: וית שאר עמא דאשתארו בקרמא וית ש שמיעין דאשתמעו עלוהי וית שאר עמא דאשתארו אנלי נבזר און רב קטוליא לבבל: ומן עמא חשיביא דלית להון מדעם אשאר נבזר און רב קטוליא בארעא דבית יהודה ומננון לטרהיו מפלחין בחקליו ובכרמיו ביומא ההוא ופקיד נבוכד נצר מלכא דבבל על ירמיהו ביד נבזר און רב קטוליא למימר: דבריה ועינד שו עלוהי ולא תעבר ליה מדעם ביש אלהן כמה דמלל עקד בן עביר עפידה וישלח נבזר און רב קטוליא ונבזשוכן רב סריס ונרגל שראצר רב-מן וכל שאר רבבי מלכא דבבל: וישלחו ודברו ית ירמיהו מדרת ברת אסירי-א ויהבו יתיה לגדליה בר אחיקס בר שפן לאפקותיה לביתא ויתיב בנו עמא:
ועם ירמיה הוה פתגם נבואה מן קדם יי בר הוה כלי בדרת בית אסיריא למימר: אזיל ותימר לעבדא דמלכא צדקיה למימר כדנן אמר יי צבאות אלהא דישראל הא אנא מייתי ית פתגמי על קרמא הרא לבישתא ולא לטבא ויהון קרפך ביומא ההוא: ואשוכנד ביומא ההוא אמר יי ולא תתמסר ביד נבריא דאת דחיל מן קדמיהון: ארי שוכבא אשוכנד ובחרבא לא תתקטל ותהי לך נפשך לשיוכבא ארי אתרחצתא על מימרי אמר יי פתגם נבואה דהוה עם ירמיה מן קדם יי בתר דשלח יתיה נבזר און רב קטוליא מן רמתא בר דבר ירמיה

קרי: ונבזשוכן, בלון ועירח ויהו אחד מן שלש נולין ועירין: רבי מלך בבל, כמו על כל רב ביתו: וישלחו ויקחו חת ירמיהו זה הכסוק הוה סוכר מה עטו בסוף הענין כי קודם פנתנו חותו אל גדליהו דבר עמו כבוד חרן שמחאו בתוך הגלות אסור בזיקים כשאר הנולים שאסרום הכסדים סנכסו בעיר והם לא היו יודעי דבר בירמיהו מה צוה עליו נבוכד נצר כי לכבוד חרן צוה ומה שאמר מחצר המטרה רובה לומר כי מטס לקחו חותו השבים כי פס היס עד יום ס סלכדה ירושלים כמו סכתוב למעלה וחמר על ירמיהו סלקחו חותו השבים מחצר המטרה ונהולכיהו עם שאר הנולים ונתנו חותו אל גדליהו כבוד חרן ושאר רבי המלך: להוצאהו אל הבית אל הכית שהיה פס גדליהו וכן עשה: וישב בתוך העם כמו שנאמר בסוף הענין וישב חתו בתוך העם: הגני מבי חסר חלף למד הכעל: והיו לפניך ביום ההוא, דברים סגורתי על העיר יהיו לפניך ס שתראה חותם כלומ' סלח תבחד פימיתוך השרי' טרס כבוס העיר לפי שעשית בירמיהו כנגד ר רכנס וחתה בעבור סבטחת בי וחתה חחד והטריס רכיס ועשית כנגדס תמלט מחרב והס ימותו בחרב חף על פי שחתה מבני ביתו סל צדקיהו והס ס סבירתו עמו ימותו בחרב וחתה תמלט ותראה כבוס העיר ו תראה שיתקיימו דברי בעיר זהו שאמר והיו לפניך כלומר תראה ולא שחד שתמות בחרב ויהי לך כשך לשלל: הדבר אשר היה אל ירמיהו, הדבר הזה הוא מה שאומר בסוף כל הענין ויהי מקץ עשרת ימים ויהי דבר יי חל ירמיהו ולפי שאמר ואל ירמיהו היה דבר יי בהיותו עצור בחצר המטרה רוכה לומר סלח היה דבר יי חליו עוד עד אחר כל הענין שמספר אחר כבוס ירושלים וכן הוא כירוש הכסוק הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת פסם זה הדבר מתי היה אחר שלוח חותו כבוד חרן רב טבחיס מן הרמה ואחר כל הענין שהולך ומספר בדבר גדליהו עד סוף כל ה הענין, וכדרש חזיה דבר היה אל ירמיהו אחר שלוח חותו כבוד חרן הוא מה שאמר וסוכה אל גדליהו זהו דבר יי שהיה חליו כי לא היה ידע לבחור חס ילך עם הגולה חו חס ישאר ועודנו לא יטיב עד שהיה לו דבר יי ואמר וסוכה אל גדליהו: מן הרמה, כי ברמה נשאר חרן כסנכסו שאר טרי בבל לירושלים כי לא מנר עמהס:

מ
באזיקים

בקרוא וסימ' ונבזשוכן רב סריס ונרגל שר אצר נטע און ונשם גדל' ונתן ספריר אלוף: מביט חס' אלוף בליש ביאה וסימ' כי על יום טוב בנו' המוציא והמבי דשמואל' הגני מבי אלך רעה דאחאב' ויבו ירבע' וכל דמלכים' לא אבי הרעה בימו דהראית כי נכנע דאחאב' הגני מבי את דברי אל העיר הזאת דסיפרא' עד היוורש אבי לך' הלוך ואמרת לעבד' הכי המטפת אשר עליך' בתרא פלמתא:

באזיקים

באזיקים

רדק

בעלים בסמך : אל תעש
כתיב אל תעשה קרי והענין אחד
: ויהי בחדש השביעי כמו מחר
חדש זבלה נהרג גדליה בן
אחיקם וקבעו התענית במוצאי
לה מכני שהיא יט : מרע
המלוכה מלכות בית דוד וקנח
בגדליה שהפקידו מלך בבל על
הארץ ולול דרסו כי ישמעאל זה
בן גרי היה כי ירחמאל לקח חסה
ושמה עטרה כמו שכתוב בדברי
הימי וחמרו עטרה זו היתה גויה
ובת מלכי היתה ולקחה ירחמאל
להתעטר בה לפי שהיתה בת
מלכי ולפיכך קרא שמה עטרה
ואמרו לא תחמך בנר עד כל דורות
ומעטרה עד ישמעאל זה כל ד
דורות כמו שכתוב עס והנה הרב
גדליה : וכני המלך מקצת
שרי המלך דקיהו כו לא הלכו
כלם עמו : חסר הפקיד פירוש
שקנח בו בעבור שהפקידו מלך
בבל בארץ : מנלמי זקן וקרועי
בגדים על חרבן בית המקדש :
ומתגודדים שטרטו שריטות
בבשרם לחבל : להביא בית יי
כי כסנעטו ממקומם לא ידעו
בחרבן הבית וכסנעטו בדרך
גלחו זקנס וקרעו בגדיהם ו
והתגודדו ותימי הוא מן החדש
החמישי שחרב הבית עד החדש
השביעי איך לא שמו בשילו ו
בשכס ובשמרון כי נלכדה י
ירושלם וחרב הבית ונלו ישראל
שומנה ויס לפד כי שמו בכנס
ירושלם ובגלות ישל מונה חבל
חסנו כיון שהשחיר כבוזר חרן
דלת הארץ השחיר גם בית ה
המקדש שלא נתנו וסרכו כלו חו
מקצתו שיקרבו הנשחרים בחל
קרבנותיהם וכיון שסמנו בדרך
שנסקף בית יי קרעו בגדיהם ו
שמועו גם כן כי מלך בבל הפקיד
גדליה בארץ והיו באים אליו
הלך ונכה היה מראה עמנו
בוכה : חסר

ירמיה מא

יככה בקריאה וסי' כה אמר יי אל תרא עמי וישב / למה יככה נפש ונפצו / זמם השמש לא יככה : תעשה
ד קמצי וסי' אם תעשה עמנו רעה / ואמר גדליהו בן אחיקם / ומה תעשה לשמד הגדול / ותאמר לו אל
אחי : ופתה ה' וסי' בלשון ארמי אבאש דוין לגדליה וקטל גוניה / ופי נמסר בשמואל א' סימן כב : ואת
הכשרים ג' וסי' בא ישמעאל בן נתניה דמלכים / ואת כל היהודים דירמיה / הגני מסב את כלי המלחמה :

וירבו כל יהודים מכל המקומות
אשר נדחו שם ויבאו ארץ יהודה
אל גדליהו המצפתה ואספו יין
וקיץ הרבה מאד : ויוחנן בן קרח
וכל שרי החילים אשר בשדה באו
אל גדליהו המצפתה : ויאמרו
אליו הידע תדע כי בעלים מלך בני
עמון שלח את ישמעאל בן נתניה
להכרתך נפש ולא האמין להם
גדליהו בן אחיקם : ויוחנן בן קרח
אמר אל גדליהו בסתר במצפה
לאמר אלכה נא ואכה את ישמעאל
בן נתניה ואיש לא ידע למה יככה
נפש ונפצו כל יהודים הנקבצים
אליה ואכדה שארית יהודה :
ויאמר גדליהו בן אחיקם אל יוחנן
בן קרח אל תעש את הדבר הזה
כי שקר אתה דבר אל ישמעאל :

וכני המלך י נסרי
המלך נתקנחו בו ס
שכטל גדולה : להביא
בית יי כסנעט
מביתם לא היו יודעים
בחרבן הבית וכדרך
שמעו וקרעו בגדיהם
ונלחו זקנס ונתגודדו
לסוף שריטה : חסר

מא

ויהי בחדש השביעי א
בא ישמעאל בן נתניה בן אל ישמע
מזרע המלוכה ורבי המלך ועשרה
אנשים אתו אל גדליהו בן אחיקם
המצפתה ויאכלו שם לחם יחדו
במצפה : ויקם ישמעאל בן נתניה
ועשרת האנשים אשר היו אתו ויכו
את גדליהו בן אחיקם בן שפן בחרב
וימת ארתו אשר הפקיד מלך בבל
בארץ : ואת כל היהודים אשר
היו אתו את גדליהו במצפה ואת
הכשרים אשר נמצאו שם את
אנשי המלחמה הכה ישמעאל :
ויהי ביום השני להמית את גדליהו
ואיש לא ידע : ויבאו אנשים משכם
משלז ומשמרון שמנים איש מגלתי
זקן וקרעי בגדים ומתגודדים ומנחה
ולבונה בידם להביא בית יהוה :
ויצא ישמעאל בן נתניה לקראתם
מן המצפה הלך הלך ובכה ויהי
כפנש אתם ויאמר אליהם באו אל
גדליהו בן אחיקם : ויהי כבאם
אל תוך העיר וישתטם ישמעאל
בן נתניה אל תוך הכור היות
והאנשים אשר אתו : ועשרה אנשים
נמצאו בם ויאמרו אל ישמעאל
אל תמרתנו כי יש לנו מטמנים
בשדה חטים ושעורים ושמן ודבש
ויחדל ולא המיתם בתוך אח הם :

מסרה
ככה ונכה ז' וסי'
נמסר בסדר שמות :
וישחטם ג בקריאה
וסי' וישחטם במדבר
/ ויורדם אליהו אל נחל
קישון וישחטם
ישמעאל בן נתניה
אל תוך הכור :

וירבו כל יהודים מכל המקומות
דאתבדרו לתמן ואתו לארעה
דבית יהודה לות גדליה למצפיה
וקנשו המרא ודכילתא סני להרא :
ויוחנן בר קרח וכל רבני ח לותא
די בהקלא אתו לות גדליהו למצפיה
: ויאמרו ליה המדע תדע ארי
בעלים מלכא דבני עמון שלח ית
ישמעאל בר נתניה למקטלך נפש
ולא האמין להון גדליה בר אחיקם
ויוחנן בר קרח אמר
לגדליה בסתרא במצפיה למימר
אזיל בען ואמתי ית ישמעאל בר
נתניה ואנש לא ידע למה יקטלך
נפש ויתבדרון כל דבית יהודה
דאתבנישו לותך ויחיד שארית
דבית יהודה : ואמר גדליה
בר אחיקם ליוחנן בר קרח לא
תעביד ית פתגמא דרין ארי שקרא
את ממלל על ישמעאל :
והוה ביראה
שביעאה אתא ישמעאל בר נתניה
בר אלישמע מזרעה דמלכותא
ורבבי מלכא ועסרא נכרין עמיה
לות גדליה בר אחיקם למצפיה
ואכלו תמן לחמא כתיא במצפיה
וקם ישמעאל בר
נתניה ועסרא נכרין דהון עמיה
ומחו ית גדליח בר אחיקם בר שפן
בחרבא וקטל יתיה דמני מלכא
דבבל בארעא : וית כל
יהודאי דהון עמיה עם גדליה
במצפיה וית כסרתי דאשתכחו
תמן ית נכרי עבדי קרבא קטל י
ישמעאל : והוה ביזמא תנינא
למקטל ית גדליה ואנש לא ידע :
ואתו נכריא משכם ומשילו
ומשמרון תמן נכרין בר מגלחין
דקניהון ומבועין לבושיהון ו
ומתחממין וקורבניא ולבונתיא
בידיהון לאיתאה לבירת מקדשא
די : ונפק ישמעאל בר נתניה
לקדמותהון מן מצפיה אזיל מיול
ובכי וחרה בר ערע יתהון ויאמר
להון עולו לות גדליה בר אחיקם
 : והוה כמעלהון לנו קרתא
ונכיסנון ישמעאל בר נתניה לנו
גובא הוא ונכריא די עמיה :
ועסרא נכרין אשתכחו בהון
ואמרו לישמעאל לא תקטלניא
ארי אית לניא מטמורין בהקלא
חטין וסערין ומשח ודבש ואתמנע
ולא קטלנון בגו אחוהון :
וגובא

חסר הכה ביד גדליהו
 ו מתוך שהיה לו לחוס
 לענת יוחנן בן קרח
 לא חס העלה עליו
 כאילו נהרגו על ידו:
 על מים רבים .
 על בריכת מיין סניחין
 : בנרות כמהם
 בנרות דיהב דוד
 לכמהם בר ברזילי
 גלגלה כספס מ
 ממלחמ' חבסלוס כמו
 סנחמר בספר סמואל
 חמי יעבר כמהם ונו:
 וקל

והבור אשר השליך שם ישמעאל
 את כל פני האנשים אשר הכה
 ביד גדליהו הוא אשר עשה המלך
 אסא מפני בעשא מלך ישראל אתו
 מלא ישמעאל בן נתניהו חללים:
 וישב ישמעאל את כל שארית
 העם אשר במצפה את בנות המלך
 ואת כל העם הנשארים במצפה
 אשר הפקיד נבוזראן רב־טבחים
 את גדליהו בן אחיקם ושבים
 ישמעאל בן נתניהו וילך לעבר אל־
 בני עמון:

וישמע יוחנן בן קרח וכל שרי
 החילים אשר אתו את כל הרעה
 אשר עשה ישמעאל בן נתניהו:
 ויקחו את כל האנשים וילכו
 להלחם עם ישמעאל בן נתניהו
 ומצאו אתו אל־מים רבים אשר
 בגבעון: ויהי כראות כל העם אשר
 את ישמעאל את יוחנן בן קרח
 ואת כל שרי החילים אשר אתו
 וישמחו: ויסבו כל העם אשר־שבה
 ישמעאל מן המצפה וישבו וילכו
 אל יוחנן בן קרח: וישמעאל בן־
 נתניהו נמלט בשמנה אנשים מפני
 יוחנן וילך אל בני עמון:

ויקח יוחנן בן קרח וכל שרי
 החילים אשר אתו את כל שארית
 העם אשר השיב מאת ישמעאל בן־
 נתניהו מן המצפה אחר הכה את־
 גדליהו בן אחיקם גברים אנשי
 המלחמה ונשים וטף וסרסים אשר
 השיב מגבעון: וילכו ושכנו בנרות
 כמוהם אשר־אצל בית לחם ללכת
 לבוא מצרים: מפני הכשדים כי
 יראו מפניהם כי הכה ישמעאל בן־
 נתניהו את גדליהו בן אחיקם אשר־
 הפקיד מלך־בבל בארץ:

ויגשו כל שרי החילים ויוחנן בן־
 קרח ויזניה בן דושעיה וכל העם
 מקטן ועד גדול: ויאמרו אל־
 ירמיהו הנביא תפל־נא תחננתנו
 לפניך והתפלל בעדנו אל־יהוה
 אלהינו בעד כל השארית הזאת
 כי נשארונו מעט מהרבה כאשר
 עיניך ראות אתנו: ויגדלנו יהוה
 אלהינו את הדרך אשר נלך בה ואת הדרך אשר נעשה:

וגובא די רמא תכין ישמעאל ית
 כל פניו נבריא די קטל ביד גדליהו
 הוא בעבר מלכא אסא בר צר
 עלוהי בעשא מלכא דישראל יתיה
 מלי ישמעאל בר נתניה קטילין:
 ושבא ישמעאל ית כל שארא
 דעמא די במצפיה ית בנת
 מלכא וית כל עמא דאשתארו
 במצפיה דמינו נבזר אדון רב ק
 קטוליה על גדליה בר אחיקם
 ושבנון ישמעאל בר נתניהו ואזל
 למעבר לות בני עמון:

וישמע יוחנן בר
 קרח וכל רבני חילותא די עמיה
 ית כל בישתא דעבר ישמעאל בר
 נתניהו: ודברו ית כל נבריא
 ואזלו לאנחיה על ישמעאל בר
 נתניהו ואשכחו יתיה על בריכת
 מיין סניחין די בגבעון: והוה
 כד הוה כל עמא דעם ישמעאל ית
 יוחנן בר קרח וית כל רבני ח
 חילותא די עמיה וחדיו:

ואסתחרו כל עמא דשבא
 ישמעאל מן מצפיה ורתבו ואזלו
 לות יוחנן בר קרח: וישמעאל
 בר נתניהו אשתוב בתמניה גברין
 מן קדם יוחנן בר קרח ואזל לות
 בני עמון:

ודבר יוחנן בר קרח וכל רבני
 חילותא די עמיה ית כל שארא
 דעמא דארתיב מלות ישמעאל בר
 נתניהו מן מצפא בתר די קטל ית
 גדליה בר אחיקם גברין גברי עברי
 קרבא ונשיא וטפלא ורברביא די
 אתיב מגבעון: ואזלו וירתיבו
 בגירות דיתב דוד לכמהם בר
 ברזילי גלגדארה די בסטר בית
 לחם למיזל למעל למצרים:

מן קדם כסדאי ארי דחילו מן ק
 קדמיהון ארי קטל ישמעאל בר
 נתניהו ית גדליה בר אחיקם
 דמיני מלכא דבבל בארעא:
 וקריבו כל רבני חילותא ויוחנן
 בר קרח ויזניה בר הושעיה וכל
 עמא מזעירא ועד רבא: ויאמרו
 לירמיה נביא תתקבל כען בעותנא
 קרבך וצלי עלנא קדם יי אלהד על
 כל שארא דדין ארי אשתארנא
 זעיר מסגי כמא דעינד חזון יתנא
 ויחיו לנא יי אלהד ית אורחא דנהד
 בה וית שתמא דנעביר:

ואמר

חסר הכה ביד גדליהו / בסכת
 גדליהו כי הוה היה סנה להרינת
 כלם כי בעבורו כח למכפה ל
 להכותו וכיון שהרג גדליהו הרג
 גם כן חסר היו עמו והבאים חלי
 וכן היד יוחב חתך כלום סבתו
 חס הוה סבב חת הדבר ויש
 לפרש ביד גדליהו במקום גדליהו
 כלומר במקום שהיה בו במצפה
 וכן ויד תהיה לך חיס על ידו
 פירושו מקום ורזל חמרו וכי
 גדליהו הרגם והלא ישמעאל ה
 הרגם חלא כיון שהיה לו לחוס
 על ענת יוחנן ולא חס מעלה עליו
 הכתוב כאילו נהרגו בידו: חסר
 עשה המלך חסא מכני בעשא

לא נזכר זה הבור חלא במקום
 הוה ותרנס יוכתן הוה דעבד
 מלכא חסא כד בר עלוהי בעשא
 : וחת בנות המלך כי לא
 הכה ישמעאל חלא חכסי המלחמה
 שהיו במצפה חבל העם שלא היו
 חכסי המלחמה והכסים והטף
 סנה חותם ישמעאל וכנות המלך
 שנסחרו עם גדליהו גם כן סנה
 חותם ולא הנלם נכזר חתן עם
 הנלות חלא הסחיר עם דלת העם
 לא ידענו חס היו בנות המלך
 בדקיהו חו יהויכין חו יהויקים:
 לעבור חת בני עמון כמו חל
 בני עמון וכן והראה חת הכהן
 כמו חל הכהן חת מי הגדת מלין
 כמו חל מי: חל מים רבים חסר
 בגבעון כמו על וכן חל ההרים
 לא חבל כמו על ותרנ' יונתן על
 בריכת מיין סניחין די בגבעון:
 וכריסי' תרנס יונתן ורברביא:
 בנרות כמהם במקום סגד ס
 כמהם כן ברזילי חולי הוה כנה
 חותם ונכא לגור סס לפי נקרא על
 סמו ויונתן תרנס בנרות דיהיב
 דוד לכמהם בר ברזילי גלגדאה:
 חסר

מסרה
 המסרה שמנה זה נכ
 כתוב שם על מים ח'
 בקריא ונראה טעות:
 וכל שריז דסמי וסם
 והנו נצב על עלתו'
 יוחנן בן קרח וכל שרי
 החילים וישמע יוחנן
 בן קרח וכל שרי
 ויקח יוחנן בן קרח
 וחבירו ולא שמע
 יוחנן והאזרחדרנים
 והפחות: ויאמרו ו'
 בטע רפ וס' הבה נ
 נבנה לנו עיר הבה
 נלכנה אבל אשמים
 לנו ונפילה גורלות
 דיונה למלאכים
 הבאים ויאמרו אל
 ירמיהו הנביא תפל נא
 תחננתנו:

מב
 חושעיה
 ב' וס' ויחמיר
 שאריה ילך
 אחריים
 171

וטונתם במלוא מלם
זניסוד נובל הי בתיבה
כמו מקי מעמד מעסה
ויסודו לט כמו וילט
פניו לאט חותה בתוך
הטיט במלט במלבן
חמולופמכטו בלעז:
ספריו

נתן ג' וס' ויחולו הקולות והברד ומטר / עד נתן מים עליהם / כאשר נתן אפי' וכלל ה' בקריאה וס' / ככל חקתי וכל משפטיו תעשו / וכלל החזק הזה דדה / כי התעתי בנפשתי' / וכלל החזק הזה / וככל כתי הכינתי לבית יי אלהי דדה / תמותו ז' סל' וס' נסר בסדר מקץ / וכל שרי ז' וס' נס' לעיל בספרא

לאלה ולסמה ולקלה / פי' חלה
לקלה ככל הענין בלש או כי'
לאלה לסבועה וכתי למותי והוא
על דרך והכחם סמיכס לסבוע'
לכחירי: כי התעתם בנפשותי' /
בכלי העין וכיחוש התעתם חותנו
ברזונכס כלומר במה סהיה
בנפשותיכס כמו חס יס חת
כפסכס כלומר לא הרעיתם לי
בפיכס מה סהיה בלככס כי
הכיר מהס ירמיהו כי דעתס ל'
ללכת למצרים לפיכך חמ' להס:
וחגיד לכס היום ולא סמעת' / כי
עדן לא כלה דכריו ולא ענו חותנו
אלא הכיר בהס כי דעתס היס
ללכת למצרים על כל פניס: חת
גדליהו / עס גדליהו: במלט
במלבן / מלט הוא החומר
סעוסיס ממנו הלכניס או חומר
אחר מסיד ומחול / במלבן במקום
סרפת הלכניס או במקו סעוסיס
חותס ונותן תרנ' בטפיל בכינא:
חת

ארי כדנן אמר יי צבאות
אלהא דישראל כמא דהל רוגני
והיבתי על יתבי ירושלם בן י
יהול רוגני עליכון במעלכון ל
למצרים ורתרון למומי ולצרו
וללוטא ולחסודין ולא רתרון
עוד ית אתרא דרין ו גזירת
פתנכא די עליכון שארא דבית
יהודה לא תעלון למצרים מידע
הרדעון ארי אסיהרית בכון יומא
דין ו ארי אטעיתון
בנפשתיכון ארי אהון שלחון
יתי לקדם יי אלהכון למימר צלי
עלנא קדם יי אלהנא וככל דימר
יי אלהנא בן הוי לנא ונעביר ו
והייתי לכון יומא דין ולא קבלחון
למימר ארי אלהכון ולכל די שלחני
לותכון ו וכען מידע
הרדעון ארי בחרבא בכפנא ובמותא
רתמורון באתרא דארטרעיתון
למעל לאתותכא תפן ו

והיה כד שיצי ירמיה
למללא עם כל עמא ית כל
פתנמיא די אלהון דשלחיה יי
אלהון לותרון ית כל פתנמיא
האלין ו ואמר
עזריה בר הושעיה ויחנן בר
קרח וכל נכריא רשיעא אמרין
לירמיה שקרא את מתנבי לא
שלחך יי אלהנא למימר לא ת
תעלון למצרים לאתותכא תפן ו

ארי ברוך בר נריה
מגרי יתך בנא בדיל למסר י
יתנא בידא דכסרא למקטל יתנא
ולאלאה יתנא לבבל ו לא
קביל יוחנן בר קרח וכל רבני
הילותא וכל עמא למימרא די
למתב בארעא דבית יהודה ו
ודבר יוחנן בר קרח וכל רבני
חילותא ית כל שארא דבית יהודה
דתבו מכל עממיא דאתבדרו לתפן
לאתותכא בארעא דבית יהודה ו

ית נכריא וית
נשיא וית טפלא וית בנת מלכא
וית כל נפשתיא די שבק נבזור ארן
רב קטוליא על גדליה בר אחיקס
בר שפן וית ירמיה נביא וית ברוך
בר נריה ואתו לארעא דמצרים
ארי לא קבילו למימרא די ואתו
עד תחפנחס ו

והיה פתגם נבואה סן קדם יי
עס ירמיה בתחפנחס למימר: סב
עפך אבניו רכרכו ורתטמרנו ב
בטפיל בנינא די בתרע בית פרעה
בתחפנחס לעיני נכרין יהודאין ו

כי כה אמר יהוה צבאות אלהי
ישראל כאשר נתן אפי' וחמתי על--
ישבי ירושלם בן תתך חמתי עליכם
בנאכס מצרים והייתם לאלה
ולשמה ולקלה ולחרפה ולא--
תראו עוד את המקום הזה: דבר
יהוה עליכם שארית יהודה אל--
תבאו מצרים ידעו הדעו כי העידתי
בכם היום: כי התעתים בנפשותיכם
כי אתם שלחתם אתי אל יהודה
אליכם לאמר התפלל בעדנו אל--
יהוה אלהינו וככל אשר יאמר יהוה
אלהינו בן הנד לנו ועשינו: ואמר
לכם היום ולא שמעתם בקול יהודה
אליכם ולבל אשר שלחני אליכם
ועתה ידעו תדעו כי כחרב ברעב
ונדבר תמותו במקום אשר חפצתם
לבוא לגור שם:

ויהי בכלות ירמיהו לדבר אל כל
העם את כל דברי יהוה אליהם
אשר שלחו יהוה אליהם אל יהוה
את כל הדברים האלה:

ויאמר עזריה בן הושעיה
ויחנן בן קרח וכל האנשים הזדים
אמרים אל ירמיהו שקר אתה מדבר
לא שלחך יהוה אלהינו לאמר לא--
תבואו מצרים לגור שם: כי ברוך
בן נריה מסית אתה בנו למען תרת
אתנו ביד הכשדים להמית ארתנו
ולהגלות אתנו בבל: ולא שמעו
יוחנן בן קרח וכל שרי החילים
וכל העם בקול יהוה לשבת בארץ
יהודה: ויקח יוחנן בן קרח וכל--
שרי החילים את כל שארית יהודה
אשר שבו מכל רגזים אשר נדחו--
שם לגור בארץ יהודה: את הנכרים
ואת הנשים ואת הטף ואת בנות
המלך ואת כל הנפש אשר הניח
נבזוראדן רב טבחיס את גדליהו
בן אחיקס בן שפן וארת ירמיהו
הנביא ואת ברוך בן נריהו: ויבאו
ארץ מצרים כי לא שמעו בקול יהוה
ויבאו עד תחפנחס:

ויהי דבר יהוה אל ירמיהו
בתחפנחס לאמר: קח בידך
אבנים גדלות וטמנתם במלט
במלבן אשר בפתח בית פרעה
בתחפנחס לעיני אנשים יהודים:

מנ

מסרה

ס' ס' ס' ואת ירמיהו
ב' וס' ושלח המלך /
אשר הניח נבזור ארן
רב טבחיס: ואת
ברוך ב' וס' ואת
ברוך שאלו לאם / את
הגברים ואת הנשים:
קח י' ר' בקריאה
וסיכניהו קח נא את
ברכתי אשר הבא לך /
קח את אהר ואת בניו
אתו / קח את הלוי'
פתוך בני ישראל / קח
מאתם והיו לעבד את
עבדתי / קח את הלויס
תחת פל בכור / קח
את המטה והקהל את
העד / קח את אהרן
ואת אלעזר בנו והעל /
קח את האזר בידך /
קח בידך אבני גדלות
וטמנת במלט / קח לך
מגלת ס' / קח גזר
כי ערב זר בתראה /
קח נא ספז תורה:

רדק

ירמיה מד

רשי

את ספריו כתיב בני וקרי
 בידו והענין אחד וחמיות אהני
 מתחלמות נפירוסו אהלו והאהל
 הנחה נקרא ספריו לוינו מן
 אמרי ספר וספריו בסקל סגרי
 : ובה ובה כתיב ובה לטון
 נקבה על המזנה וקרי ובה לטון
 זכר על נכוד נכר : ושכס
 ושכס : יסרוף הבתים שכס
 חלמי מצרים ושכס חלמי כסף
 וחלמי זהב או כירוש ישכס
 עובדיהם : ועטה את חרץ מצרים
 : כלומר יבזז את כל סללה :
 כאשר יעטה הדועה את בגדו
 כמו שיתעטף הדועה בבגדו
 ויכרך את עזמו בו כן יכרך
 הוא כל סלל חרץ מצרים וזכר
 הדועה לבי שהדועה עומד יומם
 גלילה במדבר עם הצלן ויתעטף
 ויתחבק בבגדו היטב מפני קרח
 הלילה וחלמי חבי זל פירש כמו
 הדועה שנוסע עומקם למקום
 וכנסו מען המקום עטה בגד
 האהל שישכס בו והולך לו ולא
 ישחיר זכר בחלותו מקום : בית
 שמש : שהיו עובדים סס לשמש
 זכר עוד זאת בתי חלמי מצרים
 יסרוף בהם לחוק הענין לומר כי
 כלם יסרוף בהם לבזין חלמי :
 מפני רעתם : רעת יושביהם : המה
 המה אתם וחבוביכם : המה
 יושבי הערי שזכר שמתו או סגלו
 ולא אתם וחבוביכם לא ידעת
 אותם : השכחתם : הסין קלה
 והוא בלא גיחויש ספרי ההא
 בנימיא : זאת רעות נשוי נשי
 כל יולך ומלך וכן רחמי בחסת
 חביה שעתה משלבת לחסרה :
 לא

ועטה ד בקריאה וסימ נספר בסדר תוריע : מצבות
 מצבות בית שמש ומצבות עך לארץ תרד : וסימ אפקן שמשא לארעא : ואן בהם ב וסימ ועל כל ערי
 יהודה וחגם חרבה היום הזה ואן בהם תבונה : השכי ג יתרון יוד בליש בקריא וסימ נסמ לעיל בספר סי
 ותימר להון כרנן אמר יי צבאות
 אלהי ישראל הלא אנא שלח
 וארבר ית נבוכד נצר מלכא דבבל
 עבדי ואשוי ית פורסוהי עיל מן
 אבניא האלון דטמרית ויגוד ית
 אפרניה עליהון : וייתי ויקטיל ית
 ארעא דמצרים די למותא למותא
 ודי לשביא לשביא ודי לחרבה
 לחרבה : וארליק אשתא בבתי
 טעורת כרניא ויזקרון וישבנו
 וירקון ית ארעא דמצרים כמא
 דמתעטיף רעיא ית לבושיה ויפוק
 מתפן בשלם : ויתבר ית קמת בית
 שמש די בארעא דמצרים וית בתי
 טעורת מצרים ויקור בנורא : פתגם
 נבואה דהוה עם ירמיה על כל
 יהודאי דיתבין בארעא דמצרים
 דיתבין במגדל ובתהפנתם ובמפס
 ובארע פתרום למיכר וכרנן אמר יי
 צבאות אלהי ישראל אתון
 היירתון ית כל בישתא דאיתתי
 על ירושלם ועל כל קרנא דבית
 יהודה ואנון חרבא יומא דין ולית
 בהון יתיב : מן קדם בישתהון
 ויעברו לארנא קרמי למקד ל
 לאסקא בוסמין למפלח למעורת
 עממיא דלא ידעונו אתון ו
 ואבדתכון : ושלחית לותכון
 וית כל עבדי נבייא מקדים ומשלח
 למיכר לא בעו תעבדון ית עסק
 תועיבתא דרא דרחיקית : ולא
 קבילו ולא ארמינו ית אודגיהון
 למתבמבישתהון בריל דלא לאסקא
 בוסמין למעורת עממיא : והל רוגני
 וחמתי ורליק בקרנא דבית יהודה
 ובשוקי ירושלם והואה לחורבא
 לצרו כיומא הרין :
 וכען כרנן אמר
 יי אלהי צבאות אלהי ישראל
 למה אתון נרמין בישתא רבתא
 על נפשיתכון לשיצאה לכון גבר
 ואתא ועלים ויניק מגו בית יהודה
 בריל דלא למשבק לכון שארא :
 לארנא קרמי
 בעובדי ידכון לאסקא בוסמין
 למעורת עממיא בארעא דמצרים
 דאתון אתון לאתותבא תמן בריל
 לשיצאה לכון ובדיל למריוכון
 ללוטא ולחסודין בכל עממי א
 ארעא : האתנשיתון ית בישורת
 אבדתהון וית בישורת מלכיא דבית
 יהודה ית בישורת נשוהי וית
 בישותכון וית בישורת נשיכון ד
 דעברו בארעא דבית יהודה
 ובשוקי ירושלם :
 לא

ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות
 אלהי ישראל הנני שלח ולקחתי את
 נבוכדראצר מלך בבל עבדי ושמתי
 כסאו ממעל לאבנים האלה אשר
 טמנתי ונטרה את שפרורו עליהם :
 ובאה והכה את ארץ מצרים אשר
 למות למות ואשר לשבי ושבי ואשר
 לחרב לחרב : והצתי אש בבתי אלהי
 מצרים ושרפם ושבעם ועטה את ארץ
 מצרים כאשר יעטה הרעה את בגדו
 ויצא משם בשלום : ושבר את מצבות
 בית שמש אשר בארץ מצרים ואת
 בתי אלהי מצרים ישרף באש :
 הדבר אשר היה אל ירמיהו אל
 כל היהודים הישבים בארץ
 מצרים הישבים במגדל ובתהפנתם
 ובנף ובארץ פתרום לאמר : מה
 אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
 אתם ראיתם את כל הרעה אשר
 הבאתי על ירושלם ועל כל עמי
 יהודה והגם חרבה היום הזה ואן
 בהם יושב : מפני רעתם אשר עשו
 להכעיסני ללכת לקטר לעבד ל
 לאלהים אחרים אשר לא ידעום
 המה אתם ואבתיכם : ואשלח
 אליכם את כל עבדי הנביאים
 השבים ושלח לאמר אלניא תעשו
 את דברי התעבה הזאת אשר
 שנאתי : ולא שמעו ולא הטו את
 אזנם לשוב מרעתם לבלתי קטר
 לאלהים אחרים : ותהך חמתי ואפי
 ותבער בערי יהודה ובחצורת
 ירושלם ותהיינה לחרבה לשממה
 כיום הזה :
 ועתה כה אמר יהוה אלהי צבאות
 אלהי ישראל למה אתם עשים רעה
 גדולה אל נפשיתכם להכרית לכם
 איש ואשה עולל ויונק מתוך יהודה
 לבלתי הותר לכם שארית :
 להכעיסני במעשי ידיכם לקטר
 לאלהים אחרים בארץ מצרים אשר
 אתם באים לגור שם למען הכרית
 לכם ולמען היותכם לקללה ולחרפה
 בכל גוי הארץ : השבתם את רעות
 אבותיכם ואת רעות מלכי יהודה
 ואת רעות נשיו ואת רעותיכם
 ואת רעות נשיכם אשר עשו בארץ
 יהודה ובחצורת ירושלם :
 לא

ספריו חלה
 ודונמתו ברוחו סמים
 ספרה : ועטה את
 חרץ מצרים : יכרך
 כל סללה ויכח כאשר
 יכרך ויגלוס הדועה
 את בגדו וישליכו מעל
 כתיביו כשהוא מוליד
 כחמו לכניו : את
 מצבות בית שמש
 מיזכות סעמו שס
 חותם שנתגירו בימי
 חזקיהו שבוי סכרריב
 שהולך מכוס וממכרי
 לפני ירושלם כיום
 מפלתו כמו שאמר
 יעטיה ביום ההוא י
 יהיו חמס ערים בארץ
 מצרים מדברות ספת
 כנען ונסענות ליי ז
 כבחות עיר ההגם י
 יחמר לחת ותיכנס
 וינתן עיר קריתא בית
 שמש דעתידא למיחרב
 יתחמר דהיא חדא
 מנהון : לא

מד

מסרה
 כה : לחרבה לשממה
 לית דכותי דסמך כן :
 נפשיתכם דעליה ועתה
 כה אמר יי אלהי צבאות
 אלהי ישראל לית דכו
 חס דחס : במעשי יא
 כתיב יוד וסימ נספר
 בישעיה סימ נט : רעת
 דחס בליש וסימ ושבע
 דפחת הרקות : לא
 תהיה אחרי דבי ואת
 רעותיכם ואת רעת ג
 נשיכם : ב בתרא
 דנפטו בתרא חס :

לא דוכאו' לא נדכא
 לבס מרעתס: כי חס
 בליטס' ירמיה וברוך
 חזרו מסס שהנלס כ
 כבוכד נכר כסתנה
 חקז מנכיס בידו כ
 בעסריס וסבע למלכו
 כך סנוייה בסדר ע
 עולס: המבלעדי
 חנסיכו: שלח מדעתס:
 כווניס להעניבה
 דמוסיס בדמות עכבי':
 לא

לא דכאו עד היום הזה ולא יראו
 ולא הלכו בתורתו ובחקתי אשר-
 נתתי לפניכם ולפני אבותיכם:

לכן כה אמר יהוה
 צבאות אלהי ישראל הנני שם פני
 בכם לרעה ולהכרית את כל-
 יהודה: ולקחתי את שארית יהודה
 אשר שמו פניהם לבוא ארץ מצרים
 לגור שם ותמו כל בארץ מצרים
 יפלו בחרב ברעב יתמו מקטן ועד-
 גדול בחרב וברעב ימתו והיו לאלה
 לשמה ולקללה ולחרפה: ופקדתי
 על היושבים בארץ מצרים כאשר
 פקדתי על ירושלים בחרב ברעב
 ובדבר: ולא יהיה פליט ושריד
 לשארית יהודה הבאים לגור שם
 בארץ מצרים ולשוב ארץ יהודה
 אשר המה מנשאים את נפשם
 לשוב לשבת שם כי לא ישובו כי
 אס-פליטים:

ויענו את ירמיהו כל האנשים
 הידעים כי מקטרות נשירים
 לאלהים אחרים וכל הנשים
 העמדות קהל גדול וכל היעם
 הישבים בארץ מצרים בפתרוס
 לאמר: הדבר אשר דברת אלינו
 בשם יהוה איננו שמעים אליך:

כי עשה נעשה את כל הדבר אשר
 יצא מפינו לקטר למלכת השמים
 והסיד לה נסכים כאשר עשינו
 אנחנו ואבותינו מלכינו ושרינו
 בערי יהודה ובחצות ירושלים
 ונשבע לחם ונהיה טובים ורעה
 לא ראינו: ומן אז חדלנו לקטר
 למלכת השמים והסיד לה נסכים
 חסרנו כל ובחרב וברעב תמנו:
 וכי אנחנו מקטרים למלכת השמים
 ולהסיד לה נסכים המבלעדי אנשינו
 עשינו לה כוננים להעצבה והסיד לה
 נסכים:

ואמר ירמיהו אל כל העם על-
 הנברים ועל הנשים ועל כל העם
 הענים אתו דבר לאמר: הלא את-
 הקטר אשר קטרתם בערי יהודה
 ובחצות ירושלים אתם ואבותיכם
 מלכיתם ושריכם ועם הארץ אתם
 זכר יהוה ותעלה על לבו:

חקתי חס' ונביאים ובכתובים וסי' הבית אשר אתה בונה אס הלך' אם שוב תשובו אתם ונבי' קרע
 אקרע את הממלכה' ען אשר עזבוני ושתחו לעשתרת אלהי' ולא אקח את כל הממלכה' למען בחקתי
 ילכו' לא דכאו עד היום הזה' ועל ריב המה' יעמדו למשפט' אם חקתי יחללו וכל אוריתא דכוו' חס' ו'
 בפא עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמתי: ולשוב ג' בקריא' וסי' חלילה לנו מסנו למרד' ולא

לא פסקו עד יומא הדיון ולא
 דחילו ולא הליכו באורתי ובקומי
 דיהבית קדמיכון וקדם אבהתכון
 בכין כרנן אמר
 י צבאות אלהי ישראל הא אנא
 משוי אפי בכון לבישא ולשיצאה
 ית כל דבית יהודה: ואסב ית
 שארא דבית יהודה דשוואו אפיהון
 למעל לארעא דמצרים לאתותבא
 תפן ויסופון כולהון בארעא ד
 דמצרים יתרמון בחרבא ובכפנא
 יסופון מצערא ועד רבא בחרבא
 ובכפנא ימותון ויהון למומי ולצרו
 וללוא ולחסודין: ואסער על
 דיתבין בארעא דמצרים כמא
 דאסערית על ירושלים בחרבא
 בכפנא ובמותא: ולא יהי שאר
 ומשיוב לשארא דבית יהודה דאתן
 לאתותבא תפן בארעא דמצרים
 ולמתב בארעא דבית יהודה דאנון
 מטעון ית נפשהון למתב למתב
 תפן ארי לא יתובון אלהין
 משויבין:

ואתיבו ית ירמיה כל
 גבריא דידעון ארי מסקן בוסמין
 נשיהון לשעות עממא וכל נשיא
 דקימו קהלא רבא וכל עפא
 דיתבין בארעא דמצרים בפתרוס
 למימר: פתנמא דמללתא עפנא
 בשמא ריי לית אנחנא צבן לקבלא
 מנד: ארי מעבר נעביד ית כל
 פתנמא דנפק מפופנא לאסקא
 בוסמין לכוכבת שמא ולנסכא
 לה נסכין כמא דעברנא אנחנא
 ואבהתנא מלכנא ודברכנא
 בקרוי דבית יהודה ובשוקי
 ירושלים ודהוינא סבעין לחמא
 ודהוינא שלן שלויא ובישתא
 לא חוינא: ומן ערן דאתמנענא
 לאסקא בוסמין לכוכבת שמא
 ולנסכא לה נסכין חסרנא ג'
 כולא ובחרבא ובכפנא ספנא:
 וארי אנחנא מסקן בוסמין לכוכבת
 שמא ומנסכן לה נסכין הבר
 סנברנא עברנא לה ברדישין
 לשעותא ומנסכן לה נסכין:

ואמר ירמיה
 לכל עפא לגבריא ולנשיא ועל
 כל עפא דמתבין יתיה פתנמא
 למימר: הלא ית בוסמניא
 דאסקתון בקרוי דבית יהודה
 ובשוקי ירושלים אתון ואבהתכון
 מלכיכון ורברכיכון ועפא דארעא
 יתהון דבר יי וגלי קדמוהי: ולא

לא דכאו עד היום הזה' לא
 ככענו ולא שמו עכס דכאים מ
 מפני העונס שהטינס על רעתס
 שעשו: למלכת השמים' רוצה
 לומר למעשה השמים והס' ה
 הכוכבים מלכת החל ית' והוא
 חסר חלף וכן האחרים חסר
 בכרסח ויט מפרסס למלכת
 משרס מלך ומענינו כלומר כוכב
 גדול חסר בשמים שהוא מלך על
 האחרים והוא השמש ומרגס
 ינתן לכוכב שמיא: ונהיה
 טובים' שהיינו בשלוח ובטובה:
 ומן אז חדלנו' והס לא חדלו
 חלל היו חומרים חס בזה לנו
 רעה לא בזה חלל מפני שפסקנו
 לקטר ולא היינו זריני' כבדחשונה
 לפיכך ענה להס הכביח הלא חת
 הקטר: מקטרים' בא ביד מ'ס
 לנקבות כמו נסים פלנטי' לבניס
 חטים שעורים ודומיהס:
 המבלעדי חנסיכו' מחמר הנסיס
 כי הן עקר המעשה: כניס'
 הס מיני מחכילס שהיו מכניסס
 ומניסס מלכת השמים וינתן
 מרגס כרדוטין: להעניבה'
 על דרך הכנוי רוצה לומר
 לסמחה ושהא רפה ומסכסח
 במפיק כי היא לכנוי והכנוי
 למלכת השמים כי בלסון נקבה
 זוכר חותה כמו שאמר לה והלא
 רפה ודינה במפיק כתבנו ה'
 הדומיס לה בספר מכלל בחלק
 הרחשון ממנו: הקטר' סס
 בפלס והדבר חן בהס לי נקס
 ופלס: חותס זכר יי' כל
 הקטרים שקטרתס כי רביס היו
 החלוהות כמו סכתוב כי מספר
 עריך ונו' ולכל אחד היה מיוחד
 קטרו כי הקטר סס כלל: ותעלה
 על לבו' חותה הקטרת כי
 קטרת וקטר אחד וחזרו בלסון
 זכר ובלסון נקבה: ועמדתיו

לפיכך ענה להס הכביח הלא חת
 הקטר: מקטרים' בא ביד מ'ס
 לנקבות כמו נסים פלנטי' לבניס
 חטים שעורים ודומיהס:
 המבלעדי חנסיכו' מחמר הנסיס
 כי הן עקר המעשה: כניס'
 הס מיני מחכילס שהיו מכניסס
 ומניסס מלכת השמים וינתן
 מרגס כרדוטין: להעניבה'
 על דרך הכנוי רוצה לומר
 לסמחה ושהא רפה ומסכסח
 במפיק כי היא לכנוי והכנוי
 למלכת השמים כי בלסון נקבה
 זוכר חותה כמו שאמר לה והלא
 רפה ודינה במפיק כתבנו ה'
 הדומיס לה בספר מכלל בחלק
 הרחשון ממנו: הקטר' סס
 בפלס והדבר חן בהס לי נקס
 ופלס: חותס זכר יי' כל
 הקטרים שקטרתס כי רביס היו
 החלוהות כמו סכתוב כי מספר
 עריך ונו' ולכל אחד היה מיוחד
 קטרו כי הקטר סס כלל: ותעלה
 על לבו' חותה הקטרת כי
 קטרת וקטר אחד וחזרו בלסון
 זכר ובלסון נקבה: ועמדתיו

ואתיבו ית ירמיה כל
 גבריא דידעון ארי מסקן בוסמין
 נשיהון לשעות עממא וכל נשיא
 דקימו קהלא רבא וכל עפא
 דיתבין בארעא דמצרים בפתרוס
 למימר: פתנמא דמללתא עפנא
 בשמא ריי לית אנחנא צבן לקבלא
 מנד: ארי מעבר נעביד ית כל
 פתנמא דנפק מפופנא לאסקא
 בוסמין לכוכבת שמא ולנסכא
 לה נסכין כמא דעברנא אנחנא
 ואבהתנא מלכנא ודברכנא
 בקרוי דבית יהודה ובשוקי
 ירושלים ודהוינא סבעין לחמא
 ודהוינא שלן שלויא ובישתא
 לא חוינא: ומן ערן דאתמנענא
 לאסקא בוסמין לכוכבת שמא
 ולנסכא לה נסכין חסרנא ג'
 כולא ובחרבא ובכפנא ספנא:
 וארי אנחנא מסקן בוסמין לכוכבת
 שמא ומנסכן לה נסכין הבר
 סנברנא עברנא לה ברדישין
 לשעותא ומנסכן לה נסכין:

מסרה
 יהיה פליט ושריד' כי
 בשובכם על יי' וכל
 הנשי' ג' בקריא' וסי'
 אשר נשא לבן אתגה'
 הידעים כי מקטרות
 נשיהם' יתנו יקר
 לבעליהן' אנך:
 הדבר בטעם בספרא
 וסי' נסר בספרא
 ריש סים לה: ונהיה
 ב' וסי' ונהיה עליה'
 עד פת השער' ונשבע
 לחם ונהיה טובים:
 וכי יד ר'פ נביאים
 וסי' וכי ירדף גאל
 הדם אחרו' וכי הקיס
 י' להם' ופייס' איש'
 וכי תאמרן אלו אל'
 דמלכים' וכי יאמר
 אליכ' דרשו' וכי ת
 תאמר אלו אל' ד'
 דישערי' וכי תאמר
 בלבבך' וכי ישאלך
 העם הזה' וכי יאמר
 השרים' וכי אנחנו
 מקטרים' וכי יתן
 סתגה' וכי תאכלו וכי
 תשתו' וכי תגישק
 עוד לבה אק רעי' וכי
 ועשה הנשא גובה:

לפיכך ענה להס הכביח הלא חת
 הקטר: מקטרים' בא ביד מ'ס
 לנקבות כמו נסים פלנטי' לבניס
 חטים שעורים ודומיהס:
 המבלעדי חנסיכו' מחמר הנסיס
 כי הן עקר המעשה: כניס'
 הס מיני מחכילס שהיו מכניסס
 ומניסס מלכת השמים וינתן
 מרגס כרדוטין: להעניבה'
 על דרך הכנוי רוצה לומר
 לסמחה ושהא רפה ומסכסח
 במפיק כי היא לכנוי והכנוי
 למלכת השמים כי בלסון נקבה
 זוכר חותה כמו שאמר לה והלא
 רפה ודינה במפיק כתבנו ה'
 הדומיס לה בספר מכלל בחלק
 הרחשון ממנו: הקטר' סס
 בפלס והדבר חן בהס לי נקס
 ופלס: חותס זכר יי' כל
 הקטרים שקטרתס כי רביס היו
 החלוהות כמו סכתוב כי מספר
 עריך ונו' ולכל אחד היה מיוחד
 קטרו כי הקטר סס כלל: ותעלה
 על לבו' חותה הקטרת כי
 קטרת וקטר אחד וחזרו בלסון
 זכר ובלסון נקבה: ועמדתיו

לְעַלְמוֹתַי כַּשֶּׁמֶן הַלֵּל וְכַחֲסֵי הַיּוֹנִי וְתִדְבְּרֵנָה בְּפִיכֶם הַיּוֹנִי
 בַּעֲנַן כַּחֲסֵי כֹוֶן חֵם לֹא יִשְׁבַּע וְיִלְוֶנוּ וְשִׁכְתִּי רִנְנוֹת יִהְיֶה כִּי
 אֲמַר כַּחֲסֵי דַבְּרַתְּם בְּפִיכֶם וְכִדְבַרְכֶם מִלִּחְתֵּם כְּלוּמַר כִּן
 מִלִּחְתֵּם בִּידְכֶם וְאַחֲרָי כִּן כִּי הִדְבַרְתֶּם
 וְהִמְעַשֶּׂה וְחֲמַר כִּנְבֵד הַנְּסִים וְחֲזַף עַל כִּי שָׁחַרְתֶּם אֶתֶם וְנִסְיֹכֶם
 כִּי עִקַּר הַמְעַשֶּׂה הִיָּה בְּנִסְיֹכֶם כִּי
 כִּמוֹ שָׁחַרְתֶּם אִם יִהְיֶה עוֹד שְׁמִי
 בְּקִרְאִי כִּיֹּן שָׁחַף שׁוֹמְעִים מִה
 שְׁחֹמֵר לִהְיוֹת הַנְּבִיא בְּשִׁמִּי לֹא
 יִהְיֶה שְׁמִי עוֹד כֹּכֵר בְּפִיכֶם
 כִּי תִחַלְסֶם מִרֵב וְרַעֲבִי הַפֶּךְ
 מִה שְׁחֹמֵר אֲשֶׁר לֹא כִרְחַף מִ
 לְחַמְמָה וְלִלְחֵם לֹא כִרְעַב בְּפִי
 כֹּל אִישׁ יְהוּדָה בְּפִי רֹנֵס כִּי
 צְדִיקִים הֵיוּ בְּהֵם כִּמוֹ יִרְמְיָהוּ
 וְבִדְבַר בֶּן נְדִיָּה וְחֲמַר עַד כְּלוֹת
 אֲחֵר שְׁחֹמֵר וְתָמוּ לְתוֹסַפֶּת בְּחֹר
 גַּחֲזוֹק הַעֲנִין וְמִה שְׁחֹמֵר כֹּל רֹנֵס
 לְזֹמֵר רֹנֵס שְׁהִרִי חֲמַר וּפְלִיטִי
 חֲרַב וְמִה שְׁחֹמֵר עַד כְּלוֹתֶם
 הוּא דֶרֶךְ הַפְּלִגָּה מִתִּי מִסְכְּרִי
 כִּמוֹ יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא וְבִדְבַר בֶּן
 נְדִיָּה וְנִמְעָטִים אֲחֵרִים צְדִיקִים
 שְׁהֵיוּ בְּהֵם וְזֹחֶלֶת לִכֶּם הַחֹתִי
 כִּי כַּשְׁתַּרְחֹו בְּקִרְוֹב כִּנְכֹוֹד נִכְר
 בַּח אֵל פְּרַעְיָה כִּמוֹ שִׁנְחַתִּי לִכֶּם
 מִדַּעַו כִּי סוֹפְכֶם לְכָלוֹת בְּחֶרֶץ
 מִזְכְּרִי כִּי קוֹם יִקְוּמוּ קוֹם
 בְּחֹלֶם מִקֹּדֶר כִּמוֹ וְסוֹב אֵלֶי
 פְּרַעְיָה חֲפְרַעִי בְּחִית וְקַן הִיָּה
 כִּנְוִי שֶׁס אֲוִתוֹ פְּרַעְיָה שְׁהִיָּה בִּ
 בַּיּוֹמִים הָהֵם וַיֵּס אֲוִמְרִים כִּי
 הַחִית מִקוֹם הָאֵל וְהוּא פְּרַעְיָה בִּ
 בְּהַפֶּךְ הַחֹתִיֹתִי רֹנֵס לְזֹמֵר כִּי
 יִהְיֶה פְּרַעְיָה מִן כִּי פְּרַעְיָה אֲחֵרִין
 וְתִדְבַר יִנְתֵן פְּרַעְיָה תְּבִירָא חֵת
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַנּוֹכְדִים
 לְמַעַל מִרְאֵשׁ הַסֶּפֶר עַד הַסֵּנָה
 אֲרַבְעִיעִית לַיהוֹקִים כִּמוֹ סַכְתוֹב
 לְמַעַל : חֲמַר

וְלֹא הוּא רְעוּא קְדָם יְיָ עוֹד דְּלֵא
 לְמַשְׁבֵּק מִן קְדָם בִּישוֹת עוֹבְרִיכֹן
 מִן קְדָם תּוֹעֵבְתָא דְעִבְרַתוֹן וְהוּרַת
 אֲרַעְכוֹן לְחֹרְבָא וְלִצְרוֹ וְלִלְוִטָא
 מִבְּלִי יִתִּיב כְּיוֹמָא הַדִּין מִן קְדָם
 דְאַסְקַתוֹן בּוֹסְמִין וְדִחְבַּתוֹן קְדָם
 יְיָ וְלֵא קְבַלְתוֹן לְמִימְרָא דִּי יְיָ
 וּבְאוּרִיתִיהּ וּבְקִימוּהִי וּבְסִדְרוּתִיהּ
 לֵא הִלְכְתוֹן עַל כֹּן עֲרַעְרַת יִתְכוֹן
 בִּישְׁתָּא הָדָא כְּיוֹמָא הַדִּין :
 וְאָמַר יִרְמְיָהוּ
 לְכָל עַמָּא וְלְכָל נִשְׂאָא קְבִילוּ פִּי
 פְּתַגְמָא דִּי כָל דְבִית יְהוּדָה דִּי
 בְּאֲרַעַת דְּמִצְרַיִם : פְּרָגֵן אָמַר יְיָ
 צְבָאוֹת אֱלֹהֵי דִישְׂרָאֵל לְמִימְרָ
 אֲתוֹן וּנְשִׁיכוֹן וּגְזֹרְתוֹן בִּפְ
 בְּפוֹמְכוֹן וּבְרַעוּתְכוֹן קוֹמְרוֹן
 לְמִימְרָ מַעֲבַד נַעֲבִיד יִת נְרַנָּא דִּי
 נְרַנָּא לְאַפְקָא בּוֹסְמִין לְכוֹכְבַת
 שְׁמַיָא וְלִנְסַבָּא לִיה נִסְכִּין אֲקַמָּא
 תְּקִימוֹן יִת נְרַדִּיכוֹן וּמַעֲבַד ת
 תְּעַבְרוֹן יִת נִסְכִּיכוֹן :
 בְּכֹן קְבִילוּ פְּתַגְמָא
 דִּי כָל דְבִית יְהוּדָה דִּיתְבִּין בְּאֲרַעַת
 דְּמִצְרַיִם הָא אֲנָא קִימִיר בְּשִׁמִּי
 רַבָּא אָמַר יְיָ אִם יִהְיֶה עוֹד שְׁמִי מִ
 מִתְקַרִי בְּפֹוס כָּל אֲנָשׁ יְהוּדָה אָמַר
 קִים הוּא יְיָ אֱלֹהִים בְּכָל אֲרַעַת
 דְּמִצְרַיִם : הָא אֲנָא מַסְעַר עֲלֵיהוֹן
 לְבִישָׂא וְלֵא לְטַבָּא וַיִּסּוּפוֹן כָּל
 אֲנָשׁ יְהוּדָה דִּי בְּאֲרַעַת דְּמִצְרַיִם
 בְּחֶרְבָא וּבְכַפְנָא עַד דִּישְׁתַּיְצוֹן :
 וּמְשׁוֹבֵי חֲרָבָא יִתְכוֹן מִן אֲרַעַת
 דְּמִצְרַיִם לְאֲרַעַת דְּבִית יְהוּדָה עִם
 דְּמִנְן וַיִּדְעוֹן כָּל שְׂאֲרֵי דְבִית
 יְהוּדָה דָּאֲתוֹן לְאֲרַעַת דְּמִצְרַיִם
 לְאַתּוֹתְכָא תְּמֹן פְּתַגְם דְּמִן יִתְקִים
 אִם דִּילִי וְאִם דִּי לְחוֹן : וְדָא לְכוֹן
 אֲתָא אָמַר יְיָ אֲרִי אֲנָא מַסְעַר עֲלֵיכוֹן
 בְּאֲתַרְא הַדִּין בְּדִיל דְתִדְעוֹן אֲרִי
 אֲתְקִימָא יִתְקִימוֹן פְּתַגְמִי עֲלֵיכוֹן
 לְבִישָׂא : פְּרָגֵן אָמַר
 יְיָ הָא אֲנָא מַסְר יִת פְּרַעְיָה תְּבִירָא
 מִלְכָּא דְּמִצְרַיִם בִּיד בְּעֵלִי רַבְבוּהִי
 וּבִיד דְּבַעַן לְמַקְטִלִּיהּ כְּמָא דִּ
 דְּמַסְרִית יִת צְדִיקֵיהוּ מִלְכָּא דְּשִׁבְטָא
 דְּבִית יְהוּדָה בִּיד נְבוּכַד נֶצַר מִלְכָּא
 דְּכָבֵל בְּעִיל דְּבַבְיָה וְדַבְעָא ל
 לְמַקְטִלִּיהּ : פְּתַגְם נְבוּאָה
 דְּאַתְנַבִּי יִרְמְיָהוּ נְבִיא עַל בְּרוּךְ בְּר
 נְרִיָּה כֹּד כְּתַב יִת פְּתַגְמִיָּא הָאֵלִין
 עַל סַפְרָא מְפוֹאֵר דִּירְמְיָהוּ בְּשְׁתָּא
 דְּבִיעִיתָא לַיהוֹקִים בְּרִי יִאשִׁיָּה מִלְכָּ
 שְׁבַטָא דְּבִית יְהוּדָה לְמִימְרָ : פְּרָגֵן
 אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי דִישְׂרָאֵל עֲלֵךְ בְּרוּךְ וְ

וּבְתוֹרֹתָי ב' מִלֹּא חֵם וְסִימ' מַפְנִי אֲשֶׁר קִטְרַתְּם כִּי אִם בְּתוֹרַת יְיָ חֲפָצוֹ וּבְתוֹרֹתָיו מֵאֵנוּ לֵלְכַת' קְרַמָּא
 חֵם : וְתִדְבְּרֵנָה ג' וְסִימ' וּבַעַת פּוֹתָהּ וְתִדְבְּרֵנָה הַנְּצַבּוֹת' לֹא כִי בִינְךָ הִמַּת וּבְנִי הַחַי' וְתִדְבְּרֵנָה בְּפִיכֶם דְּסִי' :
 הַגּוֹדֵל כָּל נְבִיאִי וְכַתוּבִי מִל וְכָל אֲוִרִיתָא חֵם בְּמַת מִל וְסִי' וּפְלֹגוֹת' דְּמַסְעִי תַמְצָא בְּסַפֵּר רַבְתָּא בְּעַרְךָ גְּדוּל :
 מִתִּי מַסְפֵּר ה' בְּקִרְאָה וְסִימ' וְנִאֲסַפּוּ עֲלֵי וְהִכְנִי וְנִשְׁמַדְתִּי' וְהִפִּץ י' אַחְכֵּם בְּעַמִּים' וּפְלִיטִי חֲרַב יִשׁוּבוֹן'
 וְלֹא יוֹכֵל יְהוָה עוֹד לְשֹׂאת מִפְּנֵי רַע
 מִעַלְלֵיכֶם מִפְּנֵי הַתְּעִיבוֹת אֲשֶׁר
 עֲשִׂיתֶם וְתִרְוִי אֲרַצְכֶם לְחֶרֶב
 וְלִשְׁמָה וְלִקְלִלָּה מֵאִין יוֹשֵׁב כְּהֵיוֹם
 הַזֶּה : מִפְּנֵי אֲשֶׁר קִטְרַתְּם וְאֲשֶׁר
 חִטַּאתֶם לַיהוָה וְלֹא שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹל
 יְהוָה וּבְתוֹרָתוֹ וּבְחֻקוֹתָיו וּבְעֻדוֹתָיו
 לֹא הִלַּכְתֶּם עַל-כֵּן קִרְאתִי אֶתְכֶם
 הַרְעָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַזֶּה :
 וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל-כָּל-
 הָעָם וְאֵל כָּל-הַנְּשִׂימִים שָׁמְעוּ דְבַר-
 יְהוָה כָּל-יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם :
 כֹּה-אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר אַתֶּם וּנְשִׂיכֶם וְתִדְבְּרֵנָה
 בְּפִיכֶם וּבִידֵיכֶם מִלֵּאתֶם לְאִמְרֵי עֲשֵׂה
 נַעֲשֵׂה אֲרֵת-נְדָרֵינוּ אֲשֶׁר נְדָרְנוּ
 לְקַטֵּר לְמַלְכַת הַשָּׁמַיִם וְלְהַסֵּךְ לָהּ
 נִסְכִּים הַקִּים תְּקִימְנָה אֶת-נְדָרֵיכֶם
 וַעֲשֵׂה תַעֲשִׂינָה אֶת-נְדָרֵיכֶם :
 לְכֹן שָׁמְעוּ דְבַר-יְהוָה
 כָּל-יְהוּדָה הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 הַנְּנִי נִשְׁבַּעְתִּי בְּשִׁמִּי הַגְּדוֹל אָמַר
 יְהוָה אִם-יִהְיֶה עוֹד שְׁמִי נִקְרָא בְּפִי
 כָּל-אִישׁ יְהוּדָה אָמַר חִי-אֲדֹנֵי יְהוָה
 בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם : הַנְּנִי שָׁקַד
 עֲלֵיהֶם לְרַעַה וְלֹא לְטוֹבָה וְתָמוּ כָּל-
 אִישׁ יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 בְּחֶרֶב וּבְרַעַב עַד-בְּלוֹתָם : וּפְלִיטִי
 חֲרַב יִשְׁבוֹן מִן-אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרֶץ
 יְהוּדָה מִתִּי מַסְפֵּר וַיִּדְעוּ כָּל-שְׂאֵרֵי
 יְהוּדָה הַבָּאִים לְאֶרֶץ מִצְרַיִם לְגוֹר
 שֵׁם דְּבַר-מִי יִקוֹם מִמֶּנִּי וּמֵהֵם :
 וְזֹאת לְכֶם הָאוֹת נֹאֵם יְהוָה כִּי-פָקַד
 אֲנִי עֲלֵיכֶם בְּמִקוֹם הַזֶּה לְמַעַן
 תִּדְעוּ כִּי קוֹם יִקְוּמוּ דְבַרִּי עֲלֵיכֶם
 לְרַעַה :
 כֹּה אָמַר יְהוָה הַנְּנִי נָתַן אֶת-פְּרַעְיָה
 חֲפְרַע מֶלֶךְ מִצְרַיִם בִּיד אֵיבֹו וּבִיד
 מִבְּקָשִׁי נִפְשׁוּ כִּי-אֲשֶׁר נָתַתִּי אֶת-
 צְדִיקֵיהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה בִּיד
 נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל אֵיבֹו וּמִבְּקָשׁ
 הַדְּבַר אֲשֶׁר
 דְּבַר יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא אֶל-בְּרוּךְ בֶּן-
 נְרִיָּה בְּכַתְּבוֹ אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 עַל-סֵפֶר מִפִּי יִרְמְיָהוּ בְּשָׁנָה ה'
 הַרְבִּיעִית לַיהוֹקִים בֶּן-יִאשִׁיָּהוּ
 מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר : כֹּה-אָמַר
 יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֲלֵיךְ בְּרוּךְ וְ

ולא יוכל יי עוד לשאתי
 כמו ולא יכול : פרעה
 חפרעי פרעה תבירא
 (חית זן משמש במקו)
 הא : ומנחה

למקו

כל דמסי

כל נביא

למקו

למקו

למקו

מסרח

בדיותכסמתי מסרח
 וחברו : ומהם ו'
 בקריאה וסימ' דבר
 מי יקום ומהם ע'
 עוד תקתי ומהם ס'
 בני שמעתי ומהם נ'
 כלי העבוד' והבתריה
 ומהם סמנים ומהם
 לא נבקש' ד' מסרח רפ'
 אינו ה' בקריאה וסימ'
 בשמאל א' סימן פד'

מה

ירמיהו מו רדק תקע

אמרת כי יוסף ייבון על מלכותי פירוש כי ברוך היה מתרעם על הנבואה ובעת שהיה כותב דברי הנבואה מפי ירמיהו וכו' לא הניע דבר הנבואה התרעם ואמר חיי נא וברדס המלכות הוא מה שהיו מלכותי חותמו ויגון דבר הנבואה שלא באת אליה וכו' כל אשר יכול אלף שלא היתה לו הכנה טובעת בעת היבירה כמו שכתבנו בתחילת הספר וברדס ברוך היה מתרעם על הנבואה חמר יהושע שמוס משה רבינו וסדרתה עליו רוח הקדש חלישע שמוס חליהו וסדרתה עליו רוח הקדש מה נסתתית חיי מכל תלמידי הנביאים חיי כלי כייסוף ייבון על מלכותי ומנחה לא מנחתי וחין מנחה חלה כנאפה שנאמר כנחו עליהם מה המקום משיבו הנס אשר בניתי חיי הורם

רשי

ומנחה לא מנחתי לא סרת עלי סכינה להנכח כמו נתנח עליהם הרוח מה נסתתית מתלמידי הנביאים יהושע שיוס חת משה כחה עליו רוח הקדש אישע שיוס חת חליהו כחה עליו רוח הקדש חיי מה נסתתית: וחת כל הארץ היא הנדונה בנתיבה והריסה זו: פנקס לך גדולות כבולות כמו ספרה נא לי חת כל הגדולות ונג' קדח חלי נאביה לך גדולות ונג' חמר לו הקבה חס חין כרס חין סייב וחס חין כאן חין דועה חיי כנלה על הנביאים חלה ב בזכותם של ישראל כך פנויה במלכותה ב בתחלתה: מנ' של עור הוא והו' שלוק וכסויח למלחמה מ פושחו בסיון: כנה' של ען דמות תריסין שלנו: מרקו הרמתי' כמו ומורק ופוטק פ פולביר בלען: המה חתים מצרים: ולא הכנוי עוד לעמוד במלחמה ולא היה להם פכתי: כיחור יעלה: שהיה רגיל להעלות בייסות סביביו כמי נהר לשטף סביביו: יתבעשו מימיו דמטרפין מוהי: כיחור יעלה: היה רגיל ללעול בארץ כפון שהלך פרע' על כבוד כצר בכרכמי' וסם נפל ונהרגו ניבירי' והוא ברה מן המלחמה: חוביה' חכמו אחבד: והתהללו

מו

אמרת ג' ר' וסי' אך דבר שפתים עצה וגבורה: אוי נא לי אמרת הנה הבית דד'ה: על הגוים בקרא' וסי' ראה הפקדתך היום הזה: שפוך המתך על הגוים דסיפרא' אשר היה דבר יי אל ירמיהו' וקצף גדול אני קוצף' סן הממלכות תהיה שפלה: ימלט' י בקרא' וסי' ויאמר אליהו להם תפשו' ובאו לעשו' צבחי אמרת אוי נא לי כייסוף יהודה יגון על מכאבי ינעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי: פה' תאמר אליו כה אמר יהוה הנה אשר בניתי אני הרים וארץ אשר נטעתי אני נהרש ואת כל הארץ היא: ואתה תבקש לך גדלות אל תבקש כי הנני מביא רעה על כל בשר נאם יהוה ונתתי לך את נפשך לשלל על כל המקומות אשר תלך שם: אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא על הגוים: למצרים על חיל פרעה נכו מלך מצרים אשר היה על נהר פרת בכרכמיש אשר הנה נבוכדראצר מלך בבל בשנת הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה: ערכו מנן וצנה וגשו למלחמה: אסרו הסוסים ועלו הפרשים והתיצבו בכובעים מרקו הרמחים לבשו הסרינות: מדוע ראיתי המה חתים נסוגים אחור ונבוריהם יכתו ומנוס נסו ולא הפנו מגור מסביב נאם יהוה: אל ינוס הקל ואל ימלט הגבור צפונה על יד נהר פרת בשלו ונפלו: מי זה ביאר יעלה בנהרות יתנעשו מימיו: מצרים ביאר יעלה ונהרות יתנעשו מים ויאמר אעלה אנכה ארץ אבידה עיר וישבי ביה:

אמרת הנה הבית דד'ה: על הגוים בקרא' וסי' ראה הפקדתך היום הזה: שפוך המתך על הגוים דסיפרא' אשר היה דבר יי אל ירמיהו' וקצף גדול אני קוצף' סן הממלכות תהיה שפלה: ימלט' י בקרא' וסי' ויאמר אליהו להם תפשו' ובאו לעשו' צבחי אמרת אוי נא לי כייסוף יהודה יגון על מכאבי ינעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי: פה' תאמר אליו כה אמר יהוה הנה אשר בניתי אני הרים וארץ אשר נטעתי אני נהרש ואת כל הארץ היא: ואתה תבקש לך גדלות אל תבקש כי הנני מביא רעה על כל בשר נאם יהוה ונתתי לך את נפשך לשלל על כל המקומות אשר תלך שם: אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא על הגוים: למצרים על חיל פרעה נכו מלך מצרים אשר היה על נהר פרת בכרכמיש אשר הנה נבוכדראצר מלך בבל בשנת הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה: ערכו מנן וצנה וגשו למלחמה: אסרו הסוסים ועלו הפרשים והתיצבו בכובעים מרקו הרמחים לבשו הסרינות: מדוע ראיתי המה חתים נסוגים אחור ונבוריהם יכתו ומנוס נסו ולא הפנו מגור מסביב נאם יהוה: אל ינוס הקל ואל ימלט הגבור צפונה על יד נהר פרת בשלו ונפלו: מי זה ביאר יעלה בנהרות יתנעשו מימיו: מצרים ביאר יעלה ונהרות יתנעשו מים ויאמר אעלה אנכה ארץ אבידה עיר וישבי ביה:

אמרת הנה הבית דד'ה: על הגוים בקרא' וסי' ראה הפקדתך היום הזה: שפוך המתך על הגוים דסיפרא' אשר היה דבר יי אל ירמיהו' וקצף גדול אני קוצף' סן הממלכות תהיה שפלה: ימלט' י בקרא' וסי' ויאמר אליהו להם תפשו' ובאו לעשו' צבחי אמרת אוי נא לי כייסוף יהודה יגון על מכאבי ינעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי: פה' תאמר אליו כה אמר יהוה הנה אשר בניתי אני הרים וארץ אשר נטעתי אני נהרש ואת כל הארץ היא: ואתה תבקש לך גדלות אל תבקש כי הנני מביא רעה על כל בשר נאם יהוה ונתתי לך את נפשך לשלל על כל המקומות אשר תלך שם: אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא על הגוים: למצרים על חיל פרעה נכו מלך מצרים אשר היה על נהר פרת בכרכמיש אשר הנה נבוכדראצר מלך בבל בשנת הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה: ערכו מנן וצנה וגשו למלחמה: אסרו הסוסים ועלו הפרשים והתיצבו בכובעים מרקו הרמחים לבשו הסרינות: מדוע ראיתי המה חתים נסוגים אחור ונבוריהם יכתו ומנוס נסו ולא הפנו מגור מסביב נאם יהוה: אל ינוס הקל ואל ימלט הגבור צפונה על יד נהר פרת בשלו ונפלו: מי זה ביאר יעלה בנהרות יתנעשו מימיו: מצרים ביאר יעלה ונהרות יתנעשו מים ויאמר אעלה אנכה ארץ אבידה עיר וישבי ביה:

ועלות' גם שבי גבור יקח ומלקוח' היקח מגבור מלקוח ואם שבי' וצדקיהו מלך יהודה' ויאם' הך הכפתור' אל ינוס הקל ואל ימלט הגבור' והיה כל אשר יקרא' ובוזה אלה להפך ברית' ומצא אני סר מסות ארץ האשדה' בוטח בלבו הוא כסיל' עד שקרים לא ינקה' ובעת ההיא יעמד סיכאל השר הגדול' וסי' תפוש לגברא דשנא שביא צדקיהו חמא וערק דששט ידא באתתה חכשא ושקרת במיכאל:

וכתיתה: ומנוס נסו: מנוס שם בפלם מקום: ולא הכנוי' לא החזירו פניהם כנגד הדומים חמריהם חלה כסו בחזקה זהו שאמר ומנוס נסו לחזק המנוס: מגור מסביב בעודם נסים יהיה להם פחד מסביב סיפחו סיבחו להם מכל סביבותיה' וינתן תרגם מגור ענין חסיפה ולא מתפנן למיקם מן קדם דקטלין בחרבה דמתכנסין עליהו מן סחור סחור: חלינוס' מי שהוה קל ברגליו לא ינוס כי לא יועילו לו כייסוהו הרודפים: ולא ימלט הגבור' ולא יחשב הגבור סימלט חס יעמוד להלחם כנגד כי לא תועיליהו צבורתו ופול בידם: צפונה' בלאת כפון לכרכמיש כי שם היתה המלחמה או כרכמיש היתה צפונת למצרים לפיכך חמר צפונה וכן חמר למטה בארץ כפון: מי זה חמר על פרעה דרך לעב מי זה שהיה עולה מן הארץ: כיחור' כמו יחור שעולה ומתפשט בארץ: כנהרות' כמו הנהרות הגדלים כן יתבעשו מימיו של פרעה והוא משל על חילותיו וכיון שהיו עולים כל כך בנבוכה חך כסלו ונכלו עמה לפני נבוכד נצר וכפל הענין לחזק עוד וחמר' מצרים כיחור' הראשון יתבעשו מבכין התפעלו והם השני יתבעשו בחולס הנזיל מורכבת מן התפעל הדומה למרובע חמר כמו שהנהרות יתבעשו מים כן יתבעשו חילותיו של פרעה בכחו לארץ וענין יתבעשו הוא ענין בעם המי' ותנועתם בתעוק וינתן תרגם כיחור כענכא: ויחמר חלה חכה ארץ' חלה בפתח האלף במקום סבול וכן חלה חף חיי חלקי כי הם פעולי' עומדים וחילו היו מבכין הפעול היו יוצאין ואיננו רחוק שתהיה האלף בפתח חף על פי שאין כן המנהג: חוביה' מבכין הפעיל משפטו אחיבה חלה שבה כן להניח על האלף כמשפט: עלו

רדק

ירמיה מו

רשי

עלו הסוסים עתה בבה חיל נכבד נכר עלו הסוסים נראה מה תעשו אתם הסוסים כלומר סוסי מצרים עלו כנגד החיל הבח עליכם כמו שהייתם עולים טרם בואם כמו המים העולים והתהוללו אתם הרכב כמו שהייתם עומים מתחילה והרכב שם כלל כמו שם מאות רכב בחור והוללות הרכב הוא מרובת הסוסים רכוח ופזב ודירותם פרימה הוללות ופזבון: ויאלו הנבזרים

והתהוללו לשון סכלו: ודומה לשון שובע לא לשון סכרן כמו שכל דמתרנמל מריו: נבזר בנבזר כסלו כשהיו בורחים היו נכסלים ונתקלים זה בזה: לבח נבזר ככר זו מכה שנייה שהחריב נבזר את מצרים בסכת עשרי ושבוע למלכו כמו ששנינו בסדר עולם: התיצב והכן לך לנגד המלחמה והכן ואתקין: כסחף כסחף

שמעו ג' ר' וס' בסדר בשלח: יחדיו ג' סל בקריא וס' הלילי השבון כי שודרה שמעו גוים קלונך וצווחתך כי גם המה הפגו נסו יחדיו: ונשובה וס' ואמר אברהם אל נעריו נתנה ראש ונשובה המה באו בארץ צוף הרבה כשל גם נפל איש לכו ונשובה אל יי' נחפשה דרכינו ונחקרה השיבנו אל יי':

יסקון סוסותא וישתגשון רתיכא ויפקון גבריא כושאי ופושאי אחרי תרסין ולראי דנגרין וכחן ב בקשתא ויומא הוא קדם י צבאות יום פורענותא לאתפרע מסנאי עפידה ותקטיל חרבא ותסבע ותרוי מדמהון ארי קטלא קדם י צבאות בארעא צפונא על נהר פרת וסקי לגלעד וסבי שעוף מלכות פנשתא דמצרים לא להנאה אסגית סממנין אסו לא סלקת ליד ו שמעו עממיא קלניד וצווחתך אתמליאת ארעא ארי גבר בנבר אתקלו כחדא אתקטלו תרויהון: פתגם נבואה דמלל י עס ירמיה נביא למיתי נבוכד נצר מלכא דבבל לממחי ית ארעא דמצרים ו חוו במצרים ובפרו במגדול ובפרו בפמים ובתחפנתם אמרו אזרו ואתקן לך ארי קטילת חרבא סחרנך: מא דין אתברו גברך ולא יכילו למקס אריי תברנון אסניאו מתקליהון אף אשתמעו גבר לחבריה וימרון קומו ונתוב לעמנא ולארעא ולדותנא מן קדם חרבא דסנאה דהיא כחמר ברויא ו זמינו לתפן פרעה מלכא דמצרים דסגיאן אתרעטתיה מערי זמנא קים אנא אמר מלכא י צבאות שמה ארי כמא דיצוב פתנמא דרבור בטוריא וכברמלא בינא כן ייתי תביריה מני גלותא אתקני ליד מלכות פנשתא דמצרים ארי מפים לצרו תהי ותצרי מבלי יתיב: מלטות יצא הוות מצרים עממין קטולין מצפונא ייתון עלה למבזה ו אף רברבא בנודה בעגלי רבקא ארי אף גאון

עלו הסוסים והתהוללו הרכב ויצאו הנבזרים כוש ופוט תפשי מן ולודים תפשי דרכי קשת: והיום הוא לאדני יהודה צבאות יום נקמה להנקם מצריו ואכלה חרב ושבעה ורונתה מדמם כי זבח לאדני יהודה צבאות בארץ צפון אל נהר פרת: עלי גלעד וקחי צרי בתולת ברת מצרים לשוא הרבתי רפאות תעלה אין לך: שמעו גוים קלונך וצווחתך מלאה הארץ כי נבזר בנבזר כשלו יחדיו נפלו שניהם: הדבר אשר דבר יהודה אל ירמיהו הנביא לבוא נבוכדראצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים: הגידו במצרים והשמיעו במגדול והשמיעו בגף ובתחפנתם אמרו התיצב והכן לך כי אכלה חרב סביבך: מדוע נסתף אביריך לא עמד כי יהוה הרפו: הרבה כושל גם נפל איש אל רעהו ויאמרו קומה ונשבה אל עמנו ואל ארץ מולדתנו מפני חרב הינה: קראו שם פרעה מרד מצרים שאון העביר המועד: חי אני נאם המלך יהודה צבאות שמו כי כתבור בהרים וכברמל בים יבוא: כלי גולה עשי לך ושבתי ברת מצרים כי ינף לשמה תהיה ונצתה כאין יושב: עגלה יפה פיה מצרים קרן מצפון בא בא: גם שכריה בקרבה בעגלי מרבך כי גסיהמה

והחליקו גיבוריך כמו מטר סוחף כסתחפה פדהו בלסון מפנה ומנחם חברו לשון כליון וכן חבר מטר סוחף ודוכם פתר מטר סוחף כמו מטר סועף כמו מסעף פודה ב במערכה: הרבה כושל היקבה שהדפו והרבה לו מכסול: גם נפל נתקצבו איש אל רעהו לאמר נקומה ו נסובה אל עמינו מ ממקום שיצאנו מסע לאלהם: חרב היונה חרבא דסנאה דהיא כחמר מרויא היונה לשון יין לא לשון חוכמה: קראו שם במלחמ' הכריון משל של חרפה: פרע מלך מצרים שאון שהיה מנביה קול שאונת השואות להתהלל ב בחיילותיו: העביר המועד שיעד יום מלחמה קבוע לבאת ולהלחם ולא יבא ועבר יום ומן המועד: כי כתבור בהרים כי כאשר דבר חמת הוא שתבור קבוע בהרים והר הכרמל על הים כן בחמת יבא הדבר הזה על מצרים: כלי גולה חל ינח לדרך מתקן לו חמת ומקדה של חרם לסמות בה: ונצתה לשון ציה: עגלה יפיה מלכות יחיא: קרן עממין קטולי קרן לשון חתוך וכן מתומר קורצתי: מצפון מבבל: שכריה שריה כמו בתער השכרי: מרבך קוללא בלעו: הפכו

הגרים במצרים מחרצת כי כשהיה רעב היו באים לגור במצרי כי פרוב השנים יש שבע במצרים יותר משאר חרצות זכשיבא חיל נבוכד נכר וחמרו איש לחברו קומה ונשובה אל עמנו: היונה היונת כי חין מי שיעמוד כנגדה וכן והאכלתי את מוכיך אונסין וכן לא יזנו עוד כשיחי את עמי ויונתן תרגם מענין יין שתרגם מן קדם חרב סנאה דהיא כחמר מרויא: יקראו חמרו שם במצרים דרך קריאה על פרעה מלך מצרים שהיה מלך שאון והמון רב: העביר המועד המועד סתן למלך בבל לבאת להלחם עמו העביר חותנו לו מבחדו חליו ונלך עומד במקום שנים מלך מצרים ומלך שאון ויונתן תרגם קראו זמינו: חי אני כי כתבור בהרים פירש חזוני חבי זל כמו שהר תבור הוא מועד לנדו שם ולפרוש שם רשתות כמו כחמר ורסת פרוטה על תבור כן יצורו חותם: וכברמל בים יבא כמו עצי הכרמל שמיאיים בים כן יבאו חותם בשביה ויונתן תרגם חרי כמה ליציב פתנמא דתבור בטוריא וכברמלא בימח כן ייתי תביריה: כלי גולה יושבת בת מצרים חת בת מצרים שהיית יושבת כלומ יושבת לבטח והיית חושבת שתשבי זמן רב בחרצך עתה עשי לך כלי גולה כי תגלו ממה וזכר נוף שהיית עיר ממלכה: ונצתה תשם כמו ערוי נצתה כמדבר וכן תרגם ונתן ותצדי: עגלה יפה פיה מצרים יפה פיה שתי מלות וענינו מלה אחת וכן פקחוקו והבנו לבחיונים הוא ינהגנו עלמות כל חלו שתי מלות וענינם מלה אחת וכן יפה פיה וכפלו בס העין והלילך לרב היפוי ודמה מצרים לעגלה יפה פיה לרב יפיה ודעה וכן כנה הכתוב הנשים היכות והדשנות פרות הבטן: קרן מצפון בא בא עין קרינה ונורה כמו מחומר קורצתי גם חני: מצפון מבבל שהיא כפוכית ואמר בא בא ככל הדבר לחוק הענין: גם שכריה גייסות ספכרו לעורם הם בקרבה: בעגלי מרבך כמו העגלי שעומדי בבית לפטמן כן הם יושבים ואוכלי ושומים ולא יבאו להלחם ויונתן תרגם שכריה רברבא כמו השכריה שפירש גזולה מרבך ענין פטוס וכן עגל מרבך וכן כדברי דבותינו זל הכניסה לרבקה: הפכו

הפנו פנו עורף לבקש לנוס: קולה כנחש ילך, קול צעקת מצרים ילך למרחוק כקול כחש ויונתן תרגם קל כיקוש זיכהון כחון זחלין: כרתו יערה, מחלוקת במלש החאת יש קוראים כרתו כונו כמו חרבו מאל כחילו מדבר כנגד החיל ויש קוראים כרתו פעל עבר כמו סמרו וזכרו ובמקצת ספרים מדויקי הכף מעמדת בבעיה וזאת

היא הקריאה הנכונה לפי הענין ויש חומרים כי לא יתכן היותו פעל עבר בעבור שאמר חריו כחש יי ואין המנהג לבח כחש יי אחר פעל עבר בדברי הנבואה והנה שכתו ירדו לטבח כחש ה המלך יי כבחות שמו ובדברי תוכחה כלכס פשעת' כי כחש יי וחמר כרתו לסון עבר ואף על פי שענינו לעתיד כי כן המנהג במקומות רבים בדברי הנבואה כי דבר הנבואה העתיד הוא קיי כאילו בא יערה רוצה לומר עני יערה והוא מוסל על עם מצרי או על גדוליה וכן תרגם וינתן רכבהא: כי לא יחקר חיל כנכד נכד הבח עליהם לא יחקר מרוב: הובישה פעל עומד וכן הובישו חכרים וזולתו ויש יוצא כמו הובשת היום את בני עבדיך חמר בשת יהיה לה לבת מצרים כשתנתן ביד עם כפון שהם הכסדים כי הם הגלו תחילה הכסדי מעל ירוסלם ועתה כתנה בידם ודק הוא סתבוש: חמר יי כבחות חללי ישראל זכר חללי ישראל לפי שהכורענות הבחה למצרים הוא לעולם שהרעליסרואל סיפק מלך מצרים וכן פרע נכה שהמית יחשיהו כמו שחמ' נקמה להקם מצריו כמו שפי למעלה: חל חמון מנח' כמו על חמון הוא מלך העיר הנקרא נח והיא מ ממלכות מצרים וינתן תרגם חמון כמו המון ותרגם נח חלכסנדריח וכן תרגם הא חנח מסער על חתרנסות חלכסנדריח: ננתים' וחארי כן תסכן' כמו שבח יחוקל מקץ חרבעים סנה חקבן את מצרים ונומ' ומה שאמר כימי קדם לא חמר שתהיה במעלתה שהיתה מימי קדם שהרי חמר ביחוקל והיו סם ממלכה שפלה חלל פירושו ס שתסכן בארצה כימי קדם: נחתה חל תירח' פרעה זו עתידה וכבר פירשתיה למעלה במקומה ושנה חותה הנה עם סנוי מלות מעט והענין חמד והטעם לפי שזכר הנה כורענות הגוים חמר כנגד ישראל וזאתה חל תירח' שחינך כמותם ואף על פי שהם יסובגו בארצם אחר גלותם לא יהיו שלים ושקטים חלל סופם שיכלו מהיות גניולא יזכר סמם ויסרואל לא יסוף סמם וזכרם יעמד כימי השמים על הארץ: חמר היה חל פלסטים' כמו על וכן חל ההרים לא חכל חולמו: בטרכם יכה פרעה את ענה' בסדר עולם

מספר כבאם: על חמון' על השר חמון יש שהחל לסון גדולה כמו התטבי מנח חמון ולכסנדריח רבתח לחשינוכריחה די ח חליסנדרח בלעז: נחח' כן מקץ חרבעי' סנה כמו שאמר י יחוקל: וזאתה חל תירח' דיקי' שכתוך מצרים שגלו סם על כרחם: למשפט' בדין חסיד מעט מעט: ונקה' לסון טיחוט והסמר וכן תירגמו י יונתן לסון כלייה: חל פלסטים' על פלסטים: בטרכם יכה פרעה את ענה' כשהיה כנכד נכד כד על ירוסלם בשנה העשירי לכדקיהו יח חיל פרע' ממצרי' ועלו הכסדים מעל ירוסלם שמע מדעה סטף את ענה ושב לארצו בסדר עולם: פעטת' חין לו דמיון וינתן תירגמו גמכסועית: מרעם לרכבו' מרעם חמר לרכבו: גלגליו' חוכני מרכבותיו: לא הפנו חבו על בניס' להכילס: להכרית

כעזש ב' וס' ילחכו עפר כנחש' קולה כנחש ילך: ואין להם ג בקריא' וס' כרתו יערה נאם יי כילא יחקר' ושבתו אני ואראה את כל העשקים ב' בפסוק: יעקוב ה' מל' וס' נסטר בס' ס' ל' ובסדר בחקתי: הדחה שמה ג' וס' בס' וס' יו: למשפט טו וס' נכטר בשמואל ב' ס' טו: ומלואה ג' מל' וס' ויבאו ויאכלו אתפניא ערקו כחדא לא יכילו למקם ארי יום תכרהון אתא עליהון ערו סעורן בישתהון: קל נקוש' זיניהון כחון זחלין ארי במשרין ידכוון עליכוון וכמא דעליו ככשיליון למקץ אעי ה חורשא: שיצו רכרבהא אמר יי ארי לית להון סוף ארי סניאין מוחלא ולית להון מנין: בהיתת מלכות מצרים אתמסרת ביד עמא דאתא עליה מצפונא: אמר יי צבאות אלהא דישראל הא אנא מסער על אתרונשת אלכסנדריא ועל פרעה ועל מצרים ועל מעותהא ועל מלכהא ועל פרעה ועל דמטר חצין עלוהי: ואמסרנון ביד דבעז למקטלרוון וביד נכוכר נצר מלכא דבבל וביד עברוהי ובתר כן תשרי כיומי קדם אמר יי: ואת לא תדחל עבדי יעקב ולא תתבר ישראל ארי הא אנא פרוק ליד מרחיק וית בנד מארע גלותהון וירעבוון דבירת יעקב וישקטון וישרון לרוחצין ולית דמנר: את לא תדחל עבדי יעקב אמר יי ארי בסערך מיכרי ארי אעביר גמירא בכל עממיא די אנליתך לרמפן ועמד לא א אעביר גמירא ואיתי עלך יסורין לאלפותך ברם בדין חסוד ושיצאה לא אשיצנד: דהור' פתגם נבואה מן קדם יי עם ירמיה נביא על פלשתאי עד לא יירחי פרעה וימחי ית יתבי ענה: כרנן אמר יי הא עממיא אתן מצפונא ויהון כנחל מנבר ויבזון ארעא ומלאה קרוינא ויתתבין ברהון ויצוהון בני אנשא ויללון כל יתבי ארעא: מקל מפסועית פרסת נברוהי מווע לרתיכוהי אתרנושת גלגלוהי לא מתפנן אבהו לרחמא על בנין מאתרשלות דיין: על

הפנו נסו יחדיו לא עמדו כי יום אידם בא עליהם עת פקדתם: קולה כנחש ילך כי בחיל ילכו ובקדרמות באו לה כחטבי עצים: כרתו יערה נאם יהוה כי לא יחקר כי רבו מארבה ואין להם מספר: הבישה בת מצרים נתנה ביד עם צפון: אמר יהוה צבאות אלהי ישראל רונני פוקד אל-אמון מנא ועל-פרעה ועל-מצרים ועל-ארהיה ועל-מלכיה ועל-פרעה ועל הבטחים בו: ונתתים ביד מבקשי נפשם וביד נכוכדראצר מלך-בבל וביד עבדיו ואחריו כן השכן כימי-קדם נאם יהוה: ואתה אל-תירא עבדי יעקב ואל-תחרת ישראל כי רונני מושעך מרחוק ואת-זרעה מארץ שבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריר: אתה אל-תירא עבדי יעקב נאם יהוה כי אתך אני כי אעשה כלה בכל-הגוים אשר הדחתך שמה ואתך לא-אעשה כלה ויסרתך למשפט ונקמה לא אשר היה: דבר יהוה אל-ירמיהו הנביא אל-פלשתים בטרכם יכה פרעה את-ענה: כה אמר יהוה הנה-מים עלים מצפון ורהיו לנחל שוטף וישטפו ארץ ומלואה עיר וישבי בה וזעקו האדם והילל כל יושב הארץ: מקול שעטת פרסות אביריו מרעש לרכבו המון גלגליו לא-הפנו אבור אל-בנים מרפיון ידים:

לא מתפנן אבהו לרחמא על בנין מאתרשלות דיין: על ארץ' וישפטו ארץ ומלואה' ל' הארץ ומלואה:

לא מתפנן אבהו לרחמא על בנין מאתרשלות דיין: על ארץ' וישפטו ארץ ומלואה' ל' הארץ ומלואה:

כשיצא חיל פרעה ממצרים היו הכסדים צדים על ירוסלם בשנה העשירית לכדקיהו וישמעו הכסדים את שמעם ועלו מעל ירוסלם וכששמע פרעה שעלו מעל ירוסלם מפני הלך עם חילו ושוטף את ענה ושב לארצו ובאותו זמן היה דבר יי חל ירמיהו סבחו חיל כסדים ויכו את חרץ פלסטים: כה חמר יי הנה מים עולים' מתגברים וכן נתעלה המלחמה והמים הם מוסל על חיל כסדים שהם מכפון וישטפו את חרץ פלסטים' כי פרעה הכה את ענה וכנכד נכד יחריב הכל: גהילי' הלמד בחירק והוא חסר יוד המסך: מקול פעטת' הכנת הסום בארץ בגליו תקרח פעטה ומקרח דהרה וינתן תרגם מקול מכסעות פרסת נברוהי וחכיריו חמר על הסוסים החוקים: המון גלגליו' מהמון ומס מרעם עומדת במקום סניס: לא הפנו חבנות חל בניס' חפילו החבנות שהם מרחמים על כניהם עתה בבח להם הנדחה לא יפנו חל כניהם מרפיון ידים שלא יהיה בהם כח לעמוד לפני חויביהם: על

על היום הבא כל שרד עזרי... כל שרד עזרי... כל שרד עזרי...

רשי

להכרית לזכר ולכבוד... להכרית לזכר ולכבוד... להכרית לזכר ולכבוד...

מח

שולטנאחא הצעירי מן... שולטנאחא הצעירי מן... שולטנאחא הצעירי מן...

ארוז... ארוז... ארוז...

באה כלהק מלעיל במיא מלרע וסימ' ד'... באה כלהק מלעיל במיא מלרע וסימ' ד'...

על היום הבא לשדוד אתיכל... על היום הבא לשדוד אתיכל... על היום הבא לשדוד אתיכל...

ליט די... ליט די... ליט די...

משער הדגים לצדקה והגה צעקה... משער הדגים לצדקה והגה צעקה... משער הדגים לצדקה והגה צעקה...

במעו ומעשהו בכרמל ותי' באיכל וכו'... במעו ומעשהו בכרמל ותי' באיכל וכו'... במעו ומעשהו בכרמל ותי' באיכל וכו'...

ירמיה מח רדק תקעב

שחכן מוחב' ה'נן פתוחה כי הוא לסון עבר: ושקט הוא אל שמריו: כמו על שמריו ודימה אותו ליון שעומד על שמריו והוא היין הטוב כי בהרקה היין מכלי אל כלי ירך ריחו וטעמו ומחב' נכלה נלה עדיין ועמד סוקט בארצו: לא נמר' שרשו נמר על מסקל מרד והוא מכין כפעל וענינו לפי מקומו כתחלה חו' פי' ענין רפיון וחלישו' כתרנומו לא פנ וכן על כן מפונ תורה אל תתני פונת לך ופנ לבו וכן בדברי רבותינו ז"ל וניחוש דלמח פינח דעמיהו דכבורח כלומר שמה תחלם דעת הכבוד וכן אמרו נוף קשה יין מפונ כלומר מחלישו ומתש' כחו וכן פי' לא נמר לפי תרגומו כלומר שלא תחלם כח היין וריחו: לכן הנה ימים באים' צועים וצעהו' צועים מן הקל וצעהו מן הדגום וענינו מנלים ומסיעים אותו ממקומו שהיה בל

רשי

לא נמר' לא כחלף: צוע' מריק' וכן מהר צועה להפתח הוא הילוך המעי' בסלסול: ונכליהם' חביותהם של מוחבים: יכפזו' ישכרו כמו ח'כ' כחככו לנכלי חרס כל נכל ימלא יין: מכמוס' חסר בטח בו: מביט' ענל הזהב: כדו לוי לסון קינה כמוא תמוד לו: שחלי נס ונמלטה' שהנמלטים ממוחב: מה שהייתה' חס נמלט כלום מהסחית: ומשכט בח' פורענו' ח' הסכירותה' הסקוהו תדעלה עד שיסתכר: נס הוא' כמו שהיה ישראל שחוק לו: תתמודד' היית מנרד כחשך ומתלוצץ על חרבנו לא כי מדי דבך בו שהיית מתרוקן על חרבנו תתמודד לזאת בגולה נכתי על דחסינותן עליהן פתמין בכך תיטלטלו: בעברי

איכה י' בקריא וס' נסר בריש מגלת איכה: ישבת ח' חס' וס' ואם על הכשכב הוא' והיא ישבת בירושלם' הנגי אל'ך ישבת העמק' רדי מכבוד' חססי ושאר' על בבל הישבת על מבואות ים' והנה כל הארץ ישבת ושקטת' בהות ירושלם' ישבת ושלוה' וחד מנהן היושבת דמבואות ים' וחד ישבת וכחוסה היא ישבת:

ש'אנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל- שמריו ולא הורק מכלי אל-כלי ובגולה לא הלך על-פן עמד טעמו בו וריחו לא נמר':

לכן הנה ימים באים נאם יהוה ושלחתיו לרו צעים וצעהו וכליו יריקו ונכליהם ינפצו: ובש מואב מבמוש כאשר-בשו בית ישראל מבית אל מבטחם: איך תאמרו גבורים אנחנו ואנשי-חיל למלחמה:

שדר מואב ועריה עלה ומבחר בחוריו ירדו לטבח נאם-המלך יהוה צבאות שמו: קרוב איר-מואב לבוא ורעתו מהרה מאד: נדו לו כל- סביביו וכל ידעי שמו אמרו איכה נשבר משה-עז מקל תפארה: רדי מכבוד ישבי בצמא ישבת בת- דיבון כי-שורד מואב עלה כך שחת מבצריך: אל דרך עמדי וצפי יושבת ערוער שאלי-נס ונמלטה

אמרי מה-נהיתה: הביש מואב כי חתה הלילי וזעקי הגידו בארנון כי שדר מואב: ומשפט בא אל-ארץ המישר אל-הלון ואל-יהצה ועל- מופעת: ועל דיבון ועל-נבו ועל- בית דבלתים: ועל קריתים ועל- בית גמול ועל-בית מעון: ועל- קריות ועל-בצרה ועל כל-ערי ארץ מואב הרחקות והקרבות: נגדעה קרן מואב וזרעו נשברה נאם יהוה: השכירהו כי על-יהוה הנדיל וספק מואב בקיאו ורירה לשחק נס-הוא: ואם לוא השחק היה לה ישראל אם-בנגבים נמצאה כי-מדי דבריה בו תתגורר:

ללעיב אף אנון ועל דחירתו על תביריה דישראל פרלא חטו לבון פאלו בגנבין אשתכחו ועל דאסגירתו עליהו פרנמין בכך תטלטלו: שבקו

בקאו ב' וס' כהתעות שכור בקאו' וספק מואב בקאו והיה לשחוק:

השכירותו כוס החימה: כי על י' הנדיל' כשראו בצרת ישראל הנדילו פיהם עליהם ועל י' שחמרו שלא יוכל להצילם ותרגם יונתן חרי על עמח דיי' חתברבו וכן אמר בכבוהת כפניה כי חרפו ונדילו על עס י' כבאות: וספק מואב בקיאו' לפי שהמסילו לשכור אמר וספק בקיאו רוצה לומר כמו שהשכור מתגולל ומתהפך מצד אל צד בהקיאו היין ססתה וספק בנומו לארץ כן יעסה מרוב כרותו ותרגם יונתן וידרסון מואב' בחמתיהו ויהו' קיאו' סס בפלס ריבו דינו: והיה לשחוק נס הוא' כמו שיסחיקו על השכור ואמר נס הוא כמו שהוא שחק ולעב על ישראל כן יסחיקו וילעינו עלי נס הוא: והוא לשחוק נס הוא' היה לך לישראל לשחוק כן תהיה אתה לשחוק: חס בגנבים נמצא' הנמצא ישראל בגנבים סתשחקו עליו כמו שיסחיקו ויריעו עליו כנגב: כי מדי דברין בו תתמודד' כי בכל עת שהיית מדבר בעל גליתו היית מתמודד כאל' הסמח בדבר ומתמודד בעבורו בעצמו ומכרכר וית ועל דחיתו על תכריה דישר' ונ' כבעמוד:

כעמוד: כי על י' הנדיל' כשראו בצרת ישראל הנדילו פיהם עליהם ועל י' שחמרו שלא יוכל להצילם ותרגם יונתן חרי על עמח דיי' חתברבו וכן אמר בכבוהת כפניה כי חרפו ונדילו על עס י' כבאות: וספק מואב בקיאו' לפי שהמסילו לשכור אמר וספק בקיאו רוצה לומר כמו שהשכור מתגולל ומתהפך מצד אל צד בהקיאו היין ססתה וספק בנומו לארץ כן יעסה מרוב כרותו ותרגם יונתן וידרסון מואב' בחמתיהו ויהו' קיאו' סס בפלס ריבו דינו: והיה לשחוק נס הוא' כמו שיסחיקו על השכור ואמר נס הוא כמו שהוא שחק ולעב על ישראל כן יסחיקו וילעינו עלי נס הוא: והוא לשחוק נס הוא' היה לך לישראל לשחוק כן תהיה אתה לשחוק: חס בגנבים נמצא' הנמצא ישראל בגנבים סתשחקו עליו כמו שיסחיקו ויריעו עליו כנגב: כי מדי דברין בו תתמודד' כי בכל עת שהיית מדבר בעל גליתו היית מתמודד כאל' הסמח בדבר ומתמודד בעבורו בעצמו ומכרכר וית ועל דחיתו על תכריה דישר' ונ' כבעמוד:

ללעיב אף אנון ועל דחירתו על תביריה דישראל פרלא חטו לבון פאלו בגנבין אשתכחו ועל דאסגירתו עליהו פרנמין בכך תטלטלו: שבקו

בקאו ב' וס' כהתעות שכור בקאו' וספק מואב בקאו והיה לשחוק:

שוקט עד הכה וכן צועה ברוב כחו ותרגם יונתן בזמין ויבזוכו: וכליו יריקו לפי שהמסילו אותו ליון שלא הורק מכלי אל כלי חמ' וכליו יריקו: ונכליהם ינפצו' נכליהם שנהם היין כמו ונכל יין ינפצו ינפצו חותם וישכרו חות' ונה דרך מסל כמו ספירסנו נתרסם יונתן ונכסיהן ירוקנו וטב חרעהו' ינמרו ואלוני חבי זל פיר' ינפצו כמו יריקו מתרגו ותער כלה ונפכ' והו' כפל ענין לחוק: וכוס מוחב מכמוס' שהיו בוטחי' בכמוס' שהיה מביט אל מבטחם' שהיו בוטחים בענל שהיה בבית אל מבטחם בסגול הטית ומה שמך להס לישראל להודיעם כי מה שהרע לישראל לא בדקתם אלא בעון ישראל שבטחו בבית אל:

שדר מואב ועריה עלה' כבר פירסנו כי מהנה הלסון לדב' פניס לשון זכר ולסון נקבה כי ידבר לשון זכר כנגד העס ויבא לשון נקבה כנגד הכנסה ופי' עלה כפסק רוצה לומר המון עריה ככסק וכן יצועי עלה כעלות גדיס ותרגם יונתן וקרניהו חרבא ואלוני חבי זל כירס ולעריה עלה הסודד: רדי מכבוד' מהכבוד שהיית בו שלא היית חסרה דבר: וסבי כנמח' רוצה לומר סבי בגלות סתהי' צמחה לכל טוב' יסבי כתי' וקרי וסבי והכתוב לל סתהיה מיוסבי ב כנמח: אל דרך' כמו על דרך וכן אל ההרים לא חכל: שחלי כס ונמלטה' חומר ליסבי ערוער סתעמוד על דרך ותשאל הנסים והנמלטים משחר ערי מואב שבה להס תחילה הארוב תשאל מה כהיתה כלומר מה רעה כהיתה בהס וחומר כס וחומר נמלטה כלום חס חיש ואס חסה: ונמלטה' מלעל והוא כפעל עבר כלומר ואשר נמלטה:

הגידו בארנון' כי ארנון גבול מואב והאויב מהגבול סכנגדו: קריות' סס עיר: הרחוקות והקרובות' הרחוקות הס שעל הגבוליס והקרובות הס אשר ב בתוך הארץ: נדע' קרן מואב' מלטת מואב ולפי שהקדן היא גבוה על כל חכריהבהמ' כקדחת המלכות קרן שהיא גבוהה ב במעלה על כל העס וכתי מלכות: וזרוע' שריו וחיליו כי הס זרוע המלך והעס וחוקס כמו וזרועות הנגב וכן תרגם יונתן וסלטניהו חתברנו: השכירותה' על דרך מסל חמר לאיבים חתברבו וכן אמר דיי' חתברבו וכן אמר בכבוהת כפניה כי חרפו ונדילו על עס י' כבאות: וספק מואב בקיאו' לפי שהמסילו לשכור אמר וספק בקיאו רוצה לומר כמו שהשכור מתגולל ומתהפך מצד אל צד בהקיאו היין ססתה וספק בנומו לארץ כן יעסה מרוב כרותו ותרגם יונתן וידרסון מואב' בחמתיהו ויהו' קיאו' סס בפלס ריבו דינו: והיה לשחוק נס הוא' כמו שיסחיקו על השכור ואמר נס הוא כמו שהוא שחק ולעב על ישראל כן יסחיקו וילעינו עלי נס הוא: והוא לשחוק נס הוא' היה לך לישראל לשחוק כן תהיה אתה לשחוק: חס בגנבים נמצא' הנמצא ישראל בגנבים סתשחקו עליו כמו שיסחיקו ויריעו עליו כנגב: כי מדי דברין בו תתמודד' כי בכל עת שהיית מדבר בעל גליתו היית מתמודד כאל' הסמח בדבר ומתמודד בעבורו בעצמו ומכרכר וית ועל דחיתו על תכריה דישר' ונ' כבעמוד:

ירמיה מט רדק תקענ

בוש' פעל עבר על משקל הצר' חור כשהמכה ערף היה לו בשת לפי שהיה לשחוק והוא היה שוחק על ישראל בגלותם: כי כה' כנשר ידחה' החויב יעוף כנשר ויבא מהרה עליהם והחויב הוא כנכר נכר: כלכה הקרינות' הקרינות לסון רבות ואמר כלכה לסון יחידה כי כל הקרינות ילכו מהרה כעיר אחת וכן והמזדות נתפסה על זה הדרך והקרינות הם הערים שהם במוסור והמזדות הם שהם במקום גבוה ויתכן לפרש הקרינות שם עיר מערי מואב וכן מנחנו על קרינות ועל בצרה ואף על פי שנכנסה עליו הא' הידיעה הנה כמוהו בקרקר בסכות וית' ותכניס כרכא ומזדחית אחת: כלב חשה מזרה' שהיא מזרה בעת חבליה כשכורעת לילד וכן תרגם יונתן דעקא לה בחבלהא ומזרה מפעלה מן ובהצר לו והוא פעל עומד כלומר כואבת ועומדת בצרה: הניס' כתיב ביד כלומר מן שהניס בניו ומקנהו כמו הניס את עבדיו ואת מקנהו והקרי הו' הנס' אומר על עצמו ושיהם יהיו בהם נסים ומניסים: פחת' הוא חפירה גדולה ועמוקה:

רשי

כנשר ידחה' החויב חל מואב ידחה יעוף: הקרינות' שם העיר: פחד ופחת' חלו שני דברים קשים זה מזה חל זה שהפחד גורם לו לנס והפחת מונע ליפול בו פחת פושח בלעז: בכל חשבון' שהיא גבוהה ויש לה כל: עמדו הנסים לנוח בכל מאשר לא היה בהן עוד כח לנס: מכן סיחון' מעיר סיחון כמו בן ראובן ביהושע: ויקדק' חטריפירדח בלעז: ומנחם חבדו לסון מיקור וית' ויקירי לסון יקר: בני שאון' חותם שהיו מגביהים קול תפארתם: הבנים והא' חטף פתח שהוא לסון תמיהה: מלכס' עז סל בני עמון מלכס שמה שחמ' ולמלכוס מועבת בני עמון לסון מלך: כי שדה עי' הסמוכה לה ומחרץ עמון היא: בנות רבה' רבת בני עמון: והתפוטטנה

בוש והיה מואב לשחוק ולמחור לל' סביביו:

כי כה' אמר יהוה הנרה כנשר ידחה ופרש כנפיו אל מואב: כלכה הקרינות והמזדות נתפשה והיה לב גבורי מואב ביום ההוא כלב אשת מצרה: ונשמר מואב מעם כי על יהוה הנדיל: פחד ופחת ופח עליה יושב מואב נאס יהוה: הניס מפני הפחד יפל אל הפחת והעלה מן הפחת ילכר בפת כי אביא אליה אל מואב שנת פקדתם נאס יהוה: בצל חשבון עמדו מכח נסים כי אש יצא מ מחשבון ולהבה מבין סיחון ותאכל פאת מואב וקדקד בני שאון:

אוי לה מואב אכר עם כמוש כי לקחו בניה בשבי ובנתיה בשביה: ושכתי שבות מואב באחרית הימים נאס יהוה עד הגה משפט מואב:

לבני עמון כה אמר יהוה הבנים אין לישראל אם יורש אין לו מדוע ירש מלכם את גר ועמו בערי ישוב: לכן הגה ימים באים נאס יהוה ורשמעתי אל רבת בני עמון הרועת מלחמה והיתה לתל שממה ובנתיה באש תצתנה וירש ישראל את יורשיו אמר יהוה:

הילילי חשבון כי שדה עי צעקנה בנות רבה חננה שקיים ספדנה אמר י: אלילו יתבי חשבון ארו אתבזות עי צנחו יתבי כפרני רבה אסרו סקין ספורו ואיתרמבו

כלב ה' בקרא' וסי' אשר לבו כלב האריה' הנה כנשר יעלה' גלכדה הקרו' והמצדות' ותתן לבך כלב אלהי' וחברו תתן את לבבך: יצא ג' סבירי' יצא וסי' השם' יצא על האר' כי אש יצא מחשבו' וסן אח סון יצא קר אחת: ישוב ה' קסצו' וסי' ישוב נא עבדך ואמו' הבני' אין לישר' אשרי האיש' י' למבול ישוב' י' בכל צדקתך:

בהיתו ויהו מואבאי לחוד ולתביר לכל סחרניהו:

ארי כדנן אמר יי הא' כנשרא דמשתרי כן יסק מלך במשתתיה וישרי על מואב: ותתכביש כרכא ומצרתא יתאחדן ויהי לב גבוריהו דמואבאי ביומא התוא כלב אתתא דעקא לה בחבלהא: וישתיצון מואבאי מלמיהו עם ארי על עפירה דיי אתררבו דחלא וכומצא ומצרה עלה יתבי מואב אמר יי: דיערוק מן קדם דחלא יפול לגו כומצא ודיסק מגו כומצא אתאחד ב בסרגתא ארי יתבי עליהו על מואבאי שנת סעון חוביהו אמר יי: על דאשתמעו ליתבי חשבון גלו אתקצר חליהו ערקו ארי קדום תקיף באשתא נפק מ מחשבון ועברי קרכא בשלהוביתא מבין סיחון וקטילו רכרבי מואב ויקירי בני אתרגושא: וילכון מואבאי אבדתון עמא דפלחין לכמוש ארי אדברו בנד בשביה ובנתך בגלותא: ואתיב גלות מואב בסוף יומיא אמר יי עד דכא למעבד פורענות דין מן מואב:

לבני עמון פרנן אמר יי הבניו לית לישראל אם ירית לית לית מא דין אחסין מלברוון ית ארע גר ועפירה בקרוהי יתבי: בכז הא יומיא אתן אמר יי ואשמע לרבת בני עמון יבבורת עברי קרכא ותהי לתל צרו ויתבי כפרנהא בנורא יתקרוון ויחסנון בני ישראל נ נכסי עממא דהו מחסנין להו אמר יי: אלילו יתבי חשבון ארו אתבזות עי צנחו יתבי כפרני רבה אסרו סקין ספורו ואיתרמבו

הוא חפירה גדולה ועמוקה: חליה חל מואב' הכנוי קודם הידיעה כמו ותרחשו את הילד: בכל חשבון עמדו מוכח נסים' חותם הנסים מערי מואב מפני החויב חשבון להכיל בכל חשבון מרוב כח חכמי העיר והעי' שהית בצורה כי כבר בימים הקדמונים יצאה חש מחשבון כשהיתה ל לחמודי: ותחל פחת מואב' לפיכך חשבון להשגבה עתה וחזוני חבי זל פי כי הנסים מוכח חוביה' עמדו בכל חשבון ויונתן תרג' על דאשתמעו ליתבי חשבון גלו אתקצר חליהו ערקו: חס יצא' בלסון זכר וכן חס לא נופח: פחת מואב' כלומר עד הפאה סלח נסחר בה דבר חו הוא דרך מסל על הגדולים וכן תרגם יונתן וקטילו רכרבי מואב: וקדקד בני שאון' נס כן מסל על הראשים לפיכך ככה חותם ביקר' ופידוס בני שאון שהיו חכמי שאון והומה ומדברי גבוהו וכן תרגם יונתן ויקירי בני חתרנותא: חילך' הענין כמו שכתוב בתורה אך המלות פונות: ושכתי שבות מואב' כיון שאמר באחרית הימים היא עתידה וזה יהיה בימות המשיח וכן שבות בני עמון שאומר אחרי זה ואחרי כן חסיב את שבות בני עמון נס כן יהיה לעתיד וכן חומר בכבולת צבניה על שתי האומות האלה שארית עמי יבוש ויתר בני יחלוס ואמר זאת להם תחת גאונם כי חרפו ונדלו על עם יי' כבולות כמו שאומ' בכבולת זו כי על יי' הגדיל ואומר שם עוד כי בזה כל אלהי הארץ וישתחוו לו איש ממקומו כל אי הגויים וזה לא יהיה עד ימות המשיח ואף על פי שכתבלו האומות הייס חפסר שנתפירו במקומו קרובי' מארצם ואף על פי שנתערבו באומות אחרות חפסר שנסחר

שום זכר להם: באחרית הימים' תשוב כל אומה ואומה בארצה וכולן תהיינה תחת ממשלת ישראל כמו שאומר ארוס ומואב מפלוח ירם ובני עמון משמעתם: עד הנה משפט מואב' לפי שהארץ בספור הרעה הבאה עליו חומר עד הנה ומשפט עינו גזרה הבאה עליהם דרך ומשפט: לבני עמון' מדוע ירש מלכס את גר' כמו שפירסנו כי כשנלו בני גר ובני ראובן מארצם באו בני עמון ומואב שהיו שכנים להם וישובוה ועוד שהיו סבורין שהיה להם בה דין כי מקדם היתה שלהם ומה שאמר מלכס את גר רוצה לומר את ארץ גר ואפסר בנה בארץ גר מלך בני עמון עיר המלוכה לפיכך אמר מלכס: לכן' לפי שהיא החזיק בארץ גר יבא לו הסודל עד עיר המלוכה והיא רבת בני עמון שהיתה לו בארצו ויחריב אותה היא ובמתיה: וירם ישראל את יורשיו' זה לא אמר על הזמן ההוא כי פורענות אלה האומות שזכר על ידי כנכד בצר תהיה ואז ישראל היו בגלות חלא לפי שאמר כי בני עמון ירסו ארץ בני גר חמר כי עוד יבא זמן שירסו ישראל את עמון שהיו יורשיו וזה יהיה באחרית הימים כמו שאמר ובני עמון משמעתם בכבולת יסעיה ואפסר שהיה ענין ירם ישראל את יורשיו כי בני עמון לקינס כן על ידי מדי ופרס כמו שאמר בכבולת יחזקאל הנבי נותק לבני קדם למרסו וישראל עלו מהגולה על ידי כורש מלך פרס ונתן להם רשות בארץ בני עמון כי בתחילה כפלו ביד מלך בכל כמו שאר האומות ואחר כך מרדו כמו שמרד צדקיהו: הילילי חשבון כי שדה עי' חשבון היתה למואב אחר שגלו בבית שני בני גר ובני ראובן ועי זו היתה לבני עמון ועי אחרת היתה בארץ כנען כמו שכת' ובכבוד בצר כשעלה בארץ שטף בני עמון תחלה ואחר כך מואב וכשבא על בני עמון פגעו בעי תחלה לפיכך אמר הילילי חשבון כי שדה עי את חשבון בארץ מואב' אף על פי שאת בצורה וגדולה הילילי כיון שסדדה עי שהיתה בצורה לא תנצלי את: ונס בנות רבה' והם הכפרים של רבת בני עמון: צעקנה' כולא יהיה להם מקלט ברבה אף על פי שהיא עיר המלוכה כי גם היא תלכד ובחמרו בנות רבה צעקנה חננה שקיים ספדנה

מבן 36 פלטי עכין 88 ספר יוד

מט

לכן ידמו יכרתו וכן ואל תדמו בעונה : והצתי ענין הדלקה שרשנו יצתו עבדיך : כן הדד' כן היה שם מלך חרם בזמן חרבנה על יד נבוכד נכר ורצץ סם המלך בזמן חרבנה על יד סכריב : לקדר ולמלכות חכור' חמר בזה שהכה נבוכד נכר מה שלא חמר כן בחומות אחרות חף על פי שלקו עליו לפי שהאחרות לקו על ידי אחרים פעם אחרת שהרי חרם ומחב וכי עמון נחרס לקו על ידי דוד מלך ישראל אבל לקדר ומלכות חכור לא ראינו שלקו חלף על ידי נבוכד נכר לפיכך חמר חכה וכתוב נבוכד רחצור בני וקרי בלא נוי שהיה נקרא גם כן נבוכד רחצור בחולס : נסדדו' צנוי מן הקל בא שלם והוא בפלס חרבנו מאד משכנו חותה : את בני קדם' גם הוא מבני יסמעל כמו קדר וכן כתוב בתורה יטור

דשי

לכן' לשון סבועה : ידמו' יחריבו ואינו ז' מלשון דממה שכל עיר חריבה אין קול כסמע בה : קדר' סוכני מדברו בחללים הם אין חומה ואין עיר : מנור' חמאש'מנט בלעל לא' לשון יראה : כי יען עליכם ונ' ומה היא הענה קומו עלו אל בני שליו : בדד יסכנו' בטח ביחידות אין צריכין להתחסף ולישב ברוב חרם שאין ירא' שיבא אויב עליהם : קצוני פיחה' מוקצי מקצה חלקצה הרחומת : את קשת עילס' את תקנת עילס : רחשית גבורתם' מיטב גבורתם : ושמתו כסאי' מנור שלי : ושאו

והצתי אשו' וס' נמסר לעיל כספר' סוף סימן כ'א : בחומת כל סיפר חומות בסג חומת וסי' שורא דמשק נפל' ופי' ונתתיך לעם הזה' והצתי אש בחומת דמשק' ופקדתי על כל בבל : בדד ה' וס' בדד ישב סחף למחנה' י' בדד יחגנו' וישכן ישראל בשח' כי עיר בצורה' קומו עלו אל בני שליו' לא ישבתי

לכן יפלו בחוריה ברחבתיה וכל אנשי המלחמה ידמו ביום ההוא

נאם יהוה צבאות : והצתי אש בחומת דמשק ואכלה ארמנות בן-הדר :

לקדר ולממלכות חצור אשר הבה נבוכדראצור מלך-בבל כה אמר יהוה קומו עלו אל-קדר ושדרו את בני-קדם : אהליהם וצאנם יקחו ורעותיהם וכל בליהם וגמליהם ישאו להם וקראו עליהם כגור מסביב : נסו גרו מאד העמיקו לשבת ישבי חצור נאם יהוה כי-יעץ עליכם נבוכדראצור מלך-בבל עצה וחשב עליהם מחשבה : קומו עלו אל-גוי שליו וישב לבטח נאם יהוה לא-דלתים ולא-ברית לו בדר ישבנו : והיו גמליהם לבו והמון מקניהם לשלל וזריתים לכל-רוח קצוצי פאה ומכל-עבריו אביא את-אידם נאם יהוה : והיתה חצור למעון הנגים שממה עד-עולם לא-ישב שם איש ולא יגור בה בן-אדם : אשר היה דבר-יהוה אל-ירמיהו הנביא אל-עילס בראשית מלכות צדקיה מלך-יהודה לאמר : כה אמר יהוה צבאות הנני לה שבר את-קשת עילס ראשית גבורתם : והבאתי אל-עילס ארבע רוחות מארבע קצות השמים וזרתים לכל הרחות האלה ולא-יהיה הגוי אשר לא-יבוא שם נדחי עולם : והחתתני את-עילס לפני איביהם ולפני מבקשי נפשם והבאתי עליהם רעה את-חרון אפי נאם יהוה ושלחתי אחריהם את-החרב עד כלותי אותם : ושמתי כסאי בעילס והאבדתי משם מלך ושרים נאם יהוה : והיה באחרית הימים אשוב ארתי-שבית עילס נאם יהוה :

בבן יתרמון עולמיה ברחוביה וכל גברי עברי קרבא יתברון ב בעצנא ההיא אמר י' צבאות :

וארליק אשתא בשורי דמשק ותשיצי בירנית בר הדר :

לקדר ולממלכות חצור דמחא נבוכד רצור מלכא דבבל פרנן אמר י' קומו סקו על קדר ובזו ית בני מדינה :

משכניהו ועהו ישובו ורעותהו וכל מניהו וגמליהו יסבון להו ויתכשון עליהו דקטליו בהרפא מסחור סחור : ערוקו גלו להרא ארתיקו למתב יתבי חצור אמר י' ארי מלך עליכו נבוכד ראצור מלכא דבבל מלכא וחשב עליכו מחשבה : קומו סקו על עמא דיתבין שליו שרן לרוחצו אמר י' לית להו דשין ועברין ב בלחדיהו שרן : והו גמליהו לבוא והמון גיתיהו לעדי ואבדרנו לכל רוח מקמי פתא ומכל עבריהו אתי תכרהו אמר י' ותהי חצור למרור ירודין צרו עד עלמא לא יתיב תמן אנש ולא יתייב בה בר אנש :

דהוה פתגם נבואה מן קדם י' עם ירמיה נביא על עילס בריש מלכות צדקיה מלך שבטא רבית יהודה למימר :

ברנן אמר י' צבאות הא אנא תבר ית תקוף עילס ריש גבורתהו :

ואיתי על עילס ארבע מלכון מארבע רוחי שמיה ואבדרנו לכל רוחתא האליו ולא יהי עם דלא יהכון לתמן מטלטלי עילס :

ואתבר ית עילס קדם בעלי רבניהו וקדם דבען למקטלהו ואיתי עליהו בישא ית תקוף רגזי אמר י' ואגרי בתריהו דקטליו בהרפא עד דאשיצי יתהו ונאשו כורסי מלכותי בעילס ואוביר מתמן מלך ושלטון אמר י' ויהי בסוף יומיא אתיב ית גלות עילס אמר י' פתגמא

בכור משחקים' איכה ישבה בדד' ישב בדד וידם : צדקיהו וס' ועשו לו צדקה בן כנענה דמלכים' ואל צדקיה מלך יהודה' והיבשנה ההיא בראשית' ביד אלעשה בן שפן' בראשית מלכות צדקיה מלך יהודה' ובני יהויקים ינניה' וא' וצדקיה ובן חכליה וצדקיה : אשיב ג' דכתיב אשוב וס' כי הנה בימים ההמה' גם זרע יעקב דוד עבדי' והיה באחרית הימי' אשיב את : שבות דכתי' שבותו בקריאה וס' לכן פה אמר ארני' עתה אשיב את' וי' שב שבות אויב בהתפללו' והיה באחרית הימים אשיב את שבות סדום ובנתה ג' בפסוק' וא' חילוף כתיב שבות וקרינן שבות וס' רצית' ארצד :

ב' כתי' עולם וקרי עילס ויען סכניה מ' וס' חל ודין

רדק ירמיה נ

מקצף יי' מקצף שקצף עליה וינתן תירגס על דארנות בכל קדם יי' לא תשב' כלומר לא ישכבה בני חרם ומדבר על העיר כמו על יושביה וכן העיר היוצאת חלק רוצה לומר חכמה שיוצאים ממנה: והיתה שוממה בלה' שלא ישאר בכל העיר שום יסוב וככל שיסוב דריוש וכרס ושהיה עד היום אינה חונה בכל שהיתה מקדם כי חונה היה חרבה ובנו עיר אחרת בחונה בקעה ושמה בכל נס כן: ערכו' פירושו ערכו מלחמה: ירו חליה' השליכו חליה ומן הכבוד לידות את קרנות הגוים רוצה לומר השליכו התבי' או החכמים: אל תחמלו אל חץ' אל כמו על וכמוהו רבים אמר לא תחוסו על החכים ותחמרו שמה יורה חוננו לא נכה חרם כי לא יסוב ריקס כמו שאמר למעלה כי כל חץ שתשליכו יצרונו חרם כי ליי' חטאה: הרעו עליה סביב' פי' כדי להבהילם כמו פעשו ביריחו: נתנה ידה' כלומר מסרה עממה אל האויבים כי לא תוכל לעמוד בפניהם וכנגדם: וכלו אשיותיה' האלף נקרה בקמן חטף ופי' יסודותיה וכן בארמית נאשיח יחיטו פי' כאשר עשתה סהרסה חזמו ירשטלס: כרתו זורע' חמר שתהיה שוממה לא ירעבה חרם ולא יקצר וינתן תירגס דרך מסל שיצו מלכא מבבל ואחידו חרבא בעדן קטול: מבני חרב היונה' פירשטנו כי ענינו האנוכסות מן והאכלתי את מוכד ולא ינו כשיחי עוד את עמי וית מן קדם חרב ככאה דהיא כחמרה מרויח תרבונו עניין יין: איש אל עמי יפנו' מאשר היו בבבל גולים מעמים רבים אומר שיפנו איש אל עמו: שה כזורה ישראל חריות הדיחו' פי' הדיחו חונה וחריות הוא מסל על מלכי האומות שהגלו אותם מארצם: הרחשו חכלו מלך חסורי' פי' חכל בשתי סלא בשאר לו חלא העבמות והוא מלך חסור שהגלה לרחובי ולגדי ולחצי שבט המנסה ואחר כך שאר השבטים לא נשאר חלא יהודה ובנימין: וההחרון עצמו' פירוס שבר עצמותיו עד סלא נשאר בו דבר זה נבוכדנצר שהגלה יהודה ובנימין שהחריב ירושלים וכל ערי יהודה: לכן חליכמו על: וסובבת חשיבנו חלנוהו חמר שאפקוד על חוביו: ורעה' לפי שהמטיל לטה חמר ורעה וזכר המקומות האלה שהם חרץ מרעה חה הפסוק ואשר חריו בשבת גלות בכל או הם לעתיד והוא הנכון כי כמו שפקד על מלך חסור ועל מלך בכל כן יפקוד על כל לחצי ישראל כמו שאמר ופקדתי על כל לחציו: בימי ההם ענין זה הפסוק מוכיח שהיה עתידה כמו שאמר למעלה כי חסלה לעזס ולחטאתם לא חזכור עוד ואמר כי כולם ידעו חותי למקנטס עד גדולס וכמה פושעים וחטאים היו בבית שני ואחריו בגלו זה: לאשר חשירי' ונס זה מוכיח שהיה עתידה כמו שאמר והיה הנשאר בזיון והנותר בירושלם קדוש יחמר לו נחמר שחרית ישראל לא יעשו עולה ונג': על הארץ מרתים' קרה מלכות בכל מרתים ענין מרי וכן תירגס חנתן על חרעה דעמח סרבן: עלה עליה' חמר כנגד דריוש: ואל יושבי פקוד' קראה נס כן פקוד סבא העת לפקוד עונס וינתן לא תירגס כן פקוד לדעתו שהוה שם מערי בכל כמו שכתוב פקוד וסועוקוע: חרוב והחרים חריות' חרוב צווי מעניין חרב כלומר חרוב בחרב וכן נחרס כמו וחת כל הנשמה החרים ופי' חריותם לאשר ינוסו דרף חריותם בחרב כמו נחרב חריק חריותם והריותי חריותם חרב וינתן פי' חריותם כמו ואחריתם בחרב אהרונ שפירס בניהם שהם שחרית האדם ואחריתו וכן תי ועל יתבי פקוד דקטליו בחרב ייתן לנמרה שחריותו: קול' מבואר הוא: חך נגדע' פטיס כל הארץ' כי הוא היה כמו הפטי' שסובר ומפוכן ועמה נסבר חך היה זה: יקשתי לך' שמתו לך מוקסם סלכדת בו: נמכאת ונס נתפשת' שאלו ידעת טרס בא עלך שמה היית בורחת חבל עתה סלא ידעת כי פתחו' בזה עלך הרעה וכמכאת במקימן ונתפשת וית חתבעיחו חוכך חסתפחו: המגרי' ענין האערב הרוב כמו נאל תתגר בס מלחמה: פתח' על דרך מסל סידעו ויכית כי הוא נלחס בהם:

רשי

ידו חליה' זרקו לה חכמים כמו וידו חבן כי: כתנה ידה' חלום שאח בוכח ומושיט יד לכל מי שרואה לבקש רחמים ועזרה וכן מצרים נתנה יד הוסטנו יד למצרים לבקש מהם עזרה: אשיותיה' חוזק יסודותיה וכן וחשיח יחיטו ובלסון משנה כנון חלו החופרים לחושן וכן והתחושטו והתחוקו: כאשר עשתה' לעיר יי': כרתו זורעי' שיצו מלכא מבבל ואחידו חרבא בעדן קטול: הרחשו חכלו' שהגלה עפרת השבטים: עצמו' גרמו גידס עצמותיו שנמר השיריים יהודה ובנימין עצמו דיסושאר בלעו: ורעה הכרמל' לסון מרעה: מרתים' שהמרתני והרנזמתי: פקוד' שם סדינה וכן פקוד וסועוקוע תירגס יונתן שם מדינות: ועשה ככל אשר צויתקי' חמה כורס ביד ישעיה הנביא: פטיס כל הארץ' שהיה מפוכן ומכמת את הכל: יקשתי לך' לפק מוקס: באו

מקצף יהוה לא תשב והיתה שוממה בלה כל עבר על-בבל ישם וישרק על-כל-מכותיה: ערכו על-בבל סביב כל-דרך קשת ירו אליה אל-תחמלו אל-חץ כי ליהוה חטאה: הרעו עליה סביב נתנה ידה נפלו אשיותיה נהרסו חומותיה כי נקמת יהוה היא הנקמו בה כאשר עשתה עשורלה: כרתו זורע מבבל ותפש מגל בערת קציר מפני חרב היונה איש אל-עמו יפנו ואיש לארצו ינוסו: שיה פזורה ישראל אריות הדיחו הראשון אכלו מלך אשור וזר האחרון עצמו נבוכדראצר מלך בבל: לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני פקד אל-מלך בבל ואל-ארצו כאשר פקדתי אל-מלך אחר: ושבתני את-ישראל אל-נוהו ורעה הכרמל והכשן ובהר אפרים והגלעד תשבוע נפשו: בימים ההם ובעת ההיא נאם-יהוה יבקש את-עון ישראל ואיננו ואת-חטאת יהודה ולא תמצאנה כי אסלח לאשר אשאר: על-הארץ מרתים עלה עליה ואל-יושבי פקוד חרב והחרם אחריהם נאם-יהוה ועשה בכל אשר צויתקי: קול מלחמה בארץ ושבר גדול: איך נגדע וישבר פטיש כל-הארץ איך היתה לשמה בכל בגוים: יקשתי לך וגם נלכדת בכל ואת לא ידעת נמצאת וגם נתפשת כי ביהוה התגדית: פתח יהוה את-אוצרו ויוציא את-כלי ועמו כי-מלאכה היא לארני יהוה צבאות בארץ כשדים:

על דארנות בכל קדם יי' לא תתייב ותהי לצדו בלה כל היעבר על בבל יכלי ויניר על כל מחתראו סדרו על בכל סחור סחור כל מחתי קשתה שרו בה לא תחוסו על גרריא ארי קדם יי' חבתי יביבו עלה סחור סחור אתמסרת ביריהון נפלא אשיותהא אתפגריא שורהא ארי פורענות עממה דיני היא אתפרעו מנה כמא דעברתה עבירו לה: שיצו מלכא מבבל ואחידו חרבא בעדן קטול מן קדם חרב סנאה דהיא כחמר מרויח גבר לעמיה יתפנו ונבר לארעיה יערקון: עם מבדרא ישראל מלכיה מלטלנון קדמארה שליט בהון מלכא דאתור ודין בתרארה אספנון נבוכד רצר מלכא דבבל: בכן בדין אמר יי' צבאות אלהי ד ישראל הא אנא מסער על מלכא דבבל ועל ארעה כמא דאסערית על מלכא דאתור ו ואתיבית ישראל לאתריהון ויתפרנסון בארעא ברמלא מתנו ובטור ביר אפרים וגלעד ומקדשא תסבע נפשהון ביומיא האנון ובערנא ההיא אמר יי' יתבעון ית חובי ישראל וליתנון וחטאי ביר יהודה ולא ישתכחו ארי אשבוק לשארא דאשאר: על ארעא דעממא סרבן סקו עליה ועל יתבי פקוד דקטליו בחרבא יתנו לנמרה שאריתהון אמר יי' ועביד בכל ד דפסקתך: קל קרבא בארעא ותברא רבא איכדין אתקטיף ואתבר מלכא דהוה מזיח לכל ארעה איכדין הוה לצדו בכל בעממיה: אתצידת ליד ואף אתאחרת בכל ואת לא ידעת אתבעיאו חוכך אשתכחו ואף אתאחרת ארי בעמא די אתגדית גלא יי' ית גנזיה ואפקית מני כס דלוט קדמיה ארי עבירא היא קדם יי' אלהים צבאות בארעא כסראי:

ואת קטרת' ואתה אם חלך לפני דמלכים' וחברו דדה' על הארץ מרתים עלה עליה:

לפיכך עונס וינתן לא תירגס כן פקוד לדעתו שהוה שם מערי בכל כמו שכתוב פקוד וסועוקוע: חרוב והחרים חריות' חרוב צווי מעניין חרב כלומר חרוב בחרב וכן נחרס כמו וחת כל הנשמה החרים ופי' חריותם לאשר ינוסו דרף חריותם בחרב כמו נחרב חריק חריותם והריותי חריותם חרב וינתן פי' חריותם כמו ואחריתם בחרב אהרונ שפירס בניהם שהם שחרית האדם ואחריתו וכן תי ועל יתבי פקוד דקטליו בחרב ייתן לנמרה שחריותו: קול' מבואר הוא: חך נגדע' פטיס כל הארץ' כי הוא היה כמו הפטי' שסובר ומפוכן ועמה נסבר חך היה זה: יקשתי לך' שמתו לך מוקסם סלכדת בו: נמכאת ונס נתפשת' שאלו ידעת טרס בא עלך שמה היית בורחת חבל עתה סלא ידעת כי פתחו' בזה עלך הרעה וכמכאת במקימן ונתפשת וית חתבעיחו חוכך חסתפחו: המגרי' ענין האערב הרוב כמו נאל תתגר בס מלחמה: פתח' על דרך מסל סידעו ויכית כי הוא נלחס בהם:

ירמיה נ דדק תקעו

באולה מקץ ית' עולו לה מסטרא ויס לפרש מקץ פועת שבה קצה באולה: פתחו מאבוסיה / המקומות שיהאצרו בהם התבואות והפירות מעניין חבום בעליו שהוא מקום שיתנו בו מחלל הבהמות: סלוח כמו ערמים ילרכו עליה במסלה כמו שדורכי על הערמי לדוסם וחלוי חבי זל פי כי עטותלים תלים כמו ערמים מסללה כי לדעתו כל לסון מסלה עניין הרמה וית גמרו נכסהה כמה דמנמרו ית ערמת עבוכה: חרבו כל פריה / עניין הרניה וחרב פריה משל על גדוליה ונבוריה כמו סבובי פריס וכן לתי גברהה: קול נסים / הנסים והכלטים הם ישראל ואף על פי שלא היה להם לננס כי כורס העביר קול בכל מלכותו מי בכס מבל עמו יהי חלהיו עמו ויעל דריוס מלך קודס כורס והוא כבש

בכל והמדינה וכסבה חילו על בכל היו מקצת ישראל נסים מתוכה והולכי לבין כי ידעו כי דבר יי הוא סנכח להם ירמיהו חרבו בכל: השמינו / חספו לפי שאסיפת העם על יד השמעת קול כאמרה בלסון שמינה וכך מן הדגוס ויסמע שאלו את העם: רבים יורי חכים כמו וימררהו ורבו יסכו עליו רבו וית סניחו כמו הן רבים עתה עם הארץ: חלהיה לה כלטה לה קרי ולא כתיב של מעלה חל תהי לה שארית וזה אל יהי לה פליטה והסימן טעף: כי חללי זדה עבר מלעיל ענין זדון ותי חרי על עמא דיי בסרת חמרת מלך דלא כסרן קדם קדישא דישראל: לכן ידמו יכרתו: הכני חליך זדון / סס תאר כמו זי יהיר: וכסל זדון וכפלי חמר זה כנגד מלך בכל וכן התי הא חגה שלח רובו ערך מלכא רשיעא: כה חמר יי מבוחר הוא: נוהלס הרביע והרביז / סיה מקור ובהה האה בהם בחירק כמו העבר וכן באו כמו הם ננקה והכיל פסוח ו והמליט עד השמידו אותם וכי הרביע ענין מרגוע ומנוחה כי בדנו טיבא לישבי בכל יהיה מרגוע לארץ כי מלך בכל היה מרגוז הארץ ומרעיש ממלכות וית הרביע ענין רוגע הים שתרנס בדיל למתב רשיעי חרעא ולאחית זעה לכל יתבי בכל: חרב על כסדים / מבוחר הוא: חרב אל העדים ויחללו / הבדים פי הכתובי מן בדיך ממים ימריסו והם ה הקוסמים ועתה בבה הרעה עליה נוהללו ולא ידעו דבר ולא הועילו להם קסמיה: נוהללו / ענין סבלות וכן נוהללו שרי בזען חסר נוהלנו וכן תירנס יונתן על קסמיה ויסתבסון: חרב / ואל כל הארבי כמו ערב רב רוצה למר חכמים ככרים שהיו בכלל מכמה חרנות חויהיה ענין סחורה כמו ועורבי מערבך רל חלכל חכמי הערב כלל הסוחרים: והיו לנשים / חלטים כנפים שלא ילחמו כנגד חויהיה: חרב חל חוכרותיה / חפסר לפרס חרב זה כמו כי חרבך הנפת עליה טהא חרב הכנין וההרסה ה והנתיצה וית דקטלן בחרבא ייתון על בית גמחה ויתבזון: חרב חל מימיה ויבסו / מן חרבנו המים לפי שבכל רבת מים חמר על דרך משל טיבטו מימיה רוצה למר סיכלה טובה ועושרה: כי חרץ פסילים היא / כלומר לפי שהיו בוטחים בפסיליהם: ובאימים יתהוללו / נקראו העצבי אימים לפי שעובדיהם יפחדו מהם וחמר סיהיו משתעבי בהם ו תעבדותם ומן התימה שתרנס יונתן וטעותהא משתבחין תרנס

השמינו אל בכל חרמן לו פסקי דספרא וסים ויהי דבר יי אלי שנית / ואם תשוב ישראל נאם יי / מעי מעי אחילה קרות לבי / ואת חמת יי סלאתי / הגנוב רצוח ונאוף והשבע לשקר / וירפאו את שבר בת קמי על נקלה / וחברו וירפו / וידרנו את לשונם קשתם שקר / למען הקים את השבעה / כי את רגלים ראתה

עולו לה מסטרא פתחו אבוליה / נמירו נכסהה במא דמנמרו ית ערימת עבוכה כן נמרוהא לא יהי לה שארא / שיצאו כל נברהא יתמסרון לקטל לא וי עליהון ארי מטא יום תבירוהון עדן סעורן בישתהון / קל דערקין ומשתובין מארעא דבבל להואה בציון ית פורענותא דיי אלהנא פורענות היכליהו / בסרו על בבל סגיאיין פל מחתי קשתא שרו עלרה סחור סחור לא יהא לה שיקבא שלימו לה באנרה פבל דעבדת עבירו לה ארי על עמא דיי בסרת אמרת פליו דלא כשרן קדם קדישא דישראל / ככן יתרמו עולימהא ברחובתא וכל אנשי עבדי קרבא יתברון בעדנא ההיא צמר יי / הא אנא שלח רוגזי עלך מלכא רשיעא אמר יי אלהים צבאות ארי מטא יום תכירך עדן סעורן בישתהו / ויתקל מלכא רשיעא ויפול ולית ליה מקים ואדליק אשתא / ב בקרוהו ותשיצו כל סחרניהון: פדנן אמר יי צבאות אניסין בית ישראל ובית יהודה כחרבא וכל שביהון אתקיפו בהון מסרין לשלחותהון / פריקהון תקיפא יי צבאות שמה אתפרעא אתפרע ית עולבניהון בדיל למתבר רשיעי ארעהון ולאיתאא זעא לכל יתבי בכל: דקטלון בחרבא ייתון על ארעא כסדאי אמר יי ועל יתבי בכל ועל רברבהא ועל חכמהא / דקטלון בחרבא ייתון על קסמהא וישתבשו דקטלון בחרבא ייתון על גברהא ויתברון: דקטלון בחרבא ייתון על סוסותהון ועל רתיכהון ועל כל סומכותא די בנה ויהון חלשין כנשיא דקטלון בחרבא ייתון על בית גנזיהא ויתבזון: שרבא במוהא ויבשו ארי ארעא צלמנא היא ובטעותא משתבחין / ככין יערען תמון בחתולין וישרון בה בנת געמין ולא תתב עוד לעלם ולא תשרי עד דד ודרו / דחיק

באולה מקץ פתחו מאבוסיה סלוח / פמו ערמים והחרמוה אל תהיה לה שארית: חרבו כל פריה ידרו לטבח הוי עליהם כי בא יומם עת פקדתם: קול נסים ופליטים מארץ בבל להגיד בציון את נקמת יהודה אל הינו נקמת היכלו: השמינו אל בבל רבים כל דרכי קשת חנו עליה סביב אל יהי פליטה שלמו לה כפעלה בכל אשר עשתה עשור לה כי לא יהוה זדה אל קדוש ישראל: לכן יפלו בחוריה ברחבתיה וכל אנשי מלחמתה ידפו ביום ההוא נאם יהודה: הנני אליך זדון נאם אדני יהוה צבאות כי בא יומך עת פקדתיה: וכשל זדון ונפל ואין לו מקים ורעהתי אש בעריו ואכלה כל סביבתיו: בה אמר יהוה צבאות עשוקים בני ישראל ובני יהודה יחדו וכל שביהם החזיקו כם מאנו שלחם: גאלם חוק יהוה צבאות שמו ריב יריב את ריבם למען הדגיע את הארץ והרגזו לי שבי בבל: חרב על כשדים נאם יהוה ואל ישבי בבל ואל שריה ואל חכמיה: חרב אל גבוריה וחתו: חרב אל סוסיו ואל רכבו ואל כל דערב אשר בתוכה והיו לנשים חרב אל אוצרתיה ובזו: חרב אל מימיה ויבשו כי ארץ פסילים היא ובאימים יתהללו: לכן ישבו צימם את איים וישבו בה בנות יענה ולא תשב עוד לגצח ולא תשכון עד דור ודור:

רשי
באו לה מקץ / מסוף העיר התחילו בה שלא מדע ותתפס פתחם: פתחו מאבוסיה / תירנס יונתן חיבולהא שעריה ואין לו דמיון וממחם חברו לסון ח חבום: סלוח / דוסו חותה: כמו ערמים / ברנות: כל פריה / סריה כן דרך הנביאים להמטיל ה הסרי לפרים חכמים ולעתודים: השמינו חל בכל רבים / לסון ניסמע שאלו את העם הועיקו להחסף חל בכל מורים בחכים כמו יסכו עליו רבו: לכן / לסון טכועה: הגגיע חל הארץ / כסתמול בכל יהי מרגוע והנחה לכל: חל הבדים / חל הקוסמים טלה: ונחללו / בקסמיהם ודומה לו מפר חותות בדים וכן תירנס יונתן על סס סבדי וחומרי דכרי כוב: הערב / סומכותא גרנטיהא בלעו: ובאימי יתהללו / ישתאלו פורונטרונוט בלעו וכלי יסתבחון בחלשי הענקים שהיו להם: צימם חל חיים / יערעון תמוון בחתולין מיני חיות המכניין בחורבה: הנה

וילאוך / בימו תושע יהודה / וכל העמק הפגרים / שדות בכסף יקנו וכתוב בספר / תבוסד נאצר דהדבר אשר היה / ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים ב' בפסוק / וישב ישמעאל / אתם ונשיכם / הילילו / דפתה דמשק / והחתתי את עולם / ערמו על בבל סביב / השמינו אל בבל רבים / ושלתתי לנבל / ורש / והתה בבל לגלים מעק תגים ב' בפסוק: וכמל מניח עוד יותר עט:

יתהללו ענין תהלה והוא לפי הנמצא ענין הוללות וסבלות כמו ויתהללו ביהם ויתהללו הרבב: לכן / צימם / חיות השוכנות בצימם ויתירנס יונתן תמוון ויס מפרטים טהם נמינות הנזכר בדברי רבותינו זכרונם לברכה כלי טלה תקפת הנמיה מרטינא בלעו: חיים / תירנס יונתן חתולן: כמהפכת

רדק

ירמיה נא

כמהפכת' להפלתה והוא עם סמוך אל הפועל כמהפכת סדום ועמור' עם סמוך אל הפועל: ואת שכניה' שכני סדום ושכני עמורה והם חרמה וצביון והאחרות וה' דחיק מימרי ותהון כמה דחיק י' ית סדום וית עמורה וקריבתה: הנה' ומלכים רבים' גדולים וחשובים כמו על כל רב ביתו והם דריוס וכורש או פירוש רבים במנין כי בלו עם דריוס מלכי חומות אחרות כמו שאמר למטה ממלכות אררט מני נחשכנו: קשת וכידון' כתרנומו קשתן ותריסין פי' כידון כלי מנף ואכפר שיה' כמין רומח כמו וישחק לרעש כידון להב תנית וכידון: ערוך כאיש למלחמה' כל אחד מהם ערוך בכל כלי זין כמו חלם אחד שרונה להלחם עם חברו ערוך' עצמו בכל כלי זין: שמע מלך בבל' הוא

בלפסר: הנה כאריה יעלה' פירשנו הפסוק למעלה בכבושת חרם ועוד חנו מפרכים אותם הנה חמר כי משחית בכל יעלה כמו חריה בלי פחד ויעלה מ מבחן הירדן כלומר יעלה ויתגבר כמו שמתגברים המים כשהירדן בגזונו מלא על כל גדותיו וזכר הירדן לפי שהוא בארץ ישראל ומבאח ישראל יבא עליהם הרע כלום מעונש ישראל יבא הרע לכל ועלו ישראל לגזאן על ידי המלך הכובש בכל: אל נוח איתן' אל נוח מקום איתן והיא בבל: כי חרניעה חריבם מעליה' לל כאשר חרניע ואשקוט לישראל חרין אותם מעל חרן בבל שהם עם בגלות ומי בחור חליה אפקוד וכל מי שהוא בחור למלחמה אפקוד וחמנה אותם על בבל להלחם בה ושחר הפסוק מבוחר הוא:

ועיריני' הכן דגושה כמו אשר למעלה: לכן אל בבל' כמו על בבל וכן אל חרן כסדים כמו על: אם לא יסחבו צעירי הגזאן' הם ישראל כמו שפי' למעלה ואף על פי שהסוכים בני בבל לא היו ישראל כי הם מדי ופרס ישראל היו סבת סחיבתם והרי הם כאילו הם סחבום כי בעונם ישראל בא עליהם האויב כמו שכחמר קמת' ח' חלהינו נקמת היכול: אם לא יסם עליהם מה' ולמעלה נהוה וסם מבוחר' מקול נתפשה בבל כרעסה הארץ' מקול סנתפסה בבל וכן תירגס יונתן מקל דחיתחדת בבל ועת ארעא:

ועקה בגוים כשמע' פירוש וקול ועקה וקול שזכר עמד במקום שנים והוצרכנו לזה לפי שזעקה לשון קבה ונשמע לשון זכר וכן אשר כמותו לא כהיתה זכר ונקבה ונחפץ שלא זכר קול כי הזעקה היא הקול: כה אמר י' ואל יושבי לב קמי' כסדים בח'ת צם ויתכן שיהיה חרן כסדים חמר כאילו חמר יושבי חרן כסדים וסמך אותו על המבין לפי שזכר בכל וכן מנהג הכתוב בהרבה מקומות ויהיה לב קמי' כמשמעו לב אויבי ויהיה תכונת הפסוק כן ואל לב קמי' יושבי חרן כסדים ועל הדרך הזה תירגס יונתן הפסוק כן הוא חנה מיתתי על בבל ועל

יתבי חרע כסדאי עממין קטולין די רס לבהון וספירי בקומהון רוחאון מחבלא הנה הוסיף חרע כסדאי ופי' לב קמי' כמשמעו לפי דעתו: ושלחתי לבבל זרים וזרה' זרים נכדים זרה מן מורה ישראל והוא לשון נופל על הלסון לזכות זרים בשקל קמים מנחי העין וזרה מנחי הלמד מבנין הדגום והל' חנה רחיה להדגם ויתכן לפרש זרים וזרה ענין אחד ושרם אחד ויהיה זרים תאר בפלם דוים כלים וכתי' בזוין ויבזויון: ויבוקקו את חרבה' ענין רקות כמו כי בבקום בוקקים: אל ידוך הדורך קשתו' אומר אל הדורך שידורך קשתו אל חמר יתעל בסריונו אל תחמלו אל בחוריה וית אל כמו חליה לא ימתח דמתח קשתיה ולא יסק בסריוניה: ואל יתעל' אל חמר יתעלה ויתגאה בסריונו שהוא לבוש ושריון הוא לבוש הכדל הזכרנה בלעז וידרך כתוב בפול והאחד כתוב ולא קרי: ונפלו' הפסוק כפול בענין במלות סוגות כמנהג לחזק: כי לא חלמן' ח'ינו כמו החלמנה שמת בעלה שהיא עזובה ממנו לעולם לא כן ישראל כי בעלה ח' וקיים ואם עזבה בגלות עוד יפקדנה וישוב חליה ויפקוד על אויביהם: כי חרעם מלאה חסם מקדום ישראל' חרן כסדים מלאה חסם (וחטאה מקדום ישראל כלומר ממה שעשו רעות בעמו וית כן חרי לא שביקין בית ישראל ויהודה מאלההון מיי' צבאות חרי ארעהון חתמליחתי חיבי קטול ממימר קדישא דישראל:

רדק מימרי יתכון במא דרחיק י' ית סדום וית עמורה וקריבתה אמר י' לא יתב תמן אנש ולא יתותב בה בר אנש: הא עמא אתא מצפונא ועממין רברבין ו ומלכין סגיאין ויתון בגלי מספוי ארעא: קשתא ותריסין אחידן אבזראין אנון ולית להון רחמין קלהון כפמא באתרנושתיה ועל סוסרתא רבבין מסדרין אנון כנבר עביר קרבין עלד כנשתא דבבלו' שמע מלכא דבבל ית שמעהון ואתרשלא' ידוהי עקא אחדתיה הא כחבלין לילדתהו' הא מלך במשרותיה יסק עליהון באריא דסליק מרום ירדנא והווי לריר רעין ארי בזמן דאיתנון עלה ושלטונין אמני עלה ארי מן כורתי ומן דיערענני ולית מלך דאית ליה תקוף קדמי' בכן שמעו מלכא די די מלך על בבל ומחשבתיה דחשיב על יתבי ארעא כסדאי אם לא יגררון ויקטלון תקיפי עמא אם לא יצרון עליהון מורהון: מקל דאתאחדת בבל וערת ארעא וצוחתה בעממיה אשתמערת: כדן אמר י' הא אנא מיתי על בבל ועל יתבי ארעא כסדאי עממין קטולין דרם לבהון ושפירין ב בקומה רוחהון מחבלא: ואשלח על בבל בזוין ויבזויה וירוקנון ית ארעא ארי הווי עלה מסחור סחור ביום בישו' לא ימתח דמתח קשתיה ולה יסק בסריוניה ולא תחוסון על עולמה גמירו כל נכסהא: ויתרמון קטילין בארעא כסדאי ומטענין בשוקהא' ארי לא שביקין בית ישראל ויהודה מאלההון מיי' צבאות ארי ארעהון אתמליאת חיבי קטול ממימר קדישא דישראל:

וה' דחיק מימרי ותהון כמה דחיק י' ית סדום וית עמורה וקריבתה אמר י' לא יתב תמן אנש ולא יתותב בה בר אנש: הא עמא אתא מצפונא ועממין רברבין ו ומלכין סגיאין ויתון בגלי מספוי ארעא: קשתא ותריסין אחידן אבזראין אנון ולית להון רחמין קלהון כפמא באתרנושתיה ועל סוסרתא רבבין מסדרין אנון כנבר עביר קרבין עלד כנשתא דבבלו' שמע מלכא דבבל ית שמעהון ואתרשלא' ידוהי עקא אחדתיה הא כחבלין לילדתהו' הא מלך במשרותיה יסק עליהון באריא דסליק מרום ירדנא והווי לריר רעין ארי בזמן דאיתנון עלה ושלטונין אמני עלה ארי מן כורתי ומן דיערענני ולית מלך דאית ליה תקוף קדמי' בכן שמעו מלכא די די מלך על בבל ומחשבתיה דחשיב על יתבי ארעא כסדאי אם לא יגררון ויקטלון תקיפי עמא אם לא יצרון עליהון מורהון: מקל דאתאחדת בבל וערת ארעא וצוחתה בעממיה אשתמערת: כדן אמר י' הא אנא מיתי על בבל ועל יתבי ארעא כסדאי עממין קטולין דרם לבהון ושפירין ב בקומה רוחהון מחבלא: ואשלח על בבל בזוין ויבזויה וירוקנון ית ארעא ארי הווי עלה מסחור סחור ביום בישו' לא ימתח דמתח קשתיה ולה יסק בסריוניה ולא תחוסון על עולמה גמירו כל נכסהא: ויתרמון קטילין בארעא כסדאי ומטענין בשוקהא' ארי לא שביקין בית ישראל ויהודה מאלההון מיי' צבאות ארי ארעהון אתמליאת חיבי קטול ממימר קדישא דישראל:

במהפכת אלהים את סדום ואת עמורה ואת שכניה נאם יהוה לא ישב שם איש ולא יגור בה בן אדם: הנה עם בא מצפון וגוי גדול ומלכים רבים יערו מירכתי ארץ: קשת וכידון יחזיקו אכזרי המה ולא ירחמו קולם כים יהמה ועל-סוסים ירכבו ערוך כאיש למלחמה עליד בת-בבל: שמע מלך-בבל את-שמעם ורפו ידיו צרה החזיקתהו חיל ביורדה: הנה באריה עלה מגאון הירדן אל-גנה איתן כי-ארניעה ארוצם מעליה ומי בהור אליה אפקד בי מי כמוני ומי יעדני ומיזה רעה אשר יעמד לפני: לכן שמעו עצת-יהוה אשר יעץ אל-בבל ומחשבותיו אשר חשב אל-ארץ כשדים אם-לא יסחבום צעירי הגזאן אם-לא ישים עליהם נוח: מקול נתפשה בבל נרעשה הארץ וזעקה בגוים נשמע: כה אמר יהוה הנני מעיד על-בבל ואל-ישבי לב קמי רוח משחית: ושלחתי לבבל זרים וזרה ויבוקקו את-ארצה כיהיו עליה מסביב ביום רעה: אל-ידרך ידרך הדרך קשתו ואל-יתעל בסריו ואל-תחמלו אל-בחוריה החרימו כל-צבאה: ונפלו חללים בארץ כשדים ומדקרים בחוצותיה: כי לא-חלמן ישראל ויהודה מאלהיו מיהודה צבאות כי ארצם מלאה אשם מקדוש ישראל:

מאלההון מיי' צבאות ארי ארעהון אתמליאת חיבי קטול ממימר קדישא דישראל:

עצת י' אשר יעץ אל אדום' ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים' מה תחשבון אל י' דנחום: צבאה ב' וסי' כי סלאה אבאה' אחרימו כל צבאה: אשם כלחו' קמצי' במב פתחו' וסי' לאשר אשם לוי' אשום אשם לוי':

רשי

הנה כאריה' חמר יעלה מבחן הירדן כן יבוא השונד אל נוח איתן קך תירגס יונתן הא מלך במשרותיה יסק עליהון כאריה דסליק מרום ירדנא למדנו שבחן הירדן מקום חרות הוא ואף כך תירגמו יונתן ואף תעשה בגזאן הירדן לקבל חיות ברא ברזם ירכא: כי חרניעה' כשאביח השעה: מעליה' ממעל לה: ומי יעירני' למלחמה: צעירי הגזאן' פרס צעיר לבני יפת: לב קמי' כסדים בח'ת צם: רוח משחית' חת רוח מלך פרס אודי שהוא משחית רוח טלכט בלעז: וזרה' ונכפיה: ויבוקקו' וירוקנו: אל ידרך הדורך' הכי זה מקרא קצר אל חמר חמי חומר עם ידוך הדורך קשתו: ואל יתעל בסריונו' אל יכפא: כי לא חלמן לא סכחו מלכקום נקמתו: כי חרעם' של כסדים: מוסו'

נא לב קמי' כסדים בח'ת כס' ינו' כס' כבל

יתבי חרע כסדאי עממין קטולין די רס לבהון וספירי בקומהון רוחאון מחבלא הנה הוסיף חרע כסדאי ופי' לב קמי' כמשמעו לפי דעתו: ושלחתי לבבל זרים וזרה' זרים נכדים זרה מן מורה ישראל והוא לשון נופל על הלסון לזכות זרים בשקל קמים מנחי העין וזרה מנחי הלמד מבנין הדגום והל' חנה רחיה להדגם ויתכן לפרש זרים וזרה ענין אחד ושרם אחד ויהיה זרים תאר בפלם דוים כלים וכתי' בזוין ויבזויון: ויבוקקו את חרבה' ענין רקות כמו כי בבקום בוקקים: אל ידוך הדורך קשתו' אומר אל הדורך שידורך קשתו אל חמר יתעל בסריונו אל תחמלו אל בחוריה וית אל כמו חליה לא ימתח דמתח קשתיה ולא יסק בסריוניה: ואל יתעל' אל חמר יתעלה ויתגאה בסריונו שהוא לבוש ושריון הוא לבוש הכדל הזכרנה בלעז וידרך כתוב בפול והאחד כתוב ולא קרי: ונפלו' הפסוק כפול בענין במלות סוגות כמנהג לחזק: כי לא חלמן' ח'ינו כמו החלמנה שמת בעלה שהיא עזובה ממנו לעולם לא כן ישראל כי בעלה ח' וקיים ואם עזבה בגלות עוד יפקדנה וישוב חליה ויפקוד על אויביהם: כי חרעם מלאה חסם מקדום ישראל' חרן כסדים מלאה חסם (וחטאה מקדום ישראל כלומר ממה שעשו רעות בעמו וית כן חרי לא שביקין בית ישראל ויהודה מאלההון מיי' צבאות חרי ארעהון חתמליחתי חיבי קטול ממימר קדישא דישראל:

אֵיךְ חָתָה לִי מִכֶּן עַם הַכְּלִימָכִים בְּנוֹ הַחֲבִיטִים וְכֵן וְהִישׁ כְּלִי מִכְּנוּ בִידוֹ הַלֵּל שׁוֹה לְרִיזוֹה קִמָּץ וְהַנֶּפֶץ הוּא הַסֵּבֵר עִם הַפְּנוּה כִּי כְּשֶׁמֶלְכִים הַחֲבִיטִים מִתְּפֹרִים הַחֲבִיטִים הִנֵּה וְהִנֵּה וְכֵן וְכִפְתִּי כֹלם בּוֹה הַעֲנִין וְחָמֵר הָאֵל יִתֵּב כְּנֹגֵד מֶלֶךְ בְּכַל מִכֶּן חָתָה לִי כִּי בֶךְ חֲמִי מִנְּכֶן וּמִשְׁחִית הַגּוֹיִם וְהַמְּלֹכִים אֵךְ עֵתָה חֲסֹלם לֶךְ עַל יְהוָה שְׁעִית בְּיִשְׂרָאֵל וְהַעֲנִיךְ עַל יִשְׂרָאֵל שְׁעִית בְּהֵם רַעַה יוֹתֵר מִדְּחִי וְחֲמִי קִפְתִּי מֵעַט וְחָתָה עֲזֹרַת לְרַעַה וְנִפְתִּי כֹלם מִלְרַעַה וְהוּא מוֹרָה לְעֵתִיד בְּרֹב הַנְּבוּאָה הַזֹּאת אֲפִסֵּר שְׂכָמְרָה קוֹדֵם מִלֶּךְ כְּכֹדֵד כֹּכֵר אִוֹ אַחֵר מִלְּכֹוֹיִתֶכֶן כְּעִיֵן עֵתִיד וְעֵבֵר : הַנְּנִי חֲלִיךְ הַר הַמִּשְׁחִית קָרָא בְּכָל הַר וְחָם הִיחַ בְּקַעַה לְוַנֵּה לְמֵר הַר עֵיד בְּכֹרֵה כִּמּוֹ חָם הִיחַ יוֹשֵׁבֵת בְּהַר וְכֵן הַרֹת הַגְּלַעַד

רשי

מִכֶּן חָתָה לִי עֵד הִנֵּה הַעֲמֹדִית לִי לְמִשְׁחִית וְלִמְכֶן חָתָה הַחֲמוֹמֵי שְׂנֹרֵתִי עֲלֵיהֶם גּוֹלָה וְשִׁלְמִתִּי לְכָבֵל אַחֲרֵי כָל זֹאת שְׂחַנְמוֹר כִּקְמִתִּי עַל יְדוֹ בַחֲנוּמֹת : קִדְשׁוֹ זְמַנּוֹ : טַבְּסֵר לְשׁוֹן חֵיל : סִמְרִי הַרִיזִיר בְּלַעַז פְּמוֹ תַסְמֵר שְׁעֵרַת בְּסָרִי : וְתַחֲוֹל לְשׁוֹן חֲלַחְלָה : כַּסְתָּה קַפְתָּה כְּמוֹ נִד הַנְּסֵפָה שְׂכָסָה מִמִּיקוּמוֹ : כְּנֹגֵד

אָכַר בְּבִקְרֵאָה וְסִים וּנְפִצְתִי בְךָ אָכַר וְקִרְאוּ אָכַר אֵל אָבֵל : שְׂאוּ יָבֵר בְּקִרְיָאָה וְסִים שְׂאוּ אֵת רֹאשׁ כָּל עֵדֹת בְּנֵי דְרִישׁ סְפָרָא : שְׂאוּ אֵת רֹאשׁ כָּל עֵדֹת דְּפִנְחָם : שְׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וְרִאוּ מִי בְרָא אֱלֹהִים : שְׂאוּ עֵינֵיכֶם וְרִאוּ וְהִתְמַהוּ : שְׂאוּ לְשִׁמִּים עֵינֵיכֶם וְהִבִּיטוּ : שְׂאוּ נֶס צִיּוֹנָה : שְׂאוּנָם בְּאַרְץ הַנְּבִאִים מִצְפּוֹן : שְׂאוּ שְׁעָרִים

מִכְּבֹד אֵת קִדְמִי בְּרַפְּאָה דִּי בִיהַ מְנִי קִרְבָּא וְאַכְבֵּר בְּךָ עִמָּיִן וְאַחֲבִיל בְּךָ מִלְּכֹוֹן : וְאַכְבֵּר בְּךָ סוֹסוֹן וְרִתִּיבִירוֹן : וְאַכְבֵּר בְּךָ רִתִּיכִין וְרִכְבִּירוֹן : וְאַכְבֵּר בְּךָ גִבֹר וְאַתָּא וְאַכְבֵּר בְּךָ סַב וְיִנְיִק וְאַכְבֵּר בְּךָ עוֹלִימִין וְבַתּוֹלָן : וְאַכְבֵּר בְּךָ רַעִיָא וְעַרְרִיָה וְאַכְבֵּר בְּךָ אֲפֵר וּפְדִיָה וְאַכְבֵּר בְּךָ שְׁלֹטוֹן : וְטוֹרְנִין : וְאַשְׁלָם לְכָבֵל וְלָכֵל יִרְבִּי אֲרַעָא בְּסִרְאִיָת כָּל בִּישְׁתֵּהוּן דְּעַבְדוּ בְּצִיּוֹן לְעֵינֵיכֹוֹן אָמֵר יי :

הָא אֲנָא שְׁלַח רוֹנְוִי עֲלֶיךָ בְּרַפְּאָה מִחֲבִלָא אָמֵר יי דְּמִחֲבִיל יִתְ כָּל אֲרַעָא וְאָרִים יִתְ מַחַר גְּבוּרָתִי עֲלֶיךָ וְאַכְבֵּרְנִךְ מִן תּוֹקְפָא וְאַתְנַנְךָ לְכַרְדִּי יִקְדָא : וְלֹא יִסְבּוּן מִנְּךָ מִלְּכֹוֹ וְשְׁלֹטוֹן לְשׁוֹלְטָנוּ אַרְי צְרוּת עֲלֵם תְּהִי אָמֵר יי : וְקוֹפּוּ אֶתְּךָ בְּאַרְעָא תִקְעוּ שׁוֹפְרָא בְּעִמָּמָא זְמִינוּ עֲלֵיהָ עִמָּמָא בְּסָרוּ עֲלֵהּ מִלְּכֹוֹת אֲרַעָא דְקִרְדוּ מִשְׁרִית חוֹרְמִינוּ וְהִדִּיב זְמִינוּ עֲלֵיהָ עֲבָדִי קִרְבָּא דִּיהוֹן סִלְקִין סוֹסוֹתֵהוֹן מִנְּכִינּוּ דִּיהָ כֹחֲלָא דְמִצְלָהּבוּ זְמִינוּ עֲלֵיהָ עִמָּמָא יִתְ מִלְּכִי כְדִי יִתְ שְׁלֹטוֹנָהָ וְיִתְ כָּל טוֹרְנָהָ וְיִתְ כָּל אֲרַעַ שׁוֹלְטָנָהָ : וְתוֹזַע אֲרַעָא וְתִרְמַרְעַ אַרְי קָמָא עַל בְּבַל מִחֲשִׁבְרָתָא דִּי לְשׁוֹאֲרָה יִתְ אֲרַעָא דְבְּבַל לְצִרוּ מִבְּלִי יִתִּיב וְאַתְמַנְעִיו גְּבוּרִי בְּבַל מִלְּאֲנָהָ קִרְבָּא יִתִּיבוּ בְּמִצְרֵיָא אֲתַבְרַת גְּבוּרוֹתֵהוֹן דִּיהוֹן חֲלִישִׁין בְּנִשְׂאָא אֲתַדְלָקָא בְּרִנְיָתָהָ אֲתַבְרוּ עֲבָרְהָא וְרִדְהִישׁ לְקִדְמוֹת רְהִישׁ יְרִחוֹט וּמַחֲוִי לְקִדְמוֹת מַחֲוִי לְהוֹאָה לְמִלְּכָא דְבְּבַל אַרְי אֲתַבְּגִישַׁת קִרְתִּיהָ מְסוּפִיָה : וּמִנְּחָתָא אֲתַאֲחִדָא וְיִתְ אֲנִמְיָא אוּקִידוּ בְּגוֹרָא וְנִבְרִי עֲבָדִי קִרְבָּא אֲתַבְּהִילוּ :

אָרִי כְדָנָן אָמֵר יי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִשְׂתָּהָל דְּבְבַל רַאשִׁיכֶם וְחֲבֵרוּ : שְׂאוּ וְזַמְרוּ וְחַנְנוּ תוֹף : שְׂאוּ יְדֵיכֶם קִדְשׁ : בְּמַצְחֹתֵי כְּלִישׁ וְסִים בְּלִשׁוֹן תְּרַגּוּם כְּמַעֲרַתָא דְּגוֹרָא בְּשׁוֹרָא מְסַמֵּר מְרוֹם בְּבַל אֲקַשׁ לָה מוֹתָא וּפִירוּ בִישְׁעִיהָ סִימָן לָה : מִקְצָה ב' וְסִים טִרְם יִשְׁבְּבוּ וְאֲנָשִׁי הַעֵדִן רָץ לְקִרְיָתָא רָץ :

בְּכֹדֵד כְּכֹר אִוֹ אַחֵר מִלְּכֹוֹיִתֶכֶן כְּעִיֵן עֵתִיד וְעֵבֵר : הַנְּנִי חֲלִיךְ הַר הַמִּשְׁחִית קָרָא בְּכָל הַר וְחָם הִיחַ בְּקַעַה לְוַנֵּה לְמֵר הַר עֵיד בְּכֹרֵה כִּמּוֹ חָם הִיחַ יוֹשֵׁבֵת בְּהַר וְכֵן הַרֹת הַגְּלַעַד וְכִפְתִּי כֹלם בּוֹה הַעֲנִין וְחָמֵר הָאֵל יִתֵּב כְּנֹגֵד מֶלֶךְ בְּכַל מִכֶּן חָתָה לִי כִּי בֶךְ חֲמִי מִנְּכֶן וּמִשְׁחִית הַגּוֹיִם וְהַמְּלֹכִים אֵךְ עֵתָה חֲסֹלם לֶךְ עַל יְהוָה שְׁעִית בְּיִשְׂרָאֵל וְהַעֲנִיךְ עַל יִשְׂרָאֵל שְׁעִית בְּהֵם רַעַה יוֹתֵר מִדְּחִי וְחָמִי קִפְתִּי מֵעַט וְחָתָה עֲזֹרַת לְרַעַה וְנִפְתִּי כֹלם מִלְרַעַה וְהוּא מוֹרָה לְעֵתִיד בְּרֹב הַנְּבוּאָה הַזֹּאת אֲפִסֵּר שְׂכָמְרָה קוֹדֵם מִלֶּךְ כְּכֹדֵד כְּכֹר אִוֹ אַחֵר מִלְּכֹוֹיִתֶכֶן כְּעִיֵן עֵתִיד וְעֵבֵר : הַנְּנִי חֲלִיךְ הַר הַמִּשְׁחִית קָרָא בְּכָל הַר וְחָם הִיחַ בְּקַעַה לְוַנֵּה לְמֵר הַר עֵיד בְּכֹרֵה כִּמּוֹ חָם הִיחַ יוֹשֵׁבֵת בְּהַר וְכֵן הַרֹת הַגְּלַעַד

בְּכֹדֵד כְּכֹר אִוֹ אַחֵר מִלְּכֹוֹיִתֶכֶן כְּעִיֵן עֵתִיד וְעֵבֵר : הַנְּנִי חֲלִיךְ הַר הַמִּשְׁחִית קָרָא בְּכָל הַר וְחָם הִיחַ בְּקַעַה לְוַנֵּה לְמֵר הַר עֵיד בְּכֹרֵה כִּמּוֹ חָם הִיחַ יוֹשֵׁבֵת בְּהַר וְכֵן הַרֹת הַגְּלַעַד

בְּכֹדֵד כְּכֹר אִוֹ אַחֵר מִלְּכֹוֹיִתֶכֶן כְּעִיֵן עֵתִיד וְעֵבֵר : הַנְּנִי חֲלִיךְ הַר הַמִּשְׁחִית קָרָא בְּכָל הַר וְחָם הִיחַ בְּקַעַה לְוַנֵּה לְמֵר הַר עֵיד בְּכֹרֵה כִּמּוֹ חָם הִיחַ יוֹשֵׁבֵת בְּהַר וְכֵן הַרֹת הַגְּלַעַד

בְּכֹדֵד כְּכֹר אִוֹ אַחֵר מִלְּכֹוֹיִתֶכֶן כְּעִיֵן עֵתִיד וְעֵבֵר : הַנְּנִי חֲלִיךְ הַר הַמִּשְׁחִית קָרָא בְּכָל הַר וְחָם הִיחַ בְּקַעַה לְוַנֵּה לְמֵר הַר עֵיד בְּכֹרֵה כִּמּוֹ חָם הִיחַ יוֹשֵׁבֵת בְּהַר וְכֵן הַרֹת הַגְּלַעַד

כְּרִיזָה 5 מִלְּאֲבֵד וְסִמְרִי

ירמיה נא רדק תקע

הדריכה ב' בה הניקוד בחירק ה'ה' ומפסנו בפתח על הרוב וכן כמוהו ניקוד ה'ה' בחירק ג'נון והציל פסוקו והמליט: עד השמידו אותם ודמה אותם לגורן שהגיע עתה לדרכך ולדום כן בכל הגיע עתה סירמסה האויבים: עת הקציר המסיל הבזה לקציר וכן תירגם יונתן ויתן בזותן עלה ואמר הקציר אחר דריכת הגורן חף על פי שהוח קודם עוד מעט זמן שתבא לה עת הקציר סיבחו וילכדו כל עריה סביב והוא מסל הקציר ואחר כך יתפסו העיר בכל וירמסה כי כמו שאוספין הקציר אל הגורן כן היו אוספין ומניסין מיטב חילם כל העייכות אל בכל וכפיתפסוה ידריכוה וירמסה ויכלוה כליון חרן: חללנו הממנו חלו החמסה שהם בפסוק כתובים בניו וקרוביו ב ב'יוד והכתוב לסוף רבי' על ה הפרטים והקרי לסוף יחיד על הכלל והענין מדבר על לסוף ישראל שזועקים חמם על בכל הממני כמוהו המס גלגל עגלתו ענינם ענין שבר: הציגי כלי ריק העמידי רקה כמו כלי ריק וריק סם כאלו אמר כלי ריקות : מלא כריסו מעדני על דרך מסל כלומר מלא חרנו מטובי מלא בקמץ: הדיחני כמו סודית חרם את הכלי שלא נשאר בולדני ו יתירגם יונתן הפסוק כן חמרת ירושלים ב' נכסי וסיני נבוכד נכד מלכ' דבכל כפצני כמן ריקן בלעני כתניח מלא בית גמיה מטוב חרעי טללני וכן ענין הפסוק חשר חרעי על לסוף ציון וירושלם כמו שאומר: חמסי ושאריו שחרי בשריו ואמר חמסי על ה הממון חשר בזון ושאריו על ה החללים וכן ודומי וכפל הענין ב במלות טונות וחלוצי חבי זל פירש ושאריו על הנוליס שהיו מעניס ח אותם בגופם ודמי על ההרונים ויונתן תירגם חמסי ושאריו חמסי ובזוני ותירגם ודמי וחובת דס זכאי דחשד בי: וחל יושבי כ כשדים כמו על יושבי חרן כ כשדים וכתי על יתבי חרעח כ כשדאי: לכן אומר האל ית' לציון ולירושלם שקורא חמם על בכל: הנני רב את ריבך והחרבתי את ימיה מל על טובה הרב כמימי היס: והיתה ושקרה שיפדוק עליה כל עובר: יחדו ככפירים ישאגו חפסר לפרסו על בני בכל על דרך שאגתי מנהמת לבי ויתס כמו שחגוני חו על חיל מדי ה הלוכדים בכל על דרך עליו ישאגו כפירים שואג לקרחתו ישאג חרעה ביער והדומים להם: נערוי כענין שאגו ורזל נהגו בזה ה הלסון על חמור באמרס חמור נוער: כנורי בחולס: בחמס' בלילה שגלדה בכל עשה בלשצר מפתה גדול כמו שכת' בספר דניאל וינחה היד הכותבת בקיר ההיכל כמו שכתוב והו חסית את מוסתיהם כלמך בעת חמימותם במסתה חסית ברע את מפתיה' טנהכך להם השמחה לחבל ו ולפחד גדול כמו שכתוב חרן כ בלשצר סניח מתבהיל וימיה סנן עלוהי ורכבנוהי מפתבסן: והשכרתים למען יעלוו

רשי

כנורן עת הדריכה הדי היא עתה מלאה כנורן בעת שדסו ת תבוחתה שהיא מליחה חטון: עוד מעט ותתרוקן ותדמי לגורן בעת תחלת הקציר שהיא ריקנית: חמסי ושאריו בעקת חמסי ומזונותי חשר חלכל שאריו: נערוי לשון חמור נוער: בחמס חסית את מוסתיהם חכונן שהיו מוסתיהן בעת החום כדי ש יפסתכרו: למען יעלוו ויסכנו וירדמו: שנת עולם שנת עולמית וכן עלתה בס מתוך מוסתיה ושכרות נחרבו ונהרנו ונלכדה העיר כמו שנאמר ב דניאל בלשצר חמר בטעם חמר חנו חסתי חמר ונ' ביה בליליא קטיל בלשצר מלכא ונ' ודריש מדחה קטיל מלכותה: ככרים ככסי כנורן: ססך כל בלח' בס: עלה ל בכל היס חיל גדול כמו היס: על בלי עלעל סל בכל: חת בלעו: שהוספלו כל יושבי חרן תחתיו: ולא ינהרו ולא יחסמו וכן נהרו חליו כל הגויי' כמימי נהרות כולס סה ההולכים אל היס: בסמועה

חמסי ב' וסי' ותאמר שריו חמסי ושאריו על בכל: ונקמתי ג' וסי' ויאל שאול את העים ונקמתי דמי עבדי' הגוי רב את ריבך ונקמתי: שנת ה' בלש' שינה וסי' בחמס אשית את מוסתיהם והשכרתיו שדיה וחמסיה' אם אתן שנת לעיני' סחוקה שנת העובד' בלילה הוא נדדה שנת המלך: חוסמ' בספר וסי' ה

כנורן עת הדריכה עוד מעט ובאה עת הקציר לה: אכלנו הממנו נבוכד ריאצ' מלך בכל הציגנו כל ריק בלענו כתנין מלא כרשו מעדני לה הדיחנו: חמסי ושאריו על בכל תאמר ישבת ציון ודמי אל יושבי כשדים תאמר ירושלים: לכן כה אמר יהוה הנני רב ריבך ונקמתי את נקמתך והחרבתי את ימיה והובשתי את מקורה: והיתה בכל לגלים מעון הנגים שמה ושקרה מאין יושב: יחדו ככפרים ישאגו נערוי כנורי אריות: בחמס אשית את מוסתיהם והשכרתים למען יעלוו וישנו שנת עולם ולא יקיצו נאם יהוה: אורידם ככרים לטבוח כאילים עם עתורים: איד נלכדה ששך ותתפש תהלת כל הארץ איד היתה לשמה בכל בגוים: עלה על כל היס בהמון גליו נכסתה: היו עריוה לשמה ארץ ציה וערבה ארץ לא ישב בהן כל איש ולא יעבר בהן בן אדם: ופקדתי על כל בכבד והצאתי את בלעו מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים גם חומת בכל נפלה: צאו מתוכה עמי ומלטו איש את גפשו מחרון אף ירוה: ופן ירד לבבכם והתראו ית נפשיה מתקוף רונא ריי ו דלמא יזוע לבכוו ותדחלוו מן שורא דרמשק נפל ופירושן לעיל כסי' ס: ופן ה' בקריא וסי' ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש דק השמר לך ושמר נפשך מאד השמר לך פן תגש אחרים תניא דפסוק ופן ירד לבבכם ותראו ופן אורש וגבתי

דמי לא דרמא דמטא ערן א אדריוותיה עוד ציב הר פועיר ויתן בזונין עלה ואמר ירושלים ב' נכסי ושיצני נבוכד נצ' מלכ' דבכל נפצני כמן ריקן בלעני כ כתניח מלא בית גמיה מטוב ארעי טללני: חטופי ובזוי על ככל ריבך כנשמת רציון וחובת דם זפי דארשד בי על יתבי א ארעא בסדאי תימר ירושלים: ככן כדנן אמר יי דא אנא דאין ית דיניד ויתפרע ית פורענותיך ואחריו ית יפא ואוביש ית מבועהא ותהי בכל ליגרון מדור ירודן צרו ואשתממו מבליתיב: פחדא באריון ינהמו כבני אריון ירימו קלהו: איתא עליהו עקא ויהיון דמן לרויא בריל דלא יהיון תקיפין וימורו מותא תנינא ולא יחוו לעלמא דאמי אמר יי: אמסרנו כרתוין לקטלא כדכרין עם גרין איכרין אתפבישת בכל ואתארת תושבחת כל ארעא איכרין הות לצרו בכל בעממא: סליק על בכל מלך במשריתיה דסני כמי יפא באתרגושת גלוהי חפא: הוואה קרוהא לצרו ארעא צריא וחרבא ארעא לא יתיב בה כל אנש ולא יעבר בה בר אנש ואסער על דפלתיו לכל בכבל ויאביו ית נכסוהי מניה ולא ישתמעון ליה עוד עממא אף שורי בכל יתרמוו פוקו מנה עמי ושיזיבו גבר

ית נפשיה מתקוף רונא ריי ו דלמא יזוע לבכוו ותדחלוו מן

שורא דרמשק נפל ופירושן לעיל כסי' ס: ופן ה' בקריא וסי' ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש דק השמר לך ושמר נפשך מאד השמר לך פן תגש אחרים תניא דפסוק ופן ירד לבבכם ותראו ופן אורש וגבתי

אשכיר אותם באותו המפתה שיסמו סינת עולם כי שחר הסכורים יסנו בשכרותם ויקיצו אחר כך מיינס חבל חלניסנו שנת עולם ולא יקיצו מה למען שהיו שמחים ועלזים בשמותם בכלי בית המקדס ויסנו סינת עולם ולא יקיצו נאם יי סימותו מתוך שכרותם כמו שכתוב ביה בליליא קטיל בלשצר מלכא כסדחה ור' יונה פירש למען יעלוו יתחוללו וירערו מלסון ערבי עלו חלמות ורעה שחוזות מקצת החולים בקבדם למיתה ונראה שיסחקו וכן פירשו מזה כי רעתיכי חז תעלוו וית הפסוק כן חיתא עליהו עקא והיו דמן לרוויח בדיל דלא יהו תקיפין וימותון מותא תנינא ולא יחוו לעלמא דאמי אמר יי: אורידם מבואר הוא וכן איד נלכד: ססך פירשוהו שהוא בכל בלח' בס: עלה על בכל היס דרך מסל חמר כי החיל הגדול שח עליהם כסוח חרן וכן תירגם יונתן סליק על בכל מלך במשריתיה דסני כמי ימא: היו וערבה כמו מדבר כמנבא חרן ערבה ושוחה וכן במדבר בערבה: ופקדתי על כל בכבד בל הוא חלוה שהיו עובדים בבבל ופקדתי שיסכרו חמותו ושאו זהבו וכן בתוב בכבוחת ישעיה כרע כל קודם נבו: והוצאתי את בלעו מפיו על דרך מסל שהיו מביחין לו מנחות על דרך חיל בלע ויקיחנו: ולא ינהרו חליו עוד גוים ענין מרובה חל החפץ וכן נהרו חליו כל הגוים ולפיכך נקרא הנהר בזה הלסון לפי שהוא מקום מרובת המים: גם חומת בכל נפלה הרבני לפי שהיתה חוקה ורחבה כמו שכתוב חומת בכל הרחבה ופירוש נפלה על ידי המפילים אותה: באו מבואר הוא: ופן ירד לבבכם לפיכך חני מבטוחכם שלא תיראו מפני החויב שיבא אל בכל כילא ירע לכם ותצאו מתוכם במלסו ובלשצר מלך שלם סניס ובסנה דחוסנת באה סמועת מדי סיבחו על בכל וכן בסנה הסניה זהו ובא בסנה השמועה וכן בסנה השלישית זהו ואחריו

ירמיה נב רשי

בבית הפקדות בבית האיסורים: בית הגדול בתי פנסיות שמגדלן בהם תפלה ויש חומרו בתי מדרשות שמגדלן בהם חת התורה ומלוקת האמוראים היו: יתר האמון כמו האמון וליונבים חופרין בחרץ ורבותי אמרו כלי חלון: ואת המכונות של כורות: ואת הסיפוס תירגס ונתן קליח ולא ידעתי חס ממיני כלי זמר הוא וחומר חגי שהן חכמות לקבל דם כמו בדם אשר בסף ויש מפרסים הספים לסון כדים לפי תרגום של יונתן שתרגם קוליא כי כן תרגם חונקלוס וכדה על סכמה וקולתה על פתפחה וללשון זה גדלה שהסיפוס חיס מין כלי זמר חלה הם כדים: ומזמרות הם כלי זמר: מחתות סחמתן בהן נחלים מעל המזבח: מנקיות סכיפי הזהב שבהם מעמידין לחם הפנים

רדק

בבית הפקדות בבית האיסורים: עמד לכני מלך ככל שעתיד ופי כבודו חן שעתיד לכני מלך ככל כמו שאומר במלשים עבד מלך ככל בא בירושלם ובירושלים דבק עם בא לא עם מלך ככל: ומדלות העם ואחר כן חמר ומדלות הארץ השאיר מקבת דלת העם הנלם ומקבתם השאיר: ואת יתר האמון כמו ההמון כי חותיו חלו מתחלפות וכן כתוב במלכים ההמון במלכים כתוב דלת העם וכאן דלות במסדה סימן כן המלך על ירמיה דלות היינו דלמרי חכמי בחר עניא חולא עניותא: העמודים שנים חלש סוכר ואת עמודי הנחשת וזכר ים הנחשת זכר כמה היו כי ה העמודים היו שנים והים אחד והבקר שנים עשר ומה שאמר חסר תחת המכונות חינו חומרי כי הבקר היו תחת המכונות כי תחת תחת הים היו והמכונות תחת הכורות חלה אשר תחת חינו דבק עם המכונות חלה רוכה לומר אשר תחת הים סוכר ופירוש המכונות גם כן היו תחת ולא זכר מה וקצר הענין לפי שהוא נזכר במלכים וחסרון הזה רבים במקרא כמה שיוכל האדם להבין ומה שאמר חסר עשה המלך שלמה רוכה לומר כי לא היו עם אחרי חלה חותם הכלי שנסעה בבית המקדש הם היו עם על החורבן: לנחשתם כל הכלים האלה בא הכני קודם הידיעה וכן נדראהו את הילד והדומים להם רבים: קומה העמוד האחד כתיב קומה כמו המוכרת ואף על פי שהוא סמוך וכן באיפה סעירים והדומים להם וקרי קומת כמספס: ויהי

וית עיני צדקיהו עור ויאסרירה בשלשון הנחש ואובליה מלפא דבבל לבבל ויהביה בבית א אסירי ער יום מותיה: ובירחא המישאה בעסרף לירחא היא שנת תשע עשרי שנין למלפא נבוכד ראצ מ מלפא דבבל אתא נבוכד אדון רב קטוליא קם קדם מלפא דבבל בירושלם: ואוקיד ית בית מקדשא דיינות בית מלפא וית כל בתי ירושלם וית כל בתי רבבניא אוקיד בגורא וית כל שורי ירושלם סחור סחור הרעו כל משרית כסדאי דעם רב קטוליא ומחשיכי עפא וית שארא דעפא דאשתארא בקרתא וית שמיעיא דאשתמעו על מלפא דבבל וית שאר המונא אנלי נבוכד אדון רב קטוליא ומחשיכי עפא דארעא אשאר נבוכד אדון רב קטוליא למחיו מפלחין בהקליו ובכרמיו: וית עמודי נחשא דיבבית מקדשא דיינות בסיסא וית ופא דנהשא די בבית מקדשא דיי תברו כסדאי ואובילו ית כל נהשרון לבבל: וית דודיא וית כנרופיתא וית מזבירא וית מזרקא וית בויכיא וית כל מני נהשא דהוו משמשין בהותן נסיבון: וית קוליא וית מחתיתא וית מזרקא וית ד דודיא וית מנרתא וית בויכיא וית מכילתא דרהבא דרהבא ודי כספא כספא נסיב רב קטוליא: עמודיא רתין ופא חד ורתוי רתוי עסר דנחשא דתחות ב בסיסא דעבד מלפא שלמה בבית מקדשא דיי לא הוה מתקל מ לנחשהון דכל מניא האליו: ועמודיא תמנא עסרי אמין רומיה דעמודא חד וחוט משח תרתא עסרי אמין מקף ליה סחור סחור וסומכיה ארבע אצבעין חלילו: וקרונתהון עלוהי דנחשא ורומא דקרונתהון חדא חמש אמין ו וסרתא ורמוניא על קרונתהון סחור סחור כולא נהשא ונאלן לעמודא תנינא ורמוניא: והו

ובחדש ה' רף וסימ' יבשה הארץ / ובחדש הראשון דמסח דסדר פנחס / ובחדש החמישי דסוף מלכים / ודסוף ספרא ובחדש השביעי סקרא: ואת כל בית ט' וסימ' נמסר במלכי ב' סים' כה: ולגבי ב' והוא חד מן מלך דרשיהו ול' וסימ' נמסר במס' רבת' בערך ל: בני' י' טל וסימ' נמסר במסר רבתא בערך אדני: כלי ואת עיני צדקיהו עור ויאסרירה בנחשתים ויבאהו מלך בבל בבלה ויתנהו בבית הפקדות עד יום מותו: ובחדש החמישי בעשור לחדש היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבוכדראצר מלך בבל בא נבוכדראדון רב טבחים עמד לפני מלך בבל בירושלם: וישרף את בית יהוה ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלם ואת כל חומות ירושלם שרף באש: ואת כל חומות ירושלם סביב נתצו כל חילי בשדים אשר את רב טבחים: ומדלות העם ואת יתר העם היגשאים בעיר ואת הנפלים אשר נפלו אל מלך בבל ואת יתר האמון הגלה נבוכדראדון רב טבחים: ומדלות הארץ השאיר נבוכדראדון רב טבחים לכרמים ולינבים: ואת עמודי הנחשת אשר לבית יהוה ואת המכונות ואת ים הנחשת אשר בבית יהוה שברו כשדים וישאו את כל נחשתם בבלה: ואת הסרות ואת היעים ואת המזמרות ואת המזרקות ואת הכפות ואת כל כלי הנחשת אשר ישרתו בהם לקחו: ואת הספים ואת המחתות ואת המזרקות ואת הסירות ואת המנרות ואת הכפות ואת המנקיות אשר זהב זהב ואשר כסף כסף לקח רב טבחים: העמודים שנים הים האחד והבקר שנים עשר נחשת אשר תחת המכונות אשר עשה המלך שלמה לבית יהוה לא היה משקל לנחשתם כל הכלים האלה: והעמודים שמונה עשרה אמה קומה העמד האחד וחוט שתיים עשרה אמה יסבנו ועביו ארבע אצבעות נכוב: וכתרת עליו נחשת וקומת הכתרת האחת חמש אמות ושבעה ורמונים על הכתרת סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד השני ורמונים:

וכמו שפינו במכונות: אשר תחת המכונות לא ידעתי היחך שהרי תחת הים היו ורומה לי שאף זה חלה כמו חלל המכונות: יסובנו יקיפנו עינל היקפנו: ועביו ארבע אצבעות סביב חללו: וסכנה ורמונים על הכתרת עשויה כשתי חכמות אחת כדרכה כפוייה על פי התחמונה ו העליון קרויה סכנה קרויה בלעז ורמוני תחובים היו בשדרו והסדרת סני ראשיה קסורין יחד ונתונה על הסכנה מלמעלה מק' שהסכנה קצרה מלמעלה והיא ירדת עד מק' דבק הסכנה והכותרת שהוא הבטן הרחב שכותרת וס' עומדת והדימוים מ מכסים את מקום ה הדבק שתי פינות ה האננות המדובקים יחד: תסעים עניא ענייתא חולא

ומדלות ה סימן כן בערך כל ירמיה דלות היינו דלמרי חכמי בחר עניא עניותא חולא

הנחשת ד' וסימ' חזקור שרמו באש / ואת הסירות דסוף מלכי / וחברו דסוף ספרא / עשה שלמה את הים: והם אחד ב' וסימ' העמודי שנים דסוף ירמיה / ואת הים דדה: ועביו ג' וסי' ועביו טפח ושפתו כמעשה שפת וחברונס' דדה / ועביו ארבע אצבעות נכוב:

תשעים וששה רוחה / ובסוף המקרה הוא חומר כל הרמונים מאה על השכבה ובספר מלכים הוא חומר והרמונים מאהים טורים ארבע מאות לקתי השכבות חומר מעתה ארבע מאות היו לקתי השכבות על שני העמודים שני טורים לכל שכבה והטור מאה הוא שאמור כאן כל הרמוני מאה על השכבה לטור האחד ומאחורי לפני הטורים הוא שאמור גם והרמוני מאהים טורים סביב מאחורי לפני טורים סביב לעמוד האחד וכן לפני הרי ארבע מאות והעמודי העמידים שלמה בחולם סמוך לכותל ההיכל והכותל מוכסה ארבע רימונים מכל טור שאין כרחין מבחון הוא שאמור כאן והיו הרמונים תשעים וששה רוחה כמו לרוח כל תיבה סדריכה למד בתחילתה הטל לה הא

רדק

ויהיו תשעים וששה רוחה / מלעיל וההא נוספת ורוח פי עבר ופיאה כמו לכל רוח אזרה מדד את רוח הכפון והדומים להם / ובספר מלכים בכנינה פירשנו ה הענין: בשנת שבע פירשנו במלכים סוף שבע ותחלת שמונה כי הם כתוב שמונה בשנת שמונה עשרה סוף יח ותחלת יט כי הם כתוב יט: בשנת שלש ועשרים כתוב בסדר עולם כי אז נתנה צור בידו וסוף את כל היהודי שהיו בעמון ובמואב ובסביבות ארץ ישראל: כפס שבע מאות ארבעים וחמש והכל ארבעת אלפים ושש מאות בין שלשת ה החסבנות האלה: בעשרים וחמשה / ובספר מלכים בעשרים ושבעה וסס פירשנו הענין: מלכים כתוב וקרי המלכים: ושנה / כתוב בהא ובמלכים נסחא בחלק: לפני פירשנוהו במלכים וכן כל ימי חיינו:

תם ונסלם ספר ירמיה שבה לחל בודח עולם

ססרה

ויסתם ח' חס' יוד בלי שוסי בפגוע בו הוא יסתנו / להסתו דהעלו אתו אלי במט' והנה קמה כל השפתי ועשר אש' יזכה אתם מלך בבל עוד מצאתי להסתם בסדר גם הוא חס': שפגה מלאים בנביאי וסי' ויעברו את בני ישראל את ענלק' בשנת שמונה עשר לנבוכד נצר תנינא דפסוק' ומעלות שמונה מעליו / וכל זה דכו' סל: סלכתו חס' וס' יול מים מדליו / נשא איל מרדך מלך בבל בשנת דסוף ירמיה / ותכן סלכתו סאר דשלמה דמלכים: בבל ח' וסי' נמסר בסופרא סים' כס': ושגד' ב' חד כתוב א' וחד כתיבה וסי' ושנא את בגדי כלאו דסוף מלכים כתיב א' וחדו / הרין דסוף סופר' כתיב ה ואינן חד מן יו וינן מן כב' חד כתיב א' וחד כתיבה וסי' במסרה רבנא בערך א': חיי ד' חס' בלי שוסי נמסר בסוף מלכ':

וחה ב' חד סלעיל וכתוב ה' וחד מלרע וכת' א' וסי' והיו הרמנים תשעים וששה דסוף סופרא / בארץ דקו כדרא / בתרא מלרע וכת' א' : ב' פסוק' מטע' וסי' אשר הוא פקיד דסוף מלכים / ירמיהו אשר היה פקיד ואפס הוא היה גבור צדי מלכים ואת הספר שר הצבא / ירמיה ואת ספר השר צבא ואפס זה פרשן הנשתון:

ויהיו הרמנים תשעים וששה רוחה / כל הרמנים מאה על השכבה סביב ויקח רב טבחים את ירמיה כהן הראש ואת צפניה כהן המשנה ואת שלשת שמרי הסף: ומן העיר לקח סריס אחד אשר היה פקיד על אנשי המלחמה ושבעה אנשים מראי פני המלך אשר נמצאו בעיר ואת ספר השר צבא המצבא את עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בתוך העיר: ויקח אותם נבוכדנצר רב טבחים וילך אותם אל מלך בבל רבלתה: ויכה אותם מלך בבל וימתם ברבליה בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו: וזה העם אשר הגלה נבוכדנצר בשנת שבע יהודים שלשת אלפים ועשרים ושלשה: בשנת שמונה עשרה לנבוכדנצר מירושלם נפש שמונה מאות שלשים ושנים: בשנת שלש ועשרים לנבוכדנצר הגלה נבוכדנצר רב טבחים יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה כל נפש ארבעת אלפים ושש מאות: ויהי בשר שים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא איל מרדך מלך בבל בשנת מלכתו את ראש יהויכין מלך יהודה ויצא אתו מבית הכליא: וירבר אתו טבות ויתן את כסאו ממעל לכסא מלכים אשר אתו בבבל: ושנה את בגדי כלאו ואכל לחם לפני תמיד כל ימי חייו: וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת מלך בבל דבר יום ביומו ער יום מותו כל ימי חייו: חזק

ויהיו הרמנים תשעים וששה רוחה / כל הרמנים מאה על השכבה סביב ויקח רב טבחים את ירמיה כהן הראש ואת צפניה כהן המשנה ואת שלשת שמרי הסף: ומן העיר לקח סריס אחד אשר היה פקיד על אנשי המלחמה ושבעה אנשים מראי פני המלך אשר נמצאו בעיר ואת ספר השר צבא המצבא את עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בתוך העיר: ויקח אותם נבוכדנצר רב טבחים וילך אותם אל מלך בבל רבלתה: ויכה אותם מלך בבל וימתם ברבליה בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו: וזה העם אשר הגלה נבוכדנצר בשנת שבע יהודים שלשת אלפים ועשרים ושלשה: בשנת שמונה עשרה לנבוכדנצר מירושלם נפש שמונה מאות שלשים ושנים: בשנת שלש ועשרים לנבוכדנצר הגלה נבוכדנצר רב טבחים יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה כל נפש ארבעת אלפים ושש מאות: ויהי בשר שים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא איל מרדך מלך בבל בשנת מלכתו את ראש יהויכין מלך יהודה ויצא אתו מבית הכליא: וירבר אתו טבות ויתן את כסאו ממעל לכסא מלכים אשר אתו בבבל: ושנה את בגדי כלאו ואכל לחם לפני תמיד כל ימי חייו: וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת מלך בבל דבר יום ביומו ער יום מותו כל ימי חייו: חזק

סכום פסוקי ספע ירמיהו אלף ושלש מאות וששים וחמשה וסי' אשטה וסדרי שלשים ואחד והיו יאמר חנניה:

בעשרים וחמשה לחדש / ובמקום אחר הוא חומר בעשרים ושבעה לחדש / בעשרים וחמשה מת שוטמ כבוכד נצר ובעשרים וששה נקבר והויכין איל מרדך ובעשרים ושבעה מלך וכשא את ראש יהויכין: נשא / כשאו ונדלו / לא מנחנעם סאר המלכים כמו סח' את ראש בני ישראל: ארוחתו / כוטל פרס / מבית המלך לכל זרכיו: סליק ספר ירמיה